

**Partnerskabsaftale mellem
Danmark og EU-Kommissionen
vedrørende de europæiske struktur- og investeringsfonde
2014-2020.**

**Den Europæiske Hav- og Fiskerifond
Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne
Den Europæiske Socialfond
Den Europæiske Fond for Regional Udvikling**

28. februar 2014.

Disclaimer:

Beskrivelsen af indsatsen under Den Europæiske Hav- og Fiskerifond er foreløbig, idet forordningen, der fastlægger betingelserne for finansiel støtte til hav- og fiskeripolitik i perioden 2014-2020, og den nationale EU-ramme ikke er kendt. Desuden udestår den nationale, politiske prioritering af indsatsen under det kommende fiskeriudviklingsprogram, som derfor endnu ikke kan afspejles. Partnerskabsaftalen vil blive opdateret, når den pågældende forordning er vedtaget, og forslag til fiskeriudviklingsprogram for 2014-2020 kan færdiggøres.

INDLEDNING

Denne partnerskabsaftale for de fire ESI-fonde i Danmark er udarbejdet i overensstemmelse med artikel 14 og 15 i Europa-Parlamentet og Rådets forordning (EU) Nr. 1303/2013 om fælles bestemmelser for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, Den Europæiske Socialfond, Samhørighedsfonden, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond og om generelle bestemmelser for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, Den Europæiske Socialfond, Samhørighedsfonden og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 1083/2006 (den generelle forordning).

Partnerskabsaftalen beskriver, hvordan Danmark i perioden 2014-2020 vil anvende Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (Regionalfonden), Den Europæiske Socialfond (Socialfonden), Den Europæiske Hav- og Fiskerifond samt Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne til at fremme erhvervsudvikling og beskæftigelse i hele landet samt fremme udviklingen i landbruget og fiskeri- og akvakultursektoren.

EU-Kommissionen peger i sit positionspapir for Danmark på, at den samlede ESI-indsats i 2014-2020 med fordel kan falde inden for følgende områder:

- Styrkelse af produktiviteten og konkurrenceevnen via innovation og virksomhedsudvikling (tematisk mål 1 og 3)
- Styrkelse af arbejdsudbuddet gennem inklusion, tilpasning af kompetencer og uddannelsesindsatser (tematisk mål 8, 9 og 10)
- Styrkelse af indsatsen inden for miljøbeskyttelse og tilpasning til klimaforandringerne (tematisk mål 4 og 6).

Fondene skal både bidrage til at realisere EU 2020-strategien og adressere nationale og regionale udfordringer. Den skitserede indsats komplementerer bl.a. Vækstplan DK, regeringens fremlagte vækstplaner på områder, hvor dansk erhvervsliv har international konkurrencekraft, den danske innovationsstrategi og den Grønne Omstillingspakke. Hertil kommer Strategi for Samarbejde om Danmarks klynge- og netværksindsats, som er resultatet af et samarbejde mellem bl.a. flere ministerier og de regionale vækstfora.

Under iagttagelse af EU-Kommissionens anbefalinger skitseres i det følgende de væsentligste vækstudfordringer samt de væsentligste udfordringer for landbrugserhvervet og fiskeri- og akvakultursektoren. Det beskrives, hvilke tiltag der allerede er taget fra dansk side for at imødegå disse udfordringer. Herefter identificeres de relevante tematiske mål, og det beskrives, hvilken indsats de fire ESI-fonde vil kunne understøtte, samt hvilke resultater der forventes skabt med midlerne. Afslutningsvis beskrives en række tiltag, der knytter sig til den praktiske implementering af fondene.

Sektion 1 A. Tiltag, der sikrer sammenhæng mellem EU 2020-strategien om intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst og de fondsspecifikke aktiviteter på baggrund af deres traktatbaserede mål, herunder økonomisk, social og territorial samhørighed (artikel 15 (1) (A) i den generelle forordning).

1.1 Analyse af skævheder, udviklingsbehov og vækstpoterentialer med reference til tematiske mål og territoriale udfordringer under hensyntagen til det nationale reform-

program og eventuelle relevante landespecifikke anbefalinger i overensstemmelse med artikel 121(2) i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde og relevante rådsanbefalinger i overensstemmelse med artikel 148(4) i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde.

1.1.1 Den danske vækstudfordring

De danske ESI-programmer skal i perioden 2014-2020 bidrage til at opfylde EU 2020-strategien, der handler om at øge den økonomiske udvikling i Europa gennem 1) intelligent vækst (investeringer i uddannelse, forskning, innovation og IKT), 2) bæredygtig vækst (en mere ressourceeffektiv og grønnere økonomi) og 3) inklusiv vækst (høj beskæftigelse samt økonomisk, geografisk og social samhørighed).

I tilknytning til EU 2020-strategien er der i det nationale reformprogram for Danmark opstillet 5 overordnede mål vedrørende beskæftigelse, innovation, uddannelse, fattigdomsreduktion og klima/energi. Målene for EU er omsat til landespecifikke mål, herunder 5 mål for Danmark:

	Mål i 2020
Det nationale mål for beskæftigelse	Strukturel beskæftigelsesfrekvens på 80 pct.
Det nationale mål for forskning og udvikling	3 pct. af BNP
Det nationale mål for klima og energi	Vedvarende energi skal øges til mindst 30 pct. af det endelige energiforbrug. Vedvarende energi i transportsektoren skal være på 10 pct. Udledningerne i de ikke-kvoteregulerede sektorer skal gradvist reduceres op til 20 pct. frem mod 2020 i forhold til 2005.
Det nationale mål for uddannelse	Reducere skolefrafaldet til mindre end 10 pct. for de 18 - 24-årige og øge den andel af de 30-34-årige, der har afsluttet en videregående eller tilsvarende uddannelse, til mindst 40 pct.
Det nationale mål for social inklusion	Mindske antallet af personer i husstande med lav beskæftigelse med 22.000 frem mod 2020

Der er fra dansk side stort fokus på at styrke vækst, produktivitet og jobskabelse. Med Vækstplan DK har regeringen fremlagt en ambitiøs reformdagsorden med henblik på at styrke de generelle vækstvilkår.

En offensiv erhvervs- og vækstpolitik

Regeringens offensive erhvervs- og vækstpolitik forbedrer vilkårene for private virksomheder og styrker derigennem konkurrenceevnen og giver nye muligheder for højere produktivitet, vækst og nye job ved at:

- Forbedre de generelle vækstvilkår.
- Fjerne vækstbarrierer, så virksomhederne effektivt og konkurrencedygtigt kan udnytte markedspotentialer.
- Udvikle markeder gennem offentlig-privat samspil og derigennem udbrede nye teknologier og løsninger, herunder i forhold til globale samfundsudfordringer.

Regeringen har med Vækstplan DK lagt tre reformspor, som skal løfte BNP frem mod 2020. Målet

er, at der skal investeres mere i danske virksomheder, og der skal skabes flere private arbejdspladser¹. De tre reformspor er:

- Reformers der forbedrer vilkår for private virksomheder.
- Reformers som øger uddannelsesniveau og beskæftigelse.
- Reformers af offentlig sektor samt holdbare offentlige finanser.

For at styrke vækstvilkårene på områder, hvor dansk erhvervsliv har international konkurrencekraft, har regeringen fremlagt vækstplaner på syv erhvervsområder: Det blå Danmark; Kreative erhverv og design; Vand, bio og miljøløsninger og Sundheds- og velfærdsløsninger; Energi og klima; Fødevarer; Turisme og oplevelsesøkonomi. Det forventes, at en ottende vækstplan for IKT og digital vækst fremlægges i første halvdel af 2014.

De væsentligste danske initiativer for vækst og beskæftigelse er også opregnet i Det Nationale Reformprogram for 2013. På baggrund af Det Nationale Reformprogram for 2013 er EU-Kommissionen kommet med en række landespecifikke anbefalinger, som også skal iagttages ved udmøntningen af ESI-fondene²:

1. Gennemføre budgetstrategien i 2013 som planlagt for at sikre korrektion af det uforholdsmæssigt store underskud senest i 2013. Derudover gennemføre budgetstrategien for 2014 og frem med henblik på at sikre en passende finanspolitisk indsats for at opretholde den mellemfristede målsætning.
2. Tage yderligere skridt til at forbedre beskæftigelsesegnetheden for personer på kanten af arbejdsmarkedet, herunder personer med indvandrerbaggrund, langtidsledige og lavt kvalificerede arbejdstagere. Forbedre kvaliteten af erhvervsuddannelserne med henblik på at nedbringe frafaldsprocenten og øge antallet af praktikpladser. Gennemføre folkeskolereformen for at hæve uddannelsesniveaueet og forbedre omkostningseffektiviteten i undervisningssystemet.
3. Fortsætte indsatsen for at fjerne barriererne for konkurrence, bl.a. i detailsektoren og bygge- og anlægssektoren, og øge effektiviteten af de offentlige tjenesteydelser.

I forhold til de landespecifikke anbefalinger er det umiddelbart vurderingen, at ESI-indsatsen primært vil kunne medvirke til at realisere anbefalingerne under punkt 2. Det er derudover også forventningen, at ESI-fondene vil kunne medvirke til at øge produktiviteten og arbejdsudbuddet i hele landet, ligesom udviklingen af landbruget og fiskeri- og akvakultursektoren kan fremmes.

Indledningsvist opridses de danske vækstudfordringer i relation til EU 2020-strategien ved at sammenligne Danmark med andre lande, ligesom de landespecifikke anbefalinger inddrages. Udfordringerne for landbruget og fiskeri- og akvakultursektoren beskrives også.

De regionale forskelle, som særligt er væsentlige i forhold til Regionalfonden og Socialfonden, er nærmere beskrevet i de operationelle programmer og omtales derfor kun enkelte steder i partnerskabsaftalen. Generelt går de nationale udfordringer igen i alle regioner, med regionale nuancer på grund af forskelle i erhvervsstruktur.

¹ Vækstplan DK. Stærke virksomheder, flere job. Regeringen, februar 2013.

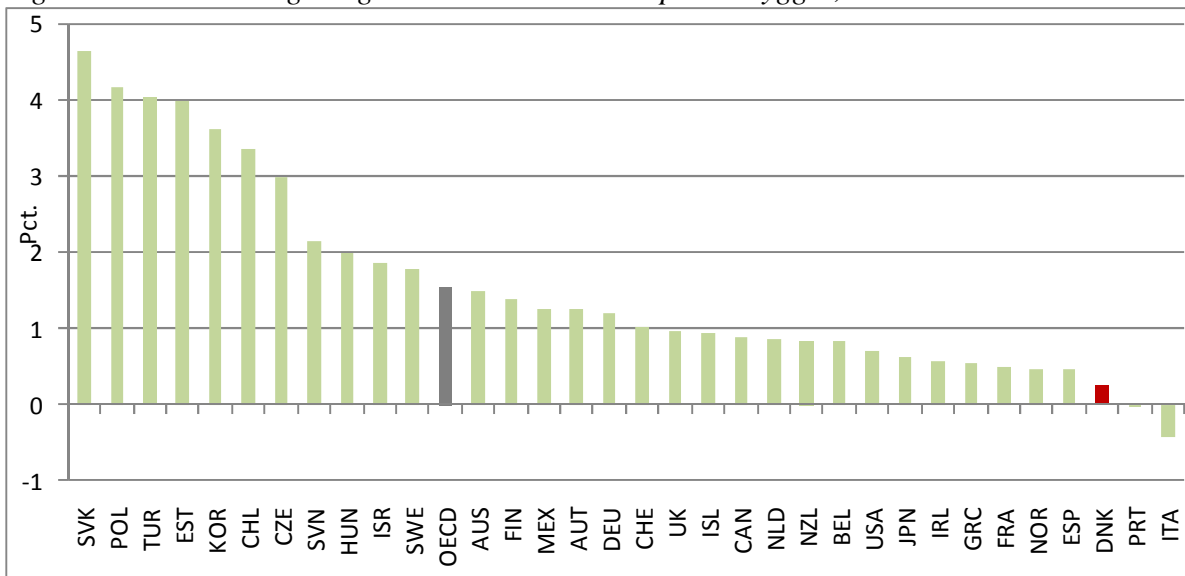
² "Henstilling med henblik på Rådets Henstilling om Danmarks nationale reformprogram for 2013 og Rådets udtalelse om Danmarks konvergensprogram for 2012-2016", Rådet for Den Europæiske Union, 11250/12, Bruxelles, den 9. juli 2013.

1.1.2. Velstand, produktivitet og arbejdsudbud

Velstand

Velstand måles normalt ved bruttonationalprodukt (BNP) pr. indbygger. Den danske vækst i BNP pr. indbygger har siden midten af 1990'erne været lav sammenlignet med de fleste andre OECD-lande. I perioden 2001-2011 oplevede kun Italien og Portugal en lavere økonomisk vækst end Danmark, jf. figur 1.

Figur 1. Gennemsnitlig årlig vækst i national BNP pr. indbygger, 2001-2011

Anm.: BNP er målt i faste priser. OECD-gennemsnittet er et simpelt gennemsnit af vækstraterne i 33 OECD-lande.
Kilde: OECD.stat.

Danmark er stadig et forholdsvist velstående land; i 2011 havde kun otte andre OECD-lande (ekskl. Luxembourg) et højere (købekraftskorrigeret) BNP pr. indbygger end Danmark. Men væksten i Danmark var forholdsvis lav, allerede inden den økonomiske krise satte ind i 2008, og samtidig ramte krisen Danmark forholdsvis hårdt. Fra toppen af højkonjunktoren i 2008 til lavpunktet i 2009 faldt Danmarks BNP således med over 8 pct., mens BNP i Euroområdet og i USA³ ”kun” faldt ca. 5 pct. I 2010 og 2011 voksede BNP pr. indbygger i Danmark, mens væksten igen var negativ i 2012. Ved udgangen af 2011 var BNP fortsat ca. 5½ pct. under niveauet før krisen.⁴ I Euroområdet var niveauet ved udgangen af 2011 kun ca. 2½ pct. lavere end før krisen.

Den lave økonomiske vækst – også før krisen – har betydet, at Danmark har tabt terræn i forhold til de fleste andre OECD-lande. Hvis Danmark fortsætter med at have lav vækst, vil vores velstand sakke yderligere bagud i forhold til de mest velstående lande, og det vil blive vanskeligt at fastholde en placering blandt de mest velstående lande i verden og dermed fastholde grundlaget for velfærd.

³ Euroområdet og USA er her delområder af OECD.

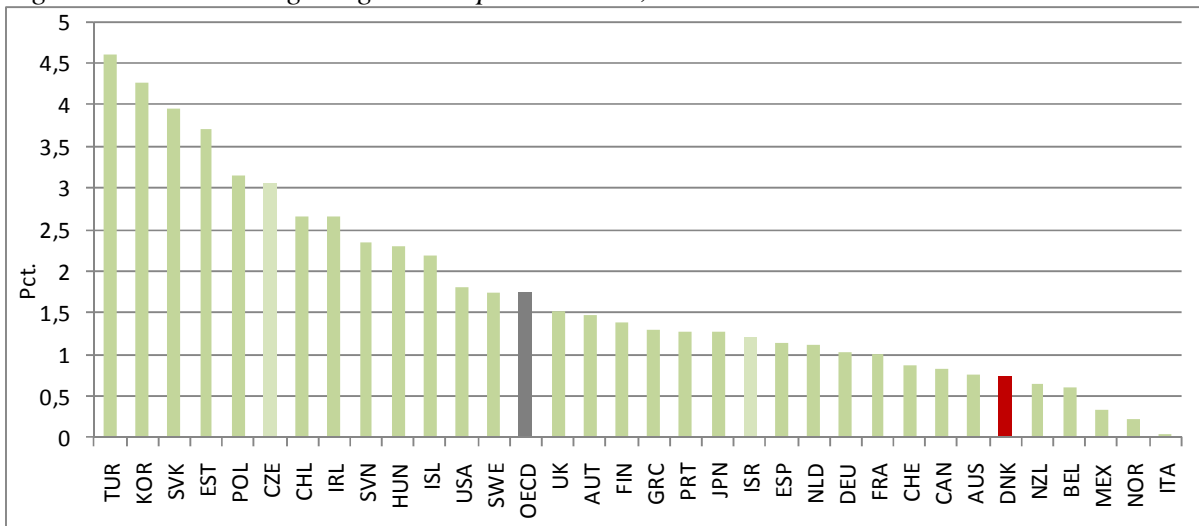
⁴ Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2012, Regeringen.

Produktivitet

Velstandsniveauet (BNP pr. indbygger) i et land afhænger pr. definition af, hvor meget befolkningen arbejder (antallet af arbejdstimer) og af, hvor meget værdi der bliver skabt pr. arbejdstime (produktiviteten).⁵ Produktiviteten er særlig vigtig, fordi den økonomiske vækst på lang sigt primært afhænger af produktivitetsudviklingen. Fremgang i produktiviteten er således den altdominerende forklaring på den velstandsfremgang, som OECD-landene har oplevet igennem årtier.

Den danske produktivitetsvækst har været svag siden midten af 1990'erne. Det er ikke noget særskilt dansk fænomen, at der er sket en opbremsning i produktivitetsvæksten siden midten af 1990'erne sammenlignet med de tyve foregående år; det samme er sket i mange andre vesteuropæiske lande. Opbremsningen har dog været ekstraordinær stor i Danmark.⁶ I 2001-2011 voksede produktiviteten i Danmark kun med godt 0,7 pct. om året i gennemsnit, hvilket var en af de laveste vækstrater i OECD, jf. figur 2. Den lave produktivitetsvækst er hovedforklaringen på, at Danmark har oplevet en lav vækst i BNP pr. indbygger sammenlignet med langt de fleste andre OECD-lande, jf. forrige afsnit. At få sat skub i produktivitetsudviklingen er en stor udfordring for alle danske regioner⁷.

Figur 2. Gennemsnitlig årlig vækst i produktivitet, 2001-2011

Anm.: BNP (faste priser) pr. arbejdstime. OECD-gennemsnittet er et simpelt gennemsnit af vækstraterne i 33 OECD-lande.

Kilde: OECD.stat.

Der findes ikke noget entydigt svar på, hvorfor produktiviteten i Danmark er vokset så langsomt siden midten af 1990'erne sammenlignet med udlandet. Regeringen har derfor nedsat en produktivitetskommission med uafhængige eksperter og særligt sagkyndige, der analyserer den danske produktivitetsudvikling og kommer med konkrete anbefalinger, der kan styrke produktiviteten i dansk erhvervsliv og i den offentlige sektor de kommende år.

⁵ Velstanden i Danmark kan også øges gennem bytteforholdsforbedringer, dvs. hvis eksportpriserne stiger hurtigere end importpriserne. Faktisk har forbedringer af bytteforholdet i en årrække bidraget positivt til velstanden i Danmark, men på lang sigt er det ikke realistisk at skabe vedvarende velstandsstigninger via bytteforholdsforbedringer.

⁶ *Produktivitetsudviklingen i Danmark*, Kvartalsoversigt, 1. kvartal 2012, Nationalbanken.

⁷ Se afsnit 1 i henholdsvis Regionalfondsprogrammet og Socialfondsprogrammet.

Produktivitetskommissionen skal tage udgangspunkt i eksisterende viden og supplere med nye analyser. Eksisterende analyser har blandt andet vist, at der har været meget store forskelle på produktivitsudviklingen fra branche til branche. Særligt den danske bygge- og anlægsbranche samt en række serviceerhverv har haft en meget lav, eller endog negativ, vækst i produktiviteten siden midten af 1990'erne.⁸

Også EU-Kommissionen peger i European Semester-analysen 2013 på, at de udfordringer, der blev identificeret i juli 2012, og som er afspejlet i den årlige vækstundersøgelse, stadig er gyldige. På kort sigt består den største udfordring i at stimulere den økonomiske vækst ved at sætte gang i produktiviteten og konkurrenceevnen, forbedre udnyttelsen af arbejdskraftpotentialet og forbedre stabiliteten i det finansielle system. Øget kvalitet og effektivitet i uddannelsessystemet vil støtte innovation og menneskelig kapital, hvilket vil give bedre udsigter på mellemlang og lang sigt.⁹

Arbejdsudbud

Velstanden i Danmark afhænger ikke kun af produktiviteten, men også af hvor meget vi arbejder. Det samlede arbejdsudbud i Danmark – målt ved det årlige antal arbejdstimer pr. indbygger i den erhvervsaktive alder (15-64 årige) – ligger en anelse under OECD-gennemsnittet, men betydeligt under de førende lande, jf. figur 3.

Det samlede arbejdsudbud afspejler dels hvor en stor en del af befolkningen (15-64-årige), der er til rådighed for arbejdsmarkedet (erhvervsfrekvensen), dels hvor mange timer de beskæftigede arbejder. Figur 3 viser, at erhvervsfrekvensen er relativt høj i Danmark, mens de beskæftigedes arbejdstid omvendt er blandt de laveste i OECD-området.

⁸ Produktivitsudviklingen i Danmark, Kvartalsoversigt, 1. kvartal 2012, Nationalbanken.

⁹ ARBEJDSDOKUMENT FRA EU-KOMMISSIONENS TJENESTEGRENE. Vurdering af Danmarks nationale reformprogram og konvergensprogram for 2013. Ledsagedokument til Henstilling til RÅDETS HENSTILLING om Danmarks nationale reformprogram og med Rådets udtalelse om Danmarks konvergensprogram for 2012-2016 {COM(2013) 354 final}

Figur 3. Samlet nationalt arbejdsudbud, erhvervsfrekvens og arbejdstimer pr. beskæftiget, 2012

Kilde: OECD.stat og Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013, Regeringen.

Det er særligt blandt de 16-29-årige, der er sket et betydeligt fald i erhvervsfrekvensen de seneste år, hvilket dog skal ses i lyset af den positive tendens, at et stigende antal unge er under uddannelse.¹⁰

For de 60-64-årige er erhvervsfrekvensen – modsat de øvrige aldersgrupper – steget de seneste år. Erhvervsfrekvensen for denne aldersgruppe ligger imidlertid stadig betydeligt under de øvrige aldersgrupper.

Der er i de senere år gennemført reformer, der mærkbart styrker arbejdsudbuddet og beskæftigelsen. Frem mod 2020 skønnes den demografiske udvikling isoleret set at reducere beskæftigelsen svarende til knap 24.000 personer inkl. bidrag fra arbejdstiden. Med tilbagetrækningsaftalen fra 2011 fremrykkes stigningerne i pensions- og efterlønsalderen fra velfærdsaftalen, og efterlønnen forkortes fra fem til tre år. Med tilbagetrækningsreformen styrkes arbejdsudbuddet i 2020 med ca. 65.000 personer. Når der også indregnes reform af førtidspension og fleksjob, skatteaftalen fra 2012 samt reformer af kontanthjælp og SU, modgås det demografisk betingede fald i arbejdsstyrken, således at andelen af befolkningen, der er i beskæftigelse, forventes at stige frem mod 2020.¹¹

¹⁰ Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013, Regeringen.

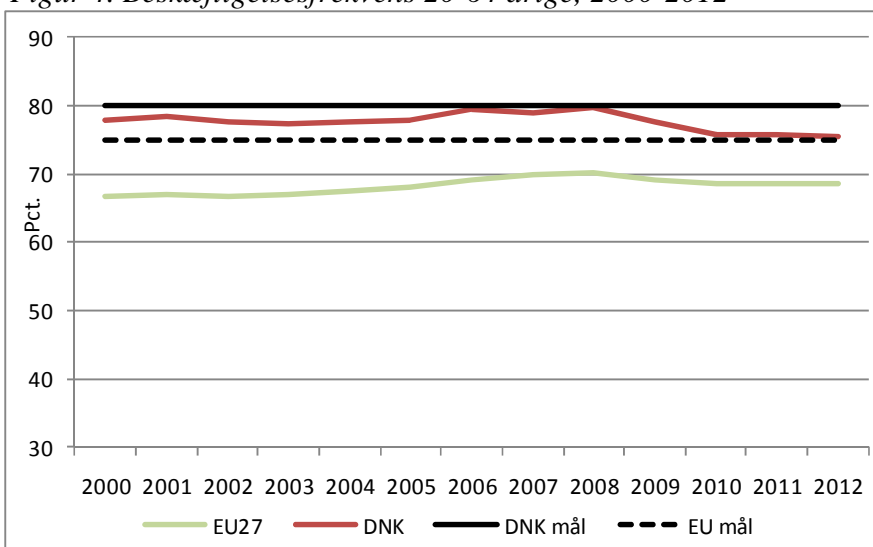
¹¹ Det Nationale Reformprogram, Danmark 2013, Regeringen, april 2013..

1.1.3. Beskæftigelse og social inklusion

EU 2020-strategien indeholder en målsætning om, at beskæftigelsesfrekvensen, dvs. andelen af 20-64-årige i beskæftigelse, skal være mindst 75 pct. i EU-27 i 2020. For Danmark, som traditionelt har haft en forholdsvis høj beskæftigelsesfrekvens, er EU-27-målsætningen omsat til en national målsætning om, at beskæftigelsesfrekvensen (strukturelt) skal være mindst 80 pct.¹²

Som følge af den økonomiske krise er beskæftigelsesfrekvensen i Danmark reduceret fra lige knap 80 pct. i 2008 til godt 75 pct. i 2012 (seneste år med Eurostat-tal), jf. figur 4. Danmark klarer sig dermed betydeligt bedre end EU-27, men er noget under den nationale 80 procent-målsætning. Beskæftigelsesfrekvensen er ca. 10 procentpoint over EU-27-gennemsnittet (2012). Beskæftigelsesfrekvensen for ikke-EU-borgere (54,5 pct. i 2012) ligger under den samlede beskæftigelsesfrekvens (75,4 pct.) og også under EU-gennemsnittet. Også personer med handicap har en væsentligt lavere beskæftigelsesfrekvens end personer uden handicap.¹³

Figur 4. Beskæftigelsesfrekvens 20-64 årige, 2000-2012

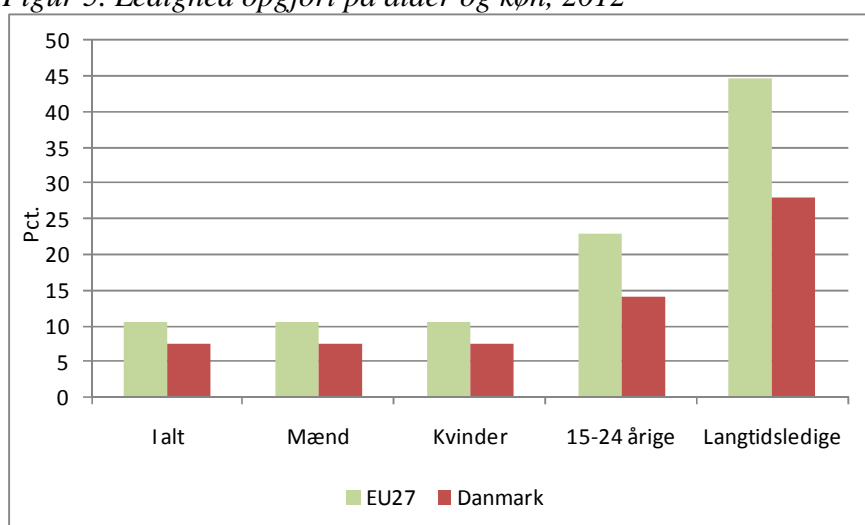
Kilde: Eurostat

Danmark har en relativt lav ledighed sammenlignet med EU-27 for både mænd og kvinder, jf. figur 5. Det samme gælder for de unge i aldersgruppen 15-24 årige samt for langtidsledige. Der er ikke den store forskel på ledigheden for mænd og kvinder.

¹² Danmarks nationale reformprogram 2013. Danmark deler 80 pct.-målsætningen, som er det højeste mål i hele EU, med Holland og Sverige.

¹³ SFI: Handicap og beskæftigelse – udviklingen mellem 2002 og 2012, 2013.

Figur 5. Ledighed opgjort på alder og køn, 2012

Kilde: Eurostat

Udfordringer på det europæiske arbejdsmarked¹⁴

I EU 2020-strategien er et af de centrale mål, at 75 pct. af de 20-64-årige skal være i beskæftigelse senest i 2020. Hvis målet skal nås, skal beskæftigelsen i EU vokse med 17,6 mio. nye job i forhold til sit nuværende niveau. Under krisen er beskæftigelsesfrekvensen imidlertid faldet til 68,9 pct. (3. kvartal 2011). På trods af denne tilstand oplever en række medlemslande arbejdskraftmangel i visse sektorer, ligesom der ses udfordringer for en effektiv matchning af job og kompetencer mellem de europæiske lande¹⁵.

Der ses eksempler på, at omfattende ledighed i sektorer i tilbagegang eksisterer side om side med fremgang og ny efterspørgsel på arbejdskraft i højproduktive industrier og inden for vidensservice. Desuden er der i visse medlemslande konstateret en høj ledighed blandt højtuddannede som fx ingeniører, læger og IT-specialister, mens der er mangel på den samme arbejdskraft i andre lande. Dertil kommer, at fremtidsperspektivet for hele EU er en faldende arbejdsstyrke som følge af den demografiske udvikling, kombineret med et markant skift til efterspørgsel efter højere kvalificeret arbejdskraft.

Et af svarene på disse udfordringer er at forbedre mobiliteten på det europæiske arbejdsmarked. For øjeblikket bor kun 2,9 pct. af den europæiske arbejdsstyrke i et andet land, forstået således at man bor i et andet land end der, hvor man har statsborgerskab. En øget mobilitet i EU forventes at bidrage til at mindske specifikke flaskehalsproblemstillinger, samt generelt understøtte en bedre anvendelse af den samlede europæiske arbejdsstyrke.

Danmark hører til de lande, hvor virksomhederne har vanskeligt ved at finde kvalificeret arbejdskraft i brancher, der har stor betydning for vækstpotentialen. Det gælder især ingeniørområdet, biotech-pharma industrien og IT-sektoren. Det er helt overvejende højt specialiseret, erfaren arbejdskraft, der efterspørges inden for disse sektorer.

¹⁴ Afsnittet baserer sig bl.a. på Commission Communication COM(2012) 173 of 18 April 2012: "Towards a job-rich recovery", samt det tilhørende Commission staff working document SWD(2012) 90 of 18 April 2012 on the labour market trends and challenges.

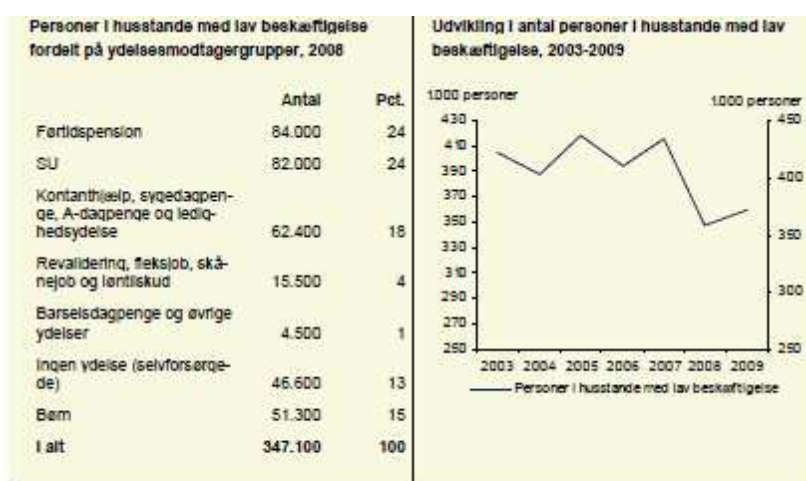
¹⁵ Dette er bl.a. årsagen til, at EURES-instrumentet er etableret.

Social inklusion

EU 2020-strategien indeholder et mål om, at 20 mio. mennesker i EU skal hjælpes ud af fattigdom eller social udstødelse. For Danmark er dette mål omsat til en national målsætning om, at antallet af personer i husstande med lav beskæftigelse skal reduceres med 22.000 personer frem mod 2020.¹⁶ Danmark er fortsat et af de lande i Europa, hvor uligheden er mindst, og hvor færrest er i risiko for fattigdom, men derfor er der stadig behov for at øge den sociale inklusion og derigennem øge arbejdsudbuddet.

Opgørelsesmetoden fremgår af Det Nationale Reformprogram for 2011, hvor i alt 347.100 personer var i husstande med lav beskæftigelse, jf. figur 6. De 347.100 personer omfattet af målet om social inklusion dækker over flere forskellige grupper med forskellige udfordringer.

Figur 6. Social inklusion

Anm.: Ydelser på nge niveau omregnet til helårspersoner.

Kilde: Eurostat.

Kilde: Finansministeriets beregninger på basis af EU-SILC 2008 og Arbejdsmarkedstyrelsen: DREAM-database.

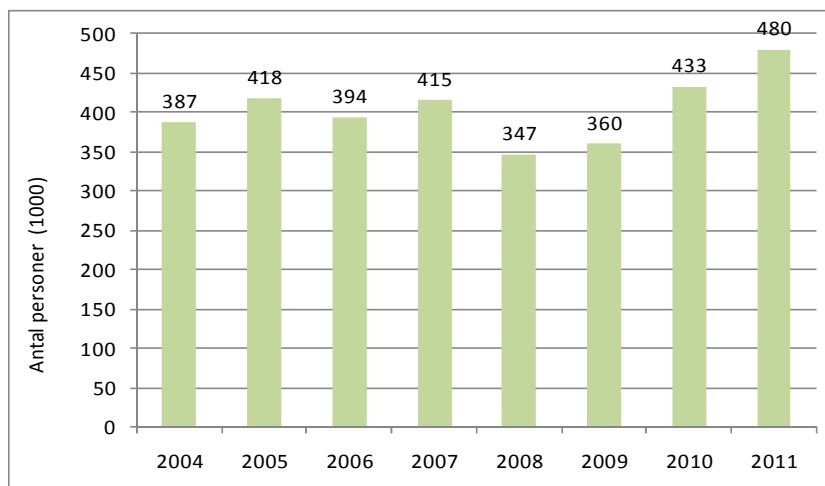
Kilde: Danmarks nationale reformprogram, 2011.

Antallet af personer i husholdninger med lav beskæftigelse er steget fra 347.000 til 480.000 personer fra 2008 til 2011, jf. figur 7. Dette skal ses i lyset af den økonomiske krise. Fra 2011 til 2012 er antallet af personer i husstande med lav beskæftigelse imidlertid faldet fra 480.000 til 464.000¹⁷. I de landespecifikke anbefalinger for 2013-2014 anbefales det at tage yderligere skridt til at forbedre beskæftigelsesegnetheden for personer på kanten af arbejdsmarkedet, herunder personer med indvandrerbaggrund, langtidsledige og lavt kvalificerede arbejdstagere.

¹⁶ Det Nationale Reformprogram, Danmark 2013, Regeringen, april 2013.

¹⁷ Eurostat

Figur 7. Antal personer i husholdninger med lav beskæftigelse, 2004-2011

Anm.: Personer i husstande med meget lav arbejdsintensitet er personer i alderen 0-59 år i husstande, hvor de voksne arbejder mindre end 20 pct. af deres samlede arbejdspotentialer gennem det seneste år.

Kilde: Eurostat

Typisk har personer på kanten af arbejdsmarkedet også andre problemer end manglende beskæftigelse og/eller uddannelse. Hver femte i den arbejdsdygtige alder i Danmark har psykiske problemer, hvilket svarer til OECD-gennemsnittet.¹⁸ Det nødvendiggør en særlig indsats i forhold til forberedelse til arbejdsmarkedet eller gennemførelse af en uddannelse. OECD skønner, at psykiske problemer koster den danske økonomi næsten 6 mia. euro eller 3,4 procent af BNP årligt i tabt produktivitet, udgifter til sundhedsvæsen og sociale udgifter.

Uddannelse synes at være et effektivt middel til at løfte bl.a. kontanthjælpsmodtagere ud af fattigdom. En forløbsundersøgelse har set på, hvordan unge, der var på kontanthjælp i 1994 og ikke havde en erhvervskompetencegivende uddannelse, klarer sig i dag, hvis de i mellemtiden har fået en uddannelse. Efterfølgende har en tredjedel af de unge fået en uddannelse, og analysen viser, at de klarer sig langt bedre i voksenlivet end de unge, der ikke har fået en uddannelse. Målt på den årlige erhvervsindkomst, der både er påvirket af lønniveau og beskæftigelsesomfang, så tjente de unge, der har fået en uddannelse, 125.000 kr. mere i 2009, end dem, der ikke fik. Sandsynligheden for at komme i beskæftigelse forøges med to-tredjedele, hvis man giver unge kontanthjælpsmodtagere en uddannelse, når man måler 15 år efter, og risikoen for at ryge helt ud af arbejdsmarkedet formindskes op til 6 gange. Samtidig viser undersøgelser, at en tidlig indsats giver det højeste afkast.¹⁹

Der er fra dansk side blandt andet taget eller planlagt følgende initiativer for at styrke beskæftigelsen og øge social inklusion²⁰:

- *Skattereform.* Reformen skal sikre, at det bedre kan betale sig at arbejde og skønnes frem mod 2020 at kunne medvirke til en forøgelse i beskæftigelsen på 11.000 personer.

¹⁸ OECD: Mental health and Work – Denmark, 2013.

¹⁹ AE-rådet: Uddannelse giver et markant længere arbejdsliv, 3. april 2013.

²⁰ Det Nationale Reformprogram, Danmark 2013, Regeringen, april 2013.

- *Førtidspensionsreform og reform af fleksjobordningen.* Reformen skal sikre, at flest mulige forbliver på arbejdsmarkedet og forventes at bidrage til at øge arbejdsudbuddet med ca. 5000 fuldtidspersoner i 2020.
- *Reform af kontanthjælps- og SU-systemet.* Reformen forventes at øge beskæftigelsen med 10.000 personer frem mod 2020. Kontanthjælpsreformen skal desuden medvirke til at reducere ledigheden blandt unge.

1.1.4. Innovation

Viden er vigtig for virksomhedernes produktivitet og innovation. Virksomheder, der investerer i forskning og udvikling, er i gennemsnit 15 pct. mere produktive end virksomheder, der ikke forsker eller udvikler.²¹ Produktiviteten er endnu større i virksomheder, som samarbejder med videninstitutioner.

EU-2020 strategien indeholder en målsætning om, at udgifterne til forskning og udvikling (privat og offentlig) i 2020 skal udgøre mindst 3 pct. af BNP. Den nationale danske målsætning er sammenfaldende hermed. I 2011 (seneste tal) opfyldte Danmark 3 pct.-målsætningen.

Herudover er de nationale mål²²:

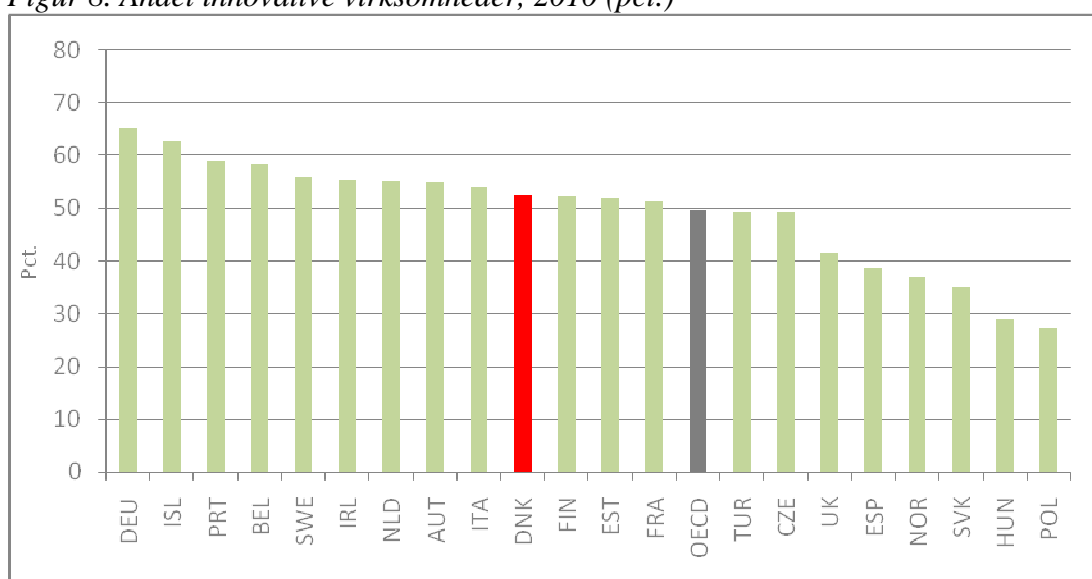
- At andelen af innovative virksomheder øges, så Danmark frem mod 2020 kommer blandt de fem OECD-lande med flest innovative virksomheder.
- At de private investeringer i forskning og udvikling øges, så Danmark frem mod 2020 kommer blandt de fem OECD-lande, hvor erhvervslivet investerer mest i forskning og udvikling som pct. af BNP.
- At andelen af højtuddannede i den private sektor øges, så Danmark frem mod 2020 kommer blandt de fem OECD-lande med højest andel af højtuddannede i den private sektor.

Ifølge de seneste tilgængelige internationalt sammenlignelige tal var godt halvdelen af de danske virksomheder med over 10 ansatte innovative i 2008-2010. Dermed placerer Danmark sig i midterfeltet blandt en række sammenlignelige lande, jf. figur 8.

²¹ Forsknings- og Innovationsstyrelsen: Produktivitetseffekter af erhvervslivets forskning, udvikling og innovation, 2010. Se også Styrelsen for Forskning og Innovation: Økonomiske effekter af erhvervslivets forskningssamarbejde med offentlige videninstitutioner, 2011.

²² I denne sammenhæng er der tale om de europæiske OECD-lande.

Figur 8. Andel innovative virksomheder, 2010 (pct.)

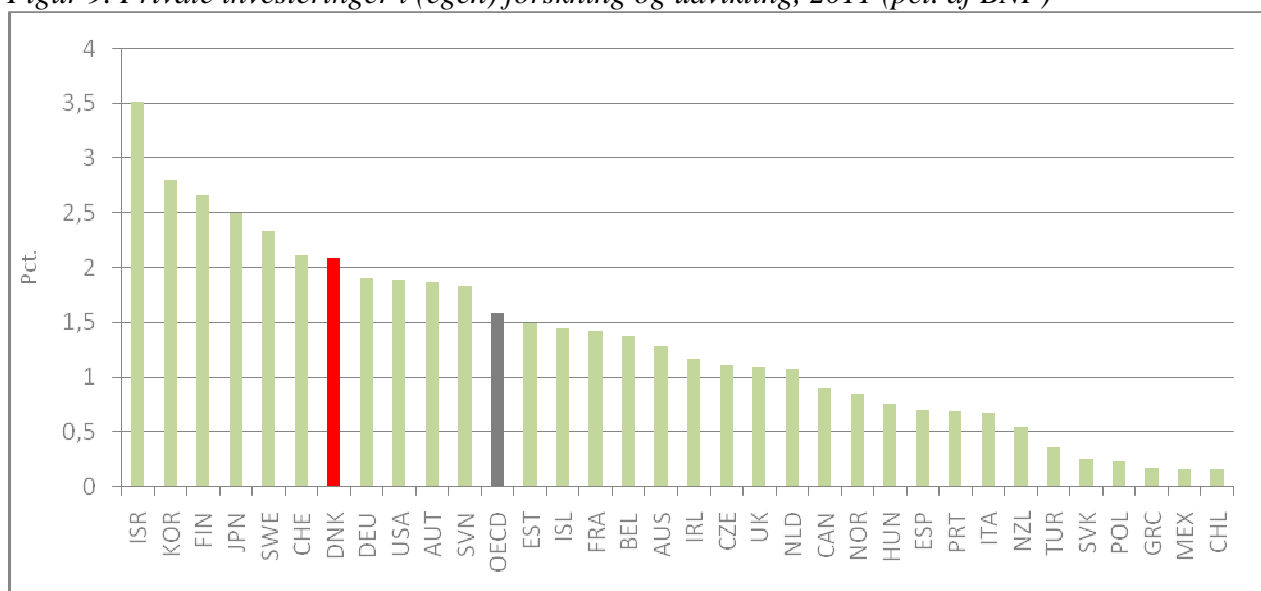

Anm.: Andel virksomheder med mindst 10 ansatte, der har indført produkt-, proces-, organisations- og/eller markedsføringsinnovation i 2008-2010.

Kilde: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013.

Når det gælder private investeringer i forskning og udvikling, er niveauet i Danmark forholdsvis højt, men Danmark er ikke blandt de fem bedste lande, jf. figur 9.

Figur 9. Private investeringer i (egen) forskning og udvikling, 2011 (pct. af BNP)

Anm.: For AUS, CHL, JPN, KOR, MEX og TUR er data for 2010, for NZL er data for 2009. For CHE og ISL er data for 2008 og for GRC er data fra 2007.

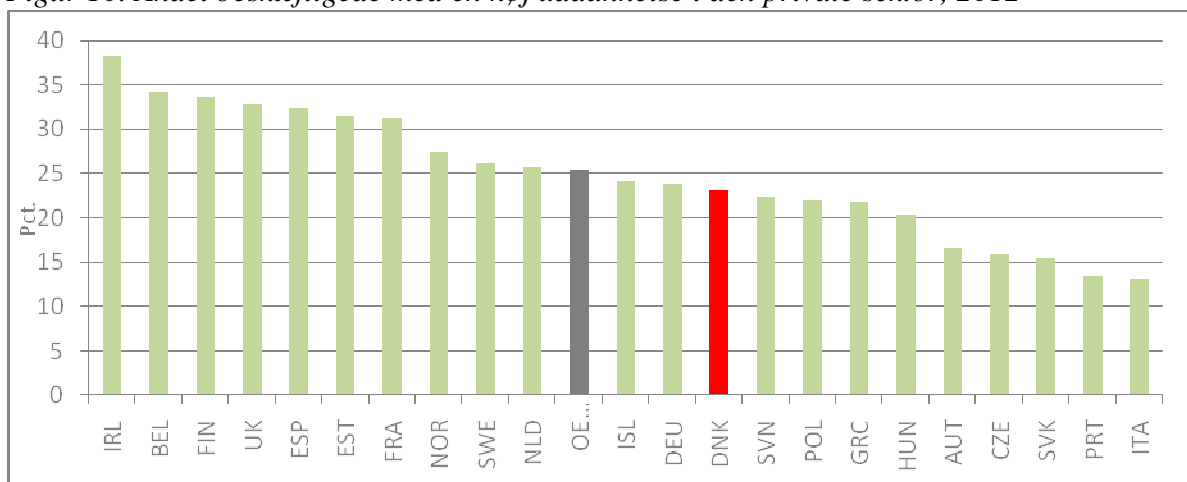
Kilde: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013.

Innovative medarbejdere

Den forventede effekt på den økonomiske vækst af et stigende uddannelsesniveau afhænger bl.a. af, hvor mange unge der vælger videregående uddannelser rettet mod det private erhvervsliv. I Danmark ligger andelen af højtuddannede i den private sektor med 23 pct. lige under OECD-

gennemsnittet og noget under de højest placerede lande, jf. figur 10. Den lave andel af højtuddannede i den private sektor skal ses i lyset af, at sundhedsvæsenet i Danmark primært er offentligt.

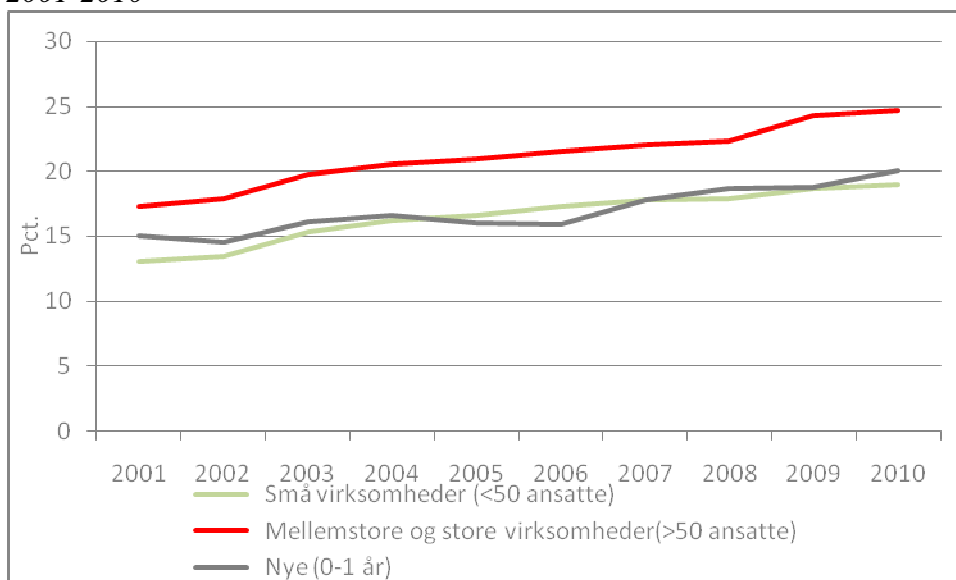
Figur 10. Andel beskæftigede med en høj uddannelse i den private sektor, 2012

Kilde: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013.

Undersøgelser viser, at alle videregående uddannelser uanset længde og retning bidrager til at øge produktiviteten i virksomhederne. Og det er ikke bare den enkelte medarbejder med en videregående uddannelse, som er mere produktiv – han eller hun øger også sine kollegers produktivitet. Undersøgelser indikerer, at hver gang vi uddanner ét procentpoint flere med en lang videregående uddannelse, stiger BNP med én pct.²³

Figur 11. Andel ansatte med videregående uddannelse i danske virksomheder (pct. af alle ansatte), 2001-2010

Kilde: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013.

²³ CEBR for DEA: Produktivitet og videregående uddannelse, 2010.

Der er fra dansk side blandt andet taget eller planlagt følgende initiativer for at øge innovationen i danske virksomheder²⁴:

- *Offentliggørelse af otte vækstplaner* på erhvervsområder, hvor danske virksomheder har international konkurrencekraft.
- *National innovationsstrategi*, herunder udarbejdelse af et innovationskatalog (INNO+) samt etablering af Markedsmodningsfonden.
- *Styrkelse og udvidelse af videnpilotordningen* med i alt 134 mio. kr. over tre år. Ordningen skal sikre, at flere højtuddannede bliver ansat i private virksomheder.
- *Innovationsnetværk*, der støtter landsdækkende klynge- og netværksorganisationer inden for områder, der er vigtige for dansk erhvervsliv.
- *Innovationstjek*, der via innovationsagenterne hjælper SMV'er med at øge innovationskraften gennem udviklingsprojekter og rådgivning.
- *Fonden for Entreprenørskab*, der styrker innovation og iværksætteri i uddannelsessystemet.

Hertil kommer en *Netværks- og Klyngestrategi*, der er udarbejdet i et samarbejde mellem en række ministerier og bl.a. de regionale vækstfora, og som promoverer virksomhedernes klyngerelationer til fordel for virksomhedernes innovationskapacitet og netværksaktiviteter.

1.1.5. Iværksætteri og vækstvirksomheder

Erfaringsmæssigt har iværksætteri en betydelig effekt på jobskabelsen, og den faldende etableringsrate i Danmark de seneste år har reduceret jobskabelsen betydeligt. Så selv om der ikke er opstillet et overordnet mål i EU 2020-strategien for iværksætteri eller SMV'ere, er iværksætteri og jobskabelse i små og mellemstore virksomheder (SMV'er) en vigtig kilde til vækst.

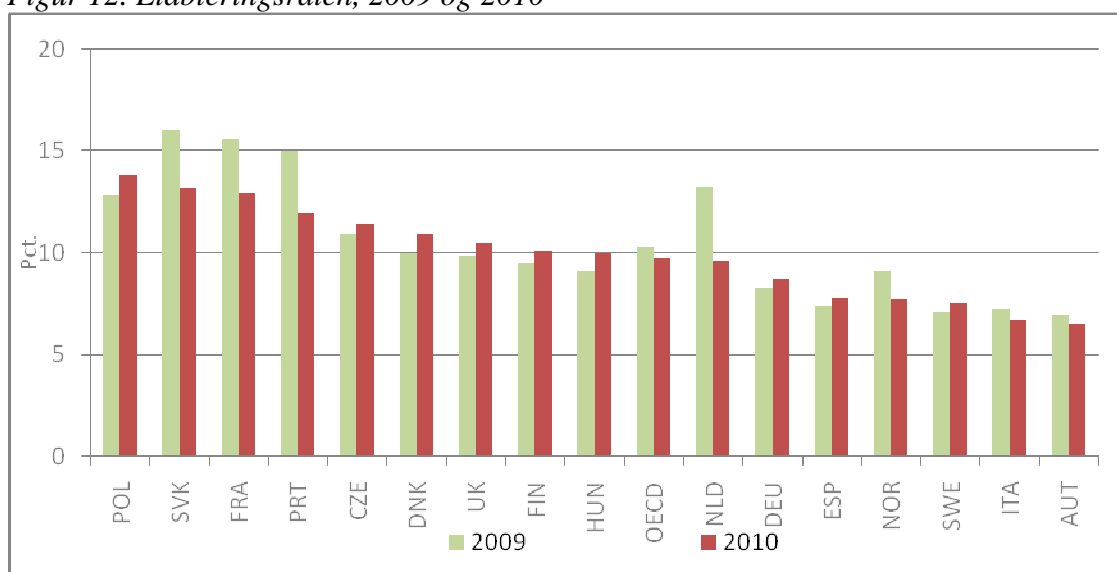
Ifølge Iværksætterindeks 2012 er der et stykke vej endnu, før vilkårene for iværksættere og vækstvirksomheder i Danmark kan måle sig med de bedste blandt OECD-lande. Derfor skal der arbejdes målrettet på at styrke vækstvilkårene i Danmark, så flere både nye og etablerede virksomheder kan komme ind i solide vækstforløb.

Nyetalerede virksomheder

I Danmark er der tidligere blevet etableret relativt mange nye virksomheder hvert år. I årene efter den økonomiske krise har billedet imidlertid ændret sig, og flere lande har overhalet Danmark. Det gælder bl.a. Frankrig og Portugal. Den økonomiske krise har således haft relativt stor effekt på iværksætteraktiviteten i Danmark i forhold til mange andre OECD-lande. Sverige har fx formået at fastholde samme niveau som i 2008, mens faldet i Finlands etableringsrate kun er ca. halvt så stort som faldet i Danmark. I 2010 var knap 11 pct. af alle danske virksomheder under et år gamle, hvilket placerer Danmark i midterfeltet sammenlignet med andre europæiske lande, jf. figur 12.

²⁴ Det nationale reformprogram, Danmark 2013. Regeringen, april 2013

Figur 12. Etableringsraten, 2009 og 2010

Kilde: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013.

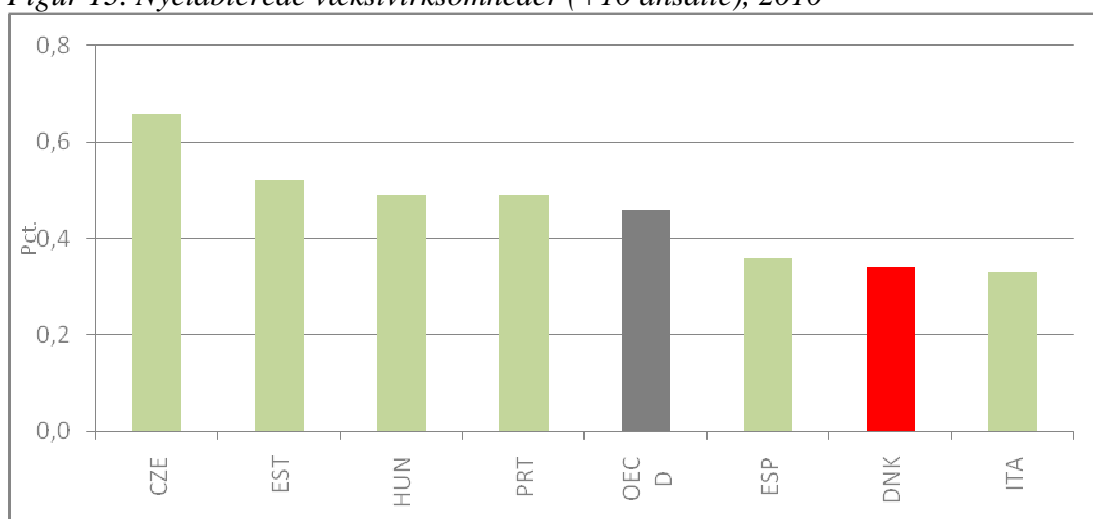
Den internationale sammenligning af etableringsrater er baseret på data, der ikke medtager de seneste års udvikling og fulde effekt af den finansielle og økonomiske krise, hverken i Danmark eller i de øvrige lande. I Danmark følger udviklingen i etableringsraten i høj grad CVR-registreringerne, som kan opgøres helt frem til 2012. Antallet af CVR-registreringer faldt ca. 20 pct. fra 2008 til 2009. I 2010, 2011, 2012 og første halvdel af 2013 har antallet af nyregistreringer stabiliseret sig, men på et betydeligt lavere niveau end tidligere.

Vækstvirksomheder

Den gruppe af nyetablerede virksomheder, der kommer ind på markedet med et højt produktivitsniveau og høj produktivitetsvækst, har i gennemsnit også en høj vækst i beskæftigelsen i løbet af de første leveår. Disse virksomheder bidrager således både til at styrke værdiskabelsen og til vækst i antallet af højproduktive job.

En såkaldt nyetableret vækstvirksomhed er i international sammenhæng en virksomhed, der inden for sine to første leveår beskæftiger 10 eller flere ansatte og har en gennemsnitlig årlig vækst i antal ansatte på mindst 20 pct. i de tre efterfølgende år. I den senest tilgængelige internationale sammenligning fra 2010 udgjorde nyetablerede vækstvirksomheder godt 0,3 pct. af alle virksomheder i Danmark. Det er knap en halvering i forhold til 2007, og placerer Danmark næstsidst blandt de lande, der er data for, jf. figur 13.

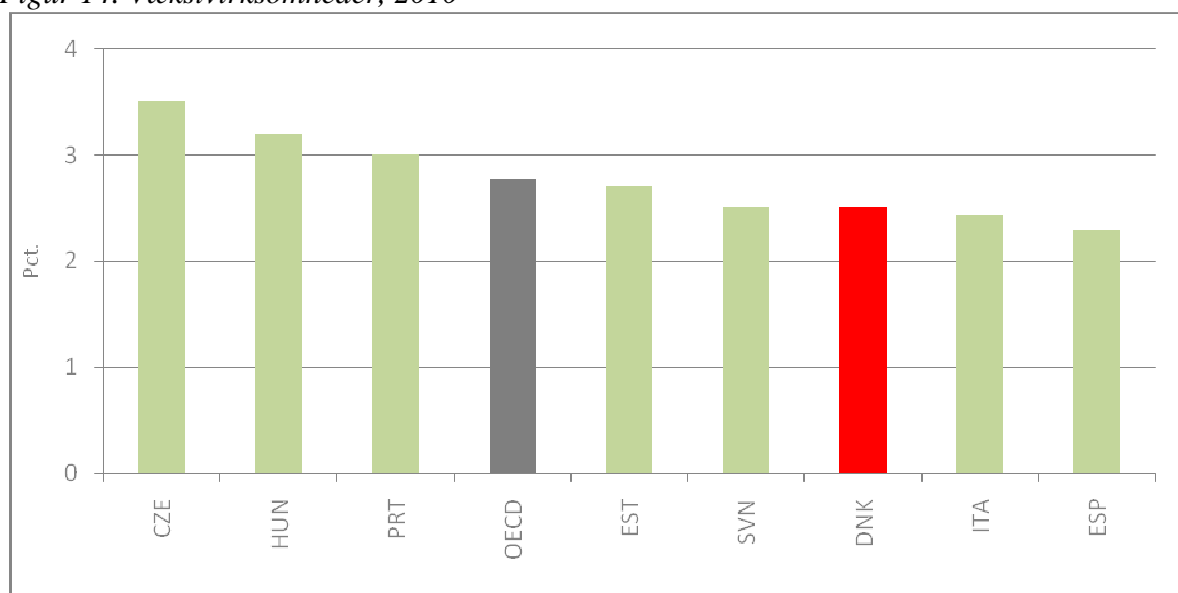
Figur 13. Nyetablerede vækstvirksomheder (+10 ansatte), 2010

Kilde: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013.

Det er ikke alene nyetablerede vækstvirksomheder, der bidrager positivt til jobskabelse og vækst. Også ældre virksomheder kan efter en årrække – fx ved introduktionen af et nyt produkt eller ved et vellykket ejerskifte – komme ind i solide vækstforløb. Vækstvirksomheder er virksomheder, som, uanset deres alder, har en gennemsnitlig årlig vækst i antallet af ansatte på mindst 20 pct. over en treårig periode. I 2009 var under 3 pct. af alle danske virksomheder vækstvirksomheder. Det er lidt under gennemsnittet for OECD-landene, jf. figur 14.

Figur 14. Vækstvirksomheder, 2010

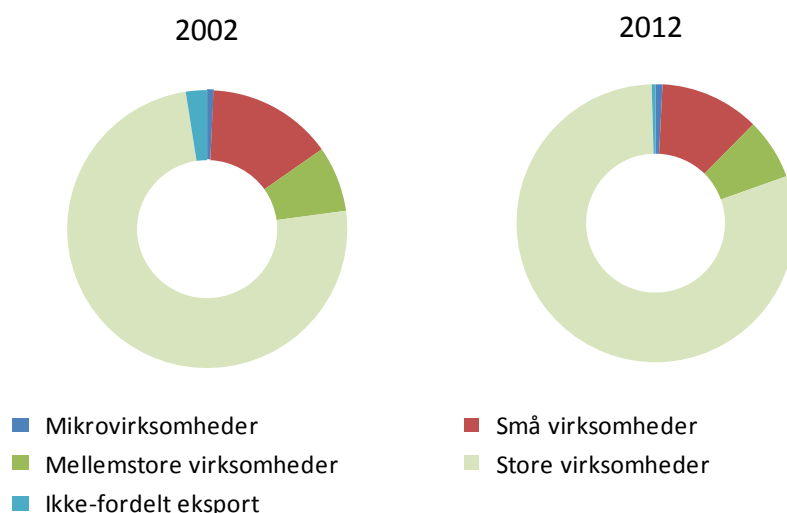
Anm.: Vækstvirksomheder defineres som virksomheder, der i tre år i træk har haft en gennemsnitlig årlig vækst på mindst 20 pct. i antallet af ansatte. 2009 er slutåret for den treårige vækstperiode.

Kilde: Eurostat og Danmarks Statistik.

Eksport og adgang til finansiering

Nye virksomheders internationale orientering og evne til at konkurrere på de internationale markeder er vigtig i forhold til at skabe grundlag for, at virksomhederne kommer ind i solide vækstforløb og skaber nye job. Det skyldes bl.a., at det danske hjemmemarked er relativt lille. Andelen af nye virksomheder, der eksporterer allerede inden for det første år, har ligget relativt konstant på ca. 8 pct. i perioden 2006 til 2009.²⁵ Dertil kommer, at SMV'er står for en faldende del af den samlede eksport, jf. figur 15.

Figur 15. Dansk eksport (2002-2012) fordelt på virksomheder efter deres størrelse, pct.

Kilde: Statistik

Kreditsituationen viser fortsat tegn på bedring, men for SMV'er er adgangen til finansiering stadig vanskelig²⁶. Udviklingen i det samlede udlån til erhvervslivet er omtrent neutral for første gang siden primo 2011. Dermed kan det længerevarende fald i udlån til erhverv være ved at bremse op. Det samlede erhvervsudlån er over det seneste år steget med 1 pct., når udstedelser af erhvervsobligationer regnes med i virksomhedernes finansieringsmuligheder. Fraregnes erhvervsobligationer, er det samlede udlån til erhvervsvirksomheder steget med 0,1 pct. i september 2013 i forhold til året før.

Iværksætteri og jobskabelse

Den faldende etableringsrate kombineret med en nedgang i den samlede virksomhedsbestand under finanskrisen har medført et rekordstort fald i antallet af nye virksomheder. I absolutte tal blev der i 2007 etableret ca. 24.400 virksomheder, mens der i 2009 kun blev etableret ca. 16.000 virksomheder. Følgerne af det markante fald i antallet af nye virksomheder er et stort antal 'manglende' arbejdspladser i forhold til de perioder, hvor iværksætteraktiviteten har været størst. De ca. 24.400 virksomheder, der blev etableret i 2007, havde i november 2008 – kort før finanskrisen tog fart –

²⁵ Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2012. Regeringen.

²⁶ Redegørelse om udviklingen i kreditmulighederne i Danmark, 1. halvår 2013, Erhvervs- og Vækstministeriet, december 2013.

skabt godt og vel 36.500 job. Til sammenligning havde de ca. 16.000 virksomheder, der blev etableret i 2009, kun skabt godt 19.700 job i november 2010.²⁷

En direkte sammenligning af tallene for 2007 og 2009 viser dermed, at finanskrisen betød, at de nye virksomheder i 2009 skabte omkring 16.800 færre job end de virksomheder, der blev etableret i 2007. Faldet hænger sammen med, at der både er skabt væsentligt færre virksomheder, men også at den enkelte nye virksomhed var mindre jobskabende i 2009 i forhold til 2007.

Iværksætterkultur

På europæisk plan er der sat fokus på iværksætterkompetencer via EU-Kommissionens introduktion i januar 2013 af en handlingsplan for iværksættere, som peger på behovet for en gennemgribende kulturel ændring i Europa baseret på effektiv iværksætteruddannelse.

Ca. 25 pct. af danskerne har modtaget undervisning i iværksætteri.²⁸ Det er lidt over EU-gennemsnittet på 23 pct., men noget fra de lande, der klarer sig bedst i målingen, som fx Finland (39 pct.), Holland (36 pct.) og Sverige (33 pct.). Godt halvdelen af de danske respondenter (alle, ikke blot dem der har modtaget egentlig undervisning) er enige i, at deres skolegang har hjulpet dem til at udvikle deres iværksætterånd. I Finland gælder det 64 pct. Danmark er placeret under EU-gennemsnittet, når det gælder andelen, der er enige i, at deres skolegang har hjulpet dem til en bedre forståelse af iværksætternes rolle i samfundet.

På nogle områder halter Danmark dog efter andre førende innovationslande, navnlig med hensyn til privat finansiering af innovation, visse aspekter af iværksætterkulturen, samarbejde mellem videninstitutioner og erhvervslivet og manglende intensitet i konkurrencen på lokalt plan.²⁹

Der er fra dansk side blandt andet taget eller planlagt følgende initiativer for at fremme iværksætteri og vækstvirksomheder:

- *Aftale om Vækstplan DK*, der udvider ordningen om små vækstkautioner, der blev etableret med kreditpakken samt skaber basis for en ny låneordning, Vækstlån for Iværksættere. Ordningen vil styrke adgangen til finansiering for iværksættere med et relativt stort finansieringsbehov (over 2 mio. kr.), som ikke kan stille tilstrækkelig sikkerhed.
- *Vækstmarkedsstrategier*, der fremmer danske virksomheders internationalisering gennem midler til eksport- og investeringsfremme via Eksportkreditfonden samt styrker eksport- og investeringsfinansiering gennem samarbejde mellem Eksportkreditfonden, Eksportrådet og de danske repræsentationer.
- *Kreditpakken*, der styrker SMV'ers adgang til finansiering. Kreditpakken giver bl.a. mulighed for, at Vækstfonden kan tilbyde små vækstkautioner for lån på op til 2 mio. kr.³⁰
- *Udviklingspakken*, som øger finansieringen til SMV'er gennem lånefinansiering og eksportgarantier (dog kun til 2015).

²⁷ Statistik.dk

²⁸ Entrepreneurship in the EU and beyond. Flash Eurobarometer 354, EU-Kommissionen 2012.

²⁹ ARBEJDSDOKUMENT FRA EU-KOMMISSIONENS TJENESTEGRENE. Vurdering af Danmarks nationale reformprogram og konvergensprogram for 2013. Ledsagedokument til Henstilling til RÅDETS HENSTILLING om Danmarks nationale reformprogram og med Rådets udtalelse om Danmarks konvergensprogram for 2012-2016 {COM(2013) 354 final}

³⁰ Udviklingen i kreditmulighederne i Danmark, Erhvervs- og Vækstministeriet, december 2012.

- *Ny selskabslov*, der etablerer en ny selskabsform, de såkaldte iværksætterselskaber. Selskabsformen vil betyde, at iværksættere kan starte egen virksomhed med en startkapital på kun én krone.
- *Markedsmodningsfonden*, der over de næste tre år årligt kan uddele 135 mio. kr. til medfinansiering af særligt SMV'ers indsats med at teste, afprøve og sælge deres nyudviklede løsninger.
- *Fonden for Entreprenørskab*, der styrker vækstkulturen og fremmer vækstforløb for iværksættere gennem øget fokus på uddannelser
- *Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram*, der understøtter bæredygtig vækst i fødevarerhvervet gennem tilskud til udviklingsprojekter med forretningsorienteret nytænkning.
- *Grønt iværksætterhus*, der etablerer et fysisk iværksætermiljø for perspektivrige iværksættere og virksomheder med særligt fokus på udvikling og test af grønne løsninger.

1.1.6. Uddannelse

EU 2020 strategien indeholder to mål på uddannelsesområdet. Det gælder målet om at reducere antallet af 'early school leavers' til 10 pct. for de 18-24 årige samt at øge den andel af de 30-34 årige, der har afsluttet en videregående eller tilsvarende uddannelse, til mindst 40 pct. De danske mål er sammenfaldende med EU-27-målene på uddannelsesområdet.

Andelen af 'early school leavers' i Danmark var godt 9 pct. i 2012 (seneste dataår). Danmark er dermed ca. 4 procentpoint under EU-27-gennemsnittet.³¹ Siden 2007 er andelen af 'early school leavers' i Danmark reduceret, og EU-målsætningen opfyldes altså. Dog var Danmark allerede i 2006 under 10 pct., hvorefter andelen af 'early school leavers' steg betydeligt fra 2006 til 2007.

Med hensyn til de videregående uddannelser opfyldte Danmark i 2012 (seneste dataår) målsætningen om, at mindst 40 pct. af de 30-34-årige skal have afsluttet en videregående uddannelse med en andel på 43 pct. Ser man på Danmarks placering blandt de øvrige EU-lande, er Danmark placeret som nr. 10, bl.a. overgået af Irland, Sverige, Finland, Storbritannien, Frankrig og Belgien.

Ungdomsuddannelse og videregående uddannelse

Danmark bidrager til opfyldelse af EU-målene gennem de nationale mål, som bl.a. er, at 95 pct. af en årgang skal have mindst en ungdomsuddannelse (dvs. en ungdomsuddannelse eller en højere uddannelse). Dette mål evalueres ved hjælp af den såkaldte profilmodel, som estimerer, hvor stor en andel af en ungdomsårgang, der forventes at tage mindst en ungdomsuddannelse inden for de kommende 25 år. For 2011-årgangen forventes ca. 92 pct. at få mindst en ungdomsuddannelse, jf. tabel 1 nedenfor, og tendensen har været stigende de senere år.

Selv om 95-procentmålet er tættere på at blive opfyldt end tidligere, er det ikke positivt over hele linjen. Andelen, som forventes at få en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse, har været faldende hvert år fra 2004 til 2011. For årgangen, der gik ud af 9. klasse i 2004, var det næsten 41 pct., der forventedes at opnå en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse, mens tallet for 2011-årgangen lyder på 32 pct.

³¹ Elever, der forlader skolen for tidligt, er personer mellem 18 og 24 år, der opfylder følgende to betingelser: 1) det højest opnåede uddannelsesniveau er ISCED 0, 1, 2 eller 3c kort (svarer i Danmark til grundskoleniveau) og 2) er pt. ikke i uddannelse.

Der er stor forskel på, hvordan drenge og piger af henholdsvis dansk og anden herkomst end dansk bevæger sig i uddannelsessystemet. Uanset herkomst forventes en større andel af pigerne at opnå mindst en ungdomsuddannelse. Af årgang 2011 forventes 95 pct. af pigerne af dansk herkomst og 91 pct. af pigerne af anden herkomst end dansk at opnå dette. Blandt drenge af dansk herkomst forventes 91 pct. at opnå mindst en ungdomsuddannelse, mens kun 80 pct. af drengene af anden herkomst end dansk forventes at opnå dette. Sidstnævnte gruppe har dog oplevet den højeste stigning de senere år.

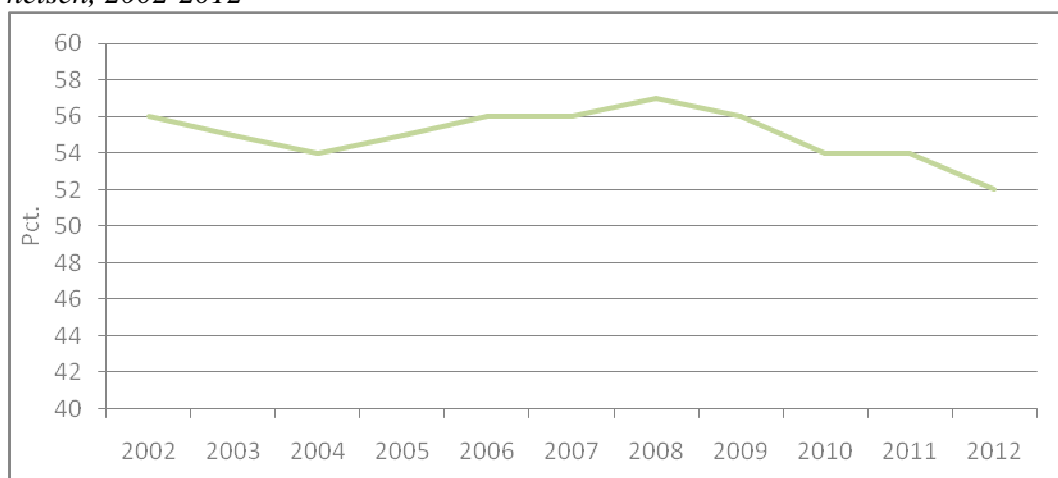
Tabel 1. Profilmodellen

	Andel af en ungdomsårgang der forventes at gennemføre		
	Mindst en ungdomsuddannelse	En videregående uddannelse	En lang videregående uddannelse
Mål	95	60	25
Status 2011	92	59	27

Kilde: Uni-C Statistik & Analyse.

Næsten alle unge påbegynder før eller siden en ungdomsuddannelse. En afgørende forudsætning for at opfylde 95-procentmålsætningen – og bidrage til EU 2020 målet om at reducere ”early school leavers” – er derfor at begrænse frafaldet. I alle regioner er fuldførelsesprocenten på de gymnasiale uddannelser relativt høj (85-87 pct.). Udfordringen er betydeligt større på de erhvervsrettede ungdomsuddannelser, jf. figur 16.

Figur 16. Andel studerende på de erhvervsrettede ungdomsuddannelser, som gennemfører uddannelsen, 2002-2012

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

Praktikpladser

Der blev i 2012 indgået ca. 34.700³² nye uddannelsesaftaler, så der samlet set var ca. 59.300 igangværende aftaler (ekskl. SOSU og pædagogisk assistentuddannelse). Antallet af indgåede praktikaftaler faldt mellem 2007 og 2009. Faldet blev delvist opvejet af en overvejende positiv udvikling i perioden fra 2009 til 2012, jf. figur 17.

³² Knap 48.800 aftaler inkl. Sosu og den pæd. assistentuddannelse.

Figur 17. Udvikling i antal indgåede praktikpladsaftaler, 2003-2012

Anm.: Pga. databrud er antallet af indgåede praktikaftaler opgjort ekskl. Sosu og den pædagogiske assistentuddannelse.
Kilde: Uni-C Statistik & Analyse.

Antallet af aktivt praktikpladssøgende har været stigende siden 2007 til knap 9.700 ved udgangen af 2011, jf. figur 18. Antallet er i 2012 på niveau med antallet i 2004-2005.

Figur 18. Antal praktikpladssøgende, 2003-2012

Kilde: Uni-C Statistik & Analyse.

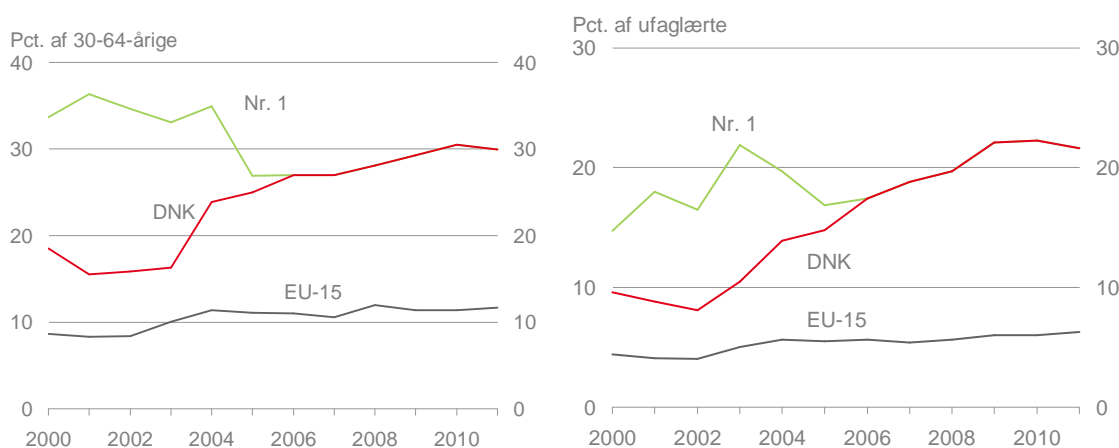
Blandt EU-Kommissionens landespecifikke anbefalinger for 2013-2014 er netop at forbedre kvaliteten af erhvervsuddannelserne med henblik på at nedbringe frafaldsprocenten og øge antallet af praktikpladser.

Voksen- og efteruddannelse

Danmark har en høj deltagelse i voksen- og efteruddannelse (VEU) i international sammenligning. Der var fra 2010 til 2011 et mindre fald i deltagelsen i uddannelsesaktiviteter blandt de 30-64-årige i Danmark efter flere år med en stigende deltagelse. Danmark har dog fortsat den største andel af 30-64-årige i Europa, der har deltaget i uddannelsesaktiviteter, jf. figur 19.

Danmark er også det land i Europa, hvor flest ufaglærte deltager i VEU. Deltagelsen faldt imidlertid en smule fra 2010 til 2011, hvor godt 21 pct. af de ufaglærte 30-64-årige i Danmark deltog i uddannelse, jf. figur 19. Gennemsnitligt deltager ufaglærte mindre i VEU end personer med uddannelse over folkeskoleniveau.

Figur 19. Andel der har deltaget i uddannelse de seneste fire uger, 2000-2011

Anm.: Alle typer uddannelse er medtaget. Det kan påvirke Danmarks placering, at der er relativt mange ældre studerende.

Kilde: Særudtræk fra Eurostat Labour Force Survey.

Både virksomheder og medarbejdere kan have forskellige barrierer for deltagelse i efteruddannelse. Fx er der på nogle virksomheder ikke en uddannelsestradition, og det falder derfor ikke naturligt at tage efteruddannelse. Endelig er uddannelse for en virksomhed en investering, der har omkostninger på kort sigt, og hvis evt. udbytte først kan høstes på længere sigt. Derfor kan virksomheder, der oplever et bestemt behov for uddannelseskompetencer, stadig være tilbageholdende med at investere i uddannelse. Jo mindre virksomhederne er, desto mindre er tilbøjeligheden til at satse på efteruddannelse af allerede ansatte eller rekruttering af højtuddannede. De små virksomheder har sjældnere en personaleudviklingsfunktion, der kan varetage uddannelsesplanlægningen, og de mangler i højere grad oplysninger om de eksisterende muligheder for uddannelse af medarbejderstaben.

Der er fra dansk side blandt andet taget eller planlagt følgende initiativer for at styrke kompetenceniveauet³³:

- *Reform af SU-systemet og rammerne for studiegennemførelse*, der skal sikre, at studerende kommer hurtigere gennem studierne.
- *Aftale om bedre erhvervsuddannelser og styrket uddannelsesgaranti*, der blandt andet skal medvirke til at reducere frafaldet på erhvervsuddannelserne, sikre flere praktikpladser samt give lærerne et kompetenceløft. Desuden sikres VEU-centrenes videreførelse.
- *Fleksuddannelse*, der er rettet mod unge, der ikke har forudsætninger for at gennemføre en almindelig ungdomsuddannelse, og som på sigt forventes at kunne varetage lønnet beskæftigelse.

³³ Det nationale reformprogram, Danmark 2013. Regeringen, april 2013.

- *Bedre erhvervsuddannelser*, der i forlængelse af ovenstående aftale skal bidrage til, at flere vælger en erhvervsuddannelse.
- *Bedre og mere voksen- og efteruddannelse*, der skal sikre et markant kompetenceløft af arbejdsstyrken, og som skal medvirke til at produktionsvirksomheder og arbejdspladser fastholdes i Danmark.
- *Indgåelse af treårige udviklingskontrakter med alle videregående uddannelsesinstitutioner*, der blandt andet skal mindske frafald, sikre bedre sammenhæng i det videregående uddannelsessystem, mere innovation i uddannelserne og mere samarbejde med erhvervslivet.

1.1.7. Klima, energi, ressourceeffektivitet og grøn omstilling.

Danmark er omfattet af følgende mål på klima- og energiområdet:

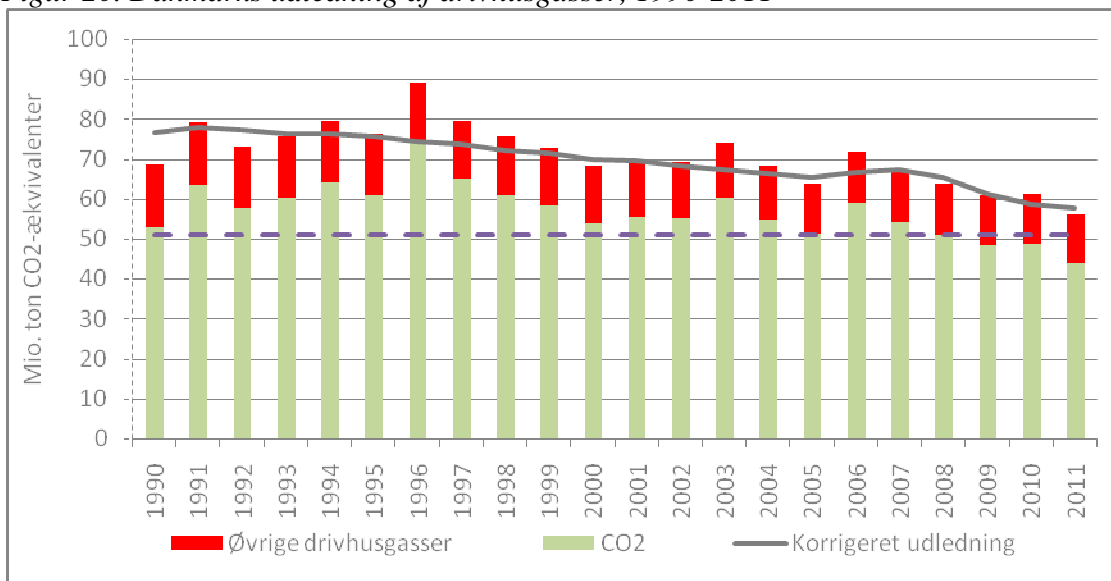
- Mål om 20 pct. reduktion i de ikke-kvoteomfattede udledninger i 2020 i forhold til niveauet i 2005.
- Mål om at øge andelen af vedvarende energikilder (VE) i det endelige energiforbrug fra 17 pct. i 2005 til 30 pct. i 2020.
- Mål om at anvendelsen af vedvarende energi i transportsektoren skal være på 10 pct. i 2020.

Klima

Som led i EU's mål i Klima- og Energipakken om en samlet drivhusgasreduktion på 20 pct. i 2020 i forhold til 1990 har Danmark påtaget sig at reducere de ikke-kvoteomfattede udledninger med 20 pct. i forhold til niveauet i 2005. Der er årlige reduktionsforpligtelser i perioden 2013-2020, og der er mulighed for at overføre overopfyldelse til efterfølgende år.

Udledningen af drivhusgasser er stabiliseret i flere OECD-lande de seneste år, bl.a. som følge af mere effektiv energianvendelse. Fra 1990 til 2010 faldt Danmarks udledning af drivhusgasser mere end 10 pct. Det er lidt mindre end EU-27-gennemsnittet, hvor reduktionen er 15 pct. Udledningen varierer en del fra år til år, alt efter om Danmark er nettoimportør eller -eksportør af el. I 1990 var importen af el til Danmark ekstraordinært stor, hvorfor udledningen af drivhusgasser var ekstraordinært lav. Korrigeres der for effekten af disse årlige udsving i nettoeksporten af el, er udledningen faldet fra 77 til 58 mio. ton CO₂-ækvivalenter, dvs. næsten 25 pct., jf. figur 20.

Figur 20. Danmarks udledning af drivhusgasser, 1990-2011

Anm.: Drivhusgasudledningen er afgrænset som i Kyoto-protokollen, dvs. ekskl. udledning fra brændstof påfyldt danske skibe og fly i udlandet (bunkring).

'Øvrige gasser' omfatter metan, lattergas og en række industrigasser.

Kilde: Regeringen: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2013.

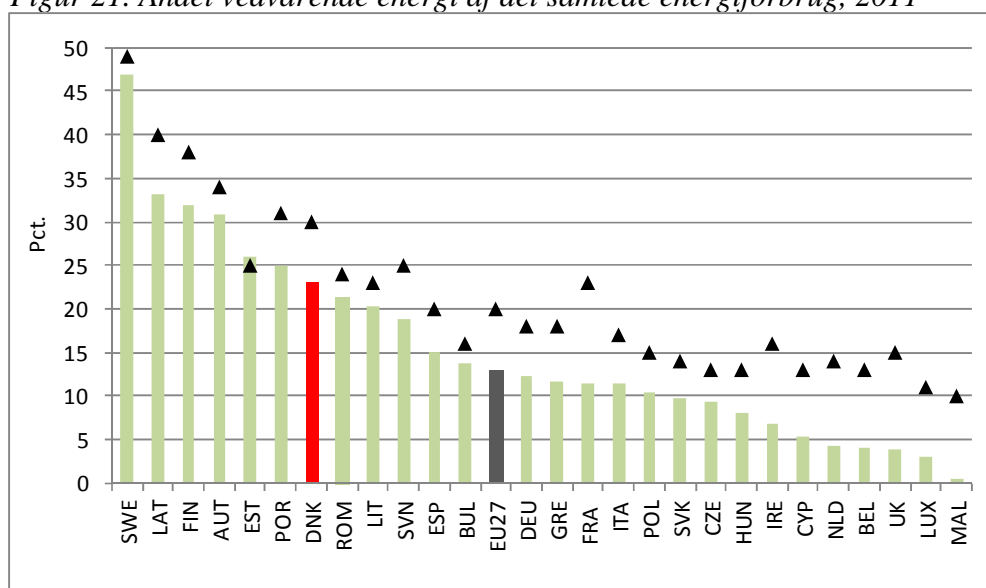
Ses der på udviklingen siden 2005, har Danmark indtil videre reduceret udledningen af drivhusgasser med 4 pct., og der forventes et fald i alt på 10 pct., hvilket betyder, at Danmark ifølge EU-Kommissionens tal vil være et stykke fra målet på 20 pct. reduktion.³⁴

Energi

Danmark har i forbindelse med EU's Klima- og Energipakke fra 2008 påtaget sig at øge den andel af det endelige energiforbrug, der stammer fra vedvarende energikilder (VE) fra 17 pct. i 2005 til 30 pct. i 2020. Med implementeringen af de aftalte initiativer i *Energiaftale 2012-2020* opfyldes målet med en andel af VE i det endelige energiforbrug på godt 35 pct. i 2020. Samtidig vil initiativerne i energiaftalen med de anvendte forudsætninger om økonomisk vækst, energiprisudvikling mv. medføre en absolut reduktion i bruttoenergiforbruget i 2020 på 12 pct. i forhold til 2006. I energiaftalen fra 2008 var målsætningen en 4 pct. reduktion i 2020 i forhold til 2006. I 2011 var andelen godt 23 pct., jf. figur 21. I fx Sverige og Finland er andelen noget højere.

³⁴ I henhold til EU 2020-strategien skal Danmark reducere sine CO2-emissioner, der ikke er omfattet af emissionshandelsordningen, med 20 pct. inden 2020 sammenlignet med 2005. På nationalt plan har regeringen forpligtet sig til at reducere alle CO2-emissioner med 40 pct. inden 2020. I henhold til de seneste nationale fremskrivninger forventes Danmark at reducere sine emissioner, der ikke er omfattet af emissionshandelsordningen, med 22 pct., hvilket er i overensstemmelse med målet for 2020. Kilde: SWD(2013) 354 final.

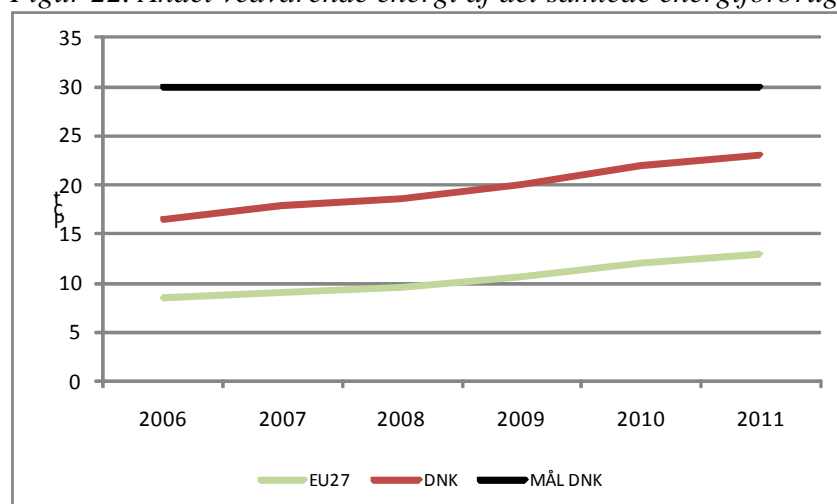
Figur 21. Andel vedvarende energi af det samlede energiforbrug, 2011

Kilde: Eurostat

Ser man på udviklingen over tid, har andelen af vedvarende energi i det samlede energiforbrug været stigende siden 2006, jf. figur 22. Det samme gælder EU-27 som helhed.

Figur 22. Andel vedvarende energi af det samlede energiforbrug, 2006-2011

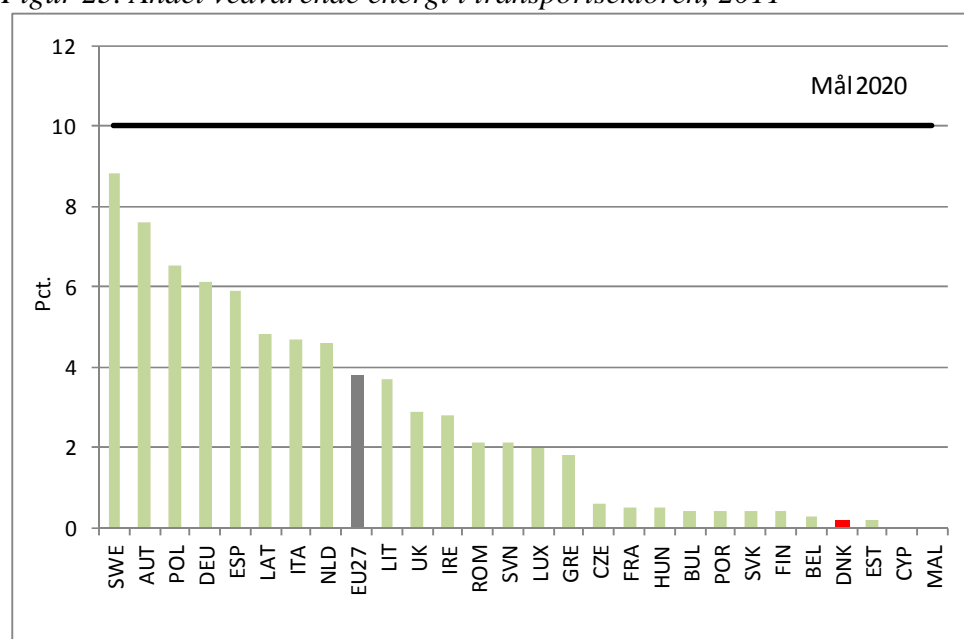

Kilde: Eurostat

Som en del af Klima- og Energipakken skal Danmark på lige fod med de øvrige medlemsstater leve op til et krav om, at mindst 10 pct. af energiforbruget i transportsektoren skal dækkes af vedvarende energikilder. Med implementeringen af de aftalte transportinitiativer i energiaftalen opfyldes dette mål.³⁵ Danmark var i 2010 (de nyeste tal) et af de lande, hvor vedvarende energi udgjorde en ganske lille andel af det samlede energiforbrug i transportsektoren, modsat eksempelvis Sverige, der har en af de højeste andele, jf. figur 23. Andelen har været stabil de senere år (2006-2011).

³⁵ Det Nationale Reformprogram, Danmark 2013, Regeringen, april 2013.

Figur 23. Andel vedvarende energi i transportsektoren, 2011

Kilde: Eurostat

Ressourceeffektivitet

EU-kommissionen fastslår, at bedre og mere effektiv brug af ressourcer i EU vil være af afgørende betydning for at nå målene for at reducere drivhusgasemissionerne i EU med 80 pct. til 95 pct. i 2050³⁶. Samtidig er EU's brug af naturressourcer af væsentlig betydning for den europæiske og den globale økonomi og en vigtig del af indsatsen for en bæredygtig udvikling.

Ressourcer skal i henhold til EU-Kommissionen forstås bredt og omfatter foruden brændstoffer, mineraler og metaller også fødevarer, jord, vand, luft, biomasse og økosystemer. Presset på naturressourcerne er stigende, og hvis den nuværende befolkningsudvikling fortsætter, vil den globale befolkning være steget med 30 pct. til omkring 9 mia. i 2050. Hvis den hidtidige udvikling fortsætter, vil det sætte jordens natur under stigende pres og true forsyningssikkerheden i EU.

En effektiv udnyttelse af ressourcer er også vigtig for både den enkelte virksomhed og hele samfundsøkonomien. Energi- og materialeanvendelsen er blevet effektiviseret betydeligt i Danmark i de seneste 30 år, hvor energiforbruget har været stort set konstant, mens BNP er vokset betydeligt³⁷. Adgang til og forbrug af naturressourcer er også afgørende for europæiske virksomheder, men presset på ressourcerne er stigende. Øget ressourceeffektivitet forudsætter udvikling af nye produkter og tjenesteydelser og nye måder at reducere behovet for rå- og hjælpestoffer i produktionen på, minimeret spild, forbedret forvaltning af ressourcerne, ændrede forbrugsmønstre, optimering af produktionsprocesser, udvikling af nye ledelses- og forretningsmodeller og forbedret logistik og infrastruktur. Indsatsen vil bidrage til at stimulere den teknologiske innovation og øge beskæftigelsen i den grønne sektor.³⁸ Virksomhederne kan også forbedre konkurrenceevnen ved at implementere nye løsninger for at opnå en mere ressourceeffektiv produktion³⁹.

³⁶ http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/pdf/resource_efficient_europe_en.pdf

³⁷ Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2012, Regeringen.

³⁸ http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/pdf/com2011_571.pdf

³⁹ Danmark uden affald, p. 37, Regeringen 2013.

I EU's strategi "Roadmap to a Resource Efficient Europe" er der nævnt en række af mål, som de europæiske medlemsstater bør nå i 2020 på bl.a. affaldsområdet, vandområdet, luftforurening og genanvendelse.

Grøn omstilling

Ser man på denne grønne sektor i sin helhed, herunder grøn energiteknologi, anslås det, at ca. 22.000 virksomheder i Danmark producerer og sælger ét eller flere grønne produkter.⁴⁰ Det svarer til, at ca. hver femte virksomhed med mindst ét årsværk producerer mindst ét grønt produkt. Desuden var der ca. 106.000 personer beskæftiget i sektoren i 2010. Virksomheder med grøn produktion beskæftiger en større andel faglærte og en lidt mindre andel ufaglærte medarbejdere end alle virksomheder under ét. Den grønne produktion er desuden mere teknisk end den øvrige produktion, hvilket kan ses i en øget beskæftigelse af medarbejdere med en teknisk eller samfundsvidenskabelig uddannelse.

Den samlede omsætning for grønne virksomheder udgjorde i 2010 ca. 250 mia. kr., hvilket svarer til 9,2 pct. af den samlede omsætning i danske virksomheder.⁴¹ Virksomheder med grøn produktion er både højproduktive og eksportorienterede. Grønne virksomheder er således mere produktive end den gennemsnitlige industri og lige så produktive som lignende virksomheder. Det hænger blandt andet sammen med brug af avanceret teknologi og et stærkt fokus på eksport. Der er et stort potentiale i at skabe vækst og nye arbejdspladser i takt med en grøn energiomstilling herhjemme og globalt.

Der er fra dansk side blandt andet taget eller planlagt følgende initiativer for at fremme grøn omstilling og reducere udledningen af drivhusgasser⁴²:

- *Vækstplan for Vand, Bio og Miljøløsninger*, der sigter mod at udbygge Danmarks position som vækstcenter for løsninger på verdens vandudfordringer, være på forkant med udviklingen af bioøkonomien, ligesom danske virksomheder skal være blandt de bedste til at producere mere med mindre.
- *Vækstplan for Energi og Klima*, der sigter mod at den grønne omstilling af energisystemet og energiforbruget i Danmark ska ske på en omkostningseffektiv måde, som bidrager til dansk vækst, beskæftigelse og eksport.
- *Energiaftale 2012-2020*, herunder blandt andet vedrørende en række initiativer, der skal fremme en grøn og bæredygtig energiforsyning baseret på vedvarende energi, mere vedvarende energi i bygninger, mere vedvarende energi i erhvervslivet samt el og biomasse i transportsektoren.
- *Ansvarlig Vækst 2012-2015*, der styrker virksomhedernes grønne omstilling gennem krav om klima- og miljøpåvirkning i årsrapporten.
- *National innovationsstrategi*, som promoverer udviklingen og anvendelsen af bl.a. grønne løsninger på samfundsudfordringer.

⁴⁰ Vækstplan for energi og klima, Regeringen, 2013.

⁴¹ Klima-, Energi- og Bygningsministeriet, Erhvervs- og Vækstministeriet og Miljøministeriet, Grøn produktion i Danmark – og dens betydning for dansk økonomi, november 2012.

⁴² Det Nationale Reformprogram, Danmark 2013, Regeringen, april 2013..

- *Green Labs, Energiteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (EUDP) og Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (MUDP)*, der fremmer udviklingen og anvendelsen af klimavenlige teknologier.
- *Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP)*, der bl.a. yder tilskud til udvikling af nye teknologier, processer og produkter, der kan reducere natur-, miljø- og klimabelastningen.
- *Program for Grøn Teknologi*.
- *Grønt væksthus* er et iværksættermiljø for perspektivrige iværksættere og virksomheder, der gerne vil udvikle nye grønne løsninger eller forretningsmodeller, der fremmer cirkulær økonomi.

1.1.8. Vækststudfordringer og muligheder for fiskeri- og akvakultursektoren

Den danske fiskerisektor er stadig blandt de største i Europa, og sektoren har grundlæggende gode forudsætninger.

Fiskeribestandene har historisk set været i tilbagegang, ligesom en voksende effektivitet og udflytning af arbejdspladser i forarbejdningen ligeledes har bidraget til et fald i beskæftigelsen inden for fiskerisektoren. Der er dog fortsat et betydeligt ressourcegrundlag i de bestande, som udnyttes af dansk fiskeri, ligesom Danmark i kraft af sin geografiske placering og gode forbindelser til fiskerionationerne i Nordatlanten har god adgang til import af råvarer til fiskeindustrien. Der er derfor gode muligheder for at fastholde et betydeligt fiskerierhverv i Danmark, hvis erhvervet kan udvikle sig og tilpasse sig nye teknologiske muligheder og markedsforhold. Faldet i beskæftigelsen i fiskerisektoren er sket i takt med en reduktion i antallet af fartøjer i den danske fiskeriflåde. Vanskelige finansieringsvilkår og arbejdsforhold, der ofte betyder længere fravær fra hjemmet, kan være en medvirkende årsag til rekrutteringsvanskeligheder og generationsskifteproblemer inden for fiskerierhvervet.

Den danske akvakulturproduktion har været stagnerende i de seneste 25 år. Danmark har dog gode naturlige forudsætninger for at udvikle akvakulturproduktionen både i land- og i havbaserede anlæg. Det forventes desuden, at der inden for akvakultur vil være plads til en voksende niche for specialprodukter, herunder økologiske produkter.

Beskæftigelsen i fiskeri, forarbejdning og tilknyttede erhverv er af væsentlig betydning i dele af landet, især i Nord- og Vestjylland, beboede øer og landområder med fiskeri og akvakultur. Kystfiskeri, fiskerihavne og vandløb med rekreativt fiskeri er også en væsentlig faktor for turisme. Forarbejdning af fiskerivarer har traditionelt set været vigtig for økonomi og beskæftigelse i kystområderne og er, trods en vis tilbagegang, stadig afgørende for den lokale økonomi i mange områder, hvor der generelt har været en svag økonomisk udvikling.

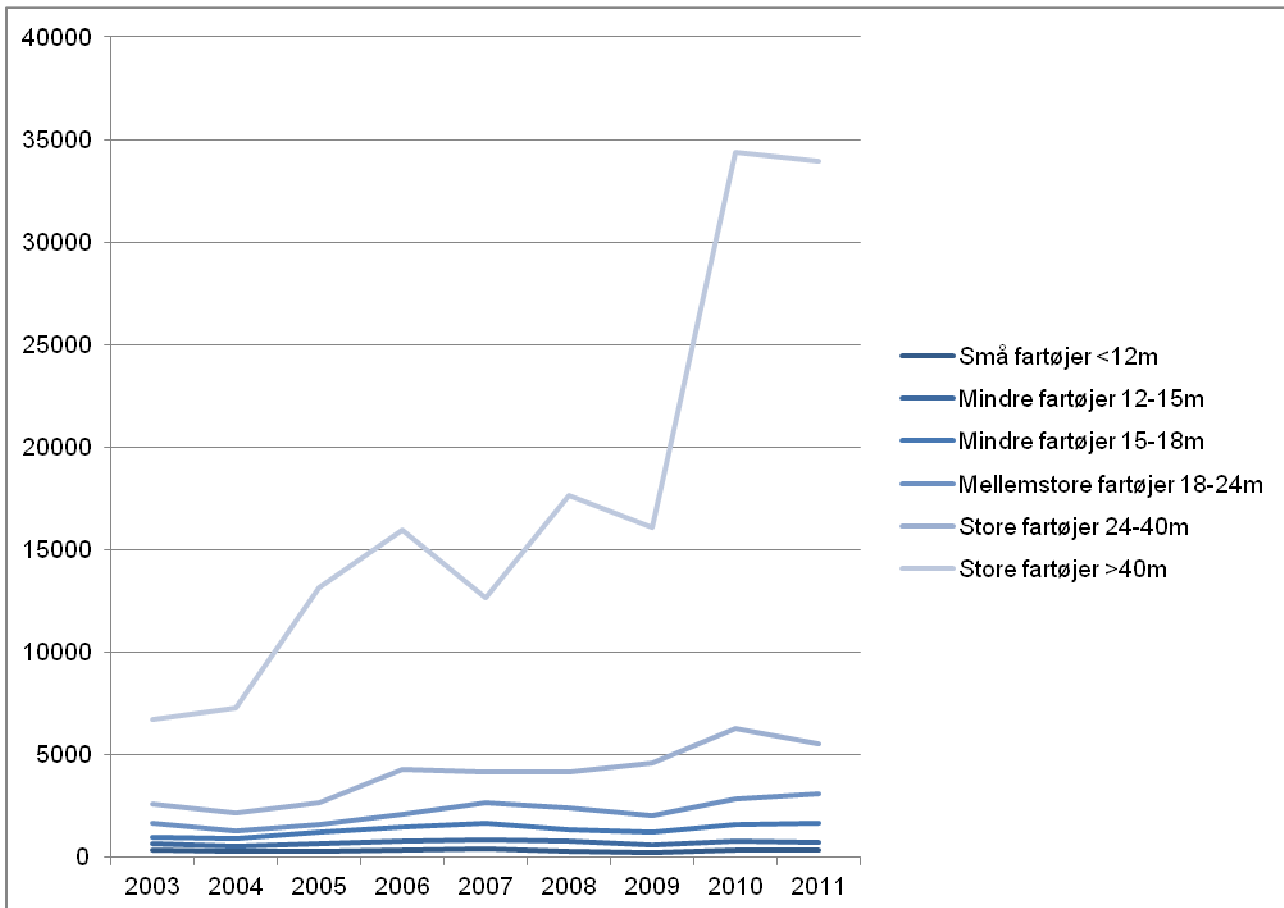
Produktionen af fiskemel, olie og fiskefoder er en vigtig del af den danske fiskeforarbejdningsindustri. Landinger til industrielt brug danner grundlag for 800 fuldtidsbeskæftigede på fartøjer og på land. Eksportværdien af disse produkter er tæt ved 400 mio. kr. pr. år.

Kystfiskeriet med mindre fartøjer er af væsentlig lokal og kulturel betydning og spiller en central rolle for liv og aktivitet i fiskeriområderne og dermed for turismen og lokal omsætning og beskæftigelse.

Vækst og konkurrenceevne

Der har været en samlet positiv vækst i fiskeriet siden 2003 og særligt efter 2009, om end de seneste år har været præget af stagnation, jf. figur 24.

Figur 24. Værditilvækst inden for dansk fiskeri 2003-2011 (mio. kr.) per virksomhedstype

Kilde: Danmarks Statistik

Centrale faktorer for den økonomiske udvikling i dansk fiskeri er fiskebestandenes niveauer og dermed de tilladte landingsmængder. Mulighederne for produktionsvækst er således begrænset af de biologiske forhold. Ligeledes er prisudviklingen, som for langt de fleste arter bestemmes på verdensmarkedet, samt brændstofpriserne centrale, ikke mindst fordi disse kan variere markant også på meget kort sigt. Mere længerevarende faktorer som den internationale finanskriser har i de senere år desuden påvirket erhvervets finansieringsmuligheder og kapitalomkostninger.⁴³

To forhold forventes blandt andet at være af stor betydning i forhold til en grøn vækst i fiskeriet i løbet af den kommende programperiode. Det forventes, at en opnåelse af målsætningen om, at alle bestande inden 2020 skal være på et niveau, der kan producere det maksimale udbytte (MSY), på langt sigt vil bidrage til fremtidig og løbende vækst inden for sektoren. Med den gradvise indførelse af et discardforbud vil der være nye muligheder, men også en række udfordringer både i det primære fiskeri, for fiskerihavnene og i forarbejdningsindustrien. Udfaldet af sidstnævnte afhænger i høj

⁴³ FOI: Den økonomiske situation i Dansk Fiskeri, 2011.

grad af, at der fokuseres på innovation og nytænkning med henblik på bedst mulig udnyttelse af hele fangsten. Dette vil stille større og nye krav til fiskerihavne om at kunne håndtere fisk, der tidligere er blevet discardet. Det nye system vil sandsynligvis åbne op for nye markeder på arter og produkter, der ikke er rentable med et landingskvotesystem, og der kan være behov for ny logistik og infrastruktur til at håndtere dette. I forbindelse med den gradvise indførelse af discardforbud vil råvaregrundlaget fra industrifiskeriet også blive komplementeret af landinger af uønskede fangster til brug for anvendelse i akvakultur, landbruget og den farmaceutiske industri.

I modsætning til væksten i den globale akvakulturproduktion, har produktionen i EU og Danmark været begrænset eller stagnerende i de seneste årtier, idet der dog har været kortvarige fluktuationer. I dag importeres 65 pct. af den fisk, der forbruges i EU.

Tabel 2. Udviklingen i dansk dambrug- og havbrugsproduktion, bruttoudbytte og værditilvækst fra 2006 til 2011.

	Produktion i ton			Bruttoudbytte i 1.000 kr.			Værditilvækst pr. (2011-prisniveau) ansat		
	2006	2011	%	2006	2011	%	2006	2011	%
Traditionelle Dambrug	23.263	15.433	-34 %	464.029	394.607	-15 %	501	500	0 %
Model Dambrug Type 1	3.607	3.866	7 %	68.613	83.075	21 %	532	414	-22 %
Model Dambrug Type 3	4.017	8.154	103 %	72.819	159.740	119 %	553	382	-31 %
Samlet Dambrug	30.887	27.453	-11 %	605.461	637.422	5 %	510	467	-8 %
Havbrug	8.364	10.571	26 %	269.817	382.481	42 %	737	882	20 %
I alt	39.251	38.024	-3 %	875.278	1.019.903	17 %	549	578	5 %

Kilde: Danmarks Statistik. Regnskabsstatistik for akvakultur 2011.
 Note: For Model Dambrug Type 1 er der anvendt tal fra segmentet "Dambrug med recirkulering".

Produktivitets- og driftsøkonomiske analyser af den danske dambrugssektor udført af Fødevarerøkonomisk Institut i 2010, 2011 og 2012 konkluderede, at der ved anvendelse af forureningsreducerende teknologi kunne opnås produktionsvækst i den danske akvakultursektor, uden at dette ville medføre en øget udledning af kvælstof. Analyserne var baseret på konkrete data på produktion, økonomi og udledning fra traditionelle dambrugsanlæg og modeldambrug type 1 og 3.

Et væsentligt problem i sektoren er, at der i de seneste år kun er udstedt få tilladelser til bygning af nye anlæg eller tilladelser til udvidelser af eksisterende anlæg på trods af, at den samlede miljømæssige påvirkning fra erhvervet i form af kvælstof, fosfor og organisk materiale har været faldende i perioden. En lang række andre faktorer bidrager dog også til den stagnerende tendens.

Manglende investeringslyst, stigende foderpriser og lavere afsætningspriser på det globale marked samt det forhold, at en del producenter har valgt at afhænde deres anlæg på grund af deres godkendelsessituation, har ligeledes bidraget til et fald i dambrugsproduktionen.

Der er en tæt sammenhæng mellem reguleringen af akvakulturproduktion og implementering af kravene i Vandrammedirektivet.

Akvakulturstrategi

Formålet med den kommende Strategi for bæredygtig udvikling af akvakultursektoren i Danmark 2014-2020 er at sikre en økonomisk og miljømæssigt bæredygtig udvikling af akvakultursektoren i Danmark frem mod 2020. Udviklingen skal opnås ved en øget ressourceeffektivitet og forbedret konkurrenceevne i sektoren, som vil skabe værdi, vækst og arbejdspladser.

For at forbedre mulighederne for at udvide produktionen er der behov for at se på mulige forbedringer i administrationsgrundlaget, herunder selve reguleringen og de administrative procedurer, samt mulighederne for på forhånd at udpege potentielle placeringer af anlæg.

Danmark er blandt verdens ældste dambrugsnationer med en lang tradition for nytænkning og innovation. Det har ikke blot ført til, at den danske akvakultursektor i dag er en af verdens mest effektive og miljøvenlige, men også at de danske producenter af fiskefoder og recirkuleringsteknologi til dambrug er blandt verdens førende. Den førerposition skal bevares ved fortsat at satse på forskning i samt udvikling og innovation af ny teknologi, og førerpositionen skal udnyttes til at øge eksporten af foder og teknologi i et marked, hvor der er større og større fokus på bæredygtig produktion af fødevarer og på en mere miljøvenlig akvakulturproduktion.

Natur, miljø og ressourceeffektivitet

Fiskeri og akvakultur er naturerhverv, som er direkte afhængige af naturen som produktionsgrundlag. Naturen er erhvervenes arbejdsplads, og naturtilstanden er direkte afgørende for ressourcegrundlaget i erhvervenes produktion. Samtidig øver fiskeri og akvakultur direkte påvirkning på det akvatiske miljø i farvande, søer og vandløb.

Målene for grøn omstilling inden for fiskeri og akvakultur er at udvikle og omstille produktionen, således at det naturlige ressourcegrundlag beskyttes og bevares. Naturressourcerne skal udnyttes erhvervsmæssigt således, at det erhvervsmæssige udbytte og den økonomiske velfærd maksimeres samtidig med, at naturværdier og rekreative værdier beskyttes.

Dansk fiskeri udøves i farvandene omkring Danmark samt for visse fiskerier også i Nordatlanten. Fiskeriet omfatter et stort antal fiskebestande og er reguleret med udgangspunkt i biologisk rådgivning om fiskebestandenes tilstand. Fiskeriforvaltningen skal sikre, at ressourcerne kan udnyttes optimalt, ved at fiskeriet indrettes således, at der kan opnås et maksimalt vedvarende udbytte (MSY), og målet er, at rådgivningen så vidt muligt skal tage hensyn til samspillet mellem forskellige fiskebestande og det samlede marine økosystem. En bedre forvaltning af fiskeriet stiller store krav til det biologiske datagrundlag og til de nødvendige videnskabelige undersøgelser og analyser. Hav- og Fiskerifonden skal derfor bidrage til at finansiere denne indsats.

Forbedret maritim områdeplanlægning og integreret kystzoneforvaltning forudsætter tilvejebringelse af tilstrækkeligt datagrundlag og koordinering af eksisterende data. Data er allerede i en vis udstrækning tilgængelig i de enkelte styrelser og ministerier i Danmark, men en konkret vurdering af udgiftsniveauet er ikke mulig, før den nationale implementering af en sådan integreret planlægning og forvaltning er fastlagt.

Fiskeriets miljøpåvirkning

Fiskeriets påvirkning af havmiljøet kan inddeles i direkte og indirekte effekter. De direkte effekter omfatter den dødelighed, fiskeriet påfører havets organismer, den biomasse, der fjernes fra havet, og den mekaniske påvirkning af især havbunden gennem ophvirvling og omlejrning. De indirekte effekter er især forbundet med langvarige og i nogle tilfælde måske permanente ændringer i de enkelte økosystemers struktur.

Det generelle billede i udnyttelsen af bestandene i danske farvande er, at siden årtusindskiftet er der sket en betydelig nedgang i fiskeritrykket og bestandsforbedringer. Dog er fiskeritrykket for en del bestande stadig over det niveau, som det Internationale Havundersøgelsesråd (ICES) vurderer er foreneligt med MSY-målsætningen. En fortsat reduktion i fiskeridødeligheden på en række bestande er nødvendig for at bringe udnyttelsen af disse bestande op på et bæredygtigt niveau.

Visse fiskerier kan medføre væsentlige påvirkninger af habitater i havet. Hyppig bundtrawling i et område kan betyde, at bundfaunaen reduceres og i visse tilfælde medfører irreversible ændringer i havbunden. Ud over påvirkningen af bunddyrene kan fiskeri med visse bundsløbende redskaber have den effekt, at sten flyttes omkring på havbunden, hvilket kan betyde, at stenrev kan blive udjævnet, og en del af stenene evt. lander steder, hvor de begravnes af blødt sediment. Det kan således medføre et tab af stenrevshabitater og en homogenisering af havbunden. Summen af ændringerne kan betyde, at havbundens sedimentstruktur ændres i forhold til kornstørrelse og indholdet af organisk materiale, hvilket igen kan have en effekt på sammensætningen af den fauna og flora, der kan leve på havbunden. Det er usikkert, om effekten er reversibel og i givet fald, hvor lang tid reetableringen vil tage.

I visse fiskerier er en betydelig del af fangsterne hidtil blevet smidt over bord igen, fordi fiskeren ikke må lande dem (typisk fordi de er under mindstemålet, eller fordi fiskeren ikke har kvoterettigheder til dem), eller fordi det økonomisk set ikke kan betale sig at lande dem. Udsmid er et samfundsmæssigt ressourcspild, der medfører ekstra dødelighed og medvirker til ændringer i økosystemet. Fisk, som smides ud, udgør et let bytte for en række marine rovdyr og ådselædere og er dermed med til at forskyde artssammensætningen.

Med reformen af den fælles fiskeripolitik gøres der op med udsmidsproblematikken. Her er det besluttet gradvis at bringe udsmid til ophør ved at indføre en landingsforpligtelse i perioden 2015-2019. Tidsplanen for indførelse af landingsforpligtelsen fremgår af den nye grundforordning, som er vedtaget i 2013, og som fastlægger de overordnede mål og rammer for EU's fælles fiskeripolitik.⁴⁴ Første del af landingsforpligtelsen skal introduceres senest den 1. januar 2015.

Miljøpåvirkning fra akvakulturproduktion

I forbindelse med dambrug på land kan der være en påvirkning af vandløb. Ved traditionelt dambrug opstemmes vandet ofte via et stemmeværk. Afhængigt af konstruktion og vandflow mv. kan opstemningen risikere at virke som en spærring for vildfiskenes opstrøms vandring i vandløbene, hvorved fiskene afskæres fra opstrøms liggende gyde- og produktionsområder. Desuden viser undersøgelser, at opstemning medfører faunapassageproblemer og tab af smolt.

⁴⁴ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) Nr. 1380/2013 af 11. december 2013 om den fælles fiskeripolitik, ændring af Rådets forordning (EF) nr. 1954/2003 og (EF) nr. 1224/2009 og ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 2371/2002 og (EF) nr. 639/2004 samt Rådets afgørelse 2004/585/EF.

Ud over at en opstemning kan skabe faunapassageproblemer, medfører den traditionelle produktionsform også typisk en vandløbsstrækning med reduceret vandføring mellem vandindtaget og udløbet af vandet fra dambruget. Dette forringer gyde- og opvækstmulighederne for fisk og smådyr på strækningen. Desuden forårsager selve vandindtaget formentlig et direkte tab af smådyr og vandrende fisk, som lokkes af det vand, der løber ind på eller ud af dambruget.

Udledningerne fra ferskvandsdambrug indeholder en række stoffer, som kan forurene vandmiljøet. Til disse stoffer hører bl.a. næringsstoffer (kvælstof og fosfor) og organisk stof. Især organisk stof har umiddelbar vandløbseffekt, idet der kan opstå dårlige iltforhold i vandløbene og især nær sedimentet. Det kan have en negativ effekt særligt på bunddyr. I de senere år er der imidlertid anlagt et antal såkaldte modeldambrug, hvor især de mest avancerede (type 3) alene indvinder vand ved indpumpning af dræn-/boringsvand og ikke længere anvender overfladevand. De har derfor heller ikke behov for opstemning af vandløb.

Investeringer særligt i modeldambrug type 3 er forholdsvis store, hvilket kræver en væsentlig andel af risikovillig privat kapital. I perioden fra 2006-2011 er der således kun omlagt meget få klassiske dambrug til modeldambrugs type 1 og 3. Dette skal dog også ses i forhold til en usikker økonomisk situation og en generel stigning i omkostningerne specielt på foderpriserne.

Opdræt af saltvandsfisk kan også udgøre en forureningsfaktor på lokalt plan, idet havbrug og saltvandsdambrug udleder bl.a. kvælstof, fosfor og organisk stof. Set på landsplan har udledningen af næringssalte fra saltvandsbaseret fiskeopdræt på nuværende tidspunkt kun en marginal betydning for vandmiljøet, idet udledningerne kun står for en meget lille del af den samlede kvælstof- og fosfortilførsel til de danske havområder. Lokalt kan udledningen af næringssalte fra det enkelte havbrug dog have endog meget store negative effekter på havmiljøet, da udledningen er meget koncentreret på ét sted. Den konkrete placering af kommende havbrug er derfor af stor betydning.

Vandløb, vandplaner, havmiljø og Natura 2000

Danmark har væsentlige forpligtelser på natur- og miljøområdet i relation til en række EU-direktiver, herunder Natura 2000-direktiverne (habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet), havstrategidirektivet og vandrammedirektivet, som alle har stor betydning i forhold til at forbedre levesteder for fiskebestande.

Målsætningen efter vandrammedirektivet er god økologisk status for alle kystvande, vandløb og søer. Målsætningen for Natura 2000-områderne er gunstig bevaringsstatus, som indebærer, at tilstanden skal være stabil eller i fremgang, og der skal være sikkerhed for, at habitattyperne og levesteder for arter, herunder en række fiskearter, på udpegningsgrundlaget også i fremtiden vil kunne opnå gunstig bevaringsstatus.

Vandplanerne fastlægger indsatsen for vandkvaliteten i de kystnære farvande og søerne og for kvaliteten af de fysiske forhold i vandløbene og skaber dermed generelt grundlag for at forbedre levevilkårene for fiskebestande.

Indsatsen for at forbedre vandkvaliteten af de marine Natura-2000-områder varetages i første planperiode primært af vandplanerne, mens indsatsen i relation til fiskeriets fysiske påvirkning af marine naturtyper og arter i Natura 2000 områderne varetages via naturplanerne. I forhold til havstrategidirektivet er der opsat målsætninger om fiskebestandenes udnyttelse og om den samlede fysiske påvirkning af havbunden, hvor fiskeri med bundslæbende redskaber udgør en væsentlig påvirkning.

Der vil fortsat være store udfordringer i at forbedre og genskabe levesteder for fiskebestande og i at udvikle fiskemetoder, der ikke påvirker naturtyper og levesteder for arter.

Det forventes endvidere, at der vil være væsentlige udfordringer på fiskeriområdet i forhold til den nødvendige tilvejebringelse af datagrundlag, analyser og udvikling af forvaltning i relation til en økosystembaseret tilgang til fiskeriforvaltningen samt til implementering af havstrategidirektivet og Natura 2000.

Klima og energi

Fiskeriets påvirkning af klimaet kan være indirekte effekter, som især er forbundet med emission relateret til energiforbrug. Brændstofforbruget og den dertil forbundne frigivelse af blandt andet CO₂ og NO_x har en central rolle i fiskeriets påvirkning af miljøet. Brændstofforbruget varierer meget afhængigt af fartøjsstørrelse, fiskeredskab og fiskerimønstre, herunder afstand til fiskeplads og for trawlredskaber deres størrelse og hastighed under fiskeriet.

Den øgede anvendelse af teknologi i akvakulturanlæg medvirker til at reducere udledningerne af næringsstoffer mv., men er samtidig energikrævende. En reduktion af energiforbruget vil ikke kun kunne mindske klimapåvirkningerne, men også driftsomkostningerne for anlægget.

Klimaforandringerne påvirker fisk og skaldyrs livsbetingelser i de farvande, hvor danske fiskere udøver deres fiskeri, og påvirker dermed fiskeriet. Ved temperaturstigninger vil de arter, der lever på deres sydligste udbredelsesgrænse, mindskes i antal eller trække mod nord, mens de arter, der lever på deres nordligste grænse, vil vinde frem. Indirekte effekter af klimaet gennem ændringer af bl.a. havstrømme, forsuring og øget ferskvandsudstrømning kan give anledning til en ændring i algesammensætningen og vandloppesamfund, og dermed påvirke fødekæderne og rekrutteringen hos en række vigtige fiskeriarter, som ellers ville være tilpasset til de øgede temperaturer.

Fiskeriet vil skulle – og kan med stor sandsynlighed – omstille sig til fiskeri efter nye arter eller ændret artssammensætning i de forskellige farvande.

Fælles for klimaforandringerne er, at de har en påvirkning på økosystemerne, hvor der kan komme populationsændringer, og at økosystemet i højere grad bliver modtageligt for, at invasive arter kan etablere sig. Invasive arter kan potentielt medføre skift i økosystemerne, der betyder, at kommercielt værdifulde arter udskiftes med arter, der ikke har nævneværdig økonomisk betydning.

Strukturelle udfordringer

Der sker en koncentration af aktivitet på få store havne. Der er 344 fiskerihavne i Danmark, hvor størstedelen (311) er små havne med landingsværdier på under 10 mio. kr., jf. tabel 3. 11 pct. af den samlede landingsværdi fra danske fartøjer landes i de små havne. Til sammenligning landes 63 pct. af den samlede landingsværdi i de 5 store havne. De største havne er Skagen, Hanstholm og Thyborøn med landingsværdier på over 500 mio. kr. Nordjylland er den region, der har den største landingsværdi på ca. 1,2 mia. kr., mens Region Sjælland har den laveste landingsværdi på 69 mio. kr.

Tabel 3. Antal landinger og landingsværdi (i mio. kr.) for små, mellemstore og store havne fordelt på regioner i 2010

Region	Små havne (antal/værdi)		Mellemstore havne (antal/værdi)		Store havne (antal/værdi)		I alt (antal/værdi)	
	Antal	Værdi	Antal	Værdi	Antal	Værdi	Antal	Værdi
Syddanmark	66	45	3	50	0	0	61	95
Midtjylland	55	25	3	71	3	737	51	834
Nordjylland	46	40	3	90	2	1.162	67	1.292
Sjælland	66	56	1	13	0	0	69	69
Hovedstaden	36	43	3	109	0	0	39	151
Uspecificeret	42	114	15	444	0	0	57	560
I alt	311	322	28	776	5	1.899	344	2.997

Kilde:

NaturErhvervstyrelsen

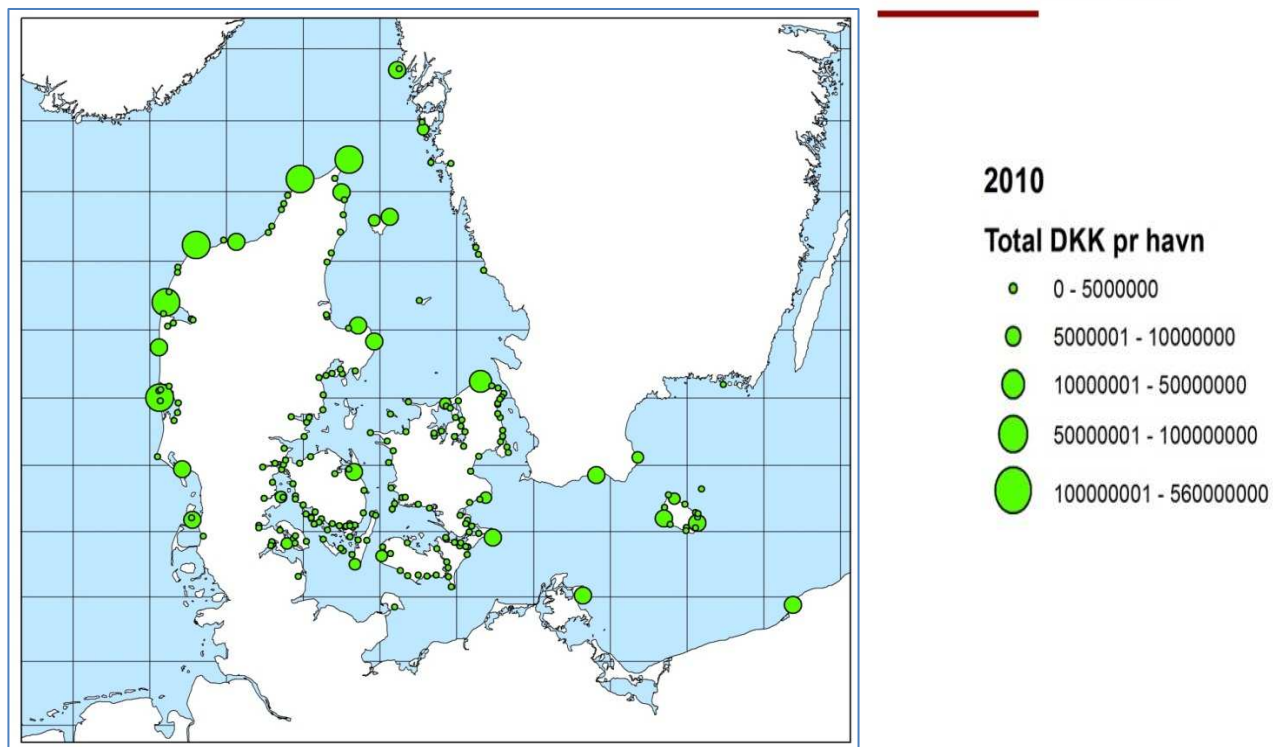
Note: Små havne har en landingsværdi på under 10 mio. kr., mellemstore havne på 10-100 mio. kr. og store havne på 100-1.000 mio. kr.

Det fremgår af figur 25, at det er i havnene i Nordjylland, der landes for langt den største værdi, mens de fleste små havne er beliggende i de indre danske farvande. Udfordringen for de små havne består blandt andet i, at det kan være svært at have volumen nok til at kunne opretholde faciliteter til håndtering af fangsterne og servicering af fartøjerne.

Der er i dag 6-7 fiskeauktioner tilbage i Danmark. Auktionerne er lokaliseret i nogle af de vigtigste fiskerihavne i de nordlige og vestlige landsdele. Dette lokaliseringsmønster kan indebære vanskelige distributionsforhold for fiskefartøjer, der lander fisk i de øvrige dele af landet.

Figur 25. Landingsværdi for alle danske fartøjer fordelt på havne, 2010.

DTU Aqua
Institut for Akvatiske Ressourcer

Kilde: DTU Aqua

En anden strukturel udfordring for fiskerierhvervet er de stigende omkostninger for producenterne, herunder særligt til energi. Dette skyldes dels, at fiskerflåden i høj grad består af ældre fartøjer med et højt energiforbrug, og dels prisudviklingen på brændstof. Priserne på brændstof har udviklet sig fra indeks 100 i 2000 til indeks 210 i 2012, hvorved brændstofomkostningerne vurderedes i gennemsnit at udgøre 36-37 pct. af et fartøjs samlede driftsomkostninger i 2012.⁴⁵

Forskning, udvikling og innovation

Der er allerede stærke samarbejdsrelationer mellem henholdsvis fiskere, akvakulturerhverv og forskere i Danmark, men der er fortsat et behov for at imødekomme vækstudfordringer inden for fiskeri- og akvakultursektoren gennem innovative tiltag og en styrkelse af samspillet mellem forskere og erhvervet. Sådanne tiltag vil fokusere på innovation inden for bæredygtighed, et klimavenligt og skånsomt fiskeri samt kvalitets- og værdiforøgelse. Der vil blive lagt vægt på en udvikling af netværk på tværs af sektorer, brancher og vidensinstitutioner, der kan skabe nytænkning og innovation, med henblik på at understøtte en kompetenceopbyggende og entreprenørskabende udvikling.

Beskæftigelse i fiskeriområder

Beskæftigelsen har været faldende i hele landet, men FLAG-områderne⁴⁶ har generelt været hårdere ramt end resten af landet. Faldet i beskæftigelsen i FLAG-områderne har været på mellem 2,4 pct.

⁴⁵ IFRO, Københavns Universitet, 2012.

⁴⁶ Dvs. fiskeriområder, hvor der er etableret lokale aktionsgrupper.

og 7,8 pct. i perioden 2009-2010, sammenlignet med resten af landet, hvor faldet i beskæftigelsen har været på 3,6 pct., jf. tabel 4.

Tabel 4. Antal beskæftigede og procentvis ændring i beskæftigelse fordelt efter Fiskeri LAG, 2009-2010

Fiskeri LAG	2009	2010	Ændring i pct.
Nord	109.129	103.482	-5,2
Midt-Nord	224.362	212.928	-5,1
Vestjylland	250.630	236.854	-5,5
Fyn	213.502	202.870	-5,0
Djursland	31.424	30.029	-4,4
Skive	23.985	22.123	-7,8
Tønder	18.241	17.599	-3,5
Haderslev	26.248	24.652	-6,1
Langeland	5.193	5.002	-3,7
Samsø, Læsø, Ærø	5.074	4.882	-3,8
Nordvestsjælland	73.260	70.117	-4,3
Sydsjælland og Lolland Falster	95.305	90.946	-4,6
Bornholm	18.127	17.567	-3,1
Halsnæs	9.746	9.045	-7,2
Slagelse	34.436	33.462	-2,8
Odder	7.641	7.459	-2,4
Stevns	6.278	5.975	-4,8
Resten af landet	1.326.339	1.564.993	-3,6

Kilde: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.
 Note: Statistikken bygger på kommunegrænser, og der foreligger derfor ikke tal for Småøernes Aktionsgruppe, som omfatter 27 småøer.

Erhvervsstrukturen viser, at fiskeriområder er kendetegnet ved en relativt høj andel af primære erhverv samt bygge og anlæg, mens serviceerhvervene er underrepræsenteret i forhold til kommuner med større byer. De traditionelle fiskeriområder har dog i kraft af sine natur- og landskabsmæssige værdier samt store erfaring i at udbyde overnatningsfaciliteter en stor styrke i kystturisme. Dog er der også et behov for at udvikle turismen i retning af nye oplevelser og bedre tilpasning til nye målgrupper. I forhold til andre sektorer inden for fx energi- og offshore sektoren har især vestkysten nogle styrker, der kan udnyttes i diversificering af økonomien samt energiomstilling til nye og vedvarende energiformer.

1.1.9. Vækstufordringer og muligheder for landbrugssektoren og landdistrikterne

Øget ressourceeffektivitet og salg af produkter med høj værdi giver gode muligheder for vækst i landbrugserhvervet. Danske produkter med høje verdensmarkedsandele, som svinekød og minkskind, kommer fra sektorer, som tilhører en veletableret klynge med en organiseret og effektiv formidling af viden om nye metoder og teknologier i fødevarekæden. Den danske fødevaresektor er kendetegnet ved evnen til at producere fødevarer af en ensartet høj kvalitet med høj fødevarer sikkerhed og sporbarhed samt et enestående veterinært beredskab. Dette har muliggjort, at den danske fødevaresektor i dag er meget eksportorienteret og stærkt repræsenteret på de udenlandske markeder. Kvalitet, fødevarer sikkerhed og dyrevelfærd vil også fremadrettet være vigtige drivere for øget eksport.

I lyset af de store miljø- og klimaudfordringer i landbrugs- og fødevaresektoren og behovet for en grøn omstilling, bør indsatserne for at skabe job i sektoren så vidt muligt også bidrage til at opfylde miljømålsætninger. Målet er at skabe job, som kan eksistere på markedsvilkår, og som samtidig bidrager til at opfylde miljø- og klimamålsætninger – det vil sige grønne job.

Vejen til øget værdiskabelse og konkurrenceevne for virksomhederne går via udvikling og innovation, bl.a. af nye eller ændrede dyrkningsmetoder, produkter og teknologier, som er omkostningseffektive at tage i brug og kan finde bred anvendelse i sektoren. Det er samtidig helt afgørende, at de nye teknologier bliver udviklet på de områder, hvor virksomheder og landmænd har mest brug for det, og at de nye produkter tager udgangspunkt i forbrugernes efterspørgsel, fx efter høj kvalitetsprodukter og økologi.

Vækstufordringer i landbruget

I en årrække har dansk landbrug været under betydeligt økonomisk pres. Indtjeningsvnen i landbruget er generelt faldet i det seneste årti, produktiviteten er stagnerende og konkurrenceevnen under pres. Indtjeningsvnen er faldet, idet forholdet mellem afregningspriser og omkostninger er faldet og ikke imødegået af en tilsvarende stigning i produktiviteten.⁴⁷ Totalfaktorproduktiviteten i landbruget er steget med moderate 6 pct. i perioden fra 2005 til 2009-2011 (fælles kontekstindikator nr. 27 for udviklingen i landdistrikterne).⁴⁸

Arbejdskraftsproduktiviteten i primærerhvervene er væsentligt lavere end i de samlede danske erhverv. Arbejdskraftsproduktiviteten målt ved bruttoværditilvæksten pr. beskæftiget var i 2012 41.000 EUR pr. person i primærerhvervene, hvilket skal ses i forhold til 75.000 EUR pr. person i hele økonomien og 89.000 EUR pr. person i den sekundære sektor (fælles kontekstindikator 12).⁴⁹ Arbejdskraftsproduktiviteten i landbruget var i årene 2010-2012 54.000 EUR pr. år pr. lønnede eller ulønnede beskæftiget og 73.000 EUR pr. person i fødevarerindustrien i 2010 (fælles kontekstindikatorer 14 og 16).⁵⁰

En høj produktivitet er en forudsætning for at være konkurrencedygtig, specielt i et land med høje lønninger. Dansk landbrug og fødevarerindustri har tidligere ligget i det absolutte førerfelt inden for

⁴⁷ IFRO analyse, 2011.

⁴⁸ Eurostat.

⁴⁹ Eurostat.

⁵⁰ Eurostat.

produktivitet, og ekspansionsvejen for dansk fødevarerproduktionen ligger i krydsfeltet mellem salg af produkter med høj værdi og en ressourceeffektiv produktion. Denne udviklingsvej stiller krav til uddannelse og ikke mindst efteruddannelse. På kort sigt vil en forhøjet produktivitet alt andet lige influere negativt på beskæftigelsen, men på længere sigt vil den styrke landbrugets konkurrenceevne og derigennem medvirke til at fastholde eller øge beskæftigelsen.

En af årsagerne til den manglende produktivitet er nedslidning af produktionsapparatet. Flere investeringer er nødvendige for at opretholde produktionen og produktiviteten. De samlede bruttoinvesteringer i landbrug og gartneri er fra 2007 til 2011 faldet med 49 pct. til 977 mio. euro, jf. tabel 5. I årene 2009 til 2011 var der negative nettoinvesteringer i landbrugs- og gartnerierhvervet, hvor de årlige afskrivninger overstiger de årlige investeringer.

Tabel 5. Investeringer i landbrug og gartneri, 2007-2012

Mio. euro	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bruttoinvesteringer	2.019	2.110	1.121	993	977	1.051
Nettoinvesteringer	815	831	-215	-346	-378	-314

Anm.: Populationen inkluderer både heltids- og deltidsbedrifter. Dvs. alle bedrifter med samlet dyrket areal på mindst 5 ha eller en landbrugsproduktion, der mindst svarer hertil.

Kilde: Danmarks Statistik.

Indtjeningsevnen er dog forbedret fra og med 2010, hvilket hovedsageligt skyldes bedre afregningspriser på især korn. Modsat medfører de høje kornpriser øgede foderomkostninger for især svineproducenter.

Tabel 6. Jordbrugets samlede gæld

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jordbrugets gæld i alt, mia. kr.	217	249	281	326	344	355	343	352

Kilde: Danmarks Statistik.

Landbrugets samlede gæld er steget med over 60 pct. i perioden 2005 til 2012 jf. tabel 6, og gælden er mere end tredoblet siden midten af 1990'erne. Som følge af en fortsat nedgang i antallet af landbrugsbedrifter er væksten i gælden pr. bedrift endnu større. Stigningen i gælden har medført øgede renteudgifter på trods af et lavere renteniveau, hvilket har givet anledning til en yderligere reduktion i erhvervets indtjening.

De seneste tal tyder dog på, at væksten i landbrugets gæld er afløst af en stabilisering.⁵¹ Blandt årsagerne hertil er, at ejerskifter af stærkt gældsatte landbrug har bidraget til at mindske gælden, bl.a. fordi kreditorerne lider et tab. Medvirkende er desuden, at investeringsniveauet i landbruget fortsat ligger lavt. Endvidere er landbrugets løbende indtjening forbedret siden 2010, jf. tabel 7, med større

⁵¹ Natur- og Landbrugskommissionen, 2012.

opsparing og hermed mindre lånebehov til følge. Forbedringen skyldes hovedsageligt bedre afregningspriser på landbrugsprodukterne, især korn.⁵²

Tabel 7. Udviklingen i landbrugets indtjening, målt pr. bedrift, 2006-2012

Resultat efter finansielle poster: (1000 DKK)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mellemstore brug (1-2 årsv.)	127	30	-104	-153	11	321	299
Store brug (>2 årsv.)	376	-176	-963	-581	-143	771	808

Kilde: Danmarks Statistik, 2012.

Behov for generationsskifte i landbruget

Den generelle prisstigning på landbrugsbedrifter har sammen med en relativt lav egenkapital og svære betingelser for optagning af lån for yngre landmænd i en årrække besværliggjort ejerskifte på landbrugsbedrifter i Danmark.

Prisen for en landbrugsbedrift er i gennemsnit steget fra 2 mio. DKK i 1990 til 37 mio. DKK i 2010, og fra bunden i 1993 til toppen i 2008 steg priserne på landbrugsejendomme med ikke mindre end 362 pct.⁵³

Finansieringsudfordringen for generationsskifter og adgang til landbrugssektoren består dels i vanskelighederne ved at opnå finansiering, hvor faldet i ejendomspriser siden 2008 sammenholdt med en høj gældsprocent har gjort det sværere at gennemføre projekter, og dels givet en mere langsigtet udfordring med at tiltrække kapital til landbruget.

Udfordringen er afspejlet i aldersfordelingen i landbruget. I år 2010 udgjorde andelen af bedriftsbestyrere (ansvarlig for den daglige drift) under 35 år 5 pct. af samtlige bedriftsbestyrere og 11 pct. af andelen af bedriftsbestyrere på 55 år eller derover. Den gennemsnitlige alder på ejerne af heltidslandbrug i Danmark er steget fra 47 til 49 år fra 2002 til 2011, og andelen af landmænd under 35 år i forhold til andelen over 55 år er faldet fra 12 pct. til 9 pct. i perioden 2009 til 2012 jf. tabel 8.

Tabel 8. Aldersfordeling for landmænd, 2009-2012

Alder, landmænd/	2009	2010	2011	2012
Forhold <35 år / >=55	0,12	0,11	0,10	0,09
Forhold <40 år / >=55	0,24	0,23	0,21	0,19

Kilde: Danmarks Statistik.

Energiforbruget inden for landbrug og forarbejdning af fødevarer

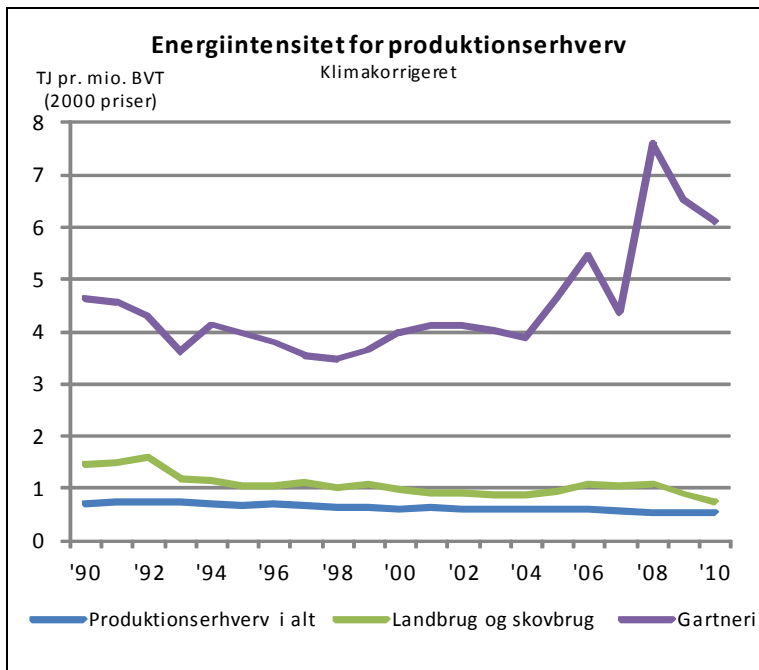
Danmark har haft succes med at forbedre energieffektiviteten, samtidig med at der har været økonomisk vækst. I perioden fra 1990 til 2011 er energiforbruget i land- og skovbrug steget med 5,3 pct., mens det er faldet med 48,9 pct. i gartneribranchen. I samme periode er energiforbruget i produktionserhvervene samlet reduceret med 14,3 pct.⁵⁴

⁵² Danmarks Statistik, 2012.

⁵³ Natur- og Landbrugskommissionen, 2012.

⁵⁴ Energistatistikken, 2011.

Figur 26. Energiintensiteten i produktionserhverv 1990-2010.

Kilde: Energistyrelsen

Ser man på energiintensiteten, er billedet et andet. For landbrug og skovbrug er der sket et fald på 49 pct. i perioden fra 1990 til 2010, og energiintensiteten i produktionserhverv som helhed er fra 1990 til 2010 faldet med 23,5 pct., jf. figur 26. Inden for gartnerierhvervet steg energiintensiteten med 30 pct. i samme periode. En forklaring kan være, at værdien af gartneriprodukter har været stigende i perioden. Energiintensiteten skal være lav, men da den er en funktion af omsætningen, er den følsom overfor bevægelser i priserne og dermed internationale konjunkturer.

De største energiintensive virksomheder inden for fødevarerproduktion har over en længere årrække anvendt energiledelse, der sikrer fokus på energieffektivisering i produktionen. Der vurderes dog stadig at være et betragteligt energisparepotentiale i hele sektoren, særligt inden for den mindre energitunge produktion.⁵⁵ Gartnerierhvervet er et energiintensivt erhverv, som vurderes at have muligheder for reduktion af energiforbruget med 30 pct. i forhold til det nuværende niveau. Dette vil bl.a. kræve bedre klimastyring, isolering af klimaskærm, LED til vækstlys, renovering af væksthuse og brug af energirigtig projektering ved nybyggeri samt opsamling af overskudsenergi og korttidslagring.

Med den nationale Vækstafale af 24. april 2013 er det besluttet at reducere energiafgifterne på erhvervet betydeligt med henblik på at forbedre konkurrenceevnen over for udlandet. En forbedring af energieffektiviteten i landbruget må derfor ske via andre tiltag såsom energiselskabernes spareindsats eller gennem normale markedsmæssige mekanismer. Gartnerne forventes at blive omfattet af en særlig tilskudsordning for el-intensive virksomheder, hvor en forudsætning for tilskud vil være indgåelse af en energispareaftale med Energistyrelsen.

⁵⁵ Energistyrelsens energistatistik.

Levering af non-food-råmaterialer til den biobaserede økonomi

Danmark arbejder på at fremme bioøkonomi-dagsordnen. Stigende priser på fossilt baserede råstoffer samt ønsket om at reducere klimapåvirkningerne vil skabe en fortsat stigende efterspørgsel efter biobaserede erstatninger. Landbruget og landdistrikterne spiller en væsentlig rolle i udviklingen af bioøkonomien, da landbruget står for en meget stor andel af biomasseproduktionen som eksempelvis halm, husdyrgødning, græs, energipil mv.

Bioøkonomien rummer nye erhvervsmuligheder for landbruget og skovbruget. Der vurderes at være potentiale for at øge biomassehøsten til non-food formål i Danmark, uden at det berører fødevarerproduktionen og miljøet negativt.⁵⁶ Udnyttes potentialet, og anvendes den ekstra biomasse i en dansk bioraffineringssektor, vil det kunne medføre nye arbejdspladser i Danmark. Da biomasse generelt er dyr at transportere (især hvis der er højt vandindhold), vil en del af den fremtidige behandling af biomassen ske tæt på produktionsarealerne, hvilket formodes at ville gavne beskæftigelsen i landdistrikterne.

Dertil kommer, at Danmark er førende inden for flere af de teknologier, der indgår i bioøkonomien, eksempelvis inden for forbehandling af biomasse, anvendelsesorienteret forskning i industriel biotek samt kemiske og biologiske katalysatorer, som indgår i produktionen af bæredygtige biobaserede produkter. En indsats for bioøkonomi vil bidrage til implementering af EU-Kommissionens strategi for bioøkonomi i Europa fra februar 2012 og nationale målsætninger på området, jf. bl.a. anbefalinger fra regeringens Vækstplan for Vand, Bio og Miljøløsninger fra marts 2013.

Natur, klima og miljø

Landdistriktsprogrammet skal overordnet bidrage til at fremme miljø-, klima- og naturbeskyttelsen generelt, herunder opfyldelse af EU's vandramme- og naturdirektiver og reduktionsmålene for drivhusgasser fra ikke-kvote sektoren, og samtidig bidrage til at afbøde de økonomiske virkninger for de berørte jordbrugere.

Indsatsen skal bidrage til at forfølge regeringens mål om Grøn Omstilling, som omfatter bæredygtighed, grøn økonomi og en konkret indsats over for stigende forureningsproblemer, ressourcemangel og klimaforandringer, herunder regeringens 40 pct. reduktionsmål i 2020.

For at nå de forventede mål i vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne vil der fremover skulle opnås en yderligere reduktion i udledningen af næringsstoffer via en målrettet indsats for vandområder og naturområder, ligesom der fortsat er behov for en kontinuerlig naturplejeindsats, ikke mindst i Natura 2000-områderne.

Klima

Regeringens strategi på klimaområdet følger to spor, dels klimatilpasning og dels reduktion i udledningen af drivhusgasser.

Det er regeringens nationale mål, at Danmarks udledning af drivhusgasser i 2020 skal være reduceret med 40 pct. i forhold til niveauet i 1990. Energiaftalen fra marts 2012 forventes at yde et væsent-

⁵⁶ "+ 10 mio. tons planen – muligheder for en øget dansk produktion af bæredygtig biomasse til bioraffinaderier", Aarhus Universitet og Københavns Universitet, 2012.

ligt bidrag til opnåelsen af denne målsætning. De resterende reduktioner forventer man at finde ved supplerende tiltag i den ikke-kvotebelagte sektor, dvs. landbrug, transport og boliger.

Regeringen har fremlagt et bruttokatalog over mulige virkemidler til reduktion af drivhusgasudledningen i den ikke-kvotebelagte sektor, som der skal tages stilling til. Når denne proces er afsluttet, forventes der fremsat en klimalov, som skal skabe konkrete rammer for, at reduktionsindsatsen følges op og monitoreres på tværs af sektorerne, så Danmark kan leve op til klimamålene.

Landbrug og skovbrug har et betydeligt potentiale i forhold til forebyggelse af klimaforandringer. Dansk landbrug er en væsentlig kilde til udledning af drivhusgasser, primært metan (CH₄) og lattergas (N₂O), men også i mindre grad CO₂ (kuldioxid). Metan stammer især fra kvæg og husdyrgødning, mens lattergas primært dannes ud fra landbrugets forbrug af kvælstof i handels- og husdyrgødning. CO₂ kan enten lagres i organisk materiale eller udledes ved nedbrydning af organisk materiale samt ved forbrænding af fossil energi. Landbrugets største bidrag til drivhusgasudledningen kommer fra metan og lattergas, bl.a. fordi disse drivhusgasser har en meget kraftigere drivhuseffekt end CO₂⁵⁷.

I 2010 udgjorde udledningerne fra landbrugssektoren (kun metan og lattergas) 16 pct. af den totale danske udledning af drivhusgasser, hvilket er over gennemsnittet i EU.

Udledningerne af landbrugets drivhusgasser er ikke omfattet af selvstændig, målrettet drivhusgasregulering. Vandmiljøplanernes begrænsning af kvælstofforbruget, kravene om bedre udnyttelse af kvælstof og efterafgrøder mv. har dog haft en positiv effekt i forhold til at reducere udledningen af især lattergas. Effektivisering af malkeproduktionen har desuden reduceret klimabelastningen pr. produceret kg. mælk. Hertil kommer de seneste mange års skovrejsningsindsats og anden udtagning af landbrugsjorder til naturformål, som har haft en betydelig klimaeffekt.

Danmark har gennem Göteborgprotokollen (1999) forpligtet sig til at reducere ammoniakemissionen fra alle sektorer til 69.000 tons NH₃ senest i 2010. Reduktionsmålet er nået, og Göteborgprotokollen er genforhandlet i 2012. For Danmarks vedkommende er forpligtelsen heri en reduktion på 24 pct. i 2020 i forhold til et emissionsniveau på 83.000 tons ammoniak i 2005.

Ammoniakemissionen stammer primært fra husdyrgødning. Emissionen er siden 1985 faldet med 36 pct. på trods af, at landbruget i dag producerer ca. 55 pct. mere kød og har en uændret mælkeproduktion. Dette svarer ca. til, at ammoniakemissionen per produceret kg kød er faldet til 55 pct. af niveauet i 1985. Reduktionen er primært sket inden for svinesektoren, men også kvægsektoren har bidraget. Reduktionen er primært sket som følge af de reguleringer, som er sket siden 1987 i vandmiljøplaner og ammoniakhandlingsplanen.

I landdistriktsprogrammet 2007-2013 indgik en målsætning om bekæmpelse af klimaændringer med et mål for forøgelse af produktion af vedvarende energi fra skovbrug og landbrug. Programets bidrag til bekæmpelse af klimaændringerne havde dog mest indirekte karakter. Foruden støtte til etablering af skov blev der ydet investeringsstøtte til etablering af gylleseparationsanlæg og andre typer af teknologier, der har muliggjort produktion af biogas baseret på svine- og kvæggylle.

⁵⁷ De nationale opgørelser af drivhusgasemissioner skal ske ud fra guidelines (GL) udarbejdet af FN's klimapanel (IPCC). IPCC udgav nye GL i 2006 på baggrund af ny viden, som på landbrugsområdet vil ændre de anvendte emissionsfaktorer. Disse nye GL træder i kraft fra udledningsåret 2013. De nye GL betyder bl.a., at drivhuseffekten af lattergas nedskrives en smule, mens drivhuseffekten af metan opskrives en smule.

Antallet af nyetablerede anlæg var dog beskedent, og det er usikkert, om støtten har haft afgørende betydning for investeringerne. Klimarelaterede effekter opnåedes endvidere under erhvervsudviklingsordningen for primære jordbrugere og ordningen for investeringer i miljøteknologi, hvor en række projekter bidrog til reduceret energiforbrug og reduceret næringsstofforbrug.

Behovene på klimaområdet er:

- At forfølge mål om at reducere udledningen af drivhusgasser med 40 pct. i 2020 i forhold til 1990, herunder gennem reduktion af landbrugets udledninger af drivhusgasser
- Udvikling af og investering i nye grønne teknologier, der kan bidrage til at reducere drivhusgasudledninger fra husdyrproduktionen, bl.a. håndtering af metan-udledning fra køers fordøjelse og fremme af udnyttelsen af husdyrgødning til energiformål
- Omlægning til ekstensiv landbrugsdrift på organogene jorde, omlægning til økologisk drift og skovrejsning på landbrugsjord
- At fremme viden om, hvordan landbrugsproduktion bedst tilrettelægges, så drivhusgasudledningen fra den enkelte bedrift mindskes.

Natur

Generelt har udviklingen med mekanisering, intensivisering og specialisering af jordbrugsproduktionen betydet, at mange økosystemer med tilhørende natur- og miljøværdier har været og er under pres. Desuden påvirker landbruget fortsat det omgivende miljø med kvælstof, fosfor og pesticider.

Jordbrugets udvikling har således gennem årtier øget presset på en række naturtyper og arter. Der er gode eksempler på det modsatte, men den generelle udvikling viser, at en række sjældne og sårbare arter fortsat er under pres, mens der er blevet flere af de almindelige og mere robuste plante- og dyrearter. Danmarks natur er blevet stadig mere ensartet og fragmenteret.

Med omkring 92 pct. af landbrugsarealet i omdrift har Danmark et meget intensivt udnyttet landbrugsareal. Agerlandet har ændret sig på mange måder. Markerne er blevet større, og gennem årtier er mange af agerlandets gamle strukturer i form af skel, levende hegn, vandhuller m.v. blevet fjernet. I dag udgøres 1-3 pct. af agerlandet af småbiotoper såsom vandhuller, levende hegn, grøfter og gravhøje.

Faldet i antal kvæg og andre græssende husdyr og den ringe driftsøkonomi i plejen af halvkulturrealer og andre marginale landbrugsarealer har gradvis ført til, at færre halvkulturrealer er underlagt ekstensiv landbrugsdrift. Mens manglen på græssende husdyr og ekstensive driftsformer er et voksende problem for naturplejen, er forureningen med næringsstoffer – der dog fortsat er markant - aftagende.

Pesticidforbruget i jordbrugserhvervet har gennem mange år været stigende i Danmark. Det samlede salg af pesticidaktivstoffer steg fra 2000 til 2011 fra 2.841 ton til 4.239 ton, og behandlingshyppigheden⁵⁸ steg i samme periode fra 2,07 til 3,18. Der er således i perioden tale om en stigning i forbrug og behandlingshyppighed på ca. 50 pct. Som supplement til indikatoren behandlingshyppighed er der nu indført en ny indikator, kaldet pesticidbelastningsindikatoren. Med den er det muligt at følge udviklingen i, hvor belastende de solgte mængder pesticider er for miljøet og menne-

⁵⁸ Det antal gange jordbrugere gennemsnitligt kan behandle jordbrugsarealet med pesticider udbragt i standarddoseringer og med den mængde pesticider, der er solgt det pågældende år.

skers sundhed. Udviklingen i belastningen har i den periode, indikatoren er beregnet for (2007-2011), vist en stigning fra 2,42 til 3,27 og dermed en stigning på 35 pct.

Samlet set har udviklingen blandt andet ført til, at den samlede bestand af 22 af agerlandets mest karakteristiske fugle er gået tilbage med ca. 36 pct. siden 1990. Også andre typiske agerlandsarter - fx haren - er gået stærkt tilbage siden 1970.

De danske skove dækker 14,1 pct. af landarealet og består af ca. 45 pct. løvtræer og ca. 50 pct. nåletræer, mens resten af skovarealet udgøres af veje, lagerpladser m.v. En stor del er produktionsskov. Alligevel rummer skovene meget af den danske artsdiversitet. Således er mindst halvdelen af de 30.000 naturligt hjemmehørende arter i Danmark knyttet til skov, der også er levested for over halvdelen af de arter, der optræder på listen med truede plante- og dyrearter (rødlisten).

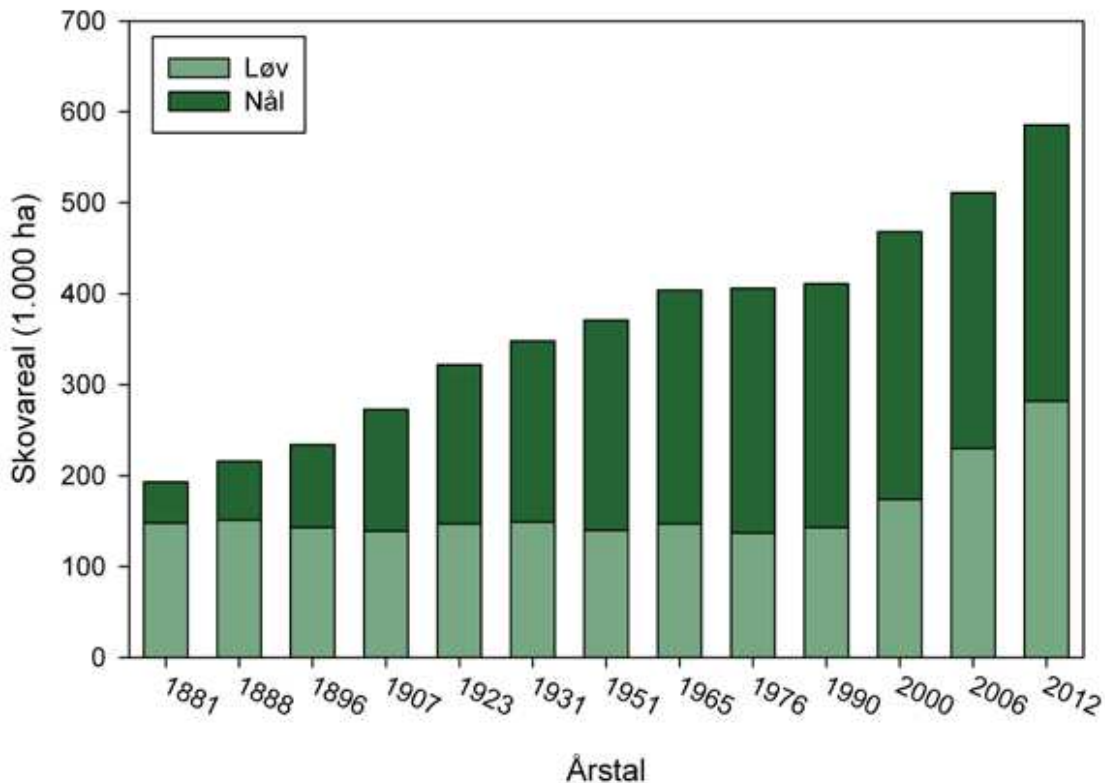
I de danske skove er der – sammenlignet med uforstyrrede skove, der gennem lang tid har ligget urørte hen – en begrænset forekomst af meget store, gamle træer og døde træer. Naturskov udgør i Danmark skønsmæssigt 7 pct. af skovarealet. Mængden af dødt ved i de danske skove er gennemsnitligt på ca. 5,4 m³/ha, og ca. 70 pct. af skovarealet har intet dødt ved. Der er en række skove i Danmark, hvor den værdifulde natur ikke er beskyttet.

Skovarealet i Danmark har i mange år været i fremgang, jf. figur 27, hvilket sammen med den stadig større udbredelse af naturnær skovdrift i de eksisterende skove har haft positiv betydning for en række skov-arter.

Skovbrugets samlede produktionsværdi har været stigende i 2003-2011 og udgjorde i 2011 lidt under en mia. kr. Stigningen kan i hovedsagen tilskrives en stigende produktionsværdi for brændeflis, gavntre i andet løvtræ og en noget svagere stigning i produktionsværdien for gavntre i nåltræ.⁵⁹ Der er en klar tendens til, at en mindre andel af vedmassen bliver solgt som gavntre, og en større andel afsættes som træ til brænde, herunder brændeflis og andet energitræ.

⁵⁹ Danmarks Statistik. Tallene fremgår af "Skove og Plantager 2012", Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Figur 27. Udviklingen i det skovbevoksede areal i Danmark (1881-2012)

Kilde: Skove og Plantager, 2012, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Vedvarende skovdække, især med løvskov, er en af de bedste måder at beskytte grundvandet på. Tilplantning og gentilplantning med løvskov samt omlægning til naturnær skovdrift, hvor vedvarende skovdække tilstræbes, fremmer skovenes gunstige bevaring af grundvandet.

Den del af den producerede træmasse, der ikke opspares, kan anvendes som regenererbar energi. Udbytteerne fra de tidlige indgreb og mellemudbytteerne i skovdriften kan udnyttes til energiformål og derved substituere fossile brændsler. Skovene fungerer derfor både i forhold til lagring af kulstof, men også i forhold til at reducere kulstofemissionen til atmosfæren ved at erstatte fossile brændsler.

I landdistriktsprogrammet 2007-2013 bidrog følgende ordninger til naturmålene: Miljøbetingsstøtte, Omlægning til økologi, Landskabs- og biotopforbedrende beplantninger, Natur- og Miljøprojekter, Plantegenetiske ressourcer, Skovordningerne, Miljø- og naturvenlig pleje af græsarealer, Etablering af vådområder og Etablering af randzoner.

Om disse konkluderedes ved midtvejsevalueringen af programmet sammenfattende, at de både var relevante for naturmålene og attraktive for ansøger. De var relevante for og sammenhængende med en række forskellige nationale politikker inden for natur-, miljø- og skovområdet, men der kunne være behov for yderligere målretning af en række af ordningerne mod mere specifikke geografiske lokaliteter, naturtyper og arter. Der er endnu ikke gjort status for målsætningen om at fastholde

landbrugsdrift med høj naturværdi (HNV) under landdistriktsprogrammet 2007-2013. En stor del af de støttede arealer under ordningen for miljø- og naturvenlig pleje af græsarealer vil dog falde ind under HNV arealmålsætningen, som var at fastholde 78.000 ha arealer i landbrugsdrift med høj naturværdi i 2013.

Følgende erfaringer blev også draget af implementeringen:

- Der manglede tilstrækkelige muligheder for at give økonomisk incitament til at beskytte biodiversiteten i landbruget og skovene.
- Etablering af vådområder virker ikke nødvendigvis optimalt på genopretning og bevarelse af biodiversitet, idet fokus ligger på potentialet for N-retention.
- Anvendelsen af en undtagelse fra betingelsen om at fastholde arealer i landbrugsmæssig stand for modtagelse af enkeltbetalingen under søjle 1 bidrog til at gennemføre projekter til implementering af Natura 2000-direktiverne.
- Der mangler viden om god naturpleje i landbruget.

I den fortsatte gennemførelse af direktiver og planer vil der i langt højere grad skulle ske en geografisk målretning af indsatsen på natur-, klima- og miljøområdet. Det er samtidig vigtigt at give jordbrugserhvervet og den enkelte producent muligheder for at leve op til deres ansvar for natur- og miljøbeskyttelse, der skal sikre, at landets naturværdier bevares og udvikles for eftertiden. En større målretning af natur-, klima- og miljøindsatsen skal endvidere bidrage til en mere differentieret anvendelse af naturressourcerne.

Der kan herunder opnås en række synergieffekter mellem indsatserne vedrørende natur, miljø og klima. Sigtet med indsatsen på natur- og miljøområdet kan med fordel tilrettelægges, så det også omfatter klimahensyn, hvilket samtidig vil forbedre omkostningseffektiviteten for ordningerne.

Behovene på naturområdet er:

- At fortsætte implementeringen af Natura 2000-direktiverne samt EU's mål om biodiversitet for 2020
- At gennemføre de nationale planer og opretholde resultaterne fra tidligere planer, herunder regeringens vision om grøn omstilling, naturplaner, pesticidplan og målsætninger for skovene
- At bidrage til at indfri EU's klimamålsætninger og de internationale forpligtelser, herunder specifikt den danske reduktionsmålsætning i ikke-kvotesektoren.

Vandmiljø

Danmark har ca. 170.000 søer og vandhuller og ca. 69.000 km naturlige og kulturskabte vandløb. Mange af de danske søer, vandløb og kystvande har fra naturens side et rigt plante- og dyreliv.

Danmark er gennem EU's vandrammedirektiv forpligtet til at sikre, at vandløb, søer og kystvande har en god økologisk status senest i 2015. Det betyder, at der skal være gode livsbetingelser for planter og dyr. Udvaskningen til vandmiljøet af både kvælstof og fosfor er markant reduceret siden starten af 1990'erne.

Generelt har de danske vandløb fået det bedre. I 2007 havde 51 pct. af de danske vandløb en god tilstand mod 42 pct. i 2000. Denne gunstige udvikling skyldes til dels mere skånsom vandløbsvedligeholdelse og bedre spildevandsrensning. Over halvdelen af de danske vandløb har nu en god eller

meget god tilstand. Samtidig viser udviklingen i bundfaunaen siden begyndelsen af 1990'erne⁶⁰, at andelen af vandløb med de bedste faunaklasser 5, 6 og 7 er steget fra 20 pct. til i dag ca. 55 pct.

Men der er fortsat mange vandløb, hvor levestederne for dyr og planter er forringede som følge af tidligere udretninger, rørlægninger, hårdhændet vandløbsvedligeholdelse, fysiske spærringer, udtørring på grund af vandindvinding mv. og tilførsel af spildevand. Vandløbene transporterer derudover næringsstoffer, som udvaskes fra landbrugsjorde, hvilket påvirker miljøtilstanden i fjorde og søer nedstrøms.

Der er derfor fortsat behov for at forbedre de fysiske forhold i vandløb gennem bl.a. restaurering og indførsel af en mere skånsom vedligeholdelse og forbedring af vandkvaliteten ved begrænsning af spildevandstilførslen.

Vandmiljøplanerne har siden 1990'erne medført faldende forurening af danske søer. Indholdet af fosfor og kvælstof er således faldet med henholdsvis 40 pct. og 11 pct. fra 2000 til 2007. Generelt konstateres⁶¹ i de danske søer en markant lavere koncentration af kvælstof og fosfor, øget sigtddybde, planterne forekommer på dybere vand end i begyndelsen af 1990'erne, ligesom der er et lavere indhold af alger.

Da mængden af fosfor er en vigtig faktor for algevæksten, har faldet i mængden af fosfor forøget vandets klarhed og givet bedre sigtddybde og dermed forbedret vilkårene for undervandsvegetationen, der stabiliserer søbunden og forbedrer iltforholdene. Endvidere er forholdet mellem rovfisk og fredfisk forbedret, hvilket er med til at stabilisere det økologiske system i søerne.

Forurening med næringsstoffer fra landbruget og fra spildevandsudledning giver dog fortsat algevækst og risiko for iltfattige forhold i søerne – og i fjordene og de indre farvande - til skade for planter, bunddyr og fisk.

I landdistriktsprogrammet 2007-2013 var de ordninger, som primært skulle bidrage til vandmiljømålene og dermed gennemførelse af vandrammedirektivet, ordningerne for etablering af vådområder, skov og randzoner, miljøbetings støtte og omlægning til økologi. Ifølge midtvejsevalueringen bidrager programmet herigennem i et vist omfang til at beskytte vandkvaliteten ved at reducere kvælstofoverskuddet i vandmiljøet, men ikke på et niveau svarende til målsætningerne. Indsatsen for reduktion af fosforudledning ved hjælp af frivillige aftaler om etablering af dyrkningsfri randzoner spiller ikke den store rolle, idet kun en lille del af målet nås. En efterfølgende ordning for arealkompensation for pålagte krav om randzoner blev introduceret i 2012, men er endnu ikke blevet evalueret. Målet om reduktion af forbruget af pesticider blev delvist nået målt på det målsatte antal hektar med pesticidfri eller næsten pesticidfri drift.

Følgende erfaringer blev draget af implementeringen i perioden 2007-2013:

Især ordningerne for etablering af vådområder og skov på landbrugsjord kom godt i gang. Det styrkede anvendelsen, at det har været muligt at anvende artikel 34-undtagelsen under CAP søjle I, hvorved modtagerne af arealstøtten kunne fastholde enkeltbetalingen på projektarealer, som ikke vil kunne fastholdes i landbrugsmæssig stand, idet de skifter tilstand som følge af implementering af Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne.

⁶⁰ Nationalt Center for Miljø og Energi (2012). Vandmiljø og natur 2011. NOVANA. Tilstand og udvikling – faglig sammenfatning. Videnskabelig rapport fra DCE.

Det har udgjort en svaghed, at det ikke har været muligt at iværksætte indsatser under programmet for at reducere vandløbsvedligeholdelsen og restaurere vandløb med påvirkning på tilstødende landbrugsarealer. Der er således behov for at fortsætte arbejdet under det forrige landdistriktsprogram med implementering af Vandrammedirektivet.

Behovene på vand- og miljøområdet er:

- At fortsætte implementeringen af Vandrammedirektivet
- At gennemføre de nationale planer og opretholde resultaterne fra tidligere planer, herunder regeringens vision om grøn omstilling, vandplaner, pesticidplan
- At indfri EU's klimamålsætninger og de internationale forpligtelser, herunder specifikt den danske reduktionsmålsætning i ikke-kvotesektoren.

Erhvervsuddannelse inden for landbrug og skovbrug

Erhvervsuddannelserne, herunder landbrugs- og skov- og naturteknikeruddannelsen, er placeret i det ordinære uddannelsessystem og foregår i mesterlære i den virksomhed, der er ens læreplads.

De danske erhvervsskoler har oplevet en faldende søgning til erhvervsuddannelserne. Erhvervsuddannelserne har over en længere periode tabt terræn i forhold til de gymnasiale uddannelser. Årsagen til frafaldet er bl.a. mangel på praktikpladser, trivselsproblemer, manglende kendskab til uddannelserne osv. For landmands- og driftslederuddannelserne har der dog siden 2005 været et konstant niveau i antallet, der har gennemført uddannelsen. Samme tendens er også gældende for skovbrugsteknikeruddannelsen.

Innovation

Formidling af viden fra forskere og universiteter til myndigheder og erhverv sikres i Danmark bl.a. gennem en række aftaler om forskningsbaseret myndighedsbetjening mellem universiteterne og myndighederne. En række rådgivende og bevilgende organer, herunder Rådet for Teknologi og Innovation samt Det Strategiske Forskningsråd, er etableret for at iværksætte tiltag, der kan forbedre vilkårene for forskning og innovation. Der er blandt andet opbygget en sammenslutning af almennyttige institutter, de Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter, der har til formål at sikre vidensdelingen og samarbejdet mellem vidensinstitutter og erhvervslivet.

Desuden kan der under Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram ydes tilskud til udviklings- og demonstrationsprojekter samt til forskningsaktiviteter, der skaber grundlag for gennemførelse af udvikling og demonstration. Formålet er at bidrage til en konkurrence- og bæredygtig fødevarer- og nonfoodproduktion, herunder bidrage til udvikling af erhvervspotentialer, vækst, beskæftigelse, arbejdsmiljø og videreudvikling af en markedsdrevet økologisk sektor samtidig med, at der sikres et højt niveau inden for klima, miljø- og naturbeskyttelse, dyrevelfærd, fødevarerikkerhed og sundhed.

Dansk landbrug og fødevareraktører bidrager selv til forskning og innovation gennem deres brancheorganisationer, herunder Videncentret for Svineproduktion og Videncentret for Landbrug. I grænsefladerne mellem forskning og fødevarerbranchen ligger der dog stadig uudnyttede potentialer, fx i forhold til tættere samarbejde mellem store og mindre virksomheder, hvor mindre virksomheder/entreprenører kan have gode innovative ideer, men mangler erfaringen til at trænge igennem på eksportmarkederne.

Dansk forskning har både styrker inden for fødevarerforskning generelt og inden for nye teknologier og vidensfelter, som forventes at blive afgørende for udviklingen af det bæredygtige og biobaserede samfund. Det drejer sig for eksempel om sensorteknologi, bioteknologi, farmakologi, nanoteknologi, IKT og forbrugeradfærd.

Landbrugets eksport

Det globale behov for fødevarer forventes at stige kraftigt frem imod 2050 og dermed eksportpotentialet for dansk landbrug. Den globale middelklasse forventes at stige fra knap 2 til næsten 5 mia. i 2030. Det betyder, at det i særlig grad er kvalitetsfødevarer, som vil blive efterspurgt, samt teknologi til ressourceeffektiv fødevarer- og landbrugsproduktion.

Generelt er eksportandelen for landbrugsproduktion i Danmark meget stor. Samlet set eksporteres ca. 80 pct. af produktionen. Danmarks samlede landbrugseksport udgjorde i 2011 i alt 119 mia. DKK svarende til 17 pct. af den danske vareeksport. De animalske varer udgør langt den største andel af landbrugsvareeksporten, svarende til 80-85 pct. set over det seneste årti. Frossent svinekød er den største enkeltpost med en samlet eksport på ca. 20 mia. DKK. i 2011.⁶¹

Overordnet set er danske landbrugs- og fødevarereksportører kendt på eksportmarkederne for produkter af høj, ensartet kvalitet med et minimalt indhold af reststoffer samt pålidelige mekanismer til kontrol og sporbarhed gennem hele kæden. Dette anses, også fremadrettet, som væsentlige drivere for en øget eksport. Dyrevelfærd er en parameter, der forventes yderligere fokus på i fremtiden. Fødevarer sikkerhed er eksplicit en væsentlig driver på især de mindre udviklede markeder, men på de nære højindkomstmarkeder opfattes forhold som fødevarer sikkerhed sandsynligvis mere implicit.

Vækstufordringer for fødevarer sektoren

Den danske fødevarer sektor er kendetegnet ved en stor sammenhængskraft mellem primærproduktion, forarbejdning og forskning. Sammenhængskraften danner grundlaget for en konkurrencedygtig, eksportorienteret fødevarerproduktion og giver et solidt udgangspunkt for fremtiden. For at frigøre fødevarer sektorens potentialer er der behov for at styrke rammebetingelserne for udvikling, produktion og afsætning af fødevarer kendetegnet ved høj fødevarer sikkerhed, kvalitet, miljøhensyn, dyrevelfærd og økologi. Der er behov for at diversificere sortimentet af fødevarer produkter for at sikre bedre markedspriser. Dette kan bl.a. ske ved at fremme erhvervets evne til at markedsføre sig på højere kvalitetsstandarder.

Økologisk jordbrugsproduktion integrerer en række af disse hensyn, idet sektoren producerer fødevarer under særligt høje krav til bl.a. miljø og dyrevelfærd. Danmark har en national målsætning om forøgelse af det økologiske jordbrugsareal, hvilket kræver yderligere udvikling af den økologiske produktion.

Regeringens Vækstplan for Fødevarer indeholder en række anbefalinger i forhold til at styrke fødevarer erhvervets udviklingsmuligheder. Det anbefales bl.a., at der gøres mere for at understøtte iværksættere og mindre virksomheder, som arbejder med økologiske fødevarer, bl.a. gennem tilbud om rådgivning i forhold til produktudvikling og afsætning.

Ved midtvejsevalueringen af landdistriktsprogrammet 2007-2013 vurderedes det, at Erhvervsudviklingsordningen for det primære jordbrug og for forarbejdning i fødevarer sektoren virkede fremmen-

⁶¹ Natur- og Landbrugskommissionen, 2012.

de for indførelse af ny teknologi og en innovationsorienteret investeringsadfærd på landbrugsbedrifter og fødevarer virksomheder.

Der er fortsat behov for

- at styrke innovation inden for fødevarerektoren med henblik på grøn omstilling, miljømæssig bæredygtighed og konkurrenceevne
- at udvikle metoder til at udnytte naturens ressourcer bedre, således at der kan produceres "mere med mindre" under hensyntagen til den stigende ressourceknaphed
- at skabe bedre sammenhæng mellem forskning, udvikling, afprøvning, demonstration og anvendelse i landbrugs- og fødevarerhvervet
- at nye produkter og teknologier bliver udviklet på de områder, hvor erhvervet har mest brug for det og med udgangspunkt i forbrugernes efterspørgsel.

1.1.10. Bæredygtighed og ressourceeffektivitet i byer

I 2020 bor 80 pct. af EU's befolkning i byer eller bynære områder. Virksomheder, infrastruktur og kapital koncentrerer sig også i de største byområder⁶². I fremtiden vil langt det største forbrug af ressourcer og udledninger af drivhusgasser i EU foregå i byerne, og en indsats i forhold til at reducere udledningen af drivhusgasser i byerne vil dermed have god virkning. I EU's 7. miljøhandlingsprogram understreges det, at EU's byer har centrale miljøproblemer til fælles, og at de er voksende. Det gælder også i Danmark.

Samtidig er byerne overvejende kendetegnet ved en befolkningstilvækst – mest markant i København og Aarhus, hvor befolkningen forventes at vokse med henholdsvis 19 og 12 pct. over de næste 10 år. Ligeledes er byer også ofte relativt sårbare over for miljøudfordringer, forurening og klimaændringer. Det vurderes, at miljøteknologier og metoder udgør et betydeligt markedspotentiale i EU og i forhold til de hastigt voksende byer i hele verden.

Danmarks energiforbrug er i høj grad koncentreret om aktiviteter i landets byer. Derfor spiller udviklingen af grønne energi- og ressourceeffektive (SMARTe) byer en helt central rolle i Danmarks arbejde med at reducere udledningen af drivhusgasser. Det samme gør sig i større omfang gældende i mange hastigt voksende byer i hele verden.

Allerede i dag anslår EU-Kommissionen, at ca. 3,5 mio. europæiske arbejdspladser bidrager til produktionen af grønne teknologier eller produkter. EU-Kommissionen forventer, at der kan skabes yderligere 1,5 mio. grønne arbejdspladser inden 2020, hvis udledningen af drivhusgasser sænkes med 25 pct.

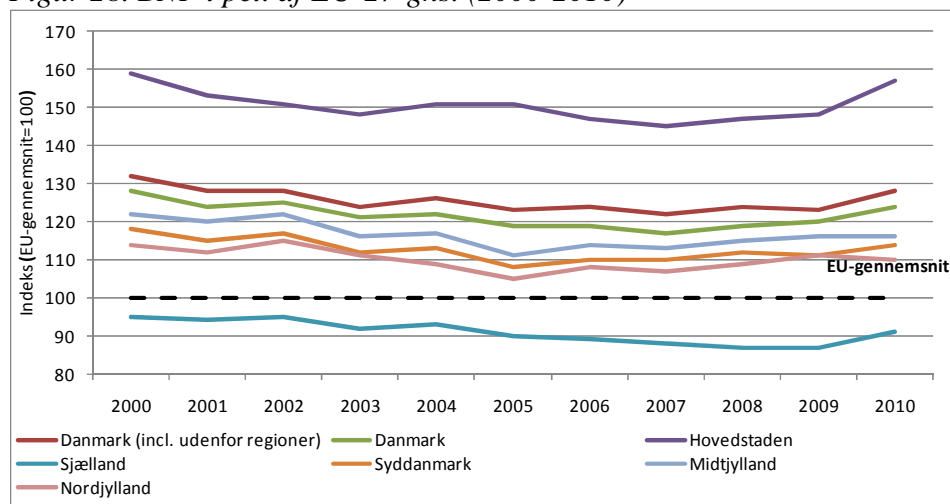
Hvis der i danske byer kan udvikles teknologier til løsning af miljøproblemstillinger i byerne, vil det give et markant markedspotentiale i forhold til salg af løsninger i de store byer og byområder uden for EU. I fx Indien, Kina og Brasilien udgør affaldshåndtering, adgang til rent vand og luftforurening mv. barrierer for fremtidig vækst, og der er derfor et stort markedspotentiale for europæiske virksomheder, der udvikler miljøteknologier og smarte byløsninger.

⁶²http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/pdf/resource_efficient_europe_en.pdf

1.1.11. Transitionsregioner - Særligt om Region Sjælland

I forhold til indsatsen under Regionalfondene og Socialfonden bliver Region Sjælland såkaldt transitionsregion i perioden 2014-2020, eftersom Region Sjælland havde et BNP pr. capita (PPS) i perioden 2007-2009 på 87,3 pct. af EU-27-gennemsnittet, jf. figur 28. Transitionsregionerne omfatter således regioner, hvis BNP pr. capita⁶³ udgør mellem 75-90 pct. af EU-27-gennemsnittet.

Figur 28. BNP i pct. af EU-27-gns. (2000-2010)

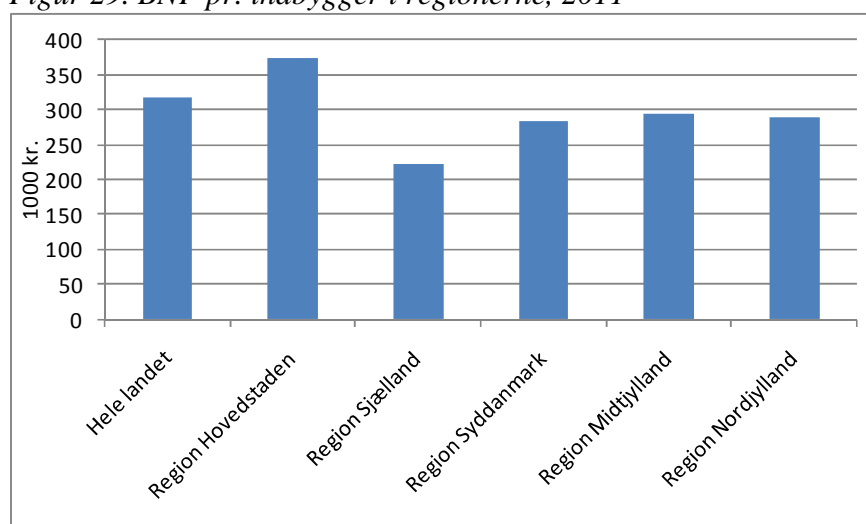

Anm.: PPS pr. indbygger i pct. af EU-27-gennemsnit.

Kilde: Eurostat

De regionale forskelle i BNP pr. indbygger fremgår også af figur 29. Niveaulet for BNP er klart højest i Region Hovedstaden og klart lavest i Region Sjælland, mens de tre øvrige regioner befinder sig på omtrent samme niveau.

Figur 29. BNP pr. indbygger i regionerne, 2011

Anm: Hele landet er inkl. kategorien 'uden for regioner' (olieudvinding mv.).

Kilde: Danmarks Statistik.

⁶³ Det fremgår af den generelle forordning, jf. art 90, stk. 2, at der måles på BNP pr. capita (PPS) i perioden 2007-09.

Forskellen på de to østdanske regioner skyldes til dels, at mange personer bosat i Region Sjælland har arbejdsplads i Region Hovedstaden. Disse personer bidrager positivt til Region Hovedstadens BNP pr. indbygger, men negativt til Region Sjællands BNP pr. indbygger.⁶⁴ Det skyldes, at værditilvæksten (BNP) opgøres på arbejdsstedet, mens indbyggertallet opgøres på bopælen⁶⁵.

Beregninger har vist, at omkring halvdelen af Region Sjællands og Region Hovedstadens afstand til landsgennemsnittet for BNP pr. indbygger kan tilskrives pendling og derfor ikke er udtryk for reelle forskelle i værdiskabelse.⁶⁶ Det kommer også til udtryk ved, at både Region Hovedstaden og Region Sjælland ligger væsentligt tættere på landsgennemsnittet, når man ser på erhvervsindkomst og disponibel indkomst pr. indbygger. Begge disse indkomster opgøres, modsat BNP, på bopælen. Region Sjælland har den næsthøjeste erhvervsindkomst og disponible indkomst pr. indbygger blandt de danske regioner.

Generelt har Region Sjælland de samme udfordringer som de øvrige regioner. Det gælder således, at ledigheden i Region Sjælland er på niveau med landsgennemsnittet (knap 6 pct. i marts 2013). Etableringsraten er lidt lavere i Region Sjælland (7,2 pct.) end på landsplan (7,6 pct., 2010). Andelen af de nye virksomheder, der fortsætter med at eksistere over tid, er lidt højere i Region Sjælland end på landsplan. Det gælder både på kort sigt (1 år) og på lidt længere sigt. Hertil kommer, at andelen af innovative virksomheder i Region Sjælland (42 pct.) er lidt lavere end på landsplan (44 pct., seneste dataår 2011). Både andelen, der forventes at fuldføre henholdsvis mindst en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse, er mindre end på landsplan. Endelig er der blandt de 25-34 årige i regionen lidt færre med mindst en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse.

Region Sjællands vækstudfordringer og de konkrete tiltag, som skal til for at løse dem, adskiller sig ikke væsentligt fra de øvrige regioner. Region Hovedstaden og Region Sjælland har således også i flere år haft et tæt samarbejde om større erhvervspolitiske satsninger – herunder også samfinansiering af fælles projekter bl.a. med Regionalfonden og Socialfonden. Og senest er de to regioner og kommunerne (KKR Hovedstaden og KKR Sjælland) gået sammen om at udvikle en fokuseret dagsorden for vækst og beskæftigelse, som skal løfte hele den funktionelle hovedstadsregion.

Vækstforum Sjælland skal – ligesom de andre vækstfora – udarbejde bidrag til en vækst- og udviklingsstrategi, herunder bidrag vedrørende yderområdeindsatsen. Vækstforum Sjælland skal ikke anlægge et særligt indholdsmæssigt fokus i erhvervsudviklingsindsatsen fra 2014-2020, eftersom udfordringerne i Region Sjælland generelt vurderes at svare til udfordringerne i andre regioner. Bidraget til vækst- og udviklingsstrategien skal – som i andre regioner - være udarbejdet på baggrund af et fælles analysegrundlag tilvejebragt af regionsrådet og vækstforum. Det kan sætte fokus på de sjællandske udfordringer og reflektere mulige tiltag, der kan afhjælpe udfordringerne, herunder med afsæt i regionalfondsprogrammet og i socialfondsprogrammet. Yderområdeindsatsen skal desuden adressere, hvordan Vækstforum Sjælland vil være med til at styrke vækst og jobskabelse i regionens yderområder. Syv ud af de 23 kommuner, der er udpeget som yderområder i perioden 2014-2020, ligger i Region Sjælland. Se desuden afsnit 3.

⁶⁴ Omvendt gælder for det betydeligt lavere antal personer, der pendler den modsatte vej.

⁶⁵ Regionale opgørelser af BNP pr. indbygger skal derfor tolkes forsigtigt.

⁶⁶ Se fx Regional konkurrenceevneredegørelse 2011 (Erhvervs- og Byggestyrelsen). I de tre øvrige regioner er BNP pr. indbygger kun marginalt påvirket af pendling.

På denne baggrund omfatter regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet alle fem regioner og bygger dermed videre på de positive erfaringer fra 2007-2013 med landsdækkende programmer. Hermed tilstræbes det også at undgå de begrænsninger, som en adskilt programstruktur uundgåeligt ville lægge på samspillet mellem Region Sjælland og Region Hovedstaden samt de øvrige regioner. Eksempelvis ville projekters valg af fagligt relevante samarbejdspartnere blive geografisk begrænset, og gennemførelsen af tværregionale samarbejder vanskeliggjort.

1.1.12. Territoriale udfordringer og lokale forskelle

Den generelle udvikling i vækstvilkårene i Danmark dækker over beskedne regionale forskelle. Overordnet følger regionerne den samme udvikling hen over konjunkturerne, og mange af vækstudfordringerne er de samme. Der er dog lokale forskelle internt i regionerne. Således er der områder i landet, der har særlige udfordringer i form af fx højere ledighed, stagnerende eller faldende indbyggertal, lavere uddannelsesniveau og en større andel indbyggere, der er uden for arbejdsstyrken. Særligt flere af de danske øer har flere af disse karakteristika, og kombineret med en vanskeligere trafikal tilgængelighed giver det nogle særlige udfordringer for områdernes virksomheder og borgere. Men billedet er nuanceret, fx er det ikke alle geografiske yderområder⁶⁷, der har en høj ledighedsprocent, ligesom der er kommuner tæt på hovedstaden, der har høj ledighed.

Danmark har under den økonomiske krise mistet mange arbejdspladser i den private sektor, og det har ramt nogle landdistrikter og enkelte yderområder hårdt, idet blandt andet en række industriarbejdspladser er placeret her. Forandringerne i erhvervsstrukturen betyder, at også landdistrikterne i dag står over for en stor omstilling og skal finde nye roller at udfylde i et globalt orienteret videns- og servicesamfund. Udviklingen betyder, at en del af den erhvervsaktive befolkning flytter til byerne for at tage en uddannelse eller finde arbejde. For nogle mindre byer og landsbysamfund opleves en negativ spiral, hvor små byer bliver efterladt med tomme huse og faldende huspriser til følge, større afstand til offentlige serviceydelser og dårlige boliger, der udlejes til husstande med meget små indkomster. Der er dog byer – også i yderområderne – hvor man fastholder dynamiske samfund, og hvor folk bliver boende. Selv om beskæftigelsen falder mere i en række landdistrikter end i byerne, og uddannelsesniveauet visse steder er lavere, er Danmark geografisk set et lille land, hvilket i vidt omfang gør det muligt at bo i landdistrikter og pendle til arbejde i større byer.

Regeringen har som mål at fremme jobskabelse gennem sikring og forbedring af danske virksomheders konkurrenceevne og evne til at skabe værdi. Gode rammevilkår for erhvervslivet skal være med til at bane vejen for vækst, øget beskæftigelse og højere indkomster og dermed fremme af social integration og fattigdomsbekæmpelse. Landdistrikterne skal i endnu højere grad end hidtil konkurrere på viden, opfindsomhed og kreativitet, og der skal skabes nye produkter, nye forretningsmodeller og åbnes nye markedsmuligheder. Samtidig er det vigtigt, at væksten i land og by ses i sammenhæng.

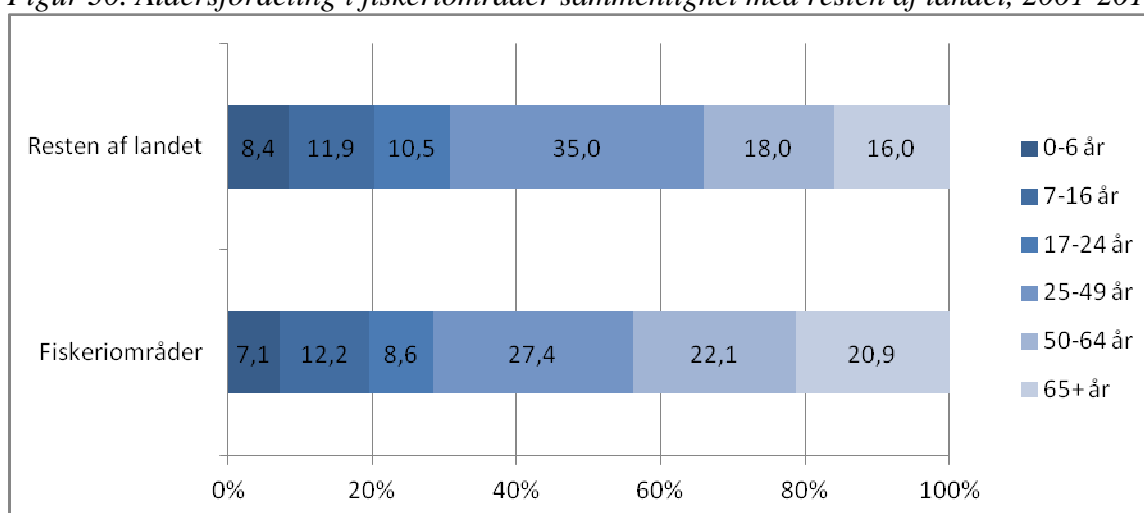
For visse egne af landet er jordbrugsproduktionen særlig vanskelig stillet som følge af strukturelle og geografiske forhold. Det gælder 27 danske småøer uden broforbindelse samt Fanø, Læsø, Samsø og Ærø. Øernes erhvervsøkonomi er i høj grad afhængig af et levende landbrugserhverv, og det anses for afgørende for at undgå en affolkning af småøerne, at jordbrugsdriften fortsat sikres på disse øer.

⁶⁷ Se også afsnit 3.1

FLAG-områder⁶⁸ med større byer har i perioden 2007-2012 i et vist omfang oplevet en befolknings-tilvækst ligesom Danmark som helhed. Et fald i befolkningen ses dog på de mindre øer som Langeland, Samsø, Læsø, Ærø og Bornholm. På Langeland faldt befolkningstallet med 7,3 pct. i perioden, mens indbyggertallet på de 27 småøer, som Småøernes Aktionsgruppe dækker, er faldet med 7,6 pct.⁶⁹

Befolkningsudviklingen og aldersfordelingen har betydning for de lokale ressourcer, ligesom det kan have indflydelse på udviklingsmulighederne. Som det fremgår af figur 30, er der en relativt høj gennemsnitsalder i FLAG-områderne sammenlignet med resten af landet. Ligeledes er der en underrepræsentation af de 17-49 årige i fiskeriområderne og en overrepræsentation i aldersgruppen over 50 år. Omvendt svarer antallet af børn og unge indtil 16 år i høj grad til gennemsnittet for resten af landet.

Figur 30. Aldersfordeling i fiskeriområder sammenlignet med resten af landet, 2001-2012

Kilde: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Den relativt høje befolkningsandel af ældre i mange fiskeriområder afspejles også i fiskerisektoren, hvor gennemsnitsalderen blandt fartøjsejere med erhvervsfiskerstatus var over 53 år i 2011, ligesom gennemsnitsalderen har været stigende over en årrække. I 2002 var gennemsnitsalderen således 46,5 år.⁷⁰

1.1.13. Makroregionale strategier

Der findes to makroregionale strategier af relevans for ESI-fondene i Danmark, nemlig Nordsø-strategien (NSR 2020) og Østersø-strategien. De to strategier har i vidt omfang samme strategiske fokus, nemlig på innovation og konkurrencedygtighed, miljø og klima. Dertil kommer visse andre emner som maritim sikkerhed, sammenhængende transportsystemer og mobilitet.

Fra regional side er der i Danmark en naturlig sammenhæng mellem geografisk placering og interesser i de makroregionale strategier. Region Sjælland og Hovedstaden, herunder også Bornholm og i et vist omfang Syddanmark, er således de regioner, der i programperioden 2007-2013 har vist

⁶⁸ Dvs. fiskeriområder, hvor der er etableret lokale aktionsgrupper.

⁶⁹ Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

⁷⁰ NaturErhvervstyrelsens Individregister.

størst interesse for strategien. Tilsvarende er især Nordjylland og Midtjylland mere orienteret mod Nordsø-området.

Nordsø-strategien et eksempel på, at centrale aktører i regi af Nordsø-Kommissionen har formuleret en egen strategi for Nordsø-regionen, som i øvrigt skal ses i sammenhæng med EU's Havområdestrategi for Nordsøen. Østersø-strategien har derimod officiel status af makroregional strategi. Derfor uddybes det nedenfor, hvordan den vil blive indarbejdet i gennemførelsen af indsatsen under ESI-fondene.

Der redegøres dels for den indholdsmæssige sammenhæng mellem den nationale indsats under ESI-fondene og Østersø-strategien i 2014-2020 og dels for de nationale koordinationsmekanismer, der sættes i værk for at sikre strategisk og implementeringsmæssig sammenhæng i praksis.

Indholdsmæssig sammenhæng: ESI-fondenes understøttelse af handlingsplanen for Østersø-strategien

Der er for Østersø-strategien vedtaget en handlingsplan⁷¹, som indeholder følgende mål og delmål:

1. Red havet
 - Rent vand i havet
 - Rig og sund natur
 - Ren og sikker skibsfart
 - Bedre samarbejde.
2. Få regionen til at hænge sammen
 - Gode transportforhold
 - Pålidelige energimarkeder
 - Forbindelser mellem befolkningerne
 - Bedre samarbejde om at bekæmpe grænseoverskridende kriminalitet.
3. Øg velstanden
 - Østersø-strategien som frontløber i gennemførelsen af det indre marked
 - Østersø-strategien som bidrager til implementering af EU 2020-strategien
 - Bedre global konkurrenceevne i Østersø-regionen
 - Tilpasning til klimaændringer samt risikoforebyggelse og -håndtering.

Danmark vil som Østersø-land understøtte implementeringen af strategien via blandt andet den indsats, der gennemføres under ESI-fondene. Programmerne under de fire fonde vil således med deres overordnede fokus på vækst og konkurrenceevne understøtte de to delmål, som omhandler implementering af EU 2020-strategien og Østersø-regionens konkurrenceevne.

For at understøtte projekternes muligheder for at bidrage til realiseringen af Østersø-strategien, er der i socialfonds- og regionalfondsprogrammet åbnet mulighed for, at visse udgifter under projekter af transnational karakter kan støttes, jf. afsnit 3.1.4.

⁷¹ Europa-Kommissionen, februar 2013.

I skemaerne nedenfor er karakteren af først **socialfondsprogrammets** og dernæst **regionalfondsprogrammets** forventede bidrag til handlingsplanen illustreret. Dernæst beskrives landdistriktsprogrammets og fiskeriudviklingsprogrammets påtænkte bidrag til strategien.

Skemaerne viser den overordnede sammenhæng mellem tematiske mål, mål og indikatorer i henholdsvis programmerne og Østersø-strategiens handlingsplan. Der henvises til programmerne for en tilsvarende beskrivelse af sammenhængen på investeringsprioritetsniveau.

Sammenhængen mellem socialfondsprogrammet og handlingsplanen for Østersøstrategien

ESF tematisk mål	Delmål i handlingsplanen	Resultatindikatorer i ESF-programmet	Indikatorer i Østersø-handlingsplanen
Fremme af bæredygtig beskæftigelse af høj kvalitet og støtte til arbejdskraftens mobilitet	<ul style="list-style-type: none"> - Bidrag til implementering af EU 2020 - Forbedret konkurrenceevne 	Antal nye iværksættere, antal nye job, antal match af stillinger og kandidater	<ul style="list-style-type: none"> - Beskæftigelsesrate - Produktivitet
Fremme af social inklusion, bekæmpelse af fattigdom og enhver forskelsbehandling	<ul style="list-style-type: none"> - Bidrag til implementering af EU 2020 	Antal deltagere med gennemført ungdomsuddannelse, antal deltagere i socialøkonomiske virksomheder	<ul style="list-style-type: none"> - Beskæftigelsesrate - Produktivitet
Investeringer i uddannelse, efteruddannelse og erhvervsuddannelse med henblik på færdigheder og livslang læring	<ul style="list-style-type: none"> - Bidrag til implementering af EU 2020 - Forbedret konkurrenceevne 	Antal deltagere i uddannelse	<ul style="list-style-type: none"> - Beskæftigelsesrate - Produktivitet

Sammenhængen mellem regionalfondsprogrammet og handlingsplanen for Østersøstrategien

ERDF tematisk mål	Delmål i handlingsplanen	Outputindikatorer i ERDF-programmet	Indikatorer i Østersø-handlingsplanen
Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation	<ul style="list-style-type: none"> - Bidrag til implementering af EU 2020 - Forbedret konkurrenceevne 	Antal virksomheder som modtager støtte Antal virksomheder der samarbejder med forskningsinstitutioner Private investeringer som matcher offentlig støtte til innovations- og F&U-projekter	<ul style="list-style-type: none"> - Beskæftigelsesrate - Produktivitet - R&D-udgifter - BNP-vækst

		<p>Antal virksomheder der har modtaget støtte med henblik på at introducere produkter der er nye på markedet</p> <p>Antal virksomheder der har modtaget støtte med henblik på at introducere produkter som er nye for virksomheden</p> <p>Antal virksomheder der udvikler koncepter til nye produkter eller løsninger</p> <p>Antal klyngemedlemmer som har deltaget i samarbejdsprojekter om innovation</p> <p>Antal nye klyngemedlemmer</p>	
Styrkelse af SMV'ers konkurrenceevne	<ul style="list-style-type: none"> - Bidrag til implementering af EU 2020 - Forbedret konkurrenceevne 	<p>Forventet antal nye vækstvirksomheder</p> <p>Forventet jobskabelse i støttede SMV'er</p> <p>Forventet skabt omsætning i støttede SMV'er</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Beskæftigelsesrate - Produktivitet - BNP-vækst
Støtte til overgangen til lavemissionsøkonomi i alle sektorer	<ul style="list-style-type: none"> - Bidrag til implementering af EU 2020 - Forbedret konkurrenceevne 	<p>Årlig reduktion i udledning af drivhusgasser</p> <p>Forventet årlig reduktion i energiforbrug</p> <p>Forventet årlig reduktion i materialeforbrug</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Beskæftigelsesrate - Produktivitet

De output- og resultatindikatorer, som ovenfor er angivet for ESF- og ERDF-programmet, er ikke udvalgt med Østersø-strategien for øje, men da de flugter med Østersø-handlingsplanens indikatorer, vil de kunne anvendes til at måle, om og i hvilket omfang projekterne bidrager til at realisere Østersø-strategien.

Danmark har koordinationsansvar for fire prioritetsområder (energi, SMV'er, ren skibsfart og maritim sikkerhed) under Østersø-strategien. På disse områder vil regionalfonds- og socialfondsindsatsen kunne bidrage til Østersø-strategien i det omfang, der ydes støtte fra programmerne til konkrete projekter på prioritetsområderne. Det kunne f.eks. være i form af projekter vedrørende innovative løsninger på det maritime område (PA Safe) under ERDF-programmet, fremme af iværksætterier og vækstrettede kompetenceløft af SMV'er under ESF-programmet (PA SME) eller innovative energiløsninger og forbedring af SMV'ers energi- og ressourceeffektivitet under ERDF-programmet (PA Energy). Bidraget vil fremgå af resultatmålingerne af strukturfondsindsatsen.

I praksis vil det under behandlingen af det enkelte projekt under regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet blive vurderet, om det bidrager til at understøtte Østersø-strategiens mål og delmål og dermed skal tildeles den særlige områdetype for makroregionale samarbejdsområder, som indgår i det forordningsbestemte kategoriseringssystem (den territoriale dimension).

Der vil således ikke blive afsat særskilte midler under regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet til projekter under Østersø-strategien. De regionale vækstfora kan vælge at give forrang til projekter, der understøtter Østersø-strategien, og resultatet af den regionale, strategiske prioritering af Østersø-regionen i form af effekter af konkrete projekter, der understøtter Østersø-strategien, vil kunne opgøres. Dette vil kunne ske i forbindelse med den årlige rapportering til EU-Kommissionen og i andre situationer.

Landdistriktsprogrammet vil understøtte delmålene om rent vand i havet, rig og sund natur og tilpasning til klimaændringer, idet programmet indeholder målsætninger om at værne om miljøet og naturen i Danmark gennem fremme af miljømæssigt bæredygtig landbrugs- og skovbrugsproduktion generelt og i udpegede områder.

For eksempel forventes projekter for etablering og fastholdelse af vådområder på landbrugsjord at bidrage til at reducere udledning og udvaskning af kvælstof og fosfor fra landbruget til vandmiljøet og de indre farvande omkring Danmark. Projekter for landbrugets investering i ny miljøteknologi for bedre vandforvaltning, effektivitetsforbedringer i vandforbruget og energiforbruget, lettere levering af nonfood råmaterialer til bioøkonomien og reduktion af drivhusgasser vil også bidrage til målene i strategien. Ligeledes forventes arealstøtte til omlægning til og opretholdelse af økologisk landbrugsdrift med begrænset anvendelse af kvælstof, ekstensivering af lavbundsarealer og organogene landbrugsjorde samt etablering af skov på landbrugsjord at have både direkte og indirekte positive påvirkninger på vandmiljøet og klimaet.

Fiskeriudviklingsprogrammet vil især understøtte delmålene om rent vand i havet, rig og sund natur og bedre samarbejde, idet programmet indeholder målsætninger om blandt andet fremme af skånsomt fiskeri og økosystembaseret fiskeriforvaltning.

Inden for strategisamarbejdet har Danmark allerede bidraget aktivt til samarbejdet om fiskerirelaterede emner i "The Baltic Fisheries Forum, BALTFISH", som er et særdeles relevant forum for regionalt samarbejde. Under PA AGRI (tidl. indsatsområde 9) er Danmark ansvarlig for et flagskibspro-

jekt om at sætte en stopper for discard i Østersøen, herunder udarbejdelse af forslag om indførelse af discardforbud i Østersøen. Det forventes, at forslaget sendes til EU-Kommissionen i begyndelsen af 2014, som en fælles indstilling, som skal danne grundlag for EU's forslag om indførelse af discardforbuddet i Østersøen. I forbindelse med indførelsen af discardforbuddet kan det blive særdeles relevant med nye fælles projekter til belysning af, hvor meget ekstra fisk, der landes, og evt. hvilke muligheder der er for håndtering af de ekstra fisk til andre formål end konsum.

Danmark har endvidere i forbindelse med arbejdet med strategien bidraget til udarbejdelse af "best practice" vedrørende akvakultur samt deltaget i andre fiskerirelaterede samarbejder.

Det regionale samarbejde i BALTFISH har udviklet sig meget positivt, og nye tiltag vedrørende fiskeriforvaltningen vil også fremover blive koordineret inden for dette regionale samarbejde. Danmark står fortsat i spidsen for koordinering af arbejdet med gennemførelse af beslutningen om discardforbuddet.

Under landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet vil indsatsen i programmerne, der bidrager til gennemførelsen af de relevante delmål i Østersøstrategien, blive monitoreret.

Der vil ikke blive afsat særskilte midler under disse programmer til projekter under Østersøstrategien, men resultatet af prioriteringen af indsatsen under programmerne i form af effekter af konkrete projekter, der understøtter Østersøstrategien, vil kunne opgøres. Dette vil kunne ske i forbindelse med den årlige rapportering til EU-Kommissionen.

Koordinationsmekanismer for Østersø-strategien

Det nationale kontaktpunkt for Østersø-strategien er placeret i Udenrigsministeriet.

Danske myndigheder har på vegne af de øvrige Østersø-lande ansvar for koordination af fire af strategiens prioritetsområder: Energi (ved Energistyrelsen), SMV'er (ved Erhvervsstyrelsen), ren skibsfart samt maritim sikkerhed (ved Søfartsstyrelsen).

Koordinationsmekanismerne for 2014-2020 er endnu ikke beskrevet i detaljer. Overordnet forventes et oplæg med følgende indhold drøftet mellem Europa-ministeren (hvorunder det nationale kontaktpunkt hører) og Erhvervs- og Vækstministeren (hvorunder hører forvaltningsmyndigheden for strukturfondene og (med)ansvaret for tre af Østersø-strategiens prioritetsområder):

- Et strategisk samarbejde med et overordnet mål om at støtte en grøn vækstdagsorden i Østersø-regionen via understøttelse af især bidrag til EU's klimamål og målene om beskæftigelse og bæredygtig vækst.
- Et formaliseret og praktisk samarbejde om strategi og implementering på projektniveau, hvor de vigtigste samarbejdspartnere er Udenrigsministeriet, herunder Eksportrådet, og Erhvervs- og Vækstministeriet, herunder Søfartsstyrelsen og Erhvervsstyrelsen. Med udgangspunkt i denne forankring vil også koordinationen med andre fagministerier og det regionale niveau blive varetaget.

På indholdssiden har prioritetsområdekoordinatorerne allerede i løbet af 2013 været involveret i partnerskabsprocessen for forberedelsen af regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet. Der blev i den forbindelse identificeret områder, hvor programmerne især kan bidrage til målene under Østersø-strategien, hvilket er afspejlet i beskrivelsen af aktiviteter under programmernes prio-

ritetsakser. For Socialfondens vedkommende kunne det fx være en uddannelsesindsats på det maritime område, fx inden for offshore. For Regionalfondens vedkommende kunne det være en indsats inden for innovation inden for energi- og ressourceeffektivisering.

1.1.14. Flytning af midler mellem regioner

Den danske ramme til Danmark fra Regionalfonden og Socialfonden i perioden 2014-2020 er som udgangspunkt 553,4 mio. EUR (løbende priser), hvilket svarer til en reduktion i faste priser på 22 pct. i forhold til 2007-2013.

Ovennævnte ramme fordeler sig med 326,5 mio. EUR på målet om investeringer i vækst og beskæftigelse og med 226,9 mio. EUR til målet om europæisk territorielt samarbejde (ETC). Midlerne under målet om investeringer i vækst og beskæftigelse er fordelt med 71,4 mio. EUR til overgangsregioner (Region Sjælland) og 255,1 mio. EUR til de mere udviklede regioner (resten af Danmark).

På grund af de kriterier, der ligger til grund for fordelingen af midler mellem målet om investeringer i vækst og beskæftigelse og målet om europæisk territorielt samarbejde, vil der for Danmarks vedkommende som udgangspunkt ske en markant forskydning i forholdet mellem de to mål i 2014-2020 sammenlignet med 2007-2013 *fra* målet om investeringer i vækst og beskæftigelse *til* målet om europæisk territorielt samarbejde. Fordelingsnøglen betyder, at andelen til målet om investeringer i vækst og beskæftigelse reduceres med hele 44 pct. i faste priser, mens andelen til målet om europæisk territorielt samarbejde stiger med ca. 83 pct. Samtidig er den danske andel til europæisk territorielt samarbejde markant større end andre medlemslandes. Af det samlede beløb er der lagt op til, at ca. 41 pct. af de samlede midler til Danmark anvendes til europæisk territorielt samarbejde. Gennemsnittet for hele EU er ca. 3 pct.

Denne markante forskydning vil have indflydelse på de regionale vækstforas mulighed for at understøtte gennemførelsen af EU 2020-strategien og de regionale vækst- og udviklingsstrategier via indsatsen hovedsageligt inden for uddannelse, innovation og iværksætteri, herunder i yderområderne, der ligger længst fra de større byer og har en lav erhvervsindkomst pr. indbygger. Det er vurderingen, at en forøgelse i ETC næppe kan opveje dette. ETC-indsatsen vil dels fortrinsvist være rettet mod aktiviteter i de grænsenære områder, dels have et andet strategisk fokus end indsatsen under målet om investeringer i vækst og beskæftigelse og dels involvere andre aktører i såvel beslutningerne om anvendelsen af midlerne som i selve gennemførelsen af projekterne. Det gælder fx i forhold til uddannelse, der har væsentlig højere prioritet i programmerne under målet om investeringer i vækst og beskæftigelse end i programmerne under målet om territorielt samarbejde.

Med henblik på at sikre den nødvendige kritiske masse i indsatsen for vækst og beskæftigelse i Danmark samt sikre en vis kontinuitet er der fra dansk side et ønske om at overføre midler fra målet om europæisk territorielt samarbejde til målet om investeringer i vækst og beskæftigelse, jf. artikel 94, stk. 2 og 3, i den generelle forordning. Vigtigheden af at undgå abrupte skift i fordelingen af midler i forhold til perioden 2007-2013 har ligeledes været anført af DG Regio i brev af 22. juli 2013.

Erfaringerne fra perioden 2007-2013 er, at de nationalt forankrede projekter under målet om regional konkurrenceevne og beskæftigelse generelt har givet gode resultater, inddraget mange små og mellemstore virksomheder og har haft fokus på udviklingen af yderområderne.

Forvaltningsmyndigheden har i samarbejde med regionerne og Danmarks Statistik brugt registerdata til at undersøge den faktuelle udvikling i de virksomheder, som har deltaget i de nationalt forankrede projekter, og sammenlignet disse med en kontrolgruppe af virksomheder for at estimere effekterne af indsatsen. Effektmålingerne indikerer, at den nationalt forankrede indsats har bidraget til at skabe et stort antal nye arbejdspladse og øget omsætningen betydeligt i den private sektor i alle regioner. Der findes ikke tilsvarende målinger af ETC-indsatsens effekter.

Danmark anmoder med henvisning til artikel 94, stk. 2, om en overførsel fra de grænseoverskridende programmer under målet om europæisk territorielt samarbejde på 86,7 mio. EUR (løbende priser) for perioden 2014-2020. Midlerne overføres til både de mere udviklede og overgangsregioner, og overførslen fordeles efter befolkningsandel.

Efter flytningen vil der - set over hele perioden 2014-2020 – fortsat være mere end 25 pct. af midlerne fra strukturfondene til rådighed for målet om europæisk territorielt samarbejde. Danmark vil derfor fortsat være et af de lande i Europa, der bruger den største andel af sin regional- og socialfondskonvolut på territorielt samarbejde, og andelen er markant over EU-gennemsnittet. Efter overflytningen vil der fra dansk side blive anvendt 140,1 mio. EUR til ETC i perioden 2014-2020 i modsætning til 103,4 mio. EUR i perioden 2007-2013.

Efter overflytningen vil der som udgangspunkt være 140,1 mio. EUR til rådighed under målet om europæisk territorielt samarbejde og 413,2 mio. EUR til rådighed under målet om investeringer i vækst og beskæftigelse, jf. tabel 9.

Tabel 9. Oversigt over anmodning om overførsel.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	I alt
Ramme fra EU til målet om investeringer i vækst og beskæftigelse – ex overførsel (1)	43.916.708	44.795.939	45.692.645	46.607.109	47.539.848	48.491.221	49.461.547	326.505.017
Ramme fra EU til målet om europæisk territorielt samarbejde – ex overførsel (2)	11.252.596	16.430.316	23.463.531	42.633.099	43.485.760	44.355.475	45.242.585	226.863.362
Forslag til mulig overførsel pr år hvor målet om territorielt samarbejde udgør 25% (3)	0	591.084	5.572.828	19.546.657	19.937.435	20.336.035	20.742.626	86.726.665
Målet om europæisk territorielt samarbejde årligt efter overførsel (2-3)	11.252.596	15.839.232	17.890.703	23.086.442	23.548.325	24.019.440	24.499.959	140.136.697
Målet om investeringer i vækst og beskæftigelse i alt efter overførsel (1+3)	43.916.708	45.387.023	51.265.473	66.153.766	67.477.283	68.827.256	70.204.173	413.231.682

1.1.15. Sammenfatning – vækstudfordringer

På baggrund af den socioøkonomiske analyse kan der identificeres en række vækstudfordringer i Danmark. Der er desuden identificeret en række udfordringer inden for bl.a. miljøbeskyttelse, forvaltning af naturressourcer, tilpasning til klimaforandringer og omstilling til bioøkonomi m.v. ESI-fondene skal medvirke til at imødegå disse udfordringer og understøtte den indsats, som samtidig finder sted for nationale midler eller via andre EU-finansierede instrumenter.

Der vil imidlertid være visse af de identificerede vækstudfordringer og øvrige udfordringer, som ESI-fondene ikke skal anvendes til imødegåelse og løsning af. Dette skyldes, at de økonomiske rammer for fondene er mindre i den kommende programperiode end i perioden 2007-2013, og at det derfor er nødvendigt at prioritere og fokusere indsatsen, herunder i forhold til de initiativer, der har den største effekt. Desuden vil nationalt finansierede initiativer eller andre EU-finansierede instrumenter kunne bidrage til imødegåelse af de pågældende udfordringer.

Som eksempel kan nævnes, at der ikke forventes at blive anvendt midler under landdistriktsprogrammet til direkte forbedring af finansieringsmulighederne for generationsskifte eller andet skifte af bedriftsejendomme i landbrugssektoren til trods for de identificerede udfordringer for sektoren på dette område, idet dette ikke vurderes at være et effektivt tiltag. Desuden har regeringen taget flere nationale initiativer med henblik på forbedring af landbrugets adgang til finansiering, jf. bl.a. regeringens Vækstplan for Fødevarer, der indeholder forslag til en række nye finansieringsinitiativer for landbruget.⁷²

Det bemærkes dog, at landdistriktsprogrammet indirekte vil fremme generations- og bedriftsejerskifter i landbrugssektoren, idet indsatser under fokusområderne 2A og 5 B-D indirekte kan bidrage til at forbedre finansieringsmulighederne for ejerskifte af landbrugsbedrifter.

De vigtigste vækstudfordringer og øvrige udfordringer, som ESI-indsatsen skal medvirke til at imødegå, er:

- At flere danske virksomheder bliver innovative, herunder at danske virksomheder bliver bedre til at anvende forskning og ny teknologi.
- At øge antallet af selvstændige erhvervsdrivende, øge jobskabelsen i nyetablerede virksomheder og sikre, at flere virksomheder kommer ind i et vækstforløb.
- At flere private virksomheder ansætter højtuddannede.
- At SMV'ers konkurrenceevne forbedres via bl.a. øget internationalisering, automatisering og digitalisering samt adgang til finansiering.
- At udledningen af drivhusgasser reduceres via udvikling og anvendelse af ny teknologi, herunder at der gøres en særlig indsats for at reducere udledningen af drivhusgasser i de største byer.
- At øge arbejdskraftens mobilitet på tværs af landegrænser.
- At sikre at flere på kanten af arbejdsmarkedet kommer i beskæftigelse.
- At flere gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse, herunder særligt en erhvervsuddannelse
- At forbedre konkurrenceevnen og fremme en fortsat strukturtilpasning og generationsfornyelse i landbruget, bl.a. gennem investeringer i ny teknologi, herunder miljøteknologi, samt forbedring af ressourceeffektiviteten.

⁷² Vækstplan for fødevarer”, Regeringen, december 2013.

- At fremme en fortsat mere bæredygtig forvaltning af naturressourcerne i landbrug og skovbrug, herunder implementering af Vandramme- og Natura 2000-direktiverne og hensynet til dyrevelfærd.
- At fremme omstilling til bioøkonomi, herunder til vedvarende energiforsyning.
- At tilpasse fødevareproduktionen til ændrede tendenser i efterspørgslen efter kvalitetsprodukter og økologiske produkter gennem innovative tiltag.
- At modvirke tilbagegangen i arbejdspladser og fremme beskæftigelse og erhvervsudvikling i landdistrikterne.
- At styrke forbindelsen mellem primærerhverv samt forskning og innovation.
- At styrke indsamling af data og viden i forhold til især kravet i CFP om økosystemforvaltning og marine habitater i Natura 2000 områder.
- At styrke en effektiv fiskerikontrol.
- At fremme en fortsat mere bæredygtig forvaltning af naturressourcerne i fiskeri og akvakultur, herunder sikring af yngle- og levesteder for fisk gennem implementering af Havstrategi-direktivet, Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne i relation til gennemførelse af den fælles fiskeripolitik og under hensyntagen til den voksende konkurrence om udnyttelse af havareal.
- At begrænse fiskeriets påvirkning af havmiljøet og herunder begrænse uønskede bifangster og discard.
- At forbedre konkurrenceevnen inden for fiskeri og akvakultur, bl.a. gennem innovation og investeringer i ny teknologi og forbedring af ressourceeffektiviteten.
- At bidrage til, at der fortsat er fiskerirelateret aktivitet i de mindre fiskerihavne samtidig med, at strukturudviklingen medfører koncentration på færre store fiskerihavne.
- At bidrage til vækst i akvakulturproduktionen ved bl.a. at fremme miljøeffektive teknologier med henblik på reduceret miljøbelastning og økonomisk optimering af produktionen.

De identificerede udfordringer – særligt i forhold til vækst og beskæftigelse, miljø og klima – svarer i høj grad til de udfordringer, som også er identificeret i Det Nationale Reformprogram, og som ligger til grund for de landespecifikke anbefalinger. På baggrund af de opregnede udfordringer vælges i afsnit 1.3.1 de tematiske mål, som ESI-fondene i Danmark forventes at kunne bidrage til.

1.1.16. Erfaringer fra perioden 2007-2013

Regionalfondsprogram og socialfondsprogram

En række af de udfordringer, som identificeres ovenfor, har været udfordringer i Danmark gennem længere tid. Regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet har i perioden 2007-2013 således også medvirket til:

- At flere danske virksomheder bliver innovative, herunder at danske virksomheder bliver bedre til at anvende forskning og ny teknologi.
- At øge antallet af selvstændige erhvervsdrivende, øge jobskabelsen i nyetablerede virksomheder og sikre, at flere virksomheder kommer ind i et vækstforløb.
- At flere private virksomheder ansætter højtuddannede.
- At SMV'ers konkurrenceevne forbedres.
- At flere gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse, herunder særligt en erhvervsuddannelse.

Til trods for den indsats, som allerede er gennemført – både via nationale tiltag og med midler fra Regionalfonden og Socialfonden – er der dog ingen tvivl om, at der er behov for en fortsat indsats i forhold til de pågældende udfordringer, hvis der skal skabes vækst og beskæftigelse i hele landet.

De indsats, som planlægges igangsat under det nye regionalfondsprogram og det nye socialfondsprogram, bygger også i høj grad på de positive erfaringer, der har været i perioden 2007-2013. Det gælder fx den fokuserede indsats, der medvirker til at skabe kritisk masse i indsatsen under fondene samt fokus på resultatorientering og effektmåling.

Både regionalfondsindsatsen og socialfondsindsatsen er kendetegnet ved meget stort fokus på resultatorientering. Den indsats, som planlægges igangsat under de enkelte fonde, har således som hovedregel i tidligere projekter vist sig at kunne skabe mærkbare resultater. Det skal bemærkes, at programmerne i perioden 2014-2020 under Regionalfondsprogrammet og Socialfondsprogrammet som følge af kravet om tematisk koncentration er blevet skærpet i forhold til 2007-2013, og fokus er, jf. ovenstående, i høj grad rettet mod den type af aktiviteter, som har vist sig at bidrage positivt til vækst og beskæftigelse.

Ifølge Temaevalueringen vedrørende strukturfondsperioden 2007-2013, udarbejdet af COWI i september 2009, bygger de gode innovationsprojekter under fondene på velfunderede rationaler og konkrete problemstillinger, og at de har et skarpt fokus i deres tilgang. Ydermere skaber de gode projekter klarhed omkring effekterne. Endvidere bygger de deres partnerskaber på "Triple Helix" eller på brugerdriven innovationstilgang og bringer dermed nye konstellationer sammen, der kan blande forskning og praksis, eller hvor producenterne og brugerne er fælles om produktudviklingen. Det fremgår af de gode projekter, at det er en udfordring at få private virksomheder til at deltage, og at det er krævende at få etableret et godt partnerskab. Det er også en udfordring at bringe mange forskellige interesser, værdier og personligheder sammen på tværs af partnerskabet, og det stiller store krav til projektledelsen.

Erfaringerne fra regionalfonds- og socialfondsprogrammet 2007-2013 har således vist, at samspil mellem videninstitutioner og virksomheder er en vigtig kilde til at øge antallet af innovative virksomheder⁷³. Det er derfor vigtigt, at muligheden for at kunne støtte samarbejder mellem virksomheder og videninstitutioner fortsat er til stede i 2014-2020, herunder med fokus på inddragelse af virksomheder.

Rådgivning kan være med til at styrke vækst og jobskabelse i SMV'er⁷⁴. Jf. også regionalfondsprogrammets prioritetsakse 2 er der desuden en række undersøgelser, der viser, at danske virksomheder har brug for rådgivning og sparring om fx internationalisering, og at der er et stort vækstpotentiale i at styrke danske virksomheders automatisering og digitalisering. Derfor vil der også i perioden 2014-2020 være mulighed for at støtte køb af rådgivning for virksomheder, der via screening vurderes at have et vækstpotentiale. Det samme gælder virksomheder, der har potentiale for at blive mere ressource- eller energieffektive. Også under socialfondsprogrammet vil det være muligt at støtte rådgivning, eftersom beskæftigelsen i nystartede virksomheder kan øges gennem rådgivning eller anden støtte til iværksættere og potentielle iværksættere⁷⁵.

⁷³ Årsrapport for Regionalfondsprogrammet 2012.

⁷⁴ Evaluering af midtjyske programmer for iværksætteri og virksomhedsudvikling, IRIS Group, 12.

⁷⁵ Damvad: Mål, midler og effekter af strukturfondsindsatsen, temaevaluering, juni 2013.

Temaevalueringen af den danske strukturfondsindsats 2007-2013⁷⁶ peger på, at virksomheders vækst og beskæftigelse kan øges via tilførsel af nye kompetencer til ledelse og medarbejdere baseret på virksomhedernes dokumenterede vækstbehov. Efteruddannelses- og kursusforløb har vist sig at have en positiv effekt, hvis der er tale om erhvervsrettet eller videregående voksen- og efteruddannelse⁷⁷. Set i lyset af beskæftigelses- og produktivitetsudfordringerne i danske virksomheder vil det derfor være muligt at understøtte sådanne indsatser. Efterspørgslen efter faglært og højtuddannet arbejdskraft vil stige i de kommende år. Eftersom antallet af faglærte forventes at falde i de kommende år, og ansættelse af højtuddannet arbejdskraft bidrager positivt til produktiviteten i små- og mellemstore virksomheder, er det ligeledes vigtigt forsat at understøtte disse indsatser. Der henvises i øvrigt til de operationelle programmer, der uddyber, hvordan erfaringerne fra perioden 2007-2013 har kvalificeret indsatsen for 2014-2020.

Ca. 20.000 private virksomheder og over 60.000 personer har haft gavn af regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet i perioden 2007-2014.

Landdistriktsprogrammet

Der er i 2010 gennemført en midtvejsevaluering af landdistriktsprogrammet 2007-2013. Evaluatoren vurderede dengang på baggrund af en sammenligning af de opstillede mål og målopfyldelsen for årene 2007-2009, at programmet generelt bidrog tilfredsstillende til målopfyldelsen. Der var således opnået en øget nettoværditilvækst i fødevarersektoren, og arbejdsproduktiviteten i både jordbruget og i fødevarersektoren var øget. Desuden var jobskabelsen meget tilfredsstillende. Programindsatsen bidrog dog ikke afgørende til, at den svage udvikling af landdistrikterne kunne forbedres, men der var positive resultater.

Hvad angår miljørelaterede effekter, var kvælstofoverskuddet reduceret tilfredsstillende i forhold til det fastsatte mål. Bidraget til bekæmpelse af klimaforandringerne gennem en forøgelse af produktionen af vedvarende energi havde i perioden en indirekte karakter. Der var således givet tilskud til et begrænset antal gylleseparationsanlæg og andre typer af teknologier, der har muliggjort produktion af biogas baseret på svine- og kvæggylle. Indsatsen for reduktion af fosforudledning ved hjælp af dyrkningsfri randzoner havde heller ikke spillet en stor rolle. Målet om reduktion af pesticider var nået, målt på antal hektar under tilsagn af forskellige former for miljøvenlig drift. Samlet set vurderede evaluatoren resultaterne af de væsentligste ordninger under programmet 2007-2013 som positive.

Der henvises desuden til afsnit 1.1.9., hvor der er redegjort yderligere for erfaringerne fra programperioden 2007-2013 i relation til de beskrevne vækstudfordringer.

NaturErhvervstyrelsen har i 2013 foretaget et servicetjek af støtteordningerne under landdistriktsprogrammet 2007-2013 med henblik på forenkling og forbedring af landdistriktsprogrammet 2014-2020. Ved servicetjekket er der kortlagt effekter, administrationsprocenter og underkendelsesrisici ved de enkelte støtteordninger. På denne baggrund programmeres der færre, men større og bredere ordninger end i det foregående landdistriktsprogram. Dette princip bliver håndhævet med henblik på at opnå forenkling, forbedret effekt og reduktion af underkendelsesrisici.

⁷⁶ Temaevaluering af den danske strukturfondsindsats 2007-2013, LB Analyse.

⁷⁷ Damvad: Mål, midler og effekter af strukturfondsindsatsen, temaevaluering, juni 2013.

Fiskeriudviklingsprogrammet

I midtvejsevalueringen for fiskeriudviklingsprogrammet for 2007-2013⁷⁸ konkluderede evaluatoren (2011), at programmets hidtidige resultater havde fremmet den Europæiske Fiskerifond og den fælles fiskeripolitikens målsætninger om en bæredygtig udvikling af ressourcerne. Evaluatoren vurderede, at programmet har haft en bred og effektiv inddragelse af partnerskabet både under programmets forberedelse og gennemførelse.

På baggrund af anbefalingerne i evalueringen er der bl.a. foretaget følgende tilpasninger i ordningerne:

- Akvakulturordningen er tilpasset, således at der tages bedre hensyn til nye krav fra Miljøstyrelsen til udledning, og der er indført et loft for at begrænse omfanget af særligt store tilsagn.
- I årsrapporten om programmer er data for akse 4 suppleret med data om nye arbejdspladser.
- Der er aftalt resultatindikatorer med Naturstyrelsen for indsatsen vedrørende vandløb.

I forhold til programmets effekter vurderede evaluatoren, at programmet bl.a. har bidraget til følgende:

- Øget energieffektivitet i fiskeriet
- Bedre driftsøkonomi i fiskeriet
- Fiskeriets bæredygtighed er forbedret i bred forstand (kapacitet, kvalitet, brændstofforbrug og arbejdsmiljø)
- Styrket udviklingsindsats inden for akvakultur
- Mere omkostningseffektiv produktion og værditilvækst i dele af akvakultursektoren
- Bedre kvalitet, arbejdsmiljø, sporbarhed og hygiejne i akvakultur
- Generelle projekter har bidraget til at frembringe nye produkter, reduceret miljøbelastning, certificering og sporbarhed
- Styrket samarbejde på tværs af værdikæden

Vedrørende det nye element til bæredygtig udvikling af fiskeriområder (FLAG) konkluderede evaluatoren, at ordningen bidrager med en bred vifte af aktiviteter, der er relevante for fiskeriområdernes bevaring og udvikling, men at indsatsen domineres af projekter, der understøtter nye faciliteter, og i mindre grad erhvervsprojekter. Det kan være vanskeligt at motivere ansøgere til at søge tilskud til erhvervsprojekter gennem aktionsgruppen, idet de relativt små budgetter gør investeringstilskud fra ordningen mindre interessant. Det anbefales dog, at der gøres en styrket indsats for at få flere erhvervsrettede projekter gennem styrkede samarbejdsrelationer med relevante erhvervspartnere.

NaturErhvervstyrelsen har i 2013 gennemført et servicetjek af ordningerne i fiskeriudviklingsprogrammet 2007-2013. Servicetjekket omfatter en kortlægning af de relevante ordninger, en analyse af ordningernes popularitet, kompleksitet, administrative omkostninger, effekt og forenklingspotentialer samt anbefalinger til, hvordan ordninger kan forenkles, ændres eller ophøre, så det medfører besparelser gennem smidigere administration, reduceret kompleksitet, lavere antal overtrædelser m.m. Ud fra disse forhold vurderes det, hvorvidt en ordning indstilles til at blive videreført. Derudover vil det blive overvejet, om tilsvarende mål i stedet kan tilgodeses gennem andre, mere generelle ordninger med større volumen.

⁷⁸ Mellemliggende evaluering af fiskeriudviklingsprogrammet 2007-2013, Teknologisk Institut, 2011.

1.2 En opsummering af ex ante evalueringen af programmerne eller hovedkonklusioner af ex ante evalueringen af partnerskabsaftalen, hvis den er gennemført på medlemsstatens eget initiativ.

Partnerskabsaftalen er ikke blevet ex ante evalueret af eksterne evaluatore. Den følgende tekst er bidrag fra de eksterne ex ante evaluatore for så vidt angår de operationelle programmer.

For Regionalfonden og Socialfonden er ex ante evalueringerne udarbejdet i en interaktiv proces med ex ante evaluatorene. Der er således løbende blevet udvekslet udkast til operationelle programmer, ligesom anbefalinger fra evaluatorene generelt er tilstræbt indarbejdet, jf. også nedenfor.

1.2.1 Resume af ex ante evaluering af landdistriktsprogrammet⁷⁹

Indledning

Denne rapport indeholder vurdering af udkast til det danske landdistriktsprogram 2014-2020, der er udarbejdet af NaturErhvervstyrelsen (version dateret *den 16. oktober 2013*).

Vurdering af kontekst og behov

Ex ante evaluator vurderer, at analysen af fødevarersektoren og landområderne generelt er bred og omfattende og dækker hele territoriet og alle relevante sektorer og problemstillinger. Det klarlægges, at Danmarks landområder består af hele Danmarks areal bortset fra områderne omkring de større byer, og at landområderne overordnet set står overfor ensartede udfordringer i forhold til jobskabelse, fastholdelse af befolkning m.v., men at de specifikke udfordringer og ressourcer kan variere fra område til område.

Det er ex ante evaluators samlede vurdering, at analysen udgør et tilstrækkeligt grundlag til vurdering af behov, og at de identificerede behov er klart kategoriseret i forhold til prioriteterne i landdistriktsforordningen.⁸⁰

Det vurderes desuden, at analysen generelt er baseret på et bredt dækkende og relevant indikatorgrundlag. Der er redegjort for baseline år for de enkelte indikatorer, og værdien af de enkelte indikatorer svarer til de officielt tilgængelige data. Dog mangler der begrundelse for ikke at anvende fem af de fælles kontekstindikatorer.

Det fremgår, at den opsamlende analyse og analysen af tværgående sammenhænge med fordel kan uddybes, og at kvaliteten af SWOT kan forbedres yderligere i forhold til systematik og konsistens. Evaluator vurderer, at en sådan opstramning af SWOT vil styrke sammenhængen mellem SWOT og vurdering af behov og dermed tydeliggøre grundlaget for programmets strategi og mål.

Det vurderes, at der ud fra de foreliggende dokumenter er opnået en tilfredsstillende konsistens og sammenhæng mellem SWOT og vurdering af behov i forhold til partnerskabsaftalen, øvrige EU-programmer og den direkte landbrugsstøtte (CAP søjle 1).

⁷⁹ Der henvises til ex ante evalueringen af det danske landdistriktsprogram, COWI, 2014.

⁸⁰ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 1698/2005.

Ex ante evaluators anbefalinger er imødekommet ved at udbygge SWOT-teksten og revidere logikken for valg af foranstaltninger i forhold til de beskrevne behov og de med landdistriktsforordningen fastlagte prioriteter.

Relevans og programmets interne og eksterne sammenhæng

Det vurderes generelt, at programmets foranstaltninger og interventionslogik er relevant og balanceret i forhold til at adressere Europa 2020 målsætningerne (dvs. fremme intelligent, bæredygtig og inkluderende vækst, innovation og lette presset på miljø og klima) samt nationale målsætninger (fra fx Natur- og Landbrugskommissionen, Økologisk Handlingsplan 2020 m.fl.) Der er dog ikke grundlag for at kvantificere de konkrete bidrag.

Ex ante evaluator noterer sig, at processen i forhold til programudformning og de beskrevne rammer for gennemførelsen af programmet involverer en bred og relevant kreds af partnere.

Indholdet i programmet er i store træk konsistent i forhold til udkastet til partnerskabsaftale dateret juli 2013, som indeholder en relativt generel beskrivelse af indholdet i landdistriktsprogrammet. Da udkastet til partnerskabsaftale efterfølgende er blevet revideret, er der tale om en foreløbig vurdering.

Evaluator vurderer desuden, at EU-Kommissionens anbefalinger til Danmark fra november 2012 har udgjort et væsentligt bidrag til fastsættelse af målene i partnerskabsaftalen og dermed bidraget til forberedelsen af landdistriktsprogrammet.

Landdistriktsprogrammet er i høj grad rettet mod landmænd og det primære jordbrug, jf. at landmænd forventes at modtage ca. 86 pct. af den samlede støtte, hvilket gør en stor del af programindsatsen unik for dette program.

Ex ante evaluator vurderer, at der særligt i forhold til Regionalfondsprogrammet er oplagte muligheder for udvælgelse af områder med koordinerede indsatser i forhold til vækst og innovation for virksomheder inden for fødevarerområdet, og herunder samspil med videninstitutioner. Generelt vurderer ex ante evaluator, at programmets målhierarki har en logisk sammenhæng, således at det er sandsynliggjort, at de angivne aktiviteter vil bidrage til at opnå de opstillede outputs, og at disse vil påvirke de specifikke mål i den ønskede retning, hvilket vil indebære en virkning på de generelle mål.

Generelt vurderer evaluator, at tilskud er en effektiv og relevant støtteform i forhold til de valgte foranstaltninger. Tilskuddet må antages at øge incitamentet til at gå ind i projekter og aktiviteter, som er forbundet med ekstra omkostninger eller mindsket indtægt (typisk arealstøtte til landmænd). Projekttilskud kan være en vigtig driver for at etablere udviklings- og samarbejdsaktiviteter mellem nye aktører, og tilskud kan muliggøre finansiering af investeringer, som fremmer fx miljøvenlig teknologi.

Den meget høje støtteandel til landmænd er i harmoni med den høje prioritering af miljø/natur og klima og udvikling af landbrugserhvervet. Den måde, landmændene udnytter deres arealer på, er således afgørende for effekterne på miljø/natur og klima, og samtidig er det et mål at skabe forud-

sætninger for en effektiv og samtidig bæredygtig produktion gennem udvikling og investering i det primære jordbrug.

Ex ante evaluator noterer sig, at budgettet for landdistriktsprogrammet ikke er sammenholdt med budgetallokeringen for de øvrige EU-programmer.

Endvidere vurderer evaluator i forhold til LEADER, at det er tilstrækkeligt beskrevet, hvordan den fælles udvælgelseskomité er etableret og struktureret. Det fremgår klart, hvilken opgave komiteen har, men ikke hvordan opgaven forventes udført, herunder mangler f.eks. udvælgelseskriterier og en uddybning af anvendte procedurer.

Ex ante evaluator bemærker, at hele processen - fra landdistriktpartnerskaber etableres, til en LAG kan godkendes og få sin udviklingsstrategi godkendt - ikke er tilstrækkelig klart beskrevet, og herunder mangler der beskrivelse af de kriterier, som vil blive brugt i de to trin i udvælgelsesprocessen.

Desuden mangler der en beskrivelse af sammenhæng og synergi til LEADER indsatsen under Fiskeriudviklingsprogrammet.

Ex ante evaluators anbefalinger er imødekommet ved at indføje supplerende tekst om principperne og processen med udpegning af potentielle geografiske områder for formering af de lokale aktionsgrupper under landdistriktsprogrammet, herunder samspil til potentielle FLAG'er under fiskeriudviklingsprogrammet.

Måling af programmets fremdrift og resultater

Ex ante evaluator bemærker, at programudkastet ikke indeholder disaggregerede data eller analyser, som afdækker særlige ligestillingsaspekter, hvis der ses bort fra de anførte forskelle på mænds og kvinders beskæftigelsesfrekvens. Ligeledes indeholder programmet ikke data om kontekstindikatorer, som afspejler særlige lokale eller geografiske forhold. Begrundelsen for dette valg kunne være, at Danmark i europæisk målestok er et relativt homogent land uden store lokale/geografiske forskelle, og at LEADER aktiviteterne er planlagt således, at de tager højde for lokale/geografiske behov og forskelle.

Det vurderes samlet set, at programmet generelt er baseret på et bredt dækkende og relevant indikatorgrundlag. Ex ante evaluator bemærker, at der ikke er foretaget nogen detaljeret vurdering af beregningsgrundlaget for støttesatserne i foranstaltninger med arealbaseret støtte til landmænd og skovejere, og dermed er der ikke grundlag for at vurdere kvaliteten af disse. Desuden er monitoringssystemet ikke baseret på en grundig analyse, hvorfor der bør igangsættes identifikation af databehov og krav til systemet.

Evaluator vurderer, at der er behov for forbedringer af det eksisterende datasystem, så der sikres nem dataindsamling, struktureret dataopbevaring og lettilgængelig og systematisk dataudtræk til excel i forbindelse med f.eks. dataanalyse, evalueringer og afrapporteringer.

Evaluator vurderer, at det er klart beskrevet, hvilke systemer der vil blive brugt til at registrere, opbevare og styre statistisk information om programmets gennemførelse, som muliggør rettidig rapportering. Det er ligeledes beskrevet, hvad NaturErhvervstyrelsen har gennemført, for at standard-systemet BTAS kan håndtere de opstillede krav til kontrol i forordningsgrundlaget.

Evaluatør vurderer, at NaturErhvervstyrelsen tydeligt har beskrevet, hvordan styrelsen vil sikre, at vægtningen af indikatorerne matcher forvaltningsmyndighedens informationsbehov. Det fremgår dog ikke, om forvaltningsmyndigheden har informationsbehov udover de, som tilgodeses af indikatorerne, og hvordan man i så fald vil tilgodese disse.

Det fremgår ikke eksplicit i programmet i hvilket omfang, der er sammenhæng til andre CSF evalueringer og monitoreringsrapporter (f.eks. årlige gennemførelsesrapporter).

Evaluatør bemærker, at der ikke er gennemført en vurdering af milepælens egnethed til styring af programmet, idet der endnu ikke er fastsat værdier for milepælene.

Ex ante evaluators anbefalinger er imødekommet ved at indføre milepæle og resultatmål som foreskrevet af EU-Kommissionen. Forvaltningsmyndigheden har endvidere indføjet information om behov for dataudtræk og deraf følgende krav til IT-tilskudsadministrationssystemerne.

Gennemgang af forslag til programimplementering

Ex ante evaluatør vurderer, at der alt i alt er en ganske omfattende beskrivelse af systemet til styring og kontrol af programmet, dvs. beskrivelse af hvilke myndigheder og enheder, som er involveret, og den overordnede arbejdsdeling mellem disse.

Det ville styrke programmet, hvis der var en mere detaljeret beskrivelse af ansvarsfordeling og organisering af samarbejdet mellem de tre myndigheder, som er involveret i programmets gennemførelse.

Desuden vil det styrke programgennemførelsen, hvis der på foranstaltningsniveau etableres en løbende overvågning af fremdrift, herunder administrative udfordringer, interesse for foranstaltningen, kvaliteten af projekter, dødvægt og tempo i gennemførelsen af projekter, med henblik på at kunne foretage hurtige justeringer, hvis det er nødvendigt for at sikre de ønskede outputs og resultater.

Ex ante evaluatør bemærker, at det ikke er muligt at give en fyldestgørende vurdering af, om de samlede menneskelige og administrative ressourcer er proportionale og af tilstrækkelig kvalitet i forhold til behovene for programstyring og levering af data.

Evaluatør vurderer, at der generelt er tale om passende planer for at involvere offentligheden. Det ville dog styrke programmet, hvis der var en tidsplan for initiativerne. Der er særligt behov for at afklare og beskrive tidslinjen i forhold til etablering af de lokale aktionsgrupper, hvor det kan være vigtigt at få startet processen relativt hurtigt, idet LEADER-metoden indebærer et vist tidsforløb fra processen starter frem til, at der kan påbegyndes konkrete aktiviteter.

Ex ante evaluators anbefalinger er imødekommet ved at indføje mere information om kommunikationsaktiviteterne forbundet med programmet og vurdering af personaleressourcerne til rådighed.

Vurdering af horisontale temaer

Ex ante evaluatør vurderer, at ligestilling og anti-diskrimination ikke har haft særlig fokus i programforberedelsen, herunder SWOT og behovsanalysen, og at programstrategien derfor ikke er målrettet specifikke behov i forhold til ligestilling og ikke-diskrimination.

Evaluators bemærker, at programmet som et væsentligt mål har at fremme erhvervsudvikling og skabe nye arbejdspladser, hvilket evaluators vurderer vil fremme lige muligheder for mænd og kvinder og social inklusion.

Programmet indeholder en meget væsentlig indsats i forhold til at forbedre miljø og natur og i forhold til at reducere klimapåvirkninger, jf. EU-prioritet 4 og 5.

1.2.2 Resume af ex ante evaluering af Fiskeriudviklingsprogrammet

Afventer færdiggørelse af ex ante evalueringen

1.2.3 Resume af ex ante evalueringen af regionalfondsprogrammet⁸¹

Ex ante proces og metode

Nærværende rapport indeholder den endelige vurdering af det danske programudkast for Regional-fonden (Nationalt program for EU's Regionalfond). Rapporten er baseret på det endelige programudkast af januar 2014. Programmet har som led i udarbejdelsen været i offentlig høring og det afspejler resultaterne af denne.

Ex ante processen har været kendetegnet af en vekselvirkning mellem kommenteringer af programudkast (inkl. vurdering og anbefalinger til specifikke emner), og møder hvor disse er blevet drøftet. Vurderingskriterier og metode er baseret på ex ante retningslinjer fra EU-Kommissionen.

Den strategiske miljøvurdering (SMV) er foretaget af et separat hold miljøeksperter og er koordineret tæt med-ex ante evalueringen. Den strategiske miljøvurdering har været i offentlig høring. Den offentlige høring gav ikke anledning til ændringer vedrørende den strategiske miljøvurdering.

Vurdering af programstrategi, relevans og behov

Udfordringer og behov i relation til Europe 2020

Ex ante evaluators vurderer, at der er god sammenhæng mellem de forskellige analyser, der er foretaget af udfordringerne i dansk økonomi, herunder i EU-Kommissionens positionspapir, og de analyser der er foretaget i Partnerskabsaftalen. Evaluators vurderer endvidere, at der er:

- bred enighed om de væsentligste udfordringer: øget produktivitet, konkurrenceevne og udbuddet af arbejdskraft, jobskabelsen samt energi- og ressourceeffektivitet
- sammenfald mellem ovennævnte analysers konklusioner angående mulige indsatser
- taget hensyn til stedsbaseringen - hvert vækstforum kan tage hensyn til regionens særlige styrker, svagheder og udviklingsbehov.

Ex ante evaluators vurderer overordnet, at analysen dækker programområdet og dets behov samt danner basis for valg af prioriteter og indsatsområder. Anbefalinger fra ex ante evaluators vedrørende beskrivelse og argumentation i baggrund og rationale for valg af indsatsområder (innovation

⁸¹ Der henvises i øvrigt til ex ante evalueringen af det danske regionalfondsprogram, COWI, januar 2014.

gennem samarbejde, beskrivelsen af udfordringerne knyttet til ressource- og energieffektivitet i SMV'er samt bæredygtig grøn byudvikling) er i de seneste programudkast blevet styrket. De væsentlige behov og udfordringer i forhold til Europa 2020 er fremsat i Partnerskabsaftalen. Ex ante evaluator vurderer, at disse er velargumenteret og belyst i de relevante dokumenter.

Ex ante evaluators anbefaling om at anvende nyere data er i høj grad blevet fulgt. Tallene for den offentlige – og den private – sektors investeringer i forskning og udvikling er blevet opdateret. Det er vurderingen, at der er konsistens mellem kilder, analyser og valg af indsatser.

Det vurderes ud fra beskrivelsen af forberedelsen af programdokumentet for Regionalfonden (såvel som Partnerskabsaftalen), at partnerskabet (relevante ministerier, regionalmyndigheder og arbejdsmarkedsrepræsentanter, erhvervsorganisationer m.fl.) har været inddraget på flere stadier i programudviklingen. Ex ante evaluator har dog ikke deltaget i denne proces, og den kan derfor kun vurderes ud fra beskrivelsen i programdokumentet.

Overensstemmelse mellem program mål og udfordringer

I programdokumentet gennemgås for hvert tematisk mål, hvilke investeringsprioriteter der er udvalgt set i lyset af de udfordringer, som Danmark står overfor. Det vurderes generelt, at der er god sammenhæng mellem mål og de valgte investeringsprioriteter.

Ex ante evaluator noterer sig, at EU-Kommissionen i retningslinjerne for ex ante og monitorering og evaluering af Regionalfonden åbner muligheden for, at de specifikke mål ikke behøver at være kvantitativt målbare. Resultaterne for alle prioriteter er nu blevet gjort målbare ved hjælp af resultatindikatorer. Ex ante evaluator bemærker, at det kan være svært at afgøre, præcist, og hvor meget den programspecifikke indsats har bidraget til ift. de overordnede Europa 2020 mål.

Det vurderes overordnet, at programmets målformuleringer både bidrager til Europa 2020 og adresserer nationale og regionale udfordringer. Det vurderes, at der er en god sammenhæng mellem programmet og de relevante politikker og strategier, og at programmet bidrager til Danmarks mål og indsatser. Programmet komplementerer især Vækstplan DK, regeringens vækstplaner på områder, hvor dansk erhvervsliv har international konkurrencekraft, den danske innovationsstrategi, den Grønne Omstillingspakke. Hertil kommer Strategi for Samarbejde om Danmarks klynge og netværksindsats.

Det vurderes overordnet, at additionalitetsprincippet er respekteret, idet regionalfondsmidler anvendes til at støtte op om eksisterende danske politikker og strategier. Det vurderes, at programmet generelt fører til handlinger/projekter, der ikke ville have været sat i gang uden EU-assistance i samme omfang.

Partnerskabsaftalen refererer til evalueringerne foretaget af det nuværende program, hvilke giver gode pejlemærker for den nye programudvikling. En anbefaling fra ex ante evaluator om at detaljere erfaringerne i forhold til indsatstyper i beskrivelsen af prioritetsakserne er blevet fulgt.

Det vurderes, at programmet er i overensstemmelse med forordningen og den fælles strategiske ramme (bilag 1 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) Nr. 1303/2013 af 17. december 2013). Det vurderes, at fordelingen overholder forordningens krav, idet 80 pct. af midlerne er allokeret til tre tematiske mål 1, 3 og 4. I alt er 20 pct. allokeret til tematisk mål 4.

Størstedelen af midlerne er allokeret til henholdsvis prioritetsakse 1 (fremme af innovation) og 2 (fremme af SMV'ers konkurrenceevne), da man vurderer, at behovet her er størst. Derudover indeholder disse prioritetsakser velkendte aktiviteter, som man har erfaringer med fra tidligere programmer, og der er efterspørgslen tilstede fra start. Der er således allokeret færre midler til de nye prioritetsakser med fokus på ressourceeffektivitet. Dette vurderes at være en realistisk strategi, der er i overensstemmelse med additionalitetsprincippet, da der i andre danske initiativer allokeres væsentlige midler til grønne indsatser.

De fastsatte milepæle ligger i 2018, hvor ca. 25 pct. af midler samt 25 pct. af mål forventes opnået. Disse tal er baseret på erfaringerne fra tidligere programmer og vurderes realistiske, omend forsigtigt, af ex-ante evaluator. Under prioritetsakse 4 (bæredygtig byudvikling) forventes en hurtigere implementering, eftersom der lægges op til få markante ansøgningsrunder.

Programmets interne og eksterne sammenhænge

Eksterne sammenhænge

Der er flere steder lagt op til synergi mellem indsatserne under Regionalfonden og Socialfonden. Socialfonden medvirker bl.a. til at imødekomme virksomhedernes behov for vækstrettet kompetenceudvikling på områder, hvor virksomheden har et kompetencebehov, så mere viden herom bringes ud i SMV'erne. Desuden vil de iværksættere, der er kommet godt i gang i forbindelse med indsatsen under Socialfonden kunne drage gavn af indsatsen under regionalfondsprogrammet for SMV'er med vækstpotentiale.

Overordnet er vurderingen, at programmet komplementerer EU-programmerne COSME, LIFE og HORIZON 2020 ved at fokusere på virksomhedsindsatser, hvorimod EU-programmerne fokuserer på rammebetingelser for SMV'er eller tværnationale samarbejder. Programmet bidrager potentielt til EaSI, mens der ikke vurderes at være sammenfald mellem de projekter, der kan finansieres under programmet og 'New Entrants Reserve'/NER300.

Regionalfondsprogrammet åbner mulighed for, at projekter kan modtage midler til samarbejder i rammen af Østersøstrategien. Der foreslås konkrete modeller til, hvorledes dette kan gøres, i fald der er interesse hos projektpartnere og vækstfora.

Med hensyn til eksterne sammenhænge og andre faktorerers indflydelse på programmet er vurderingen, at der ikke eksplicit er redegjort for, hvorledes eksterne faktorer kunne få indflydelse på programmets resultater. Ex-ante evaluator har i rapporten nævnt mulige, eksterne faktorerers indflydelse på resultaterne af indsatserne i forbindelse med vurderingerne af de individuelle prioriteter.

Vurdering af interne sammenhænge og programmets (prioritetsaksernes) interventionslogik

Overordnet er ex ante evaluators kommentarer i høj grad taget til efterretning i prioritetsakserne. I den endelige version af programmet er der indsat interventionslogikker, som illustrerer sammenhængen mellem aktiviteter, outputs og resultaterne i prioritetsakserne.

Ex ante evaluators vurderinger af de fire prioritetsakser er, at de forandringer, som skal skabes inden for prioriteterne, er opnåelige med de planlagte aktiviteter. Ex ante evaluators anbefalinger er langt hen ad vejen blevet fulgt, og dette har styrket beskrivelsen af blandt andet valget af indsatsområder. Prioritetsakse 4 om bæredygtige byer er den seneste udviklede prioritetsakse og denne er, i

den seneste version af programmet, blevet opstrammet og styrket i relationen mellem mål, på aktiviteter og målgrupper.

Ex ante evaluator påpegede oprindeligt et behov for en eksplicit fremstilling af de kritiske antagelser og forudsætninger i prioritetsakserne. Evaluator har bidraget med forslag til, hvorledes dette kunne adresseres, og forslagene er i vid udstrækning blevet afspejlet i programmet. Ex ante evaluator har tidligere foreslået, at prioritetsakse 4 ville stå stærkere med en uddybet beskrivelse af potentialet for indsats, der har til formål at understøtte bæredygtig byudvikling, hvilket er blevet inkluderet nu.

Valget af støtteformer bygger i flere af prioriteterne på tidligere erfaringer, og dette er nu eksplicit medtaget i beskrivelsen og i argumentationen for valget af indsatsområder, støtteformer og typer. Ex ante evaluator havde anbefalet, at de tidligere erfaringer blev inddraget hvor muligt især på prioritetsakse 1, 2 og 3 (sidstnævnte delvis). Da prioritetsakse 4 og dele af prioritetsakse 3 er nye (indsatsområder med fokus på ressourceeffektivitet), kan der imidlertid ikke inddrages tidligere erfaringer.

Man har valgt at fokusere indsatsen på SMV'er i prioriteterne prioritetsakse 1, prioritetsakse 2 og prioritetsakse 3, hvilket må forventes at skabe klare synergier og komplementaritet i indsatsen, planlægningen og informationen om støttemuligheder. Hvor der i prioritetsakse 1 og prioritetsakse 2 er fokus på at øge antallet af vækst- og innovationsvirksomheder, sættes der i prioritetsakse 3 fokus på kvaliteten/bæredygtigheden af SMV'ernes produktion og vækst. Under prioriteterne kan der således forekomme sammenfald i målgruppen. Metodisk forekommer der komplementaritet mellem prioritetsakse 1 og prioritetsakse 4, idet der under begge prioriteter er fokus på støtte til udviklingsforløb, samt mellem prioritetsakse 2 og prioritetsakse 3, hvor der er fokus på virksomhedsudvikling i indsatsernes faser: screening, rådgivning og implementering.

Det vurderes overordnet, at de formelle krav til de tværgående principper: *ligestilling mellem kvinder og mænd, lige muligheder og ikke-diskrimination* samt *bæredygtig udvikling* er opfyldt. Som følge af den offentlige høring har Erhvervsstyrelsen under ligestilling og handicap sat særsomt fokus på projekter, som retter sig mod ikke-diskrimination og lige muligheder, herunder tilgængelighed. Disse skal have forrang i forbindelse med udvælgelsen af projekterne.

Indikatorer, monitorering og evaluering

Indikatorenes relevans og klarhed

Det vurderes generelt, at resultatindikatorerne overordnet viser de forventede resultater af interventionerne. Vurderingen af de foreslåede indikatorer tager udgangspunkt i RACER-kriterierne. Overordnet set opfylder indikatorerne disse kriterier.

Outputindikatorerne (programspecifikke og fælles outputindikatorer) i de fire prioritetsakser afspejler ændringerne som følge af interventionerne. Eksempelvis vil antallet af støttede virksomheder naturligt påvirkes, når der bevilges støtte til virksomheder. Som noget nyt er der suppleret med ressourceeffektivitetsindikatoren i prioritetsakse 3 og prioritetsakse 4. Dette bifaldes af ex-ante evaluator som et spændende og ambitiøst tiltag, der vil kræve udvikling af dataindsamlingen hos programmyndighederne.

Der er opstillet måleværdier for alle outputindikatorer. For resultatindikatorerne er der kun opstillet baselines på linje med EU-Kommissionens guidelines. Ex-ante evaluator har vurderet og tilrettet måleværdierne for alle outputindikatorerne og specielt på prioritetsakse 3 og til dels på prioritetsakse 4 været med til udvikling af disse måleværdier. Disse vurderes som realistiske og opnåelige. Mht. ressourceeffektivitetsindikatorerne i prioritetsakse 3 og prioritetsakse 4 henleder ex-ante evaluator opmærksomheden på de usikkerheder, der kommer af den manglende erfaring og opfordrer til en nøje opfølgning og evt. justering af disse i løbet af programmet.

Datakilderne og –kvaliteten og kontrol er tilgodeset i programmet

Der er opstillet datakilder for både resultat og outputindikatorerne i programdokumentet. Datakilden til resultatindikatorerne er i fleste tilfælde Danmarks Statistik. Outputindikatorerne skal måles og indberettes af tilsagnsmodtager og/eller projektdeltagerne. Det anbefales at udvikle et sæt standard-skabeloner/retningslinjer for målingen for at styrke denne type dataindsamling.

Evalueringer bør ikke gennemføres med data fra registerdata alene. Vigtigheden af at generere data, der kan bruges i evalueringssammenhæng i løbet af perioden og til at kvalificere anvendelsen af registerdata, understreges af ex ante evaluator. Blandt andet kan registerdata lide under, at eksempelvis virksomheders omsætning, som er en almindelig analysevariabel, når man ser på effekt, sammensættes af mange andre forhold end det, som virksomhedernes deltagelse i projekter påvirker. Effekterne kan tydeliggøres via fx kontrafaktiske evalueringer.

Ex ante evaluators vurdering er, at de foreslåede implementeringsmekanismer er acceptable. Meget erfaring er opsamlet i systemet og skulle gerne sikre en effektiv implementering af programmet. De institutioner, som deltager i programimplementering og -overvågning på nationalt og regionalt plan, har omfattende viden samt erfaring med implementering af programmerne.

I forhold til reduktion af administrative byrder vurderes det, at der er tiltag i gang for en reduktion af de administrative byrder. Der er også lagt en klar tidsplan for, hvornår disse tiltag skal være færdigudviklede og klar til implementering.

Bidrag til Europa 2020

Programmet vurderes at bidrage til især følgende flagskibe: 'Innovation i EU', 'En digital dagsorden for Europa', 'Et ressource-effektivt Europa' og 'En industripolitik for en globaliseret verden'. Gennem dets generelle bidrag til regional udvikling bidrager programmet indirekte til målet om territorial samhørighed indeholdt i flagskibet 'En europæisk platform mod fattigdom og social udstødelse'.

Ex-ante evaluator vurderer overordnet, at programmet bidrager til de danske Europa 2020-mål om forskning og udvikling (gennem prioritetsakse 1, prioritetsakse 3 og prioritetsakse 4), beskæftigelse (gennem prioritetsakse 1, prioritetsakse 2 og prioritetsakse 3) samt klima og energi (gennem prioritetsakse 3 og prioritetsakse 4).

Strategisk miljøvurdering

Den grundlæggende vurdering er, at udmøntningen af indsatsområderne under programmet vil understøtte de nationale miljømålsætninger, primært gennem ressource- og energioptimering i virksomheder og i større byer. Da programmet ikke formodes at medføre væsentlige, negative miljøeffekter, gives der ikke anledning til at forberede og gennemføre et overvågningsprogram. Miljøvur-

deringen blev sendt i offentlig høring i 8 uger sammen med programudkastet fra 9. juli 2013 til 3. september 2013.

1.2.4 Resumé af ex ante evalueringen af socialfondsprogrammet⁸²

Ex ante proces og metode

Nærværende rapport indeholder vurderingen af det danske programudkast for Socialfonden (Nationalt program for EU's Socialfond) – også betegnet ESF.

Ex ante processen har været kendetegnet af en vekselvirkning mellem kommenteringer af programudkast (inkl. vurdering og anbefalinger til specifikke emner), og møder hvor disse er blevet drøftet. Vurderingskriterier og metode er baseret på ex-ante retningslinjer fra EU-Kommissionen.

Der blev foretaget en screening af behov for en strategisk miljøvurdering (SMV) som en del af den samlede ex ante evaluering. Screeningen er blevet foretaget af et separat hold miljøeksperter og har været tæt koordineret med selve ex ante evalueringen.

Vurdering af programstrategi, relevans og behov

Udfordringer og behov i relation til EU 2020

Ex ante evaluator vurderer, at der er god sammenhæng mellem de forskellige analyser, der er foretaget af udfordringerne i dansk økonomi for andre programmer, herunder i EU-Kommissionens positionspapir, og de analyser der er foretaget i Partnerskabsaftalen. Evaluator vurderer endvidere, at der er:

- bred enighed om, at de væsentligste udfordringer for dansk økonomi er: øget produktivitet, forbedring af konkurrenceevnen og øget udbud af arbejdskraft og kvalifikationer, energi- og ressourceeffektivitet.
- taget hensyn til stedsbaseringen - hver region kan tage hensyn til regionens særlige styrker, svagheder og udviklingsbehov. Evaluator har dog henstillet til, at Erhvervsstyrelsen er opmærksom på, at hensynet til stedsbaserings på den ene side og hensynet til at programmerne skal kunne rumme ændrede konjunkturrelle vilkår på den anden side, ikke går ud over hensynet til effekt.

Evaluator har peget på konkrete behov for præciseringer og uddybninger/ændringer af analysen af de nationale og regionale vækstudfordringer, som i høj grad er taget til efterretning. Evaluator har bl.a. anbefalet, at der i tråd med EU-Kommissionens Positionspapir⁸³ blev sat fokus på grupperne lavt-uddannede, ikke-EU borgere, unge og ældre samt personer med nedsat funktionsevne i forbindelse med beskrivelsen af behovet for at øge arbejdskraftudbuddet gennem øget social inklusion. Denne anbefaling er blevet fulgt.

⁸² Der henvises i øvrigt til ex ante evalueringen af det danske socialfondsprogram, COWI, januar 2014.

⁸³ European Commission 2012, "Positions of the Commission Service on the development of Partnership Agreement and programmes in Denmark for the period 2014-2020", Ref.Ares(2012)1307708 – 06/11/2012.

Evaluators har endvidere anbefalet, at der i beskrivelsen af de nationale og regionale udfordringer blev sat mere fokus på konsekvenserne af den demografiske udvikling for udbuddet af arbejdskraft og kompetencer, samt på konsekvenserne af nogle af de politiske beslutninger, som er taget i 2013, med betydning for udbuddet (efterlønsreformen) og efterspørgslen efter arbejdskraft i de kommende år (infrastrukturinvesteringerne, Vækstplan DK mv.). Erhvervsstyrelsen har argumenteret for, at programmet giver rammer for, at der kan følges op på de politiske beslutninger, herunder bidrage med den nødvendige opkvalificering af arbejdskraften i forbindelse med eksempelvis de mange planlagte infrastrukturinvesteringer i de kommende år. Evaluator har stillet sig tilfreds med dette.

Evaluator har ligeledes peget på en række konkrete områder, hvor der var behov for yderligere præciseringer af vækstudfordringerne, hvilket også er blevet imødekommet.

Ex ante evaluator vurderer overordnet, at den socioøkonomiske analyse giver et fyldestgørende billede af de nationale og regionale behov og udfordringer, der er i forhold til de opstillede program mål om at fremme iværksætterier og jobskabelse, mobilitet på tværs af landegrænser, inklusion via uddannelse og beskæftigelse, og uddannelse. Evaluator finder endvidere programmet meget vel-skrevet, og bemærker, at de mest relevante dele af evaluators kommentarer er indarbejdet.

Evaluator vurderer, at der i det store hele er konsistens mellem kilder og analyse, når der ses bort fra ønsket om mere fokus på den demografiske udvikling. Det er samtidigt blevet tydeligt, hvilke kilder der er inddraget i analysen af de regionale og nationale vækstudfordringer.

Det vurderes ud fra beskrivelsen af forberedelsen af det operationelle program (OP) for Socialfonden (såvel som Partnerskabsaftalen), at partnerskabet (relevante ministerier, regionalmyndigheder og arbejdsmarkedsrepræsentanter og erhvervsorganisationer) har været inddraget på flere stadier i programudviklingen. Ex ante evaluator har dog ikke deltaget i denne proces, og den kan derfor kun vurderes ud fra beskrivelsen i programdokumentet.

Overensstemmelse mellem program mål og udfordringer

Valg af programmets investeringsprioriteter er begrundet i Partnerskabsaftalen. I programmet gennemgås for hvert tematisk mål, hvilke investeringsprioriteter der er udvalgt set i lyset af de udfordringer, som Danmark står overfor. Det vurderes, at sammenhængen til det operationelle program er fyldestgørende. Evaluator har anbefalet, at beskrivelserne af udfordringerne og interventionslogikkerne blev gjort mere klare, herunder at det blev dokumenteret, at det er sandsynligt, at de foreslåede interventioner vil føre til de antagede forandringer. Evaluator har konkret bedt om, at Erhvervsstyrelsen kunne pege på, at der var evidens for, at de foreslåede indsatser vil skabe den ønskede forandring. Denne anbefaling er imødekommet ved bl.a. at henvise til erfaringer fra den tidligere programperiode og/eller erfaringer fra andre lignende tiltag.

Som argument for at give støtte til levedygtige socialøkonomiske virksomhedsinitiativer som middel til at understøtte målet om at øge beskæftigelsen for personer på kanten af arbejdsmarkedet fremgår det, at der findes gode eksempler på, at socialøkonomiske virksomheder har været særligt succesfulde i forhold til at motivere og opkvalificere eksempelvis udsatte unge, psykisk sårbare målgrupper til en øget deltagelse på arbejdsmarkedet. Hvor stor beskæftigelseseffekten konkret er angives imidlertid ikke. Der henvises i stedet til Udvalget for Socialøkonomiske Virksomheders anbefalingsrapport.

Evaluators vurderer generelt, at de nationale 2020-mål er SMARTe. Programmålene er ikke målbare i sig selv (da dette ikke er et krav i Kommissions guidelines), men angiver retningen. Målbarheden ligger i resultatindikatorerne, som opfylder kravene og afspejler retningen.

Det vurderes overordnet, at målformuleringerne i programmet både bidrager til EU 2020 og adresserer nationale og regionale udfordringer. De danske mål og EU 2020-målene er overensstemmende. Der er et tematisk sammenfald mellem programmet og de relevante politikker og strategier, og på den måde bidrager programmet til Danmarks nationale mål og indsatser. Programmet komplementerer især indsatserne over for unge- og ledige (herunder 'Aftale om styrket indsats for unge', 'Aftale om en styrket indsats for unge ledige' og 'Aftale om bedre vilkår for ledige') samt Danmarks strategi for livslang læring. Derudover er der sammenhæng til aftale om en reform af kontanthjælpssystemet samt aftale om en reform af førtidspension og fleksjob.

Det vurderes overordnet, at additionalitetsprincippet er respekteret, idet socialfondsmidler anvendes til at komplementere og bidrage til eksisterende danske politikker og strategier, herunder de nye reformer på bl.a. kontanthjælps- og førtidspensionsområdet. Det vurderes endvidere, at der er et tematisk sammenfald mellem programmet og de relevante politikker og strategier og på den måde bidrager programmet til Danmarks nationale mål og indsatser.

Konkret vurderes det bl.a., at prioritetsakse 3 (social inklusion) bidrager til indsatserne inden for rammerne af 'Aftale om en reform af kontanthjælpssystemet' samt 'Aftale om en reform af førtidspension og fleksjob' overfor personer med svag eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet inklusive personer på kontanthjælp og ledige med komplekse problemer. Det vurderes endvidere, at prioritetsakse 4 bidrager til 'Danmarks strategi for livslang læring' indenfor erhvervsuddannelser og erhvervskompetencegivende efteruddannelse. Endeligt vurderes det, at prioritetsakse 4 har tematisk sammenfald med 'Aftale om bedre vilkår for ledige' indenfor opkvalificering med det forbehold, at prioritetsakse 4 kun sekundært er rettet mod ledige.

Partnerskabsaftalen og programmet refererer til tidligere evalueringer og peger på nogle nye pejlemærker for den nye programudvikling. Tidligere erfaringer er i høj grad anvendt til at udvikle indikatorerne og specielt sætte måltal på indikatorerne (for de indsatser, der er sammenlignelige med tidligere).

Det vurderes, at programmet er i overensstemmelse med forordningen og den fælles strategiske ramme (bilag 1 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) Nr. 1303/2013 af 17. december 2013).

Programmets interne og eksterne sammenhænge

Eksterne sammenhænge

Der er flere steder lagt op til synergi mellem indsatserne under Socialfonden og Regionalfonden. Socialfonden medvirker bl.a. til at imødekomme virksomhedernes behov for vækstrettet kompetenceudvikling på områder, hvor virksomhederne har et kompetencebehov, så mere viden herom bringes ud i SMV'erne. Endelig vil de iværksættere, der er kommet godt i gang i forbindelse med indsatsen under Socialfonden kunne drage nytte af indsatsen under regionalfondsprogrammets indsatsområde for små og mellemstore virksomheder med vækstpotentiale.

Ex ante evaluator vurderer desuden, at programmet er i overensstemmelse med og bidrager til følgende EU-programmer: 'Program for Beskæftigelse og Social Innovation (EaSI)' og 'COSME' ved at have fokus på at fremme iværksætteri og socialøkonomisk entreprenørskab. Der vurderes at være et tematisk sammenfald med 'Erasmus for alle' i forhold til fokus på erhvervsuddannelser og efter- og voksenuddannelse.

Socialfondsprogrammet åbner mulighed for, at projekter kan modtage midler til samarbejder i rammen af Østersøstrategien. Der foreslås konkrete modeller til, hvorledes dette kan gøres, i fald der er interesse hos projektpartnere og vækstfora.

Opmærksomheden på eksterne faktorer består primært i at sikre, at programmet dels er robust i forhold til at kunne rumme ændringer af konjunkturerne inden for programperioden, dels er additionel i forhold til eksisterende lov og regionale og lokale tiltag, herunder de nye reformer på kontant-hjælps- og førtidspensionsområdet.

Vurdering af interne sammenhænge og programmets (prioritetsaksernes) interventionslogik

Ex ante evaluators anbefalinger om at styrke beskrivelserne af sammenhænge er blevet taget til efterretning og inkorporeret i beskrivelsen af prioritetsakserne. Det betyder, at det i højere grad er sandsynliggjort, at aktiviteterens output bidrager til de resultater og effekter, der er beskrevet i interventionslogikken.

Ex ante evaluator påpegede oprindeligt et behov for en eksplicit fremstilling af de kritiske antagelser og forudsætninger i programmets prioritetsakser. Det vurderes, at de tidligere kommentarer angående manglende kritiske antagelser og manglende afdækning af behov for indsatserne er blevet mødt.

Valget af indsatsområder bygger i flere af prioriteterne på tidligere erfaringer, og dette er nu eksplicit medtaget i beskrivelsen og i argumentationen for valget af indsatsområder, støtteformer og typer. Evaluators anbefalinger på dette område er således imødekommet.

Synergien mellem de enkelte prioritetsakser består i, at de alle sammen på forskellige måder understøtter øget beskæftigelse og vækst. Samtidig er indsatsområderne i de forskellige prioritetsakser kendetegnet ved enten at være målrettet efterspørgselssiden eller udbudssiden, hvorfor det er forventeligt, at der alt andet lige skabes naturlige synergier mellem indsatserne.

Det vurderes overordnet, at de formelle krav til de tværgående principper: *ligestilling mellem kvinder og mænd, lige muligheder og ikke-diskrimination og bæredygtig udvikling* er opfyldt. Som følge af den offentlige høring har Erhvervsstyrelsen under ligestilling og handicap sat særskilt fokus på projekter, som retter sig mod ikke-diskrimination og lige muligheder, herunder tilgængelighed. Disse skal have forrang i forbindelse med udvælgelsen af projekterne.

I forhold til reduktion af administrative byrder vurderes det, at der er tiltag i gang for en reduktion af de administrative byrder. Der er også lagt en klar tidsplan for, hvornår disse tiltag skal være færdigudviklede og klar til implementering.

Det er umiddelbart vurderingen, at fordelingen af midler er i overensstemmelse med erfaringerne og den bedst mulige på nuværende tidspunkt. Fordelingen lever også op til forordningens krav. Det vurderes overordnet, at resultater og output kan nås med de afsatte midler. Ex-ante evaluator havde

henledt opmærksomheden på et par steder, hvor resultaterne blev vurderet enten for optimistiske eller pessimistiske. Disse er i den endelige version af programmet tilpasset ex-ante evaluators forslag.

Der er fastlagt milepæle for 2018, og det antages, at målopfyldelsesgraden generelt på det tidspunkt er på ca. 35 procent, hvilket indikerer forventningen om en lang opstartsfasen. Dette reflekterer erfaringer fra den nuværende programperiode.

Indikatorer, monitorering og evaluering

Indikatorernes relevans og klarhed

Overordnet viser resultatindikatorerne de forventede resultater af interventionerne. Vurderingen af de foreslåede indikatorer tager udgangspunkt i RACER-kriterierne.

Det kan være svært som udgangspunkt at fastlægge retvisende måltal, og evaluator opfordrer derfor konkret til, at måltallene ændres, når der er opnået et bedre videns- og erfaringsgrundlag for at fastlægge de enkelte måltal. På baggrund af det vidensgrundlag, der er til stede i dag, er det evaluators vurdering, at de nuværende outputindikatorer er fornuftige som udgangspunkt. Evaluator bifalder her, at det er fastlagt med udgangspunkt i eksisterende erfaringer – om end erfaringsgrundlaget ikke i alle tilfælde er særligt stort. Datakilderne og -kvaliteten og kontrol er tilgodeset i programmet.

Som led i resultatorienteringen vil de deltagende personers CPR-numre blive registreret og koblet med Danmarks Statistiks registre, så man kan følge den faktiske udvikling i beskæftigelse, uddannelsesnivea m.v. Fordelene ved at bruge registerdata er bl.a., at dataene er faktuelle og giver mulighed for at sammenligne resultaterne på tværs af projekterne, samt at det giver mulighed for at følge deltagerne efter projektet er slut. Nogle registerdata kan imidlertid være længere tid undervejs, hvilket kan give problemer i forhold til at måle effekten af de indsatser, der iværksættes i anden halvdel af programperioden. Derfor bifalder evaluator, at Erhvervsstyrelsen vil anvende start- og stopskemaer til deltagerne, idet evaluator samtidigt anbefaler, at disse standardiseres så meget som muligt, så det bliver muligt at aggregere data.

Ex ante evaluators vurdering er, at de foreslåede mekanismer er acceptable. Meget erfaring er opsamlet i systemet og skulle gerne sikre en effektiv implementering af programmet. De institutioner, som deltager i programimplementering og -overvågning på nationalt og regionalt plan, har omfattende viden samt erfaring med implementering af programmerne.

Bidrag til EU 2020

Programmet vurderes at bidrage til især følgende flagskibe: 'Unge på vej', 'En dagsorden for nye kvalifikationer og nye job', 'En europæisk platform mod fattigdom' samt i nogen grad 'Innovation i EU'. Særligt prioritetsakse 3 og prioritetsakse 4 vurderes at bidrage til de nævnte flagskibe, mens prioritetsakse 1 og prioritetsakse 2 bidrager til specifikke indsatser under enkelte flagskibe.

Ex ante evaluator vurderer overordnet, at programmet bidrager til danske EU 2020-mål om *beskæftigelse* (direkte gennem prioritetsakse 1 og prioritetsakse 2, indirekte gennem prioritetsakse 3 og prioritetsakse 4), *social inklusion* (direkte gennem prioritetsakse 3, indirekte gennem prioritetsakse 2 og prioritetsakse 4) og *uddannelse* gennem indsatsen (under prioritetsakse 4).

SMV screening

Screeningen vurderede, at programmet såvel i sin helhed som for de enkelte tematiske mål og investeringsprioriteter falder uden for lovens definition af programmer, der bør underkastes en miljøvurdering. De foreslåede indsatser er kendetegnet ved, at de ikke vil medføre fysiske indvirkninger på miljøet gennem anlægsaktiviteter og lignende. Desuden er der ikke mulighed for at yde tilskud til anlægsinvesteringer. Det blev derfor vurderet, at programmet ikke vil kunne fastlægge rammer for fremtidige anlægstilladelser til projekter, der kan medføre væsentlige indvirkninger på miljøet, jf. lovens § 3, stk. 1, nr. 1 og 3, hvorfor en strategisk miljøvurdering ikke er påkrævet.

1.3. Udvalgte tematiske mål og for hvert af de tematiske mål en opsummering af de forventede hovedresultater for hver af fondene

1.3.1. Udvalgte tematiske mål – samspil mellem de fire ESI-fonde

ESI-fondene rummer mulighed for at adressere en række af de vigtigste vækstudfordringer i forhold til implementering af EU 2020-strategien og de udfordringer, som identificeres i det nationale reformprogram og de landespecifikke anbefalinger. Desuden bidrager fondene til gennemførelsen af den fælles landbrugspolitik og den fælles fiskeripolitik.

Der gøres allerede meget fra national side for at nå de EU2020-mål, som gælder for Danmark, jf. afsnit 1.1.⁸⁴ Men ESI-fondene forventes med udgangspunkt i kravet om tematisk koncentration at kunne yde et ekstra bidrag til at styrke produktiviteten og konkurrenceevnen i danske virksomheder og styrke jobskabelse i hele landet. Dertil kommer, at ESI-fondene forventes at kunne bidrage til øget miljøbeskyttelse, forvaltning af naturressourcer, tilpasning til klimaforandringerne og omstilling til bioøkonomi m.v.

EU-Kommissionen peger tilsvarende i sit positionspapir for Danmark på, at den samlede ESI-indsats i 2014-2020 med fordel kan falde inden for følgende områder:

- Styrkelse af produktiviteten og konkurrenceevnen via innovation og virksomhedsudvikling (tematisk mål 1 og 3)
- Styrkelse af arbejdsudbuddet gennem inklusion, tilpasning af kompetencer og uddannelsesindsatser (tematisk mål 8, 9 og 10)
- Styrkelse af indsatsen inden for miljøbeskyttelse og tilpasning til klimaforandringerne (tematisk mål 4 og 6).

Som det fremgår nedenfor, vil indsatsen under ESI-fondene i høj grad afspejle de anbefalinger, som fremgår af EU-Kommissionens positionspapir. Det bemærkes dog, at der vil blive gennemført en indsats under tematisk mål 5, selv om dette ikke er anbefalet specifikt i EU-Kommissionens positionspapir.

Styrkelse af produktiviteten og konkurrenceevnen via innovation og virksomhedsudvikling

ESI-fondene bygger videre på den nationale indsats for at styrke produktivitet, konkurrenceevne og skabelse af nye job. Fokus i fondene er virksomheder og personer. ESI-fondene understøtter fx, at flere danske virksomheder indarbejder forskningsresultater i fx produkter og processer, så virksomhederne kan øge omsætningen og skaffe flere i beskæftigelse. Virksomhedernes evne til innovation kan også styrkes via klyngeudvikling. ESI-fondene kan støtte disse indsatser.

⁸⁴ Det Nationale Reformprogram, Danmark 2013, Regeringen, april 2013.

ESI-fondene skal også være med til at sikre, at SMV'ers konkurrenceevne forbedres via bl.a. en styrkelse af "økosystemet" rundt om virksomhederne og via øget internationalisering samt automatisering og digitalisering.

ESI-fondene skal desuden bidrage til at styrke innovation og konkurrenceevne i jordbrugs- og fødevarerektoren, bl.a. gennem informations- og demonstrationsprojekter, udvikling af nye produkter, processer og teknologier inden for fx nye miljøeffektive løsninger og metoder, økologi, dyresundhed og dyrevelfærd, eller gennem investeringer i ny teknologi i det primære jordbrug.

Endvidere skal fondene bidrage til at fremme innovation og konkurrenceevne inden for fiskeri og akvakultur gennem udvikling eller indførelse af nye eller forbedrede produkter, processer eller forvaltnings- og organisationssystemer.

Det er vurderingen, at ESI-fondene bedst vil medvirke til at styrke produktivitet og konkurrenceevne via fx fokuserede virksomhedsnære indsatser, der medvirker til, at virksomhederne fx udnytter potentialet i automatisering og digitalisering og i nye processer og teknologier i forhold til relativt små investeringer i fysisk infrastruktur. Set i lyset af de relativt begrænsede midler til Regionalfonden og Socialfonden ydes der således ikke støtte til infrastruktur, herunder udrulning af bredbånd mv.

Styrkelse af arbejdsudbuddet gennem inklusion, tilpasning af kompetencer og uddannelsesindsatser

Reformer af SU'en, kontanthjælpen og førtidspensionen samt uddannelsesløft for ledige og fokus på udviklingen af erhvervsuddannelserne er tiltag, der skal sikre social inklusion og bedre adgang til kvalificeret arbejdskraft.

ESI-fondene skal bidrage til, at der skabes flere job, herunder via øget mobilitet på arbejdsmarkedet og ved at flere starter egen virksomhed og kommer ind i et vækstforløb, at flere på kanten af arbejdsmarkedet kommer i beskæftigelse, og at flere gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse, herunder særligt en erhvervsuddannelse.⁸⁵

ESI-fondene skal desuden bidrage til en styrket jobskabelse, beskæftigelse og udvikling i landdistrikterne via LAG-indsatsen.

Der gøres i disse år en massiv indsats for at løfte erhvervsuddannelserne og sikre, at flere får en uddannelse. Der er også et stort fokus på at afhjælpe social marginalisering. ESI – fondene kan medvirke hertil ved at anvende målrettede og helhedsorienterede indsatser mod barrierer for at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet for personer på kanten af arbejdsmarkedet. ESI-fondene kan endvidere gøre en forskel i forhold til indsatser, der sikrer, at virksomheders medarbejdere generelt opkvalificeres, at færre mister kontakten til uddannelsessystemet eller arbejdsmarkedet, og at flere får en formel uddannelse, hvilket har betydning for væksten i virksomhederne.

Styrkelse af indsatsen inden for miljøbeskyttelse og tilpasning til klimaforandringerne

Med Energiaftalen 2012-2020, Aftale om grøn omstillingspakke, Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger, Regeringens Klimastrategi, Økologisk Handlingsplan 2020 samt Vækstplan for

⁸⁵ EU-Kommissionens positionspapir til Danmark, p. 10.

vand, bio og miljøløsninger er der taget en række initiativer for at styrke indsatsen inden for miljø- og naturbeskyttelse og tilpasning til klimaforandringerne.

ESI-fondene skal bidrage til, at udledningen af drivhusgasser reduceres via virksomhedernes udvikling af nye grønne forretningsmodeller, udvikling og anvendelse af ny teknologi, herunder at der gøres en særlig indsats for at reducere udledningen af drivhusgasser og mindske energiforbruget i de største byer.

ESI-fondene skal desuden bidrage til en forbedret energieffektivitet i primærsektoren samt fremme omstillingen til bioøkonomi.

Endvidere skal fondene bidrage til en fortsat mere bæredygtig forvaltning af naturressourcerne i landbrug og skovbrug, herunder implementering af Vandramme- og Natura 2000 direktiverne og hensynet til dyrevelfærd.

Tilsvarende skal fondene bidrage til en fortsat mere bæredygtig forvaltning af naturressourcerne i fiskeri- og akvakultursektoren, herunder implementering af Vandramme- og Natura 2000 direktiverne samt havstrategidirektivet i relation til gennemførelse af den fælles fiskeripolitik.

ESI-fondene skal også anvendes til at fremme en økonomisk, social og miljømæssigt bæredygtig udvikling af akvakultursektoren.

Endelig skal fondene anvendes til at sikre forbedret datagrundlag og viden i forhold til især kravet i CFP om økosystemforvaltning, marine habitater i Natura 2000 områder samt i forhold til havstrategiindsatser.

Valg af tematiske mål

Med afsæt i de identificerede udfordringer og med henblik på at understøtte den allerede iværksatte nationale indsats samt under iagttagelse af EU-Kommissionens anbefalinger og kravet om tematisk koncentration skal de relevante tematiske mål udvælges.⁸⁶

Danmarks fremtidige ESI-indsats vil således falde inden for følgende tematiske mål, der fremgår af forordningsgrundlaget⁸⁷:

- Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation (tematisk mål 1)⁸⁸
- Styrkelse af de SMV'ers, landbrugssektorens og fiskeri- og akvakultursektorens konkurrenceevne (tematisk mål 3).
- Støtte til overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer (tematisk mål 4)
- Fremme af tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse- og -styring (tematisk mål 5)

⁸⁶ For Regionalfonden og Socialfonden flugter valget også med de erfaringer, som er gjort i perioden 2007-2013, herunder en fokuseret indsats, få prioriteter og stedbaseret.

⁸⁷ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1303/2013 af 17. december 2013 om fælles bestemmelser for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, Den Europæiske Socialfond, Samhørighedsfonden, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond og om generelle bestemmelser for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, Den Europæiske Socialfond, Samhørighedsfonden og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 1083/2006, artikel 9.

⁸⁸ ESI-fondene vil i Danmark ikke blive anvendt til forskning, men til at anvende forskningsresultater som led i innovation, udvikling og jobskabelse.

- Bevarelse og beskyttelse af miljøet og fremme af ressourceeffektivitet (tematisk mål 6).
- Fremme af bæredygtig beskæftigelse af høj kvalitet og støtte til arbejdskraftens mobilitet (tematisk mål 8)
- Fremme af social inklusion, bekæmpelse af fattigdom og enhver forskelsbehandling (tematisk mål 9)
- Investeringer i uddannelse og erhvervsuddannelse med henblik på færdigheder og livslang læring (tematisk mål 10).

I de operationelle programmer for de enkelte fonde konkretiseres indsatsen yderligere i overensstemmelse med forordningernes krav, herunder blandt andet kravet om tematisk koncentration.

Der fravælges således en indsats inden for følgende tre tematiske mål:

- Bedre adgang til og brug og kvalitet af informationsteknologi (tematisk mål 2)
- Fremme af bæredygtig transport og afskaffelse af flaskehalsproblemer i vigtige infrastrukturer (tematisk mål 7)
- Styrkelse af institutionel kapacitet for offentlige myndigheder og interesseparter og effektiv offentlig forvaltning (tematisk mål 11).

Fravalg af tematisk mål 2 og tematisk mål 7 skyldes i høj grad en samlet vurdering af, at midlerne i højere grad kan medvirke til at skabe vækst ved at fokusere indsatsen på de øvrige tematiske mål frem for at investere i teknologisk infrastruktur og transportinfrastruktur, herunder også set i lyset af de relativt få midler, som Danmark får under Regionalfonden og Socialfonden. Danmark har desuden alt andet lige en velfungerende offentlig forvaltning. De fravalgte tematiske mål adresseres i et vist omfang af de territoriale strukturfondsprogrammer, herunder det interregionale program.

Den overordnede strategiske tilgang er skitseret i figuren nedenfor, der viser de udvalgte tematiske mål, udvalgte nationale initiativer og sammenhængen til de nationale EU 2020-mål.

EU 2020

Intelligent vækst

Bæredygtig vækst

Inklusiv vækst

Investeringer i F&U udgør mindst 3 pct. af BNP

Reducere skole-fracfaldet til mindre end 10 pct. for de 18-24-årige og øge den andel af de 30-34-årige, der har afsluttet en videreg. eller tilsv. uddannelse, til mindst 40 pct.

Vedvarende energi øges til 30 pct. af det endelige energiforbrug (transport 10 pct.).
Udledningerne i de ikke-kvoteregulerede sektorer skal gradvist reduceres op til 20 pct. frem mod 2020 i forhold til 2005

Strukturel beskæftigelsesfrekvens på 80 pct.

Mindske antallet af personer i husstande med lav beskæftigelse med 22.000 frem mod 2020 (ift. 2008)

Fremme produktivitet og konkurrenceevne gennem innovation og virksomhedsudvikling

Fremme indsatsen vedrørende miljøbeskyttelse og tilpasning til klimaforandringer

Fremme arbejdsudbuddet gennem inklusion, kompetenceudvikling og uddannelse

Vækstplan DK, herunder en offensiv erhvervs- og vækstpolitik
Vækstplan for kreative erhverv – design, sundheds- og velfærdsløsninger, Det blå Danmark mv.
Vækstplan for Fødevarer mv.
Innovationsstrategi
Klynge- og Netværksstrategi
Erhvervsservicesystemet
National Flerårig Akvakulturstrategi

Energiaftalen 2012-2020
Grøn Omstilling/Grøn Vækst
Aftale om grøn omstillingspakke
Natur- og Landbrugskommissionen
Regeringens Klimastrategi
Økologisk Handlungsplan 2020
Vækstplan for vand, bio og miljøløsninger
Vækstplan for Energi og Klima

Ungepakke
Uddannelsesløft for ledige
Kontanthjælpsreform
Førtidspensionsreform
SU-reform

Tematisk mål 1:
Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation

Tematisk mål 3:
Fremme SMV'ers konkurrenceevne

Tematisk mål 4:
Støtte til overgangen til lavemissions-økonomi i alle sektorer

Tematisk mål 5:
Klimaforandringer og risikoforebyggelse/-styring

Tematisk mål 6:
Miljø og ressourceeffektivitet

Tematisk mål 8:
Bæredygtig beskæftigelse af høj kvalitet og støtte til arbejdskraftens mobilitet

Tematisk mål 9:
Social inklusion, bekæmpelse af fattigdom og enhver forskelsbehandling

Tematisk mål 10:
Investeringer i uddannelse, efteruddannelse og erhvervsuddannelse mhp. færdigheder og livslang læring

Kommissionens positionspapir - anbefalinger
National indsats væsentligste tiltag
ESI-fondenes tematiske mål

EU 2020-mål omsat til nationale mål

Det nationale reformprogram

Den fælles strategi på tværs af de fire ESI-fonde

Med de valgte tematiske mål er det forventningen, at de fire ESI-fonde kan understøtte hinanden og medvirke til at styrke produktiviteten, konkurrenceevnen og jobskabelsen i danske virksomheder samt til udviklingen af landbrugserhvervet og fiskeri- og akvakultursektoren.

For Regionalfonden og Socialfonden er det forventningen, at den valgte strategi vil sikre kontinuitet i forhold til perioden 2007-2013, som også har haft fokus på fremme af regional vækst og beskæftigelse uden på forhånd at have defineret særlige målgrupper eller særlige sektorer. Det har muliggjort tilrettelæggelsen af regionale indsats med vægt på håndtering af regionale styrkepositioner og udfordringer.

For Landdistriktsfonden er det forventningen, at den valgte strategi vil sikre en vis kontinuitet i forhold til perioden 2007-2013, men at der vil ske en fokusering af indsatsen og prioritering af de foranstaltninger, der har størst effekt inden for det begrænsede budget. Landdistriktsprogrammet vil være en central finansieringskilde til den direktivimplementerende indsats på natur- og miljøområdet, og programindsatsen vil skulle bidrage til opfølgningen på Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger samt anbefalinger fra regeringens vækstplaner for fødevarer og for vand, bio og miljøløsninger

For Hav- og Fiskerifonden er det forventningen, at den valgte strategi vil sikre en vis kontinuitet i forhold til perioden 2007-2013, men at programmet vil være mere fokuseret og målrettet i den kommende periode.

De fire fonde adresserer hver for sig væsentlige vækstudfordringer og andre udfordringer for dansk erhvervsliv, dansk landbrug, dansk fiskeri og akvakultur. På en række områder vil det kun være relevant, at én af fondene støtter tiltag, der skal medvirke til at imødegå vækstudfordringerne og de øvrige udfordringer, men på andre områder vil der også være potentiale for at iværksætte en mere tværgående indsats, der med fordel kan understøttes af flere af fondene.

Indsatsen under de enkelte fonde skal ikke overlappe, og det skal være klart for ansøgere, hvilken fond der er relevant for dem. Derfor er det relevant at markere afgrænsninger mellem fondene.

Samarbejde og synergi

Flere indsatsområder adresseres af flere fonde, og mulighederne under de enkelte fonde supplerer hinanden. Der er således lagt op til synergi på tværs af fondene på baggrund af strategiske valg.

Synergi mellem fondene forventes at kunne skabe merværdi inden for:

- Iværksætter, der adresseres af både Socialfonden og Landdistriktsfonden.
- Innovation i SMV'er, investeringer i ny teknologi, samt automatisering og digitalisering, der adresseres af alle fonde.
- Oprettelse og udvikling af klynger, herunder særligt inden for bioøkonomi og fødevarer. Dette emne adresseres særligt af Regionalfonden, Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden.
- Ressourceeffektivitet, der adresseres af alle fonde.

Hertil kommer, at uddannelse på tværs af de fire fonde er vigtigt. Generelt er det forventningen, at Socialfonden til en vis grad også vil kunne støtte op om uddannelsesudfordringer, der går på tværs af de fire fonde. Dog vil der for virksomheder inden for fiskeri og akvakultur samt primærproduktion af landbrugsprodukter gælde visse begrænsninger. Erhvervsaktører, der har fagligt afsæt i primærerhverv, kan således deltage i socialfondsprojekter på basis af selvstændige CVR-numre, der ikke er knyttet til primærerhverv, når deres deltagelse er projektrelevant. De vil derimod ikke kunne deltage alene på basis af et CVR-nummer, der er knyttet til primærerhverv.

I det følgende uddybes den danske strategiske indsats.

Tematisk mål 1: Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation

Hensigten med indsatsen under tematisk mål 1 er at øge antallet af innovative virksomheder i Danmark og styrke innovation inden for jordbrugs-, skovbrugs- og fødevarerektoren med henblik på grøn omstilling, miljømæssig bæredygtighed og konkurrenceevne.

ESI-fondene skal bidrage til, at flere danske virksomheder bliver innovative, herunder at danske virksomheder bliver bedre til at anvende forskning og ny teknologi, og at der skabes bedre sammenhæng mellem forskning, den anvendelsesorienterede udvikling, afprøvning, demonstration og anvendelse i jordbrugs-, skovbrugs- og fødevarerektoren, jf. de skitserede udfordringer i bl.a. afsnit 1.1.15. Regionalfonden skal under tematisk mål 1 medvirke til at styrke produktiviteten i danske virksomheder. Til trods for et højt BNP og til trods for, at der bruges mange penge på forsknings- og udviklingsaktiviteter, er der relativt få små- og mellemstore virksomheder, der introducerer nye produkter og processer.

Regionalfonden vil under tematisk mål 1 rumme to forskellige indsatstyper til fremme af innovation og flere innovative virksomheder med henblik på at medvirke til at øge produktiviteten i SMV'erne. En lille del af indsatsen retter sig også mod at øge andelen af innovative virksomheder i byer via grøn innovation.

Under Regionalfonden vil der være fokus på innovationssamarbejder mellem virksomheder, deres kunder og videninstitutioner inden for regionale styrkepositioner og med fokus på at løse samfundsmæssige udfordringer. Indsatsen skal understøtte den intelligente specialisering. Virksomheder og videninstitutioner skal under denne indsats samarbejde om at udvikle innovative løsninger i form af fx nye koncepter for nye produkter og løsninger, herunder både varer og tjenesteydelser. Virksomhederne vil være omdrejningspunktet for indsatsen, der også skal medvirke til at sikre, at den viden, der findes på videninstitutionerne, omsættes til produkter og løsninger med et kommercielt sigte.

Endelig vil der under Regionalfonden i begrænset omfang være mulighed for at støtte klyngeorganisationer, så kompetencerne i klyngeorganisationen styrkes med henblik på at løfte aktiviteter for klyngens virksomheder og på længere sigt sikre flere innovative samarbejder og produkter i klyngen. Klynger og netværk fremmer vidensamarbejde, kompetenceudvikling og dermed innovation, udvikling og forskning i alle typer virksomheder. Fire gange så mange SMV'er bliver innovative, når de deltager i klynge- og netværksaktiviteter, sammenlignet med virksomheder, der ikke er med i klyngesamarbejder.⁸⁹ Klynger og netværk bidrager også til, at fire gange

⁸⁹ Strategien for samarbejde om Danmarks klynge- og netværksindsats, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelse, 2013.

så mange virksomheder starter samarbejdsprojekter om innovation og forskning med eksterne videnparter sammenlignet med tilsvarende virksomheder uden for klynge og netværkssamarbejde.⁹⁰

Landdistriktsfonden skal under tematisk mål 1 medvirke til at sikre adgang til information og formidling af viden om, hvordan nye processer og teknologier implementeres og anvendes inden for de primære sektorer. Dette kan medvirke til at sikre dansk landbrugs, gartneris og skovbrugs konkurrencedygtighed under produktionsvilkår, hvor der skal tages større hensyn til miljø- og klimapåvirkning samt dyrevelfærd. Indsatsen skal desuden medvirke til at fremme udvikling og innovation i landbrugs- og skovbrugssektoren gennem samarbejdsprojekter.

Indsatsen under Landdistriktsfonden under tematisk mål 1 vil omfatte informationsaktiviteter, demonstration og formidling af viden i det primære jordbrug og fødevarersektoren samt samarbejdsprojekter mv. De nationale støtteordninger i landdistriktsprogrammet vil fx være erhvervsudvikling, økologisk omstilling af køkkener og omstilling til bioøkonomi.

Generelt har indsatsen under tematisk mål 1 således fokus på at gøre danske virksomheder mere innovative. Det gælder både industri- og servicevirksomheder samt landbrugserhvervet.

Tematisk mål 3: Styrkelse af de SMV'ers, landbrugssektorens og fiskeri- og akvakultursektorens konkurrenceevne

Hensigten med indsatsen under tematisk mål 3 er at øge antallet af vækstvirksomheder, styrke konkurrenceevnen i jordbrugs- og fødevarersektoren samt styrke innovation og konkurrenceevne i fiskeri- og akvakultursektoren. Indsatsen under tematisk mål 3 skal bidrage til at forbedre SMV'ers konkurrenceevne via bl.a. øget internationalisering, automatisering og digitalisering, ligesom jordbrugs- og fødevarersektorens konkurrenceevne skal forbedres via bl.a. udvikling af nye produkter og teknologier i den primære jordbrugssektor. Endelig skal indsatsen bidrage til at fremme vilkårene for investering i ny teknologi, processer og produktion, jf. bl.a. afsnit 1.1.15.

Intentionen med indsatsen under tematisk mål 3 under Regionalfonden er at få flere SMV'er ind i vækstforløb med henblik på blandt andet at få skabt flere arbejdspladser og øge virksomhedernes konkurrenceevne. Et faldende antal SMV'er udvikler sig til vækstvirksomheder. Det gælder både for iværksættere og for etablerede virksomheder.

Med Regionalfonden vil potentielle vækstvirksomheder (SMV'er og iværksættere) kunne understøttes ved at yde støtte til udvikling af vækstplaner fx med henblik på øget internationalisering samt automatisering og digitalisering. Aktiviteten indebærer skræddersyede forløb for virksomheder, der vurderes at have potentiale for solide vækstforløb.

Det kan blive en mulighed at etablere finansielle instrumenter i form af lån under Regionalfonden.

Landdistriktsfonden skal under tematisk mål 3 medvirke til at styrke konkurrenceevnen i jordbrugs- og fødevarersektoren gennem investeringer i nye teknologier, processer eller produktion

⁹⁰ Innovation: Analyse og evaluering 18/2011, Impact Study: The Innovation Network Programme, Styrelsen for Forskning og Innovation.

samt samarbejde om udvikling af nye produkter og teknologier , fx inden for miljø, energi, klima og dyrevelfærd.

Indsatsen under Landdistriktsfonden vil omfatte investeringer i miljøteknologi og investeringer i teknologier til forbedring af dyrevelfærd, udvikling af nye produkter og teknologier i den primære jordbrugssektor samt genopretning af landbrugets produktionspotentialer efter skader som følge af naturkatastrofer mv. Udviklingsprojekterne, der kan gennemføres som et samarbejde mellem flere parter eller af en enkelt aktør, kan målrettes forskellige indsatsområder som fx tiltag i forbindelse med miljøeffektive teknologier, forbedring af dyrevelfærd og dyresundhed m.v.

De nationale støtteordninger under landdistriktsprogrammet vil fx være investeringer i miljøteknologi i landbruget, investeringer i landbrugets produktion af biomasse (hvilende ordning), genopretning af landbrugets produktionspotentialer efter skader som følge af naturkatastrofer (hvilende ordning), erhvervsudvikling og samarbejdsprojekter om bæredygtig produktion af biomasse til brug i fødevarer, energiproduktion og industriprocesser (hvilende ordning).

Med hvilende ordninger forstås ordninger, hvortil der ikke fra programperiodens begyndelse er reserveret programmidler, men som er vigtige for at kunne beskrive interventionslogikken for hele programindsatsen 2014-2020 og for at have den fornødne hjemmel, når der viser sig behov for at aktivere indsatsen.

For de to ordninger for genopretning af landbrugets og skovbrugets produktionspotentialer efter naturkatastrofer afsættes der først midler, når katastrofen er indtruffet. Den nærmere implementering af ordningerne fastlægges ved en programændring.

Under Hav- og Fiskerifonden fremmes innovation og konkurrenceevne inden for fiskeri og akvakultur gennem støtte til udvikling eller indførelse af nye eller forbedrede produkter, processer eller forvaltnings- og organisationssystemer. Endvidere er det muligt at støtte markedsforanstaltninger, der fx bidrager til øget dokumentation og sporbarhed, rådgivning, klyngedannelse samt etablering af netværk, fx mellem fiskere og forskere. Aktiviteterne vil bidrage til Blå Vækst initiativet i relation til fiskeri og akvakultur.

Generelt forventes indsatsen under tematisk mål 3 at medvirke til at styrke konkurrenceevnen i danske SMV'er, i landbrugserhvervet og i fiskeri- og akvakultursektoren.

Tematisk mål 4: Støtte til overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer

Målet med indsatsen under tematisk mål 4 er at forbedre energi- og ressourceeffektiviteten i virksomheder og reducere energiforbruget i byer med mere end 30.000 indbyggere. Hertil kommer forbedring af ressourceeffektiviteten i landbruget og gartneriet samt fremme af omstillingen til bio-økonomi.

Indsatsen er med til at mindske udledningen af drivhusgasser via udvikling og anvendelse af ny teknologi, herunder i de større byer. Indsatsen vil desuden bidrage til at reducere energiforbruget i landbruget og gartneriet og reducere udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget mv., jf. bl.a. afsnit 1.1.15.

Indsatsen under tematisk mål 4 under Regionalfonden skal samlet set medvirke til at reducere udledningen af drivhusgasser og sikre omstilling til en lavemissionsøkonomi. 20 pct. af midlerne under Regionalfonden skal anvendes her. Intentionen er også her at udnytte de styrkepositioner, som danske virksomheder har på det grønne område.

Indsatsen under Regionalfonden vil fokusere på bæredygtige løsninger inden for fx ressourceeffektivitet og genanvendelse af affaldsprodukter samt effektiv energiudnyttelse. Hensigten er at kunne yde støtte til udvikling og implementering af energi- og ressourceeffektive forretningsmodeller⁹¹ i SMV'er. Aktiviteten indebærer skræddersyede forløb for virksomheder, der kan medvirke til at forbedre energi- og ressourceeffektiviteten i SMV'erne. Det kan i den forbindelse blive en mulighed at etablere finansielle instrumenter i form af lån under Regionalfonden.

Indsatsen under Regionalfonden kan eventuelt ses i sammenhæng med den indsats, som finder sted under Landdistriktsfonden, hvor der lægges op til omstilling til bioøkonomi, således at fondene kan understøtte den samlede værdikæde.

5 pct. af midlerne fra Regionalfonden skal anvendes til bæredygtig byudvikling. Denne forordningsmæssige forpligtelse foreslås overvejende håndteret under tematisk mål 4 og skal under overskriften *Smart Urban Innovation* koncentreres på et mindre antal udviklings- og demonstrationsprojekter med to formål. For det første skal de tjene til at udvikle og/eller afprøve såkaldt "smarte" metoder og teknologier, der gør det muligt at imødegå ressource-, klima- og energiudfordringer. For det andet skal de anvendte metoder og teknologier have et erhvervsmæssigt potentiale.

Landdistriktsfonden skal under tematisk mål 4 medvirke til at fremme fortsat effektivisering i energiforbruget gennem omkostningseffektive tiltag i det primære jordbrug. Fonden skal desuden medvirke til at fremme rentabel produktion af bæredygtig biomasse, der kan erstatte anvendelsen af fossile materialer og dermed reducere CO₂-udledningen, samt fremme udviklingen af teknologier, der kan konvertere biomasse til andre produkter, bl.a. energi, samt reducere udledningen af drivhusgasser og ammoniak fra landbruget.

I Danmark er der fokus på, at udbygningen af anvendelse af bioenergi skal ske bæredygtigt. I 2012 er der således fastsat politiske rammer for, hvor stor en del majs og andre energiafgrøder, der må anvendes i dansk biogasproduktion, hvis biogasanlægget ønsker at opnå driftstilskud. Den danske regering har desuden bestilt en analyse af, hvordan biomasse kan anvendes miljømæssigt bæredygtigt og effektivt i den danske energiforsyning.

Indsatsen under Landdistriktsfonden vil omfatte investeringer i miljøteknologi med henblik på effektivitetsforbedringer i energiforbruget, ny anvendelse af biomasse, investeringer i omstilling til bioøkonomi (hvilende ordning) og samarbejdsprojekter om fremme af omstillingen til den biobaserede økonomi (hvilende ordning).

I forbindelse med den politiske aftale om fordelingen af midler til landdistriktsprogrammet for 2014-2015 er der ikke afsat midler til de to hvilende ordninger vedrørende omstilling til bioøkonomi. En indsats under disse ordninger forudses dog i løbet af programperioden som led i udmøntning af bl.a. regeringens Vækstplan for vand, bio og miljøløsninger.

⁹¹ OECD definition, "Why New Business Models Matter for Green Growth", OECD (2013).

Desuden vil visse foranstaltninger, der gennemføres under tematisk mål 5 og 6, også bidrage til opfyldelsen af tematisk mål 4. Det gælder f.eks. skovrejsning på landbrugsjord, etablering og fastholdelse af vådområder for reduktion af kvælstof- eller fosforudledning, ekstensivering af drift på lavbundsarealer, udlægning af dyrkningsfrie randzoner langs vandløb og søer og investeringer i miljøteknologi.

Tematisk mål 5: Fremme af tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og -styring og

Tematisk mål 6: Bevarelse og beskyttelse af miljøet og fremme af ressourceeffektivitet

Målet med indsatsen er at opnå en mere miljømæssigt bæredygtig og ressourceeffektiv produktion og opnå en tilfredstillende naturtilstand i udpegede områder og et vandmiljø med højere vandkvalitet. Desuden forventes en øget ressourceeffektivitet i det primære landbrug og i fiskeri- og akvakultursektoren. Det er også målet, at der opnås en mere bæredygtig forvaltning af naturressourcerne i fiskeri- og akvakultursektoren og et forbedret grundlag for øgede fiskebestande.

Landdistriktsfonden skal under tematisk mål 5 og 6 bidrage til at fremme en miljømæssigt bæredygtig produktion og opnåelse af en tilfredsstillende naturtilstand i udpegede områder samt efterlevelse af forpligtelserne i Natura 2000- og Vandrammedirektiverne.

Indsatsen skal bidrage til at forfølge regeringens mål om Grøn Omstilling, som omfatter bæredygtighed i landbruget, grøn økonomi og en konkret indsats over for stigende forureningsproblemer, ressourcemangel og klimaforandringer. Indsatsen skal endvidere bidrage til at opretholde resultaterne fra tidligere planer, herunder regeringens naturplaner, vandplaner, pesticidplan, målsætninger for skovene og mål om at reducere udledningen af drivhusgasser med 40 pct. i 2020 i forhold til 1990.

Som anført i PAF (Prioritized Action Framework) af 31. januar 2013 bidrog landdistriktsprogrammet 2007-2013 væsentligt til den danske udmøntning af Natura 2000 direktiverne. Ved en programændring i 2010 blev programmet yderligere målrettet til at være finansieringskilde for udmøntning af disse direktiver som led i regeringens Grøn Vækst aftale.⁹² Den i programmet for 2007-2013 indeholdte indsats videreføres i store træk med tilsvarende ordninger i programmet for 2014-2020.

Landdistriktsprogrammet vil således fortsat være en central finansieringskilde for implementering af Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne. Indsatsbehovet i næste generation af vand- og naturplaner gældende fra 2016 bliver fastlagt nationalt i 2014.

⁹² Grøn Vækst aftalen fra juni 2009 omfatter en Miljø- og Naturplan Danmark frem mod 2020, som skal sikre bedre miljø og klima samt mere natur af høj kvalitet, der er tilgængelig for alle. Planen omfatter bl.a. en række indsatser for at styrke beskyttelsen af de forskellige naturtyper (bl.a. tør natur), planter og dyr i den danske natur, herunder en indsats for naturpleje og -forvaltning af op til 145.000 ha private og offentlige Natura 2000-områder i 2015 samt understøttelse af etablering af i alt op til 75.000 ha ny natur frem til 2015. Aftaleparterne lagde herunder vægt på, at der på EU-niveau arbejdes for, at det i højere grad bliver muligt at indrette tilskudsordninger under landdistriktsprogrammet, som er egnede til at opnå permanent udtagning af landbrugsarealer i forbindelse med fx genopretning af vådområder, udtagning i ådale med henblik på tilbageholdelse af fosfor, ophør med vandløbsvedligeholdelse og etablering af randzoner m.v.

Fastlæggelse af dette indsatsbehov forventes ikke at reducere det nævnte fokus på direktivimplementering.

Ovennævnte prioritering afspejles i fordelingen af programmets budget på tematiske mål og indsatser, idet den altovervejende del allokeres til gennemførelse af initiativer under tematisk mål 5 og 6.

Under landdistriktsprogrammet vil indsatsen under tematisk mål 5 og 6 bl.a. omfatte pleje af græsarealer/natur på landbrugsarealer, rydning/hegning og genetablering af naturlig hydrologi på landbrugsareal i Natura 2000 områder, etablering og fastholdelse af vådområder for reduktion af kvælstof- eller fosforudledning, økologisk arealtilskud, natur- og miljøprojekter, ekstensivering af drift på lavbundsarealer, skovrejsning og bæredygtig skovdrift mv. Indsatsen vil desuden omfatte investeringer i nye processer og teknologier med henblik på at reducere miljø- og klimabelastningen fra den primære jordbrugsproduktion, fx i forhold til reduktion af lugtgener samt emission af klimagasser og ammoniak fra husdyrproduktion og husdyrgødning mv. samt investeringer på økologiske landbrugsbedrifter.

Ordningen for særlig arealstøtte til landbrugsdrift på småøer uden broforbindelse (ø-støtte) opretholdes under landdistriktsprogrammet i 2014. Fra 2015 er det hensigten at anvende muligheden for at videreføre støtten som et særligt arealtillæg til basisbetalingen under CAP søjle 1 til alle, der driver landbrug i de pågældende områder. Dermed ophører den særlige arealstøtte til de udpegede områder under landdistriktsprogrammet fra og med 2015.

En række af indsatserne under tematisk mål 5 og 6, fx skovrejsning og ekstensivering af drift på lavbundsarealer, vil også have en positiv effekt i forhold til tematisk mål 4, jf. ovenfor.

Den Europæiske Hav- og Fiskerifonds overordnede mål er at bidrage til gennemførelsen af den fælles fiskeripolitik og at fremme fiskeri og akvakultur, der er konkurrencedygtig, økonomisk levedygtigt samt socialt og miljømæssigt bæredygtigt. Som led i gennemførelse af den fælles fiskeripolitik skal Hav og Fiskerifonden understøtte gennemførelsen af forpligtelserne efter EU's naturdirektiver, vandrammedirektivet og havrammestrategidirektivet. I tilfælde af, at der af EU-Kommissionen afsættes midler i Hav- og Fiskerifonden til gennemførelse af den integrerede maritime politik under delt forvaltning, vil fiskeriudviklingsprogrammet også kunne gennemføre disse aktiviteter med fokus på havovervågning og beskyttelse af havmiljøet.

Hav- og Fiskerifonden skal anvendes til en målrettet indsats for at bevare, genoprette og beskytte hav- og vandmiljøet i særlig grad som ressourcegrundlag for fiskeri og akvakultur og for at sikre, at miljøpåvirkningen fra fiskeri og akvakultur sker inden for bæredygtige rammer.

Fokus er på fremme af bæredygtigt fiskeri og akvakultur, innovation og grøn omstilling, dataindsamling og dataanvendelse til forbedring af fiskeriforvaltningen samt kontrol og håndhævelse af fiskeripolitikken. Desuden vil projekter, der reducerer fiskeriets indvirkning på miljøet og bidrager til mere bæredygtig udnyttelse af de marine biologiske ressourcer, herunder bevaring og genopretning af biodiversitet og økosystemer kunne støttes.

Bidraget til gennemførelse af den fælles fiskeripolitiks målsætninger om fx MSY (maksimalt bæredygtigt udbytte) og økosystemtilgang i forvaltningen vil sammen med styrkelse af konkurrenceevnen være hovedprioriteter for Hav- og Fiskerifonden. Der lægges således op til en meget tæt sammenhæng mellem de opgaver, der kommer som følge af gennemførelsen af den fælles

fiskeripolitik, herunder i forhold til direktivforpligtelser på bl.a. miljøområdet, og de indsatser, der prioriteres i fiskeriudviklingsprogrammet.

Hav- og Fiskerifonden vil kunne støtte udvikling af mere ressourceeffektive metoder inden for fiskeri og akvakultur, herunder kunne støtte udvikling af selektive og skånsomme redskaber, fiskemetoder og forvaltning samt en fortsat udvikling af og investeringer i ressourceeffektive løsninger til akvakulturproduktion.

Tematisk mål 8: Fremme af bæredygtig beskæftigelse af høj kvalitet og støtte til arbejdskraftens mobilitet

Hensigten med indsatsen under tematisk mål 8 er at øge beskæftigelsen i virksomheder og øge arbejdskraftens mobilitet på tværs af grænser. Desuden er det forventningen at styrke jobskabelsen og beskæftigelsen samt udviklingen i fiskeriområder.

Beskæftigelsen skal øges gennem en indsats for at øge antallet af selvstændige erhvervsdrivende og dermed jobskabelsen i nyetablerede virksomheder via dels rådgivningsaktiviteter for iværksættere og dels undervisning i iværksætteri. Færre og færre ønsker at tage springet til at blive selvstændige og dermed skabe sit eget job. Indsatsen vil primært vedrøre etablering af tilbud til den brede skare af iværksættere, som har potentialet til at skabe bedre resultater i form af job- og værdiskabelse, hvis de får vejledning og rådgivning ud over, hvad der tilbydes i det ordinære erhvervsfremmesystem.

Denne indsats kan ses i sammenhæng med indsatsen for iværksættere i landdistrikterne under tematisk mål 9 under landdistriktsprogrammet.

For etablerede iværksættere, der har et produkt, herunder også særligt grønne produkter, og som ønsker at komme ud på nye markeder, er der mulighed for at opnå støtte via indsatser, der finansieres af Regionalfonden under tematisk mål 3.

Det kan blive en mulighed at etablere finansielle instrumenter i form af lån under Socialfondens indsats for iværksættere.

Socialfonden kan desuden medvirke til at imødekomme virksomhedernes behov for vækstrettede kompetenceudvikling på områder, hvor virksomhederne har et kompetencebehov, fx automatiserings- og digitaliseringsprocesser, så mere viden herom bringes ud i SMV'erne. Hermed understøttes regionalfondsindsatsen under tematisk mål 3 også. På samme måde kan Socialfonden medvirke til at støtte opkvalificering inden for energi- og ressourceeffektivitet og således medvirke til at understøtte tematisk mål 4. Intentionen er at styrke kompetenceniveauet i danske virksomheder, hvilket medvirker til at gøre virksomhederne mere innovative og produktive.

Ud over indsatsen over for iværksættere og den vækstrettede kompetenceudvikling forventes der at blive afsat et mindre beløb til drift af EURES - et europæisk rekrutteringsnetværk på tværs af landegrænser, som fremover ventes finansieret af Socialfonden, for så vidt angår de aktiviteter, der er forankret i Danmark. EURES-indsatsen skal medvirke til at tiltrække udenlandsk arbejdskraft til Danmark, herunder fx højtuddannet arbejdskraft, og fastholde udenlandske studerende i Danmark, men også til at ledige danskere eventuelt kan få job i udlandet.

I EU-reglerne for Den Europæiske Hav- og Fiskerifond er der mulighed for at yde støtte under CLLD-metoden, der er en bottom-up tilgang til udvikling af områder, og som sigter imod en samfundsstyret lokaludvikling gennem lokale aktionsgrupper (LAG). Det er dog ikke obligatorisk at anvende denne metode under fiskeriudviklingsprogrammet.

Under Hav- og Fiskerifonden vil der kunne ydes støtte til fremme af diversificering, oprettelse af nye, små virksomheder og jobskabelse, og der kan ydes støtte til fremme af lokaludvikling i fiskeriområder.

Tematisk mål 9: Fremme af social inklusion, bekæmpelse af fattigdom og enhver forskelsbehandling

Målet er, at beskæftigelsen for personer på kanten af arbejdsmarkedet øges, og at jobskabelsen, beskæftigelsen og udviklingen i landdistrikterne styrkes.

Indsatsen under tematisk mål 9 skal medvirke til at imødegå, at antallet af personer i husstande med lav beskæftigelse er steget siden 2008, at de lavest uddannede har haft det største fald i beskæftigelsesfrekvensen, og at langtidsledigheden er steget siden den økonomiske krise. Desuden skal flere unge have en ungdomsuddannelse, herunder særligt en erhvervsuddannelse. Indsatsen skal desuden medvirke til at forbedre rammevilkårene i landdistrikterne med henblik på at imødegå tilbagegangen i arbejdspladser og skabe ny beskæftigelse og vækst, jf. bl.a. afsnit 1.1.15.

Danmark er forpligtet til at anvende 20 pct. af socialfondsmidlerne til social inklusion og fattigdomsbekæmpelse under tematisk mål 9.⁹³

Formålet med indsatsen under tematisk mål 9 er – via Socialfonden – at sikre social inklusion ved at øge beskæftigelsen blandt personer på kanten af arbejdsmarkedet. Det vil til dels ske via uddannelsessystemet, hvor indsatsen under socialfondsprogrammet vil bidrage til at sikre, at unge med særlige udfordringer fastholdes i ungdomsuddannelse, fx via mentorordninger. Herudover vil indsatsen fokusere på indslusningsforløb fx i socialøkonomiske virksomheder med henblik på at forbedre mulighederne for at opnå ordinær, ustøttet beskæftigelse samt støtte til socialøkonomiske virksomheder for at styrke tilknytningen til arbejdsmarkedet for de personer, der ansættes i disse virksomheder.

Det fremgår af forordningsgrundlaget, at mindst 5 pct. af budgettet under Landdistriktsfonden skal anvendes til Leader-indsatsen. Denne indsats, der implementeres gennem lokale aktionsgrupper, gennemføres under tematisk mål 9.

Det overordnede princip bag Leader-metoden er at sikre en høj grad af lokal indflydelse i forbindelse med gennemførelse af programindsatsen. Det strategiske fokus for Leader-metoden er, at lokale deltagere skal styre anvendelsen af de landdistriktsmidler, der er afsat til denne indsats, og at der dermed findes lokale løsninger til de lokale udfordringer. Leader-metoden implementeres under fokusområdet "Fremme af lokaludvikling i landdistrikter" (6B) gennem lokale udviklingsstrategier, som udarbejdes af de lokale aktionsgrupper. Dermed aktiveres de lokale aktører, og indsatsen tilrettelægges efter lokale behov og muligheder. Udviklingsstrategierne skal styrke

⁹³ Regeringen nedsatte i maj 2012 et ekspertudvalg, der fik til opgave at belyse forskellige metoder til at opgøre fattigdom og udarbejde forslag til en dansk fattigdomsgrænse. Udvalget har i juni 2013 offentliggjort sit forslag, som regeringen har gjort til sit.

den territoriale sammenhæng og synergivirkningerne mellem foranstaltninger samt tage sigte på landdistriktsøkonomien og –befolkningen i bredere forstand.

Indsatsen under Landdistriktsfonden under tematisk mål 9 vil omfatte støtte til investeringer inden for fødevarerektoren, oprettelse og udvikling af virksomheder, basale serviceydelser og byfornyelse samt samarbejdsprojekter. Der kan desuden ydes støtte til forberedelse af lokale udviklingsstrategier samt drift og udvikling af lokale aktionsgrupper.

De pågældende støtteforanstaltninger skal bl.a. bidrage til at:

- Forbedre rammevilkårene med henblik på at skabe ny beskæftigelse og vækst i landdistrikterne
- Fremme etablering og udvikling af nye virksomheder i landdistrikterne og basale servicefaciliteter
- Understøtte samarbejde om udvikling af nye virksomheder, produkter, processer og teknologier i landdistrikterne
- Styrke opbygning af lokale ressourcer, herunder viden og kompetencer for at fremme entreprenørskab og samarbejde.

Den samlede indsats under tematisk mål 9 har således overvejende til formål at medvirke til at øge beskæftigelsen for særligt udsatte grupper samt styrke jobskabelse og beskæftigelse i landdistrikterne.

Indsatsen inden for iværksætteri under Landdistriktsfonden og Socialfonden skal supplere hinanden. Det er således vigtigt, at der etableres et samarbejde mellem lokale aktionsgrupper, der prioriterer en iværksætterindsats, og den kommunale erhvervsservice, således at indsatsen hos aktørerne trækker i samme retning og understøtter det enstrengede erhvervsservicesystem. Det sikres bl.a. ved, at aktionsgruppens udviklingsstrategi og de målsætninger, som fremgår i denne, stemmer overens med kommunens strategi for den lokale erhvervsservice. En sådan indsats kan eventuelt også ses i sammenhæng med mulighederne for at understøtte den lokale erhvervsservice under tematisk mål 8 under Socialfonden og eventuelle indsatser i de regionale væksthuse.

Samspillet kan også sikres ved øget strategisk dialog mellem de lokale aktionsgrupper og kommunerne om de lokale udfordringer vedrørende jobskabelse og iværksætteri, samt at den kommunale erhvervsservice på den baggrund er bekendt med og opmærksom på de muligheder, som den lokale aktionsgruppe eventuelt stiller til rådighed.

Tematisk mål 10: Investeringer i uddannelse og erhvervsuddannelse med henblik på færdigheder og livslang læring

Målet er, at flere skal gennemføre en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse. En af de udfordringer, som en indsats under tematisk mål 10 skal medvirke til at afhjælpe, er, at der er for få unge, der søger ind på de erhvervsfaglige uddannelser, og at fuldførelsesprocenten er for lav. Andelen af ufaglærte er relativt høj, og Danmark befinder sig i midterfeltet internationalt set, når det gælder andelen af 25-34 årige med en videregående uddannelse. Hertil kommer, at andelen af privatansatte med en videregående uddannelse er forholdsvis lav i Danmark.

Under tematisk mål 10 vil indsatsen – via Socialfonden – have som hovedformål at få flere til at gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse. Særligt er det en udfordring at få flere til at gennemføre en erhvervsuddannelse, og indsatsen her vil derfor fokusere på fx satsning på talentudvikling i erhvervsuddannelsessystemet samt på at skabe flere praktikpladser. Undersøgelser viser, at jo længere medarbejdernes uddannelse er, jo stærkere er sammenhængen mellem produktivitet og uddannelse. Jo længere medarbejdernes uddannelse er, jo mere innovativ er virksomheden også.⁹⁴ En anden del af indsatsen under Socialfonden vil fokusere på opkvalificering af voksne, fra ikke-faglært til faglært eller fra faglært til videregående uddannelse.

Sammenfatning – fælles strategi

Der er med den beskrevne strategi lagt op til, at ESI-fondene i en dansk sammenhæng kan medvirke til at fremme den indsats, som EU-Kommissionen også har anbefalet i sit positionspapir, og i bred forstand medvirke til at fremme vækst og beskæftigelse i hele landet. Endvidere vil indsatsen medvirke til at afhjælpe udfordringer inden for bl.a. miljøbeskyttelse, forvaltning af naturressourcer, tilpasning til klimaforandringerne og omstilling til bioøkonomi mv. Indsatsen under ESI-fondene vil – set i lyset af, at midlerne (særligt for Regionalfonden og Socialfonden) er relativt små – være et supplement til den samlede danske indsats for at styrke vækst og beskæftigelse og grøn omstilling, herunder blandt andet på regionalt niveau.

På mange områder supplerer fondene hinanden og adresserer hver især forskellige udfordringer. Landdistriktsfonden vil indeholde indsatser for landbrugserhvervet, mens Hav- og Fiskerifonden retter sig mod fiskeri- og akvakultursektoren, og Regionalfonden og Socialfonden retter sig mod alle andre sektorer.

Der er dog også mulighed for synergi på udvalgte områder. Mulighederne for synergi vil overvejende kunne komme i spil i forhold til større strategiske satsninger på udvalgte områder, hvor en større kreds af aktører i fællesskab tilrettelægger en indsats i fx flere faser, og hvor forskellige elementer i den samlede satsning understøttes af forskellige fonde.

Eksempler på synergi mellem fondene

Der er potentiale for en fælles indsats på tværs af de fire fonde i forhold til at understøtte hele eller dele af værdikæden i klynger, hvor Danmark har en identificeret styrkeposition. Det gælder for eksempel inden for bioøkonomi og fødevarer og ”Det blå Danmark”.

Bioøkonomi

Danmark har i dag en stærk position på det internationale marked inden for delområder inden for vand, bio og miljøløsninger. Virksomhederne inden for vand, bio og miljøløsninger stod i 2010 for en værditilvækst på godt 30 mia. kr. svarende til knap 5 pct. af den samlede værditilvækst i den private sektor.⁹⁵

Danmark står stærkt inden for industriel bioteknologi og har et potentiale i forhold til produktion af biobaseret materiale, som er baseret på landbruget. En samlet indsats på tværs af de fire ESI-fonde kan medvirke til at realisere det erhvervsmæssige potentiale på dette område.

⁹⁴ CEBR for DEA: Produktivitet og videregående uddannelse, 2010.

⁹⁵ Vækstplan for vand, bio- og miljøløsninger, Regeringen, marts 2013.

Bioøkonomien rummer nye erhvervsmuligheder for landbruget og skovbruget. Der kan være potentiale i at øge biomassehøsten til nonfood formål i Danmark, uden at det berører fødevarerproduktionen og miljøet negativt. Der vurderes desuden at være et betydeligt energibesparelspotentiale i fødevarerproduktionen, særligt inden for den mindre energitunge produktion.

Landbruget og landdistrikterne forventes at komme til at spille en væsentlig rolle i udviklingen af den biobaserede økonomi, da landbruget står for en meget stor andel af biomasseproduktionen som fx halm, husdyrgødning, græs og energipil m.v. Der er samtidig behov for at fremme udnyttelse af husdyrgødning til energiformål, bl.a. gennem etablering og udvidelse af biogas fællesanlæg gårdanlæg og supplerende bedriftsinvesteringer.

Træbrændsler bidrager med 41 pct. af det samlede danske vedvarende energiforbrug.⁹⁶ For nåletræerne går ca. halvdelen af hugsten til bioenergi, hovedsagelig til kraftvarmeproduktion. Løvtræerne leverer især ved til brændeforbruget, som er den mindst forædlede omsætning af biomasse. Der er således fortsat brug for forædling af biomasseomsætningen for at sikre en fortsat rentabel drift.

Landbruget bør således deltage i omstillingen til et biobaseret samfund, der er karakteriseret ved en ressourceeffektiv og bæredygtig udnyttelse af de tilgængelige ressourcer. Dette kan bl.a. ske ved levering af bæredygtig biomasse til eksempelvis bioraffinering.

Landdistriktsfonden kan fx yde støtte til projekter, der gør det muligt for landmanden at eksperimentere med forædling af plantesorter med henblik på at øge biomasseudbyttet af gul og grøn biomasse. Dette vil bidrage til EU's og Danmarks mål om lettere levering og brug af vedvarende energikilder, biprodukter, restprodukter og andre non-food-råmaterialer til bioøkonomi. Landdistriktsfonden kan desuden yde støtte til investeringer i omstilling til bioøkonomi og til samarbejdsprojekter om fremme af omstillingen til den biobaserede økonomi.

Hav – og Fiskerifonden kan bl.a. understøtte bioøkonomien ved følgende indsatser:

- Støtte til projekter, der udforsker marine organismer med henblik på at anvende komponenterne til produktion af fødevarer, farmaceutiske og/eller kosmetiske produkter og/eller til anvendelse i den kemiske industri.
- Støtte til projekter, der ser nærmere på udnyttelse af restprodukter fra fiskeri- og akvakultursektoren med henblik på udnyttelse af biomasse til bioraffinering.

Under Regionalfonden vil der kunne opnås støtte til projekter, der skal fremme virksomheders omstilling af produkter eller processer med henblik på at øge energi- og/eller ressourceeffektiviteten ved at fokusere på udviklingen af nye grønne forretningsmodeller, herunder fx inden for bio-økonomi. Indsatsen rettes mod SMV'er med eksisterende kommercielle produkter eller services på markedet, som danner udgangspunkt for udviklingen af nye energi- og ressourceeffektive forretningsmodeller.

⁹⁶ Energistyrelsen, 2011, og Skove og Plantager, 2012.

Regionalfonden kan også yde støtte til grønne innovationssamarbejder, herunder også inden for bioøkonomi, og herunder evt. med henblik på at anvende ny teknologi i udviklingen af nye produkter i form af fx prototyper.

Socialfonden vil kunne understøtte opkvalificering af arbejdsstyrken inden for områder, der kan fremme udviklingen af biobaserede løsninger fx via kurser for beskæftigede på området. Det er forventningen, at de fire fonde vil kunne støtte forskellige elementer i den samlede værdikæde for udviklingen på det bioøkonomiske område.

Fødevarer

Et andet område, hvor der er potentiale for synergi på tværs af de fire fonde er fødevareområdet. Også her er det forventningen, at de fire fonde vil kunne støtte forskellige elementer i den samlede værdikæde.

Den danske fødevaresektor har tradition for effektiv fødevareproduktion samt for at producere og afsætte fødevarer af høj kvalitet på det internationale marked⁹⁷. En af styrkerne er et tæt samarbejde vertikalt i produktionskæden samt stærke primærproducenter.

De fire fonde kan understøtte hinanden i udviklingen af fødevareområdet ved fx at støtte forskellige elementer i den samlede værdikæde eller forskellige faser inden for et større indsatsområde, der skal fremme vækst og produktivitet og bidrage til jobskabelse på fødevareområdet.

Landdistriktsfonden kan bl.a. støtte investeringer inden for fødevaresektoren (Leader), dvs. tilskud til etablering og udvikling af mikro- og små fødevarevirksomheder.

Hav- og Fiskerifonden kan give tilskud til investeringer i nye produkter, teknologier og processer inden for forarbejdning af fiskeri- og akvakulturprodukter.

Under Regionalfonden vil der eventuelt være mulighed for at støtte op om aktiviteter, der kan fremme innovationen i den danske fødevaresektor og eventuelt få fødevarevirksomheder ind i vækstforløb. Indsatsen kan også handle om at styrke fødevarevirksomhedernes indsats inden for bæredygtige løsninger.

Socialfonden vil kunne understøtte opkvalificering inden for bl.a. forarbejdningssektoren på fødevareområdet med et vækstperspektiv for øje, fx via kurser for beskæftigede på området.

Iværksætter

Iværksætter er også et indsatsområde for flere af fondene, og også her er der potentiale for synergi. Landdistriktsfonden kan understøtte, at der bliver flere iværksættere i landdistrikterne, mens Socialfonden generelt har fokus på at øge antallet af iværksættere via initiativer, der bygger oven på de tilbud, som kommunerne typisk tilvejebringer i den lokale erhvervsservice, jf. også beskrivelserne under tematisk mål 8 og mål 9.

Det blå Danmark

Et fjerde område, hvor der er et betydeligt potentiale for synergi mellem især Regionalfonden og Socialfonden og i begrænset omfang Hav- og Fiskerifonden, er Det Blå Danmark⁹⁸.

⁹⁷ Debatoplæg fra Vækstteam for Fødevarer. www.evm.dk

Nye miljøkrav nødvendiggør en gradvis grøn omstilling af skibsfarten. Det danske erhvervsliv har betydelige kompetencer inden for miljørigtig, maritim teknologi. I de kommende år forventes der en øget efterspørgsel efter blandt andet nye løsninger, såsom reduktion af svovl- og partikeludledninger fra skibes motorer samt brændstofbesparende teknologier, rensning af ballastvand og konstruktion af skibe i letvægtsmaterialer. Hertil kommer udvikling af infrastruktur og udstyr til digital informationsudveksling skibe imellem og mellem skib og land, som bidrager til øget sikkerhed, mindsket brændstofforbrug via forbedret ruteplanlægning og effektivisering af transmodal transportlogistik. Der er også et potentiale for produktion af mindre skibe og udstyr til montering og drift af havvindmølleparker samt servicering af olie- og gasinstallationer.

De tre fonde kan understøtte hinanden i udviklingen af Det Blå Danmark ved at støtte forskellige elementer i hele kæden eller ved at støtte forskellige faser inden for et større sammenhængende indsatsområde, som tilsammen kan bidrage til vækst og jobskabelse. Det kunne fx være via udvikling af nye produkter, teknologier og processer, som kan bidrage til mere miljørigtig transport, en mere bæredygtig forvaltning af naturressourcerne, såvel som maritim uddannelse og kompetenceudvikling.

Afgrænsninger

Det er kendetegnende for Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden, at indsatsen primært er rettet mod udviklingen i primærerhvervene. I forhold til Regionalfonden og Socialfonden er udgangspunktet, at indsatsen ikke retter sig mod særlige sektorer eller målgrupper. Dog vil der for virksomheder inden for fiskeri og akvakultur samt primærproduktion af landbrugsprodukter gælde visse begrænsninger. Erhvervsaktører, der har fagligt afsæt i primærerhverv, kan således deltage i projekter på basis af selvstændige CVR-numre, der ikke er knyttet til primærerhverv, når deres deltagelse er projektrelevant. De vil derimod ikke kunne deltage alene på basis af et CVR-nummer, der er knyttet til primærerhverv.

På de områder, hvor de fire fonde med fordel kan understøtte hinanden, vil der således generelt være brug for at se nærmere på, hvilke fonde der bedst passer som finansieringskilde i forhold til den enkelte aktivitet, hvilket også medvirker til at minimere risikoen for dobbeltfinansiering.

Sammenfatning

Tabel 10. De operationelle programmer for Regionalfonden og Socialfonden: Et overblik over udvælgelsesgrundlaget for tematiske mål og investeringsprioriteter under samhørighedspolitikken

Valgte tematiske mål	Valgt investeringsprioriteter	Argumenter for tilvalg
Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation (tematisk mål 1)	<i>I(b)</i> <i>Fremme erhvervslivets investeringer i F&I, udvikle forbindelser og synergievirkninger mellem virksomheder, forsknings- og udviklingscentre og de videregående uddannelser, navnlig med hensyn til investering i udvikling af produkter og tjenesteydelser, teknologi-overførsel, social innovation, miljøin-</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Lav produktivitetsvækst i danske virksomheder. • Færre innovative virksomheder i Danmark end de lande, vi sammenligner os med. • Anbefalinger i EU-Kommissionens positionspapir

⁹⁸ Vækstplan for Det Blå Danmark, Regeringen, December 2012.

	<i>novation, public service-applikationer, stimulering af efterspørgsel, netværksamarbejde, klynger og åben innovation ved hjælp af intelligent specialisering, samt støtte til teknologisk og anvendt forskning, pilotlinjer, foranstaltninger med henblik på hurtig produktvalidering, avanceret produktionskapacitet og første produktion, navnlig inden for centrale nøgleteknologier og formidling af teknologier til anvendelse inden for alle områder.</i>	om fortsat at understøtte innovationssamarbejde og klynger gennem smart specialisering.
Fremme SMV'ers, landbrugssektorens og fiskeri- og akvakultursektorens konkurrenceevne (tematisk mål 3)	<i>3(b) Udvikle og gennemføre nye forretningsmodeller for SMV'er, navnlig med hensyn til internationalisering.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Få danske virksomheder kommer ind i solide vækstforløb. • Anbefalinger i EU-Kommissionens positionspapir om at skabe flere vækst-SMV'er.
Støtte til overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer (tematisk mål 4)	<p><i>1 (b) Fremme erhvervslivets investeringer i F&I, udvikle forbindelser og synergievirkninger mellem virksomheder, forsknings- og udviklingscentre og de videregående uddannelser, navnlig med hensyn til investering i produkter og tjenesteydelser, teknologioverførsel, social innovation, miljøinnovation, public service-applikationer, stimulering af efterspørgsel, netværksamarbejde, klynger og åben innovation ved hjælp af intelligent specialisering, samt støtte til teknologisk og anvendt forskning, pilotlinjer, foranstaltninger med henblik på hurtig produktvalidering, avanceret produktionskapacitet og første produktion, navnlig inden for centrale nøgleteknologier og formidling af teknologier til anvendelse inden for alle områder.</i></p> <p><i>4(ea) Fremme forskning og innovation inden for og indførelse af lavemissionsteknologier.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • På trods af kraftige energiforbedringer over de seneste år er der behov for en grundlæggende grøn omstilling af danske virksomheder, hvilket er en reel konkurrenceparameter for virksomheden og nødvendig i omstillingen til et mindre udledende og mere resourceeffektivt samfund. • Danmark er stadig et stykke fra at nå målet om at reducere drivhusgasudledningen med 20 % på trods af positiv udvikling og en markant nationalt prioriteret indsats. • Anbefaling i EU-Kommissionens positionspapir om at sætte fokus på grønne løsninger til indarbejdelse i virksomheder. • Byer udfordres som følge af øget tilflytning af serviceproblemer inden for fx energiforsyning og affaldshåndtering som samlet set giver en udfordring for reduktion af udledning af drivhusgasser. • Boliger tegner sig for ca. 20 % af den samlede CO₂-udledning, samtidig med at 30-40 % af ener-

		giforbruget sker i bygninger.
Fremme af bæredygtig beskæftigelse af høj kvalitet og støtte til arbejdskraftens mobilitet (tematisk mål 8)	<p><i>Selvstændig virksomhed, iværksætteri og virksomhedsetablering, herunder innovative SMV'er.</i></p> <p><i>Arbejdsstyrkens, virksomheders og iværksætteres tilpasning til forandringer.</i></p> <p><i>Modernisering af arbejdsmarkedets institutioner, såsom offentlige og private arbejdsformidlinger og forbedring af matchning til arbejdsmarkedets behov, herunder gennem aktioner, som fremmer arbejdskraftens mobilitet på tværs af landegrænser og gennem mobilitetsordninger og bedre samarbejde mellem institutioner og relevante interessenter.</i></p>	<p>Iværksættere har stor betydning for jobskabelsen i Danmark. Samtidig bidrager nye virksomheder til at styrke virksomheds-dynamikken og derigennem produktiviteten. Iværksætteraktiviteten er faldende i Danmark, og Danmark er sattet bagud i forhold til de førende lande. Samtidig er der færre, der modtager undervisning i iværksætteri i forhold til de bedste lande.</p> <p>Danmark halter efter på produktivtetsudviklingen, og der er derfor behov for at øge virksomhedernes jobskabelse og produktivitet.</p> <p>Højt kvalificeret udenlandsk arbejdskraft er en drivkraft for produktiviteten i videnintensive brancher.⁹⁹ International mobilitet er en kilde til spredning af viden.</p>
Fremme af social inklusion, bekæmpelse af fattigdom og enhver forskelsbehandling (tematisk mål 9)	<p><i>Aktiv inklusion, herunder med henblik på at fremme lige muligheder og aktiv deltagelse og forbedring af beskæftigelsesevnen.</i></p>	<p>Antallet af personer i husstande med lav beskæftigelse skal reduceres med 22.000 frem mod 2020, men antallet er steget siden 2008.</p>
Investeringer i uddannelse og erhvervsuddannelse med henblik på færdigheder og livslang læring (tematisk mål 10)	<p><i>Forbedre arbejdsmarkedsrelevansen af uddannelsessystemer, lette overgangen fra skole til arbejdsmarked, styrke erhvervsuddannelsessystemerne og deres kvalitet, herunder via mekanismer til forudsigelse af efterspurgte færdigheder, tilpasning af læseplaner samt etablering og udvikling af arbejdsbaserede læringsystemer, herunder systemer med kombineret teoretisk og praktisk læring samt praktikpladsordninger.</i></p> <p><i>Forbedre lige adgang til livslang læring for alle aldersgrupper i formelt, ikke-formelt og uformelt regi, forbedre arbejdsstyrkens viden, færdigheder og kompetencer og fremme fleksible læringsveje, herunder via erhvervsvejledning og validering af erhvervede kompetencer.</i></p>	<p>Danmark vil i fremtiden komme til at mangle især faglært arbejdskraft. Erhvervsuddannelserne har faldende søgning og relativt højt frafald.</p> <p>Danmark er i midterfeltet, når det gælder 25-34-årige med en videregående uddannelse, og andelen er siden 2007 steget mindre end i andre lande.</p>

⁹⁹ Produktivitetskommissionen: *Analyserapport 2: Konkurrence, internationalisering og regulering*, 2013.

1.3.2. De forventede hovedresultater for hver fond, herunder identifikation af, hvordan den enkelte fond forventes at bidrage substantielt til at nå EU 2020-målene og evt. de landespecifikke anbefalinger.

Det overordnede formål med de danske regional- og socialfondsprogrammer 2014-2020 er at medvirke til at styrke den økonomiske vækst i alle danske regioner og bidrage til at indfri EU 2020-målene om intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst. Det skal primært ske ved at øge jobskabelsen (antal arbejdstimer) og produktivitetsudviklingen (værdiskabelsen pr. arbejdstime). Indsatsen er fokuseret via en række specifikke mål som, hvis de opfyldes, vil bidrage til det overordnede mål om at styrke den økonomiske vækst i Danmark. De specifikke mål er udvalgt, så regional- og socialfondsprojekterne samtidig vil bidrage til at indfri de danske EU 2020-mål, nemlig målene vedrørende beskæftigelse, forskning og udvikling, klima- og energi, uddannelse og social inklusion.

De regionale vækstfora vil imidlertid med afsæt i de regionale vækst- og udviklingsstrategier kunne målrette indsatsen i forhold til de regionale erhvervsmæssige styrker og særlige udfordringer i området og dermed supplere og bidrage til at implementere den nationale vækstindsats med afsæt i det enkelte områdes muligheder.

I de regionale vækstpartnerskaber for 2013 har de regionale vækstfora og regeringen aftalt, at de regionale vækstfora skal medvirke til opfølgningen på vækstplanerne på områder, der også understøtter de særlige regionale styrkepositioner (intelligent specialisering)¹⁰⁰.

Samtidig vil de regionale vækstfora med vækst- og udviklingsstrategierne sikre et tættere samspil mellem erhvervs-, uddannelses- og beskæftigelsesindsatsen, og aftalerne om regionale vækstpartnerskaber vil sikre en tættere sammenhæng mellem den nationale, regionale og lokale vækstindsats.

Alle indsatser under landdistriktsprogrammet skal generelt bidrage til fremme af miljø-, klima- og naturbeskyttelse, herunder opfyldelse af EU's Vandrammedirektiv og Natura 2000-direktiverne samt reduktionsmålene for drivhusgasser fra ikke-kvote sektoren. Samtidig skal alle ordninger bidrage til at afbøde de økonomiske virkninger for de berørte jordbrugere.

Indsatsen vil desuden medvirke til at styrke innovationen inden for jordbrug-, skovbrugs og fødevarerektoren og styrke sektorens konkurrenceevne under produktionsvilkår, hvor der tages større hensyn til miljø- og klimapåvirkning samt dyrevelfærd.

Endvidere vil Leader-indsatsen bidrage til at styrke jobskabelsen og beskæftigelsen samt udviklingen i landdistrikterne.

Den Europæiske Hav- og Fiskerifond vil kunne anvendes inden for følgende prioriteter: Fremme af bæredygtigt og ressourceeffektivt fiskeri og akvakultur og forarbejdning; fremme af innovativ, konkurrencedygtig og vidensbaseret fiskeri- og akvakultur og forarbejdning; fremme af gennemførelsen af den fælles fiskeripolitik; øge beskæftigelsen og territorial sammenhæng samt fremme af gennemførelsen af den integrerede havpolitik.

¹⁰⁰ Regionale vækstpartnerskaber, www.evm.dk

I tabellen nedenfor beskrives de forventede hovedresultater af indsatsen under de fire fonde forstået som de vigtigste forandringer, som Danmark vil bidrage til at opnå under de enkelte tematiske mål på lang sigt. En mere detaljeret beskrivelse af de forventede hovedresultater under de enkelte fonde findes i de operationelle programmer.

Tabel 11: Tematiske mål og forventede hovedresultater

Tematisk mål	Fond	Forventede hovedresultater
1. Styrke forskning, teknologisk udvikling og innovation	ERDF	Øge antallet af innovative virksomheder i Danmark for herved at øge produktivitetsvæksten. Indsatsen vil samtidig bidrage til at indfri EU 2020-målene vedrørende beskæftigelse samt forskning og udvikling.
	EAFRD	Styrke innovationen inden for jordbrugs-, skovbrugs- og fødevarerektoren.
3. Fremme SMV'ers, landbrugssektorens og fiskeri- og akvakultursektorens konkurrenceevne	ERDF	Øge antallet af vækstvirksomheder. Vil direkte bidrage til EU 2020-målet vedrørende beskæftigelse og til den landespecifikke anbefaling vedrørende øget produktivitetsvækst.
	EAFRD	Styrke konkurrenceevnen i jordbrugs- og fødevarerektoren gennem investeringer i nye teknologier og samarbejde om udvikling af nye produkter og teknologier inden for fx miljø, energi, klima og dyrevelfærd.
	EMFF	Styrke konkurrenceevnen og innovation i fiskeri- og akvakultursektoren.
4. Støtte overgangen til lavemissionsøkonomi i alle sektorer	ERDF	Forbedre energi- og ressourceeffektiviteten i virksomheder og reducere energiforbruget i byer med over 30.000 indbyggere. Vil bidrage til at reducere udledning af drivhusgasser (EU2020-målet vedrørende klima) og forventes også at have positive effekter på jobskabelse og produktivitetsvækst.
	EAFRD	Indsatsen vil bidrage til at fremme energieffektiviteten i landbruget, gartneriet og fødevarerektoren samt fremme omstillingen til bioøkonomi.
5. Fremme af tilpasning af klimaforandringer og risikoforebyggelse og -styring	EAFRD	Indsatsen vil bidrage til, at der opnås en mere miljømæssigt bæredygtig og ressourceeffektiv produktion og opnås en tilfredsstillende naturtilstand i udpegede områder og et vandmiljø med højere vandkvalitet. Desu-

		den øget ressourceeffektivitet i det primære jordbrug.
6. Beskyttelse af miljøet og fremme af ressourceeffektivitet	EAFRD	Indsatsen vil bidrage til, at der opnås en mere miljømæssigt bæredygtig og ressourceeffektiv produktion og opnås en tilfredsstillende naturtilstand i udpegede områder og et vandmiljø med højere vandkvalitet. Desuden øget ressourceeffektivitet i det primære jordbrug.
	EMFF	Indsatsen vil bidrage til, at der opnås en mere bæredygtig forvaltning af naturressourcerne og en øget ressourceeffektivitet i fiskeri- og akvakultursektoren. Indsatsen vil desuden forbedre grundlaget for øgede fiskebestande.
8. Fremme af bæredygtig beskæftigelse af høj kvalitet og støtte til arbejdskraftens mobilitet	ESF	Øge jobskabelsen i virksomheder. Det sker via rådgivning, vejledning og uddannelse til iværksættere og via vækstrettet kompetenceudvikling målrettet virksomhedens behov. Dermed vil indsatsen også bidrage til 2020-målet om at øge beskæftigelsesfrekvensen. Endelig skal jobmobiliteten på tværs af landegrænser øges.
9. Fremme af social inklusion, bekæmpelse af fattigdom og enhver forskelsbehandling	ESF	Øge beskæftigelsen for personer på kanten af arbejdsmarkedet via øget uddannelse blandt unge med særlige udfordringer og gennem fremme af beskæftigelse, bl.a. i socialøkonomiske virksomheder. Det er samtidig i tråd med de landespecifikke anbefalinger, og bidrager til 2020-målet om at øge beskæftigelsesfrekvensen til 80 pct. ¹⁰¹
	EAFRD	Indsatsen vil bidrage til at styrke jobskabelsen og beskæftigelsen samt udviklingen i landdistrikterne.
10. Investeringer i uddannelse og erhvervsuddannelse med henblik på færdigheder og livslang læring.	ESF	Flere skal gennemføre en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse. Det sker via en særlig indsats på erhvervsskolerne, der vil få flere til at gennemføre en erhvervsfaglig uddannelse samt via formelle uddannelsesløft, der skal løfte personer i arbejdsstyrken fra ikke-faglært til faglært og fra faglært til videregående uddannelse. Indsatsen er samtidig i tråd med de landespecifikke anbefalinger og bidrager til 2020-målene om early school leaving og videregående uddannelse. ¹⁰²

¹⁰¹ Indsatsen under dette mål medvirker i særlig grad til at opfylde den landespecifikke anbefaling nr. 2 vedrørende marginalisering, jf. afsnit 1.1.1. Det skal desuden iagttages, at regeringen har fastlagt en fattigdomsgrænse i Danmark: <http://www.sm.dk/Temaer/socialt-omraade/ekspertudvalg-fattigdom/Documents/Faktaark%201.pdf>

¹⁰² Regeringen nedsatte i maj 2012 et ekspertudvalg, der fik til opgave at belyse forskellige metoder til at opgøre fattigdom og udarbejde forslag til en dansk fattigdomsgrænse. Udvalget har i juni 2013 offentliggjort sit forslag, som regeringen har gjort til sit.

Som det fremgår af tabellen, er det forventningen, at indsatsen under ESI-fondene vil medvirke til at imødegå de udfordringer, som blev fremhævet i afsnit 1.1, og som EU-Kommissionen også peger på i positionspapiret for Danmark. Forventningen er således, at indsatsen under ESI-fondene vil styrke produktiviteten og konkurrenceevnen i danske virksomheder og bidrage til udviklingen af landbrugserhvervet og fiskeri- og akvakultursektoren.

Effektmåling af regionalfonds- og socialfondsprojekter

Det er forventningen, at Regionalfonden og Socialfonden kan medvirke til at styrke den regionale vækst og beskæftigelse, selv om beløbet fra fondene er relativt lille i forhold til Danmarks BNP. Der er generelt fra såvel de regionale vækstfora som fra national side stort fokus på, hvilke resultater der skabes med Regionalfonden og Socialfonden.

Alle regionalfonds- og socialfondsprojekter skal opstille konkrete mål for deres output og effekter, og projekterne skal løbende opgøre, om målene indfries eller ej. Som led i resultatorienteringen vil de deltagende virksomheders CVR- og p-numre og de deltagende personers CPR-numre blive registreret og koblet med Danmarks Statistiks registre, så man kan følge den faktiske udvikling i virksomhedernes beskæftigelse, værdiskabelse mv. og for personers vedkommende deres beskæftigelse og uddannelsesniveau og – hvor det er muligt og relevant – sammenholde dem med en kontrolgruppe.

Effektmåling under landdistriktsprogrammet

EU-Kommissionen og medlemslandene etablerer i samarbejde en fælles overvågnings- og evalueringsramme (CMEF) med henblik på at måle resultaterne af den fælles landbrugspolitik, og rammen skal omfatte alle foranstaltninger under den fælles landbrugspolitik.

Hensigten er at måle landdistriktsprogrammets fremskridt, effektivitet og gennemslagskraft i forhold til de opstillede program mål og målsætninger for de enkelte støtteordninger ved hjælp af en række nationalt og EU-fastsatte indikatorer, der omfatter baseline-indikatorer, outputindikatorer, resultatindikatorer og effektindikatorer.

Alle oplysninger om outputindikatorer indsamles i forbindelse med ansøgninger om støtte. Ansøgninger om støtte bliver udformet således, at ansøger skal angive de relevante oplysninger for den foranstaltning, der søges under. Oplysningerne tages ind i sagsbehandlingssystemet, jf. afsnit 4.1, hvor der vil kunne genereres rapporter, der opsummerer oplysningerne fra samtlige ansøgere.

Oplysninger til brug for resultatindikatorerne indsamles som hovedregel ved afrapporteringer af projekterne. Oplysningerne indtastes i sagsbehandlingssystemet, hvorfra rapporter vil kunne genereres.

Data for effektmåling ved brug af de overordnede effektindikatorer indsamles af den uafhængige evaluator. Oplysninger vedrørende baseline-indikatorerne indsamles hvert andet år i forbindelse med udarbejdelse af den strategiske statusrapport.

Der afrapporteres på indikatorerne i forbindelse med de udvidede statusrapporter i 2017 og 2019 samt ex post evaluering.

*Effektmåling under fiskeriudviklingsprogrammet
Afventer.*

1.4. Indikativ fordeling af EU-støtten på hvert tematisk mål på nationalt niveau for hver af ESI-fondene såvel som det totale indikative beløb, som forventes at gå til klimaforandringsmålene.¹⁰³

Der vil blive en ligelig fordeling af midler mellem Regionalfonden og Socialfonden i Danmark. Der er ved fordelingen af regionalfonds- og socialfondsmidlerne på de enkelte tematiske mål tilstræbt, at kravet om tematisk koncentration er iagttaget, og at en tilpas volumen og kritisk masse i den enkelte indsats er mulig. Desuden er der generelt taget højde for nationale initiativer, jf. særligt det nationale reformprogram.

I fordelingen af regionalfondsmidlerne gives der højest prioritet til de områder, som forventes at kunne sikre Danmarks produktivitetsvækst og konkurrenceevne på lang sigt. Derfor anvendes den største del af midlerne på tematisk mål 1 med henblik på at øge andelen af innovative virksomheder. Men det er også en betydelig udfordring at få flere virksomheder, ikke mindst SMV'er, ind i solide vækstforløb. Derfor anvendes en betydelig del af regionalfondsmidlerne også til at øge antallet af vækstvirksomheder. De 20 pct. af regionalfondsmidlerne, der anvendes til omstilling til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer, er rettet mod aktiviteter, der samtidig har potentiale til at fremme SMV'ers konkurrenceevne via grønne forretningsmodeller. Regionalfondsindsatsen supplerer en række nationale initiativer med henblik på at fremme grøn vækst.

Indsatsen vedrørende integreret bæredygtig byudvikling er på de 5 pct., som kræves, jf. den generelle forordning. Indsatsen supplerer den generelle danske indsats vedrørende integreret byudvikling.

I forhold til socialfondsindsatsen gives der højst prioritet til det område, hvor de største udfordringer er konstateret, og hvor socialfondsindsatsen samtidig mest meningsfuldt kan supplere den nationale indsats. Selv om der i Danmark afsættes betydelige midler til uddannelse af både unge og voksne, vurderes udfordringen på erhvervsskoleområdet at være af en karakter, så den med fordel kan suppleres med en stedbaseret indsats på regionalt niveau. Det samme gælder for voksenuddannelser, hvor der med regeringens Vækstplan DK lægges op til en styrkelse af voksen- og efteruddannelsesindsatsen, der bl.a. skal bidrage til et kompetenceløft, så flere ufaglærte bliver faglærte.

Derfor afsættes ca. 40 pct. af de samlede projektmidler til en indsats under prioritetsakse 4, der skal bidrage til at højne arbejdsstyrkens formelle uddannelsesniveau, ved at flere gennemfører en erhvervsrettet kompetencegivende uddannelse på faglært eller videregående uddannelsesniveau.

En anden opkvalificeringsindsats gennemføres under prioritetsakse 1, som sigter mod vækstrettet kompetenceudvikling og efteruddannelse, og hvor de erhvervede kompetencer ikke behøver at føre til et højere formelt uddannelsesniveau. I stedet søges beskæftigelsen øget ved, at de deltagende personer/virksomheder gennemfører vejlednings-/rådgivningsforløb eller deltager i for-

¹⁰³ Der tages forbehold for, at fordelingen af midler på fonde, prioriteter, tematiske mål, regionstyper mv. vil blive justeret, når budgettet er kendt og forordningsgrundlaget vedtaget.

skellige former for kompetenceudviklingsforløb og efteruddannelse med det formål at styrke virksomhedens vækst. Hertil kommer indsatsen rettet mod iværksætter og iværksætterkultur (rådgivning og undervisning). Samlet set afsættes også 40 pct. af midlerne til de to investeringsprioriteter under prioritetsakse 1.

Indsatsen inden for social inklusion fastholdes på forordningskravet på 20 pct. Det skyldes, at den danske udfordring på dette område forekommer at være af begrænset omfang i kraft af Danmarks veludbyggede sociale sikkerhedsnet, og at den danske indsats på området i lyset heraf vurderes at være betydelig, jf. gennemgangen af gennemførte og planlagte tiltag i Danmarks Nationale Reformprogram 2013.

Endelig har EU-Kommissionen anbefalet, at arbejdskraftens mobilitet understøttes¹⁰⁴, hvilket vil ske med EURES-indsatsen under prioritetsakse 2. Beløbsstørrelsen til denne indsats er fastsat på baggrund af den hidtidige driftsbevilling til EURES-indsatsen.

I forhold til typer af regioner er det udgangspunktet for Regionalfonden og Socialfonden, at indsatsen i forhold til Region Sjælland ikke adskiller sig væsentligt fra indsatsen i resten af landet, og det er forventningen, at fordelingen i forhold til Region Sjælland følger fordelingen for resten af landet.

Landdistriktsprogrammet bidrager med finansiering til gennemførelse af en lang række af den danske regerings målsætninger og indsats. Særligt er der i forbindelse med regeringens Grøn Vækst aftale gældende for perioden 2010-2015 indført en række målsætninger på miljø- og naturområdet med finansiering fra landdistriktsprogrammerne. Der er også på økologiområdet og landdistriktsområdet fastlagt nationale målsætninger, som forfølges med programmidler, og programindsatsen vil skulle bidrage til opfølgning på Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger og anbefalinger fra regeringens vækstplaner for Fødevarer og for Vand, bio og miljøløsninger. Langt størstedelen af natur- og miljøindsatsen under programmet vil understøtte implementeringen af Vandrammedirektivet og Natura 2000-direktiverne.

Den samlede ramme, der er til rådighed for landdistriktsprogrammet 2014-2020, er mindre end rammen for perioden 2007-2013. På baggrund af ovenstående er der fastlagt en prioritering efter følgende pejlemærker:

- Direktivløftende natur- og miljøindsatser fortsættes på det niveau, der med Grøn Vækst er forudsat til og med 2015.
- Økologiindsatser fortsættes på et niveau, som understøtter regeringens målsætning om fordobling af det økologiske areal i 2020.
- Indsatser inden for målene for vækst og konkurrenceevne samt landdistriktsudvikling fortsættes, men nedjusteres i lyset af den lavere finansielle ramme for programmet i forhold til perioden 2007-2013.
- Der skal ske en forenkling af indsatserne under programmet.

¹⁰⁴ Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in Denmark for the period 2014-2020, Ares(2012)1307708-06/11/2012

Denne prioritering afspejles i den indikative fordeling af budgettet på EU-prioriteter og tematiske mål, idet langt den største del anvendes til forfølgelse af fællesskabsmålet om bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimatiltag, dvs. primært gennem indsatser under tematisk mål 5 og 6 og EU-prioritet 4.

Det bemærkes, at der ved indgangen til programperioden 2014-2020 vil være en gruppe af allerede afgivne tilsagn fra de to foregående programperioder, hvortil der fortsat skal udbetales støtte i 2014-2020, og dette vil ske med finansiering fra Landdistriktsfondens budget for 2014-2020. Det drejer sig primært om tilsagn, der er afgivet under arealordningerne, og det er typisk tilsagn med 5-årige eller 20-årige udbetalinger, fx MVJ-tilsagn og tilsagn under skovordningerne. Der vil dog også være tilsagn under projektordningerne med væsentlige udestående udbetalinger, fx projektordningerne for vådområder, etablering af biogasanlæg og projekter under LAG. Disse udbetalinger, der benævnes "Halen", indgår i den indikative fordeling af støtten fra Landdistriktsfonden.

En betydelig del af budgettet anvendes til indsatser under tematisk mål 5 (fremme af tilpasning til klimaforandringer). Dette skyldes dels væsentlige udestående udbetalinger fra programperioden 2007-2013, jf. ovenfor, og dels det forhold, at budgettet til EU-prioritet 4 skal fordeles med 50 pct. på tematisk mål 5 og de resterende 50 pct. på tematisk mål 6.

Den indikative fordeling for Hav- og Fiskerifonden – *Afventer politisk beslutning.*

1.4.1 Den indikative fordeling af støtte fra EU for hvert tematisk mål på nationalt niveau og for hver fond (EUR)¹⁰⁵.

	ERDF	ESF	EAFRD	EMFF	TOTAL
1. Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation	87.554.436		16.537.311		
2. Bedre adgang til og brug og kvalitet af information og kommunikationsteknologi					
3. Styrkelse af de SMV'ers, landbrugssektorens (EAFRD) og fiskeri- og landbrugssektorens (EMFF) konkurrenceevne	68.002.039		70.267.919		
4. Støtte til overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sektorer	41.451.729		13.100.671		
5. Fremme af tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og risikostyring			256.648.547		
6. Bevarelse og beskyttelse af miljøet og fremme af ressourceeffektivitet			211.226.995		
7. Fremme af bæredygtig transport og afskaffelse af flaskehalsproblemer i vigtige netinfrastrukturer					

¹⁰⁵ Resultatreserven fremgår ikke af tabellen.

8. Fremme af bæredygtig beskæftigelse af høj kvalitet og støtte til arbejdskraftens mobilitet		77.759.850			
9. Fremme af social inklusion, fattigdomsbekæmpelse og enhver forskelsbehandling		41.477.688	36.443.408		
10. Investeringer i uddannelse og erhvervsuddannelse med henblik på færdigheder og livslang læring		77.770.666			
11. Styrkelse af institutionel kapacitet for offentlige myndigheder og interesseparter og effektiv offentlig forvaltning.					
Teknisk bistand	9.607.637	9.607.637	25.175.839		
Total	206.615.841	206.615.841	629.400.690¹⁰⁶		

Information omkring ”Initiativ for Unges Beskæftigelse (YIE)”, som er programmeret under tematisk mål 8 “Fremme af beskæftigelse og støtte til arbejdskraftens mobilitet”:

”Initiativ for Unges Beskæftigelse” specifik allokering	Ikke relevant for Danmark
ESF tilsvarende finansiering	Ikke relevant for Danmark

¹⁰⁶ Tallene kan blive justeret i forbindelse med fremsendelsen af landdistriktsprogrammet.

Information omkring allokeringen til teknisk bistand i forhold til regionskategori, hvor relevant.

Fond	Regionskategori, hvor relevant	Allokering til teknisk bistand (EUR)	Andel af teknisk bistand ud af samlet allokering (i forhold til fond eller regionskategori, hvor relevant)
ERDF	Overgangsregioner	2.100.984	5 pct.
	Mere udviklede regioner	8.229.808	5 pct.
ESF	Overgangsregioner	2.100.984	5. pct.
	Mere udviklede regioner	8.229.808	5 pct.
Samhørighedsfonden	NA		
EAFRD	NA	25.175.839	4 pct.
EMFF	NA	<i>Afventer</i>	

ESFs andel i forhold til strukturfondene (ERDF og ESF) (Art. 84(3) og Bilag III i den generelle forordning)

ESF's andel af strukturfondenes (ESF og ERDF) ressourcer til de operationelle programmer for målene om Konvergens og Regional konkurrenceevne og beskæftigelse i programperioden 2007-2013.	50 pct.
ESF's minimumsandel i medlemsstaten. ¹⁰⁷	50 pct.
ESF's andel i strukturfondsmidler i programperioden 2014-2020. ¹⁰⁸	50 pct.

¹⁰⁷ Beregnet i overensstemmelse med Annex III /CPR

¹⁰⁸ Beregnet på baggrund af totalbeløb til ESI-fondene, jf. den første tabel under afsnit 1.4.1.

Sektion 1B.

1.5. Anvendelsen af horisontale principper og policymål i implementeringen af ESI-fondene.

1.5.1. Gennemførelsen af partnerskabsprincippet (med reference til den generelle forordnings artikel 5 og artikel 15 (1) (c)), herunder en indikativ liste af partnere og et resumé af, hvad der er gjort for at involvere disse partnere, jf. den generelle forordnings artikel 5, samt et resumé af, hvad der er deres rolle i forberedelsen af partnerskabsaftalen og statusrapporten, jf. artikel 52 i den generelle forordning.

Partnerskabsaftalen er i overensstemmelse med den generelle forordnings artikel 5 blevet til i dialog mellem de væsentligste parter, der skal medvirke til at løse de produktivitets- og vækst-udfordringer og de udfordringer i landbruget og fiskerierhvervet, som er kendetegnende for Danmark. De involverede parter har således været aktører, der enten har en væsentlig faglig interesse i og viden om de indsatser, der skal adresseres via ESI-fondene, eller som i sidste ende skal medvirke i implementeringen af de operationelle programmer.

Erhvervsstyrelsen/Erhvervs- og Vækstministeriet og NaturErhvervstyrelsen/Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har som forvaltningsmyndigheder for henholdsvis Regionalfonden og Socialfonden og Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden lagt vægt på at inddrage de væsentligste aktører i udarbejdelsen af partnerskabsaftalen og de operationelle programmer.

Udarbejdelsen af partnerskabsaftalen blev formelt skudt i gang med en workshop den 27. september 2012, hvor de forordningsmæssige rammer og oplæg til tematisk koncentration blev præsenteret. De væsentligste parter modtog direkte invitation til workshoppen, der desuden blev annonceret offentligt på Erhvervsstyrelsens hjemmeside www.regionalt.dk. Liste over de inviterede er vedlagt som bilag 1.

Med henblik på koordinering af forberedelsen af partnerskabsaftalen har der været nedsat en gruppe med deltagelse af Finansministeriet, Udenrigsministeriet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri og Erhvervs- og Vækstministeriet (formand). Der er desuden etableret en tværministeriel følgegruppe (embedsmænd) vedrørende ESI-fondene. Den tværministerielle følgegruppe har haft deltagelse fra Finansministeriet, Udenrigsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, Ministeriet for Klima, Energi og Bygninger, Miljøministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet, Undervisningsministeriet, Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter, Økonomi- og Indenrigsministeriet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri og Erhvervs- og Vækstministeriet. Den tværministerielle embedsmandsgruppe har afholdt tre møder, ligesom såvel udkast til partnerskabsaftalen og udkast til de operationelle programmer for Regionalfonden og Socialfonden har været i skriftlig høring i den tværministerielle følgegruppe. Desuden er udkastet til landdistriktsprogram udsendt til den tværministerielle følgegruppe i forbindelse med den eksterne høring af programmet.

Der er i forlængelse af workshoppen den 27. september 2012 i Odense afholdt tre separate workshops om udarbejdelsen af hvert af de kommende programmer, hvor der samtidig er informeret om arbejdet med partnerskabsaftalen. De inviterede fremgår af bilag 2.

Herudover har den fælles strategi på tværs af fondene været til diskussion i Danmarks Vækstråd den 8. november 2012 i lyset af præsentationen af EU-Kommissionens positionspapir, herunder udarbejdelse af udtalelse om anvendelsen af ESI-fondene med særlig vægt på Regionalfonden og Socialfonden. EU-Kommissionens positionspapir blev præsenteret ved et arrangement med EU-kommissær Johannes Hahn den 3. december 2012 i København. Der var inviteret repræsentanter for ministerier, regioner, relevante organisationer og foreninger, forsknings- og uddannelsesinstitutioner og rådgivningsfirmaer mv. Listen over inviterede fremgår af bilag 3.

Erhvervsstyrelsen og NaturErhvervstyrelsen har orienteret om status for arbejdet med de kommende programmer og partnerskabsaftalen på møder i de respektive overvågningsudvalg i efteråret 2012, i foråret 2013, i efteråret 2013 og i foråret 2014.

Erhvervsstyrelsen og NaturErhvervstyrelsen har hver for sig afholdt en række bilaterale møder med relevante ministerier (Beskæftigelsesministeriet, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, Ministeriet for Klima- og Energi,- og Bygninger, Miljøministeriet, Uddannelse- og Forskningsministeriet, Undervisningsministeriet og Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter) og organisationer (fx DA, LO, Dansk Byggeri, DI (Dansk Industri), Dansk Erhverv, Landbrug & Fødevarer, Danmarks Fiskeriforening, Dansk Akvakultur, Danske Havne, Danmarks Fiskerhandlere, Danske Regioner, KL, Finansrådet, Rådet for Socialt Udsatte og Danske Handicaporganisationer), foreninger (fx Sammenslutningen af Danske Småøer, Danmarks Idrætsforbund og Greenpeace) og andre interessenter (Videncenter for Kystturisme og Visit Nordjylland) til brug for udarbejdelsen af partnerskabsaftalen og programmerne.

Erhvervsstyrelsen har holdt oplæg vedrørende partnerskabsaftalen og særligt regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet for dels de brede vækstforumsekretariater¹⁰⁹, dels for de regionale vækstfora (politisk niveau). Desuden har der løbende i 2013 været afholdt fire møder om partnerskabsaftalen og regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet med de regionale vækstforumsekretariater samt ét særskilt møde om finansielle instrumenter.

Udarbejdelsen af partnerskabsaftalen blev rundet af med en workshop den 2. december 2013, hvor NaturErhvervstyrelsen og Erhvervsstyrelsen præsenterede og drøftede et udkast til partnerskabsaftalen med relevante parter. De væsentligste parter modtog direkte invitation til workshopen, der desuden blev annonceret offentligt på Erhvervsstyrelsens hjemmeside www.regionalt.dk. Liste over de inviterede er vedlagt som bilag 4.

Partnerskabet er blevet præsenteret for den socioøkonomiske analyse og de identificerede udfordringer, tematiske mål, de fondsspecifikke strategier og potentielle områder, hvor de fire fonde kan understøtte hinanden samt resultatorienteringen. Der har generelt været opbakning til partnerskabsaftalens strategi, herunder de identificerede udfordringer, og hvordan de skal adresseres.

Partnerskabet har særligt medvirket til at identificere relevante udfordringer og bidraget med information i den forbindelse samt peget på relevante løsningsmodeller og konkrete indsatser, der vurderes at kunne medvirke til at løse de overordnede udfordringer vedrørende produktivitet, jobskabelse og styrkelse af udviklingen af landbrugserhvervet og fiskeri- og akvakultursektoren.

¹⁰⁹ Embedsmænd, der repræsenterer partnerskabet i vækstforum, herunder både repræsentanter fra kommuner, regioner, arbejdsmarkedets parter, viden- og uddannelsesinstitutioner og erhvervsorganisationerne.

Partnerskabet har løbende medvirket til at kvalificere indholdet af såvel partnerskabsaftalen som de operationelle programmer, og partnerskabet har medvirket til at beskrive snitflader til andre EU-fonde og nationalt finansierede initiativer. De bidrag, som partnerskabet har leveret, er løbende blevet vurderet og så vidt muligt inddraget i udarbejdelsen af udkast til partnerskabsaftale og operationelle programmer. For Regionalfonden og Socialfondens vedkommende har partnerskabets medvirken således i høj grad medvirket til at sikre, at de forslåede indsatser er additively og relevante i forhold til udfordringer, der kan adresseres regionalt, og som supplerer den nationalt finansierede indsats.

I forhold til den samlede indsats under ESI-fondene har repræsentanter for partnerskabet særligt peget på de administrative udfordringer, der kan opstå i forbindelse med at igangsætte større strategiske satsninger, der eventuelt skal opnå finansiering fra flere af ESI-fondene for at lykkes i deres helhed. Fra forvaltningsmyndighedernes side vil der derfor blive lagt øget vægt på at sikre samspillet mellem de regionale vækstfora og de lokale aktionsgrupper samt mellem de to styrelser i forbindelse med sager af den karakter.

Danmark skal senest den 31. august 2017 og den 31. august 2019 fremsende statusrapporter til EU-Kommissionen vedrørende implementeringen af partnerskabsaftalen, jf. artikel 52 i den generelle forordning. Udkast til disse statusrapporter vil blive forelagt overvågningsudvalgene for de fire ESI-fonde. Overvågningsudvalgene vil have repræsentation af de vigtigste aktører i forhold til implementering af partnerskabsaftalen.

1.5.2. Fremme af ligestilling mellem mænd og kvinder, ikke-diskrimination og tilgængelighed (jf. artikel 7 i den generelle forordning)

Ligestilling og ikke-diskrimination

Ikke-diskrimination og tilgængelighed for personer med handicap er et generelt princip i det danske samfund, og der findes danske retsregler om forskelsbehandling og tilgængelighed, som projekterne under ESI-fondene skal overholde.¹¹⁰ Offentlige myndigheder skal derudover overholde FN's Handicap-konvention, der f.eks. omtaler universelt design og tilgængelighed til ikke alene bygninger, men til produkter og tjenesteydelser i bred forstand. I henhold til dansk lov¹¹¹ er der desuden forbud mod forskelsbehandling på grund af køn for enhver arbejdsgiver, myndighed og organisation inden for offentlig forvaltning og almen virksomhed.

Indsatsen under de fire fonde er som udgangspunkt tilrettelagt, så de ikke fremmer kønspolitiske eller diskriminerende formål. De regionale vækstfora kan, hvis det skulle vise sig særligt relevant, igangsætte projekter, der er rettet mod særlige målgrupper, herunder fx kvinder, unge, handicappede, mennesker med anden etnisk baggrund end dansk osv.

Den overordnede koordinering og overvågning af programmerne foretages af overvågningsudvalg, der sammensættes af repræsentanter fra regionale og lokale myndigheder, arbejdsmarkedets parter og økonomiske interesseorganisationer og andre relevante organer, der repræsenterer civilsamfundet. Ved nedsættelsen af udvalget vil der blive anvendt procedurer, der bl.a. sikrer ligelig fordeling af mænd og kvinder.

¹¹⁰ LBK nr. 1349 af 16/12/2008 (Forskelsbehandlingsloven) og Bygningsreglementet.dk.

¹¹¹ LBK nr. 1095 af 19/09/2007 (Ligestillingsloven).

Desuden vil der som en del af de lokale aktionsgruppers godkendelse blive taget hensyn til en ligelig fordeling af kvindelige og mandlige repræsentanter. Ved etableringen af regionale vækstfora vil hensynet til en ligelig fordeling mellem mænd og kvinder tilsvarende skulle iagttages.

Ved implementeringen af programmerne under ESI-fondene vil det skulle sikres, at principperne om ikke-diskrimination og lige muligheder, herunder tilgængelighed, overholdes. Den danske lovgivning, der udmønter programmerne under ESI-fondene, vil fastsætte betingelserne for at modtage støtte. Gennemførelse af den administrative kontrol, herunder kravet om dobbelt sagsbehandling og fysisk kontrol, vil løbende sikre overholdelse af regelsættet. Desuden vil der blive etableret klageadgang, der sikrer fornyet gennemgang af ansøgningen af en anden myndighed.

Ingen ansøger vil på grundlag af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicaps, alder eller seksuel orientering blive forhindret i at ansøge om og opnå støtte under ESI-fondene. Disse personlige forhold – bortset fra alder, hvis ansøgningen kommer fra en person under 18 år - vil ikke indgå i vurderingen af en ansøgning. Alene forhold, der har betydning for gennemførelse af projektet eller overholdelse af ansøgnings- og tilsagnsbetingelserne, vil kunne indgå i vurderingen.

For ansøgninger under Regionalfonden og Socialfonden gælder, at såfremt flere ansøgninger vurderes som værende af samme kvalitet, skal der gives prioritet til ansøgninger, der bedst tilgodeser hensynene til lige muligheder og ikke-diskrimination samt ligestilling mellem kønnene.

Generelt vil kravene i de relevante forordninger om fx registrering af diverse deltagerkarakteristika blive opfyldt, og det vurderes ikke nødvendigt at indføre yderligere overvågnings- og evalueringstiltag.

Tilgængelighed

Den danske lovgivning, der udmønter programmerne under ESI-fondene, vil fastsætte betingelserne for at modtage støtte. Ansøgninger til ESI-fondene kan sendes til de relevante myndigheder, der er indgang til fondene, jf. kapitel 2. Erhvervsstyrelsens hjemmeside overholder de gældende danske regler om tilgængelighed for handicappede.

1.5.3. Bæredygtig udvikling (jf. artikel 8 i den generelle forordning)

Grundlæggende er det hensigten med indsatsen under ESI-fondene at bidrage positivt til bæredygtig udvikling, jf. artikel 8 i den generelle forordning. ESI-fondene kan således ikke anvendes til at implementere allerede gældende krav til reduktion af miljøpåvirkninger, herunder fx implementering af lovbundne krav til enkelvirksomheders miljøindsats eller oprydning efter tidligere forurening. Der er dog en undtagelse for Landdistriktsfonden, idet der kan ydes tilskud til implementering af Natura 2000- og vandrammedirektiverne, fx etablering af randzoner.

I det omfang der under ESI-fondene vil blive ydet støtte til implementering af virksomhedsnære tiltag i form af fx køb af udstyr, herunder fx maskiner eller anden teknologi, der kan fremme produktiviteten i danske virksomheder, vil det være en forudsætning for støtte, at udstyret og anvendelsen heraf overholder relevante regler, herunder såvel nationale regler som EU-regler. Det skal tilstræbes, at den løsning, der måtte blive finansieret via ESI-fondene, er så miljørigtig som muligt. Det vil være op til de virksomheder, der modtager støtte fra fondene, at sikre, at relevant lovgivning er opfyldt, og at det tilstræbes, at de anvendte løsninger er så miljørigtige som muligt.

Det skal tilstræbes, at miljøpåvirkningen af indsatsen under ESI-fondene som minimum skal være neutral. Skulle det mod forventning vise sig, at tiltag, der er finansieret under ESI-fondene, har en negativ indvirkning på miljøet, vil ansvaret for oprydning eller lignende alene være støttemodtagers.

Under Regionalfondens vil projekter med positiv miljøpåvirkning få forrang. Miljøpåvirkningen fra Socialfonden forventes at være neutral.

Klimaforandringer

Alle projekter under regionalfondens programmets prioritetsakse 3 skal medvirke til at forbedre energi- og ressourceeffektiviteten i SMV'er, ligesom alle projekter under prioritetsakse 4 skal medvirke til at reducere energiforbruget i byer med over 30.000 indbyggere. Der er forventningen, at disse indsatser vil have positiv indvirkning på miljøet.

Det er desuden forventningen, at der vil blive igangsat projekter under såvel prioritetsakse 1 (innovation) og prioritetsakse 2 (vækst i SMV'er), som vil have positiv indvirkning på miljøet, ligesom der under Socialfonden forventes projekter vedrørende fx kompetenceudvikling, der har til formål at bidrage til forbedring af klimaet via fx forbedret energi- og ressourceeffektivitet. Positiv klimapåvirkning vil imidlertid ikke være et særligt positivt udvælgelseskriterium under Regionalfonden eller Socialfonden.

Indsatserne under landdistriktsprogrammet vil generelt blive tilrettelagt, så de så vidt muligt også kan forfølge klimamålsætningerne, herunder om reduktion af landbrugets udledninger af drivhusgasser. Der vil blive afsøgt positive synergieffekter mellem indsatsen for fremme af natur-, miljø- og klimamålsætningerne inden for landbrug og skovbrug, idet sigtet med indsatserne generelt bredes ud til også at omfatte klimahensyn.

Følgende virkemidler under landdistriktsprogrammet er funktionelle i forhold til klimahensyn, idet de er effektive i forhold til at øge kulstofbinding: Skovrejsning, økologisk jordbrugsdrift, udtagning af kulstofholdige lavbundsjord, etablering og fastholdelse af vådområder på landbrugsjord og udlægning af ådale for reduceret udvaskning af kvælstof og fosfor samt genetablering af naturlige hydrologi i Natura 2000-områder.

Følgende virkemidler under programmet er multifunktionelle i forhold til klimahensyn, idet de kan medvirke til at reducere forbruget af energi, vand, gødningsstoffer eller pesticider i landbruget: Investeringer i miljøteknologi i landbruget, fremme af omstilling til bioøkonomi, investeringer i økologi, miljøbetings tilskud samt vidensoverførsel og informationsaktivitet.

Under Hav- og Fiskerifonden vil forebyggelse af klimaforandringer kunne fremmes indirekte gennem foranstaltninger, der bidrager til forbedring af biodiversiteten, af fiskeriforvaltningen og forbedring af den biologiske rådgivning samt mere direkte gennem foranstaltninger, der forbedrer ressourceeffektiviteten, som fx energibesparende initiativer i fiskeriet og i akvakultursektoren.

1.5.5. Horisontale policymål

Der er ikke opstillet horisontale policymål for den danske ESI-indsats.

1.6. Liste over indikativ fordeling af midler fordelt pr. år og pr. program under henholdsvis Den Europæiske Regionalfond (bortset fra ETC-programmerne), Den Europæiske Socialfond, Den Europæiske Hav- og Fiskerifond samt Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne.

Pro gram titel	Fond	Total	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	<i>Hav- og Fiske- rifon- den</i>								
	<i>Landdi strikts- fonden</i>	629.400.690	90.287.658	90.168.920	90.047.742	89.924.072	89.798.142	89.665.537	89.508.619
	<i>Regio- nal- fonden</i>	206.615.841	21.958.354	22.693.511	25.632.737	33.076.883	33.738.642	34.413.628	35.102.087
	<i>Social- fonden</i>	206.615.841	21.958.354	22.693.511	25.632.737	33.076.883	33.738.642	34.413.628	35.102.087
	Total								

1.7. Anmodning om overførsel af strukturfondsallokeringer mellem regionskategorier, hvor muligt. (Artikel 93 i den generelle forordning).

Ikke relevant for Danmark

1.8. Overførsel fra målet om Europæisk Territorialt Samarbejde til målet om Investeringer i Vækst og Job, hvor muligt (Artikel 94 i den generelle forordning)

Overført til	Beløb overført (EUR)
Mindre udviklede regioner	0
Overgangsregioner	12.636.942
Mere udviklede regioner	74.089.723

1.9 Anmodning om overførsel af teknisk assistance (Artikel 25 i den generelle forordning)

Ikke relevant for Danmark.

1.10. Information om allokeringen vedrørende resultatreserven, fordelt på de enkelte ESI-fonde og, hvor relevant, på regionskategori, og på beløb, der er udeladt, med henblik på beregning af resultatreserven.

1.	2.	3.	4	5	6.	7.	8.
			Beløb udeladt af hensyn til udregningen af resultatreserven				
Fond	Regionskategori	Samlet Unionsstøtte (EUR)	Tilsvarende ESF støtte til YEI (EUR)	CAP overførsler	EU-støtte omfattet af resultatreserven (EUR)	Resultatreserven (EUR)	Resultatreserven som en andel af den EU-støtte, der er omfattet af resultatreserven
ERDF	Mere udviklede regioner	164.596.155			164.596.155	9.875.769	6 %
	Overgangsregioner	42.019.686			42.019.686	2.521.181	6 %
	Mindre udviklede regioner						
	Speciel allokering til yderområder eller tyndt befolkede regioner						
Samlet ERDF		206.615.841			206.615.841	12.396.950	6 %
ESF	Mere udviklede regioner	164.596.155			164.596.155	9.875.769	6 %
	Overgangsregioner	42.019.686			42.019.686	2.521.181	6 %
	Mindre udviklede regioner						
Samlet ESF		206.615.841			206.615.841	12.396.950	6 %
ELFUL	NA	629.400.690		0	629.400.690	37.764.041	6 %
Samhørighedsfonden	NA						
EHFF	NA	X			X	X	6 %
Samlet (Alle midler)							

Sektion 2.

2. Tiltag, der skal sikre effektiv implementering (Artikel 15 (1) (B) i den generelle forordning)

2.1. Tiltag, der i overensstemmelse med de institutionelle rammer i medlemsstaten skal sikre koordinering mellem ESI-fondene og andre Unionstiltag eller nationalt finansierede indsatser og ved Den Europæiske Investeringsbank.

2.1.1. En beskrivelse af tiltag, der sikrer koordinering mellem ESI-fondene og med andre Unionsinstrumenter og nationale initiativer.

I afsnit 1.3 er det beskrevet, hvor de fire ESI-fonde kan anvendes komplementært, og hvor der rent indholdsmæssigt forventes synergi mellem indsatserne på tværs af de fire fonde. Det er via de operationelle programmer tilstræbt at undgå overlap mellem de fire fonde og at sikre gennemskuelighed i forhold til, hvilke indsatser der kan støttes hvor. Det er i forbindelse med udarbejdelsen af de operationelle programmer også tilstræbt, at mulighederne under ESI-fondene ikke overlapper med andre EU-finansierede instrumenter og nationale tiltag, jf. også nedenfor.

Det er kendetegnende for en række af de øvrige EU-finansierede instrumenter, at de fordrer deltagelse af parter fra flere lande, hvilket er atypisk for projekter under ESI-fondene.

Som beskrevet i afsnit 1.3 er det forventningen, at de fire fonde kan understøtte hinanden på udvalgte områder, herunder i tilfælde, hvor større strategiske satsninger, der med fordel kan opnå støtte fra forskellige fonde til forskellige faser eller indsatser, ønskes iværksat.

De fire ESI-fonde kan i en dansk sammenhæng hensigtsmæssigt ses i sammenhæng to og to, men der skal også sikres koordinering mellem alle fire fonde.

Koordinering mellem Hav- og Fiskerifonden og Landdistriktsfonden

NaturErhvervstyrelsen er forvaltningsmyndighed for både Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden i Danmark. Der vil blive nedsat et overvågningsudvalg for hver af de to fonde. Hvert af overvågningsudvalgene vil have repræsentation fra bl.a. relevante ministerier og de vigtigste erhvervs- og interesseorganisationer, arbejdsmarkedets parter, de regionale vækstfora, Danske Regioner, Kommunernes Landsforening og EU-Kommissionen mv.

Landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet vil blive forvaltet parallelt og som nævnt af den samme forvaltningsmyndighed, hvorfor koordinering af støtte under disse to programmer sker på alle niveauer i den daglige sagsbehandling og administration. Investeringsprojekter under Hav- og Fiskerifonden og Landdistriktsfonden har dog forskellige målgrupper, hvorfor risikoen for dobbeltfinansiering må anses for at være begrænset. Investeringer under Hav- og Fiskerifonden er til det primære fiskeri og til virksomheder, der forarbejder fisk, hvorimod investeringer under Landdistriktsfonden er til landbrugsbedrifter, gartnerier og virksomheder, som forarbejder landbrugsprodukter.

I forhold til den konkrete sagsbehandling vil der i forbindelse med oprettelse af en ansøger i BTAS blive leveret et automatisk opslag over andre sager på samme CVR-nummer i NaturEr-

hvervstyrelsens regi. Dermed kan det kontrolleres, om der forekommer ansøgninger om tilskud for samme projekt, samme titel eller lignende titler under andre tilskudsordninger – eller et andet program.

Koordinering mellem Regionalfonden og Socialfonden

Erhvervsstyrelsen er forvaltningsmyndighed for både Regionalfonden og Socialfonden i Danmark. Der er nedsat et fælles overvågningsudvalg for de to fonde. Overvågningsudvalget har repræsentation af de vigtigste erhvervspolitiske og beskæftigelsespolitiske aktører og medvirker til at sikre, at implementeringen af Regionalfonden og Socialfonden ses i en strategisk sammenhæng og understøtter hinanden.

Det er overvejende de regionale vækstfora, der prioriterer socialfondsmidlerne og regionalfondsmidlerne i Danmark.¹¹² I perioden 2007-2013 har alle regioner nedsat ét vækstforum. Desuden har Bornholm haft sit eget vækstforum. De regionale vækstfora repræsenterer partnerskabet regionalt og bidrager vedrørende de erhvervs- og vækstrettede dele, herunder i forhold til yderområderne, til de regionale vækst- og udviklingsstrategier, ligesom de udarbejder årlige handlingsplaner, der sætter fokus på udvalgte emner, som skal understøttes på kort sigt med henblik på at skabe regional vækst og beskæftigelse (intelligent specialisering). Fra 2014 vil de regionale erhvervsudviklingsstrategier, herunder yderområdeindsatsen, være en del af en samlet vækst- og udviklingsstrategi for de enkelte regioner.¹¹³ De regionale vækst- og udviklingsstrategier, herunder vækstforas beskrivelse af indsatsen for yderområderne inden for regionen samt vækstforas handlingsplaner, er grundlaget for vækstforas prioritering af regionalfonds- og socialfondsmidlerne før indstilling om midlernes anvendelse til Erhvervsstyrelsen, der legalitetskontrollerer indstillingerne, udsteder tilsagn og afslag samt varetager den opfølgende sagsbehandling.

De regionale vækstfora har også indstillingsretten til de regionale udviklingsmidler til erhvervsformål, som Regionsrådet træffer afgørelse om anvendelsen af. Disse midler anvendes også til at understøtte implementeringen af de regionale vækst- og udviklingsstrategier og kan anvendes som medfinansiering af regionalfondsmidlerne eller socialfondsmidlerne, eller til gennemførelse af aktiviteter, der ligger uden for rammerne af de operationelle programmer, men inden for strategierne. De regionale udviklingsmidler kan også anvendes til medfinansiering af fx LAG-projekter.

Eftersom de regionale vækstfora har indstillingsretten til både regionalfondsmidlerne og socialfondsmidlerne, sikrer de regionale vækstfora i udgangspunktet, at ingen projekter dobbeltfinansieres, men at midlerne anvendes komplementært. Der har i perioden 2007-2013 været en række eksempler på projekter, der både har en regionalfondsrettet og en socialfondsrettet del.

Der er etableret en fælles hjemmeside for Regionalfonden og Socialfonden i Danmark. Hjemmesiden – www.regionalt.dk – inkluderer både nyheder om nye regionalfondsprojekter og socialfondsprojekter og information om ansøgningsproces, programmer, årsrapporter og evalueringer mv. Alt relevant materiale vedrørende de to fonde er samlet der, hvorfra der endvidere er links til de regionale vækstforas hjemmesider. Ansøgning om midler fra Regionalfonden og So-

¹¹² Se nedenfor fsva. udmøntningen af de 5 pct. til bæredygtig byudvikling under regionalfondsprogrammet samt EURES-indsatsen under socialfondsprogrammet.

¹¹³ Aftale mellem regeringen, Venstre, Dansk Folkeparti, Enhedslisten, Liberal Alliance og Konservative om: Rammer for justering af kommunalreformen (26. juni 2013)

cialfonden sker elektronisk. Ansøgningsskemaet er tilgængeligt på www.regionalt.dk. På de regionale vækstforas hjemmesider er det præciseret, hvad der skal til for at opnå støtte via det pågældende regionale vækstforum, herunder fx at indsatsen skal understøtte implementeringen af den regionale vækst- og udviklingsstrategi og handlingsplanerne.

På Erhvervsstyrelsens hjemmeside er der også en fælles projektdatabase for Regionalfonden og Socialfonden. Projektdatabasen viser tydeligt, hvilke projekter der er regionalfondsfinansierede, og hvilke der er socialfondsfinansieret, men man kan søge projekter frem på tværs af fondene, herunder fx via fritekstsøgning eller via vigtige emneord som iværksætter, innovation og uddannelse.

Erhvervsstyrelsen har herudover på nationalt niveau det overordnede ansvar for gennemførelsen i Danmark af de programmer under ETC, som Danmark deltager i. Erhvervsstyrelsen er medlem af overvågningsudvalgene for både de nationale regionalfonds- og socialfondsprogrammer og i ETC-programmerne, hvilket muliggør en koordinering af både programudarbejdelsen og gennemførelsen. På regionalt niveau muliggøres koordineringen gennem regionerne og vækstfora.

Alle danske regioner er omfattet af grænseoverskridende ETC-programmer, og de regionale vækstfora er repræsenteret i de udvalg, der afgør hvilke projekter, som skal have støtte under det enkelte grænseoverskridende program. Med vækstforas samtidige centrale placering i de nationale Regionalfonds- og Socialfondsprogrammer muliggøres en koordinering, så begge typer af programmer kan anvendes til gennemførelse af de regionale udviklingsstrategier.

Eftersom de regionale vækstfora har ansvaret for den regionale erhvervspolitiske indsats, er det også overvejende de regionale vækstfora, der er ansvarlige for at koordinere regionalfondsindsatsen og socialfondsindsatsen med relevante nationale finansieringsmuligheder foruden de regionale udviklingsmidler. De såkaldte regionale vækstpartnerskaber, som er strategiske samarbejdsaftaler mellem de regionale vækstfora og regeringen, har medvirket til et styrket samarbejde mellem vækstfora og de enkelte ministerier og har også resulteret i gennemførelsen af en række konkrete samarbejdsprojekter. Generelt har vækstforumsekretariatene et godt overblik over relevante nationale finansieringsmuligheder i forhold til innovation, iværksætter, anvendelse af ny teknologi og uddannelse, grønne udviklingsprojekter mv. og kan således vejlede potentielle ansøgere om mulighederne for at finansiere de ønskede aktiviteter samt sikre snitfladerne mellem finansiering fra Regionalfonden og Socialfonden og nationale ordninger samt andre EU-finansierede tiltag, jf. også pkt. 2.1.2 nedenfor.

Projekter ansøges altid under enten Regionalfonden eller Socialfonden, og det angives i ansøgningen, om der søges om midler fra andre kilder, herunder fx landdistriktsprogrammet eller fiskeriudviklingsprogrammet. Alle sagsbehandlere har sager fra begge fonde, hvilket betyder, at der som led i sagsbehandlingen automatisk sker en screening for, om de beskrevne aktiviteter rent faktisk hører under den ansøgte fond eller retteligt vedrører fx begge fonde. Som led i legalitetskontrollen er der også opmærksomhed på sammensætningen af projektf finansieringen, herunder at regionalfondsprojekter eller socialfondsprojekter ikke er dobbeltfinansierede.

Særlig indsats vedrørende bæredygtige byer under Regionalfonden

De 5 pct. af regionalfondsmidlerne, der skal anvendes til bæredygtig byudvikling, udmøntes ikke via de regionale vækstfora. Midlerne til bæredygtig byudvikling indstilles af et særligt ind-

stillingsudvalg med deltagelse af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (formand), Ministeriet for Klima, Energi og Bygninger, Miljøministeriet, KL, tre medlemmer, der indstilles af de regionale vækstfora i fællesskab samt to medlemmer med særlig viden om byer, fx fra en viden- eller forskningsinstitution, der indstilles af KL.

Indstillingsudvalget sekretariatsbetjenes af Erhvervsstyrelsen, Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter samt Miljøministeriet i fællesskab med henblik på at kvalitetssikre indstillingerne regionalfondsfagligt, byfagligt og miljøfagligt. Kommunikation omkring udmøntning (indkaldelse af ansøgninger, annoncering af tildeling af midler, erfaringsopsamling etc.) varetages med Ministeriet for By, Boliger og Landdistrikter som tovholder i samarbejde med Miljøministeriet og Erhvervsstyrelsen.

Erhvervsstyrelsen er også forvaltningsmyndighed for disse midler og sikrer koordineringen med indsatsen under de øvrige ESI-fonde via sagsbehandlingen mv., jf. ovenfor. Eftersom tre medlemmer af indstillingsudvalget er udpeget af de regionale vækstfora, tilstræbes der også her koordinering med den øvrige indsats.

Særlig indsats vedrørende EURES under Socialfonden

Der er under Socialfonden afsat midler til gennemførelsen af EURES-aktiviteter i Danmark. Midlerne tildeles den myndighed, der er udpeget til at varetage den nationale del af EURES-indsatsen, i form af projekttilsagn. I forbindelse med udarbejdelsen af ansøgningerne om midler fra socialfondsprogrammet skal den ansøgende myndighed høre de regionale vækstfora om, hvordan indsatsen bedst kan understøtte den regionale erhvervspolitiske udvikling, herunder tage højde for eventuelle problemstillinger vedrørende udenlandsk arbejdskraft. Hermed tilstræbes koordinering med den beskæftigelsespolitiske udvikling i regionerne og eventuelle relevante aktiviteter i de regionale vækstfora.

Koordinering mellem ESI-fondene

Indsatsen under regionalfonds- og socialfondsprogrammerne vil blive koordineret med indsatsen under landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet, herunder via Erhvervsstyrelsens og NaturErhvervsstyrelsens gensidige repræsentation i overvågningsudvalgene for fondene.

Det er desuden hensigten efter behov at afholde koordineringsmøder mellem forvaltningsmyndighederne for ESI-fondene med henblik på fx at drøfte status på partnerskabsaftalen og fremdriften i de operationelle programmer.

2.1.2. En beskrivelse af tiltag, der sikrer koordinering af ESI-fondene med andre Unions-tiltag, nationale finansieringsinstrumenter og Den Europæiske Investeringsbank.

En række andre EU-finansierede instrumenter kan anvendes til at understøtte EU 2020-strategien. I det følgende beskrives snitfladerne mellem ESI-indsatsen og en række af de mest relevante initiativer i en dansk kontekst.

Den fælles landbrugspolitik og landdistriktsprogrammet

Landdistriktspolitikken er en integreret del af den fælles landbrugspolitik (CAP) og komplementerer den direkte støtte under CAP'en blandt andet ved fremme af bæredygtig og konkurrencedygtig jordbrugs- og skovbrugsproduktion, fremme af positive eksternaliteter fra landbruget,

herunder på miljø, klima og natur, fremme af beskæftigelse og diversificering af økonomien i landbruget og landdistrikterne.

Med landdistriktsprogrammet integreres indsatsen for forbedring af jordbrugserhvervets konkurrenceevne og erhvervets miljømæssige bæredygtighed, idet de to målsætninger er indbyrdes afhængige. Fx vil en indsats til fremme af ny miljøteknologi i jordbruget fremme både konkurrenceevne, miljø og natur.

EU's landdistriktspolitik er indført i erkendelse af, at udviklingen i landdistrikterne generelt går langsommere end i resten af landet. Der er desuden en tendens til, at landbrugets betydning for beskæftigelsen i landdistrikterne er faldende. Landdistriktsprogrammet skal således bidrage til at forbedre leve- og arbejdsvilkårene i landdistrikterne og sikre, at jorden og naturen forvaltes ud fra princippet om "mere for mindre" og bæredygtighed til gavn for kommende generationer.

Siden reformen af EU's landbrugspolitik i 2003 er EU's direkte landbrugsstøtte omlagt til afkoblet støtte i form af enkeltbetalingsordningen, og der er kun begrænsede muligheder for at yde koblet støtte. Formålet er, at landmændene i højere grad skal tilrettelægge deres produktion i overensstemmelse med signalerne fra markedet i stedet for at indrette produktionen efter det, som giver den højeste støtte. Desuden skal landmanden for at modtage støtten under enkeltbetalingsordningen overholde en række betingelser vedrørende anvendelse af gødningsstoffer og plantebeskyttelsesmidler, naturhensyn, dyrevelfærd, miljøfokusarealer, permanente græsarealer, drift med flere afgrøder og fastholdelse af arealer i god landbrugs- og miljømæssig stand. Landdistriktsprogrammet skal spille sammen med enkeltbetalingsordningen om overholdelse af grønnings- og krydsoverensstemmelseskravene i den henseende.

Med reformen af EU's landbrugspolitik i 2013 indføres en vis grad af budgetfleksibilitet mellem søjlerne, hvormed medlemsstaterne i starten af budgetperioden kan vælge at overføre et vist antal procent af den direkte støtte under søjle I til anvendelse under søjle II. Anvendelse af midler, der overføres fra søjle I til søjle II, vil ikke kræve national medfinansiering.

Nye regler for krydsoverensstemmelse og nye grønne betingelser for at modtage den direkte landbrugsstøtte indebærer ny basis for betalingerne under søjle II, hvor der i betalinger til miljø- og klimavenlige jordbrugsforanstaltninger (MVJ-ordningerne), økologisk arealtilskud og indsatser til implementering af vandrammedirektivet kun kan betales for tiltag, der går ud over den såkaldte baseline. Baseline består af krydsoverensstemmelseskravene, grønningskravene i søjle I, kravene i gødnings- og pesticidlovgivningen samt nationale lovkrav.

De nye grønne betingelser for at modtage direkte landbrugsstøtte vil indebære en ny praksis for arealbetalingerne under søjle II, hvor der kun kan betales for tiltag, der går ud over gældende støttekrav i søjle I. De nye regler giver medlemslandene mulighed for at beslutte, at visse arealstøttetiltag under søjle II vil kunne tælle med som opfyldelse af kravene i den grønne komponent i søjle I som såkaldte ækvivalente tiltag, fx kravet om at fastholde eller etablere mindst 5 pct. af en landbrugsbedrifts areal som miljøfokusområde. For at undgå dobbeltfinansiering af grønningskravene i søjle I og II, må der ikke under de miljø- og klimavenlige jordbrugsforanstaltninger, som kan indgå som ækvivalente, kompenseres fuldt ud for landmandens overholdelse af grønningskravene. Det skal afgøres nationalt og i medfør af de kommende EU-regler og gennemførelsesbestemmelser, hvorvidt og med hvilken modregningsgrad, de grønne krav skal indgå i beregningsgrundlaget for arealstøtteordningerne under søjle II.

Horizon 2020

Horizon 2020 skal bidrage til at bygge bro mellem forskning og markedet ved for eksempel at hjælpe innovative virksomheder med at udvikle deres teknologiske gennembrud til levedygtige produkter med reelt kommercielt potentiale.

I Horizon 2020 er der desuden en række aktiviteter, der skal støtte kapacitetsopbygningen inden for forskning og innovation og dermed være med til at mindske det såkaldte "research and innovation divide" i Europa. Dette støttes eksempelvis gennem twinningprogrammer, internationale netværksprogrammer og støtte til udvikling af effektive forsknings- og innovationspolitikker.

Sammenhæng mellem Horizon 2020 og ESI-fondene

Det er for perioden 2014-2020 blevet gjort nemmere for bevillingshavere at kombinere midler fra særligt Regionalfonden og Horizon 2020. Der er åbnet op for, at der til samme projekt kan bevilges penge fra både fx Regionalfonden og Horizon 2020 under forudsætning af, at det er til dækning af forskellige aktiviteter. Erhvervsstyrelsen vil - i overensstemmelse med Kommissionens anvisninger i fiche 24 og 29 - undersøge mulighederne for, at støttemodtagere under regionalfondsprogrammet kan anvende kontoplanerne for Horizon 2020 under prioritetsakse 1 og prioritetsakse 3. Da grundlæggende forhold omkring vurdering af statsstøtte/ikke statsstøtte, støttesatser, kontrol, forudbetalinger mv. dog fortsat vil være forskellige i de to regelsæt er det på forhånd svært at vurdere, om støttemodtagernes forventninger til de administrative fordele ved anvendelse af Horizon 2020-kontoplanen vil kunne imødekommes.

Det er imidlertid forventningen, at samspillet mellem Horizon 2020 og fx Regionalfonden vil bestå i, at fondene kan finansiere hver sine faser i et samlet projekt. For så vidt angår fx Regionalfonden vil det være op til de regionale vækstforumsekretariater at henlede ansøgere opmærksomhed på støttemulighederne under henholdsvis Horizon2020 og Regionalfonden, herunder i forhold til det enkelte projekt. Horizon 2020 stiller krav om deltagelse af udenlandske partnere, hvilket ikke er en mulighed under Regional- eller Socialfondene.

LIFE

Landdistriktsfonden forventes at indeholde en række initiativer på natur-, miljø- og klimaområdet, der kan understøttes og kompletteres af LIFE-programmet. Det gælder fx gennemførelse af naturplaner, sammenhængende naturnetværk, gennemførelse af større regionale miljøindsatser og særligt klimatilpasningsprojekter. I Natura 2000-områder er der med finansiering fra LIFE bl.a. mulighed for arealopkøb, erstatningsudbetaling til lodsejere og gennemførelse af første-gangsindgreb og anlægsinvesteringer. Desuden vil mulighederne under Landdistriktsfonden, fx vedrørende forbedret hydrologi og forberedelse til afgræsning, kunne anvendes til supplerende og opretholdelse af indsatsen under LIFE, og opgaver med udvikling og koordinering vil kunne finansieres via LIFE.

Hav- og Fiskerifonden sigter mod en miljømæssigt bæredygtig fiskeripolitik, herunder en indsats for at bevare og beskytte det akvatiske miljø. Det kan eksempelvis være genopretning af naturtyper, som er væsentlige levesteder for fisk og skaldyr. Indsatser som vil bidrage til opfyldelse af forpligtelser i vandrammedirektivet, havstrategidirektivet og habitatdirektivet i tilknytning til fiskeriaktiviteter. Her kan LIFE bidrage med tiltag, der ligger i forlængelse af eller supplerer initiativer i Hav- og Fiskerifonden.

I forhold til Regionalfondsprogrammet er der sammenfald mellem målsætningerne om omstilling til lavemissionsøkonomi, ressourceeffektivitet og genanvendelse samt innovation omkring effektiv energiudnyttelse og LIFE-programmet.

COSME

COSME's indsatser relaterer sig overvejende til tematisk mål 3 inden for regionalfondsprogrammet (SMV'ers konkurrenceevne) og tematisk mål 8 inden for socialfondsprogrammet (Iværksætter). I COSME gives der støtte til projekter og initiativer inden for fire indsatsområder på baggrund af årlige arbejdsprogrammer, der vedtages efter undersøgelsesproceduren, og selve indholdet heraf varierer derfor. Projekterne/initiativerne udbydes via ansøgningsrunder og udføres af konsortier bestående af aktører på tværs af EU-medlemsstater. Danske SMV'er har i den forbindelse mulighed for at deltage i samarbejder med aktører fra andre EU-medlemsstater. I COSME formodes det, at der tages udgangspunkt i projekter omhandlende rammebetingelser frem for enkelte virksomheders udvikling.

Derudover kan danske virksomheder bl.a. få adgang til kapital gennem de finansielle instrumenter under COSME (forudsat at der etableres finansielle formidlere i Danmark) samt få hjælp til partnersøgning gennem Enterprise Europe Network under COSME. Det er forventningen, at samspillet mellem COSME og Regionalfonden og Socialfonden kan bestå i, at fondene finansierer hver sine faser i et samlet projekt.

Program for Beskæftigelse og Social Innovation (EaSI)

Program for Beskæftigelse og Social Innovation (EaSI) supplerer Socialfondens mål om at øge beskæftigelsen og social inklusion. Programmet støtter effektive partnerskaber i EU med henblik på at gennemføre og skabe ejerskab for fælles social- og beskæftigelsespolitikker. Dette sker gennem informations- og videndeling, inddragende politisk debat, gennemførelse af evidensbaserede social- og beskæftigelsespolitikker på europæisk niveau samt integration af de tværgående politikområder beskæftigelse, arbejdsvilkår, social integration og social beskyttelse.

EaSI integrerer følgende tre nuværende programmer:

- PROGRESS programmet (Program for Beskæftigelse og Social Solidaritet) – 61 % af budgettet. Programmet har fokus på beskæftigelse (20%), social integration, social beskyttelse samt reduktion og forebyggelse af fattigdom (50%) samt arbejdsvilkår (10%).
- EURES (European Employment Services) – 18 % af budgettet. EaSI finansierer særligt de tværnationale elementer af indsatsen, jf. også afsnit 1.3
- Mikrofinansiering og socialt entreprenørskab – 21 % af budgettet, der omfatter hjælp til borgere, der ønsker at påbegynde egen virksomhed eller til at fremme social inklusion. Dette sker gennem lån, som godkendes af EU-Kommissionen og Den Europæiske Investeringsfond og finansieres af Den Europæiske Investeringsbank.

EU's program for uddannelse, ungdom og idræt (ERASMUS).

EU-Kommissionen har med Erasmus for Alle lagt væk på programmets europæiske merværdi. Det vil sige, at der skal være tale om aktiviteter, som ikke lige så godt kunne være støttet nationalt, og aktiviteterne skal have en effekt, som rækker ud over blot den enkelte deltagers udbytte.

Erasmus for Alle har således særligt fokus på aktioner med tværnational karakter, mens Regionalfonden og Socialfonden især skal støtte den nationale og regionale indsats. Erasmus for Alle skal fortsat yde støtte til voksenuddannelsesområdet, når det fx gælder tværnational mobilitet

eller samarbejde. Socialfonden vil i højere grad støtte opkvalificering og uddannelse af arbejdsstyrken og give bedre adgang for underrepræsenterede grupper til fx erhvervsuddannelse.

Samspillet mellem Erasmus for Alle og særligt Socialfonden består således primært i, at førstnævnte har fokus på aktiviteter af tværnational karakter og individer under uddannelse, hvorimod fx Socialfonden i højere grad har fokus på nationale og regionale indsatser og på arbejdsmarkedet og opkvalificering af arbejdsstyrken.

Asyl- og migrationsfonden og Fonden for Intern Sikkerhed

Der er ikke risiko for overlap mellem ESI-indsatsen og Asyl- og migrationsfonden, da Danmark ikke deltager i denne fond. Danmark deltager derimod i instrumentet for finansiel støtte til forvaltning af de ydre grænser og den fælles visumpolitik under Fonden for Intern Sikkerhed. Under dette instrument kan der iværksættes tiltag inden for grænsekontrol, infrastruktur og udstyr – tiltag, som ikke vil være støtteberettigede under de danske ESI-programmer, og hvor der derfor heller ikke vil være overlap.

New Entrants Reserve

New Entrants Reserve er ikke relevant i forhold til ESI-fondene i en dansk sammenhæng.

Connecting Europe Facility

Connecting Europe-faciliteten forventes at indeholde muligheder for at forbedre adgangen til finansieringsmuligheder med lang tilbagebetalingstid for projekter om udrulning af bredbånd, hvilket kan gøre det muligt at realisere projekter, som ikke ville have været mulige med mere kortvarige finansieringsmuligheder. Der vil ikke være tale om direkte støtte til projekter, men Kommissionen har annonceret en indsats i forhold til små bysamfund i landdistrikter, hvor bl.a. teknisk bistand skal fremme potentielle projekter. Denne tilgang forventes at kunne understøtte den hovedsageligt markedsdrevne udrulning af bredbånd i Danmark. Regionalfonden og Socialfonden vil ikke kunne anvendes til udrulning af bredbånd i Danmark. Under Landdistriktsfonden iværksættes der ikke foranstaltninger under fokusområdet ”Forbedring af adgangen til, brugen af og kvaliteten af informations- og kommunikationsteknologi i landdistrikter”, men formålet vil i begrænset omfang kunne følges lokalt som led i LAG-indsatsen under andet fokusområde under Landdistriktsprogrammet.

2.2. Information, der er nødvendig for ex ante verifikation om overholdelse af additionalitet.

Afsnittet er ikke relevant for Danmark.

2.3. Opsummering af opfyldelsen af relevante ex ante konditionaliteter i overensstemmelse med den generelle forordnings artikel 19 og bilag 11 på nationalt niveau, samt for så vidt angår ex ante konditionaliteter, der ikke er opfyldt, indsatser, ansvarlige aktører og tidsplan for opfyldelsen.

I det følgende beskrives de relevante generelle samt de tematiske eller fondsspecifikke ex ante konditionaliteter, hvor nationale myndigheder er ansvarlige for opfyldelsen af ex ante konditionaliteten.

2.3.1. Et resumé af analysen af opfyldelsen af relevante ex ante konditionaliteter på nationalt niveau

Regionalfonden og Socialfonden udmøntes overvejende på regionalt niveau, men ex ante konditionaliteterne skal opfyldes på nationalt niveau. Det er vurderingen, at Danmark opfylder samtlige ex ante konditionaliteter for så vidt angår Regionalfonden og Socialfonden, jf. nedenfor. Tilsvarende gælder for Landdistriktsprogrammet.

Oversigt over opfyldelsen af relevante ex ante konditionaliteter på nationalt niveau for Regionalfondsprogrammet og Socialfondsprogrammet.

Relevant ex ante konditionalitet, som en national aktør er ansvarlig for	Opfyldelse af ex ante konditionalitet Ja/Nej/Delvist	Kriterier	Er kriterierne opfyldt? Ja/Nej	Reference (hvis opfyldt)	Eventuel forklaring
<p>Tematisk mål 1:</p> <p>Der foreligger en national og/eller regional strategi for intelligent specialisering på linje med det nationale reformprogram for at tiltrække private investeringer i forskning og innovation, som er kendetegnende for velfungerende nationale og regionale forsknings- og innovationssystemer.</p>	Ja	<p>Der foreligger en national eller regional strategi for intelligent specialisering, som</p> <ul style="list-style-type: none"> er baseret på en SWOT eller en lignende analyse om at koncentrere indsatsen om en begrænset række forsknings- og innovationsprioriteter skitserer foranstaltninger til at stimulere private FTU-investeringer indeholder en overvågningsmekanisme. <p>Der er vedtaget en ramme for tilgængelige budgetmidler til forskning og udvikling.</p>	Ja	<p>Danmark har en række indsatser i forhold til innovation og udviklingen af klynger samt smart specialisering, herunder:</p> <ul style="list-style-type: none"> Regeringens innovationsstrategi Danmarks Innovationsfond Regeringens netværks- og klyngestrategi De regionale vækst- og udviklingsstrategier fra de regionale vækstfora De regionale vækstpartnerskaber Regionalfonden og Socialfonden. <p>Beskrivelsen baserer sig bl.a. på vækstforas strategier, der baserer sig på regionale analyser af styrker og svagheder, jf. lov om erhvervsfremme, §10, stk. 2.</p> <p>Det er forventningen, at både offentlige og private aktører vil medvirke til at implementere regionale smarte speciali-</p>	<p>EU-Kommissionen angiver i sit positionspapir, at Danmark ikke opfylder ex ante konditionaliteten om en smart specialiseringsstrategi. Det er imidlertid Danmarks vurdering, at ex ante konditionaliteten opfyldes</p> <p>Der er ikke én samlet dansk strategi for intelligent specialisering, men en række strategier, der tilsammen beskriver den danske indsats for intelligent specialisering.</p> <p>I de regionale vækstpartnerskaber for 2013 har de regionale vækstfora og regeringen aftalt, at de regionale vækstfora skal medvirke til opfølgningen på vækstplanerne på områder, der også understøtter de særlige regionale styrkepositioner (den regionale intelligent specialisering). De regionale vækstfora kan med afsæt i de regionale vækst- og</p>

				<p>seringsinitiativer. En stor del af medfinansieringen af både regionalfondsindsatsen og socialfondsindsatsen vil komme fra fx deltagende private virksomheder.</p> <p>Af regionalfondsprogrammet fremgår det, hvilke prioritetsakser, der særligt forventes at bidrage til smart specialisering.</p> <p>Danmarks Vækstråd følger, jf. lov om erhvervsfremme og regional udvikling op på de regionale vækstpartnerskaber og skal følge fremdriften i aftalerne. Danmarks Vækstråd skal desuden udarbejde en fælles ramme for evaluering på tværs af vækstfora.</p> <p>Budgettet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Finanslovens midler til F&U&I aktiviteter, herunder regionale udviklingsmidler • Regionalfonds- og socialfondsmidler • Danmarks Innovationsfond 	<p>udviklingsstrategier målrette indsatsen til de regionale erhvervmæssige styrker og særlige udfordringer i området og derigennem supplere og bidrage til at implementere den nationale vækstindsats med afsæt i det enkelte områdes muligheder. De regionale vækstfora medvirker således til at omsætte regeringens vækstplaner på udvalgte erhvervsområder til konkrete handlinger under hensyntagen til de styrkepositioner, der findes regionalt.</p> <p>De regionale vækstfora har indstillingsretten til hovedparten af midlerne fra Regionalfonden og Socialfonden. Midlerne skal dels anvendes inden for rammerne af regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet, som begge understreger betydningen af at understøtte de regionale styrkepositioner, dels inden for de regionale vækst- og udviklingsstrategier, som opregner de regionale styrkepositioner. På den baggrund må det forventes, at regionalfonds- og socialfondsmidlerne i al væsentlighed vil understøtte den intelligente specialisering i Danmark.</p>
<p>Tematisk mål 8:</p> <p>Arbejdsmarkedsinstitutioner moderniseres og styrkes i lyset af beskæftigelsesretninglinjerne. Til grund for reformerne af arbejdsmarkedsinstitutionerne skal der ligge en klar strategisk ramme og en</p>	Ja	<p>Tiltag til at reformere arbejdsformidlingerne med det formål at give dem kapacitet til at levere:</p> <p>- individualiserede tjenester og aktive og forebyggende arbejdsmarkedsforanstaltninger på et tidligt stadium, der er åbne for alle arbejdssøgende, med fokus på folk med størst risiko for social udstø-</p>	Ja	<p>Lov om aktiv beskæftigelsesindsats. LBK nr. 706 28/6 2012.</p> <p>Kap 7 om kontaktførelse og kap 8 om aktive tilbud.</p> <p>LBK nr. 706 28/6 2012 kap 6 samt LBK nr. 731 15/6 2010 kap 10 om jobnet.dk.</p> <p>Lov om aktiv beskæftigelsespolitik indeholder detaljerede forskrifter for jobcentrenes intensive kontaktførelse med for-</p>	<p>Danmark opfylder med lov om en aktiv beskæftigelses politik og lov om styring af beskæftigelsespolitikken principielt alle ex ante konditionaliteterne for så vidt angår indsats og styring af beskæftigelsesindsatsen, herunder inddragelsen af arbejdsmarkedets parter.</p>

<p>forudgående vurdering, der medtager kønsdimensionen.</p>		<p>delse, herunder folk fra marginaliserede fællesskaber</p> <p>- omfattende og gennemsigtige oplysninger om nye ledige stillinger og beskæftigelsesmuligheder under hensyntagen til de skiftende behov på arbejdsmarkedet.</p> <p>Reformen af arbejdsformidlingerne skal omfatte oprettelse af formelle eller uformelle samarbejdsarrangementer med relevante interessenter.</p>	<p>skellige målgrupper opgjort på alder, ledighedslængde og forsørgelsesgruppe (A-dagpenge/kontanthjælp/sygedagpenge).</p> <p>Loven indeholder ligeledes forskrifter om aktiveringsinstrumenter og om hvornår, hvor længe og med hvilket arbejdsmarkedssigte aktivering gennemføres.</p> <p>Det intensive kontaktføreløb og aktiveringsindsatsen retter sig i høj grad mod de mest udsatte grupper på arbejdsmarkedet, men omfatter i princippet alle ledige på indkomstoverførsel.</p> <p>Der er etableret tilgængelig statistik opgjort på jobcenterniveau over ledige, indsats og resultater af indsatsen på detaljeret målgruppeniveau.</p> <p>Alle oplysninger kan hentes på www.jobindsats.dk.</p> <p>Indsatsen i Danmark gennemføres af de kommunale jobcentre (ansvarlig for indsatsen) i et samspil med uddannelsesinstitutioner, private aktører, a-kasser erhvervsfremmeaktører mv.</p> <p>Lov om ansvar og styring af beskæftigelsesindsatsen LBK nr. 731 kap 4, 5, 6 og 7.</p> <p>Styringsloven fastligger ansvars- og rollefordelingen mellem stat og kommuner i beskæftigelsesindsatsen i Danmark og fastlægger arbejdsmarkedets parter rolle og involvering i beskæftigelsesindsatsen på nationalt, regionalt og kommunalt niveau.</p>	
--	--	---	---	--

				rettet på at styrke omstilling og tilpasning på det danske arbejdsmarked.	
<p>Tematisk mål 8:</p> <p>Selvstændig erhvervsvirksomhed, iværksætteri og virksomhedsetablering: Der foreligger en strategisk politisk ramme for inklusiv start-up</p>	Ja	<p>Der er etableret en strategisk politisk ramme for inklusiv startupstøtte med følgende elementer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - der er iværksat foranstaltninger med det formål at mindske den tid, det tager, og de omkostninger, der er forbundet med etablering af en virksomhed, under hensyntagen til SBA's mål. - der er iværksat foranstaltninger med det formål at mindske den tid, det tager at få licenser og tilladelser til at iværksætte og udføre virksomhedens specifikke aktivitet under hensyntagen til SBA's mål. - aktioner, der forbinder passende virksomhedsudviklingstjenester og finansielle tjenester (adgang til kapital), herunder opsøgende arbejde blandt dårligt stillede grupper og/eller områder, hvor dette er nødvendigt. 	Ja	<p>Rammen for det danske sammenhængende erhvervsfremmesystem er beskrevet i LBK nr 1715 af 16/12/2010. Erhvervsfremmesystemet skal sikre, at alle, der har behov for det, får hjælp til at etablere virksomhed og skabe vækst. Systemet bygger på en partnerskabstanke og inddrager både offentlige og private aktører efter princippet "no wrong door".</p> <p>Kommunerne er de offentlige myndigheder, der i Danmark har det overordnede ansvar for den offentlige erhvervsservice. De lokale erhvervskontorer i kommunerne udbyder iværksætterkurser og varetager den brede erhvervsservice i forbindelse med opstart og drift af virksomheder.</p> <p>For virksomheder med vækstambitioner tilbyder Væksthusene specialiseret erhvervsservice som fx vækstkortlægning. Væksthusene formidler også en række programmer og tilskudsordninger, som kan søges af iværksættere.</p> <p>Samtidig udgør Væksthusene et vigtigt knudepunkt for det samlede erhvervsfremmesystem. Det afspejler sig i en høj henvisningsprocent til såvel private rådgivningsaktører som offentlige tilbud (87,7 pct. i 2012) og i en høj tilfredshed blandt Væksthusenes kunder med den rådgivning, der henvises til (89,3 pct. i 2012).</p> <p>Der er igangsat og gennemført initiativer på en række centrale områder for at</p>	

			<p>nedbringe sagsbehandlingstiderne for tilladelser og licenser til erhvervslivet. Det gælder i forhold til registrering af enkeltmandsvirksomheder og interessentskaber med personlig hæftelse. Et nyt digitalt system har reduceret den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for registrering fra knap syv til to dage. Derudover er der bl.a. iværksat tiltag, som skal forenkle sagsbehandlingen på husdyrgodkendelsesområdet, forkorte sagsbehandlingen af udbetalinger af landbrugsstøtteordninger og nedbringe sagsbehandlingstiden i forhold til byggetilladelser. Der følges løbende op på udviklingen i sagsbehandlingstiderne på de nævnte områder.</p> <p>http://www.evm.dk/publikationer/2013/~media/oem/pdf/2013/2013-publikationer/27-02-13-redegoerelse-om-erhvervslivet-og-reguleringen-2012.ashx</p> <p>Registrering af en personligt ejet virksomhed (herunder enkeltmandsvirksomheder samt interessentskaber og kommanditselskaber med personlig hæftelse) tager i gennemsnit 12 minutter for anmelderne. Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid er to kalenderdage. 20 procent får deres CVR-nummer inden for 30 minutter. Det er gratis at registrere en af de ovennævnte typer af virksomheder. Se p. 5:</p> <p>http://www.evm.dk/publikationer/2013/~media/oem/pdf/2013/2013-publikationer/27-02-13-redegoerelse-om-erhvervslivet-og-reguleringen-2012.ashx.</p>	
--	--	--	--	--

			<p>Registrering af selskaber sker på en ældre digital løsning (Webreg). Det er muligt at stifte et selskab (både anparts-selskab og aktieselskab) og få et CVR-nummer inden for en dag. Selskabsstiftelse er gebyrbelagt. Det koster 670 kr. at stifte et selskab digitalt (via Webreg) og 2.150 kr., hvis anmeldelsen indsendes på papir. Langt de fleste stiftelser sker digitalt. Fra ultimo 2014 forventes det at være muligt at stifte selskaber på enhedsregistreringen. Løsningen vil være langt mere brugervenlig end den nuværende løsning.</p> <p>Se evt. overordnet beskrivelser af ændringerne i afsnit 2 og 3 på side 2 i Erhvervsstyrelsens aktstykke for moderniseringsprogrammet: http://www.folketingstidende.dk/RIpdf/samling/20091/aktstykke/aktstk28/20091_Aktstk28.pdf</p> <p>I forhold til at sikre virksomheder adgang til finansiering har regeringen bl.a. vedtaget Udviklingspakken og Kreditpakken i 2012 samt Vækstplan DK i 2013. Initiativer herfra udmøntes bl.a. via Vækstfonden og Eksportkreditfonden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udviklingspakken: http://www.evm.dk/aktuelt/presmeddelelser/2012/02-03-12-udviklingspakken • Kreditpakken: http://www.evm.dk/aktuelt/presmeddelelser/2012/30-11-12-styrket-finansiering-til-smaa-og-mellemstore-virksomheder • Vækstplan DK: 	
--	--	--	--	--

				<p>http://www.fm.dk/publikationer/2013/vaekstplan-dk-staerke-virksomheder-flere-job/~media/Publikationer/Imported/2013/Vaekstplan%20DK/vaekstplan%20DK_staerke%20virksomheder%20flere%20job_web.pdf</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.vf.dk • www.ekf.dk <p>Innovationsmiljøerne yder endvidere risikovillig kapital til innovative virksomheder, idet de på statens vegne indskyder op til 6 millioner kroner per virksomhed.</p> <ul style="list-style-type: none"> • LBK nr 835 af 13/08/2008 - § 7-9 • http://fivu.dk/forskning-og-innovation/samspil-mellem-viden-og-innovation/fa-hjaelp-til-kommercialisering/innovationsmiljoer <p>Der arbejdes derudover på en indsats for at sikre danske virksomheder bedre adgang til EU-finansiering. Styrelsen for Forskning og Innovation og Erhvervsstyrelsen koordinerer EU-DK Support netværket, som består af omkring 40 landsdækkende, regionale og lokale institutioner, der rådgiver danske brugere om deltagelse i EU-programmer. Derudover arbejder Erhvervsstyrelsen på at etablere et nationalt kontaktpunkt, der skal fokusere på at udbrede EU's finansielle instrumenter i Danmark.</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.eusupport.dk 	
--	--	--	--	---	--

				Dansk iværksætter samt SMV-rettet politik har overvejende horisontalt fokus, hvor der som udgangspunkt ikke rettes indsatser mod udvalgte grupper. Målet er at skabe gode rammer for alle iværksættere og virksomheder uanset gruppe og område.	
Tematisk mål 9: Den nationale strategiske politiske ramme for fattigdomsbekæmpelse foreligger og gennemføres med sigte på aktiv integration af mennesker, som er udstødt fra arbejdsmarkedet i lyset af beskæftigelsesretningslinjerne	Ja	Der foreligger en national strategisk politisk ramme for fattigdomsbekæmpelse med henblik på aktiv inklusion, som:	Ja	<p>Danmark har en universel tilgang til velfærd, der sigter mod at sikre lige muligheder for alle. Det danske velfærdssystem er baseret på en solid økonomi, høj beskæftigelse samt et velfungerende arbejdsmarked, der er kombineret med en effektiv og velfungerende offentlig sektor.</p> <p>Den grundlæggende ramme for bekæmpelse af fattigdom og social marginalisering i Danmark hviler således på princippet om universel adgang til skattefinansierede velfærdsydelser for alle, der er lovligt bosat i Danmark til en lang række fundamentale sociale services og ydelser som fremsat i Serviceloven, herunder dagtilbud, fri adgang til sundhedsvæsenet og skoler og videregående uddannelse m.m.</p> <p>Danmark har grundlæggende en ramme for fattigdomsbekæmpelse, der indeholder en række omfattende indsatser samt lovgivning, der tilsammen gør, at vi opfylder kriterierne for fattigdomsbekæmpelse.</p> <p>De konkrete indsatser for fattigdomsbekæmpelse indenfor de enkelte kriterier (a-e) er beskrevet punkt for punkt i følgende med referencer til links 1-8 i højre</p>	<p>1. Ekspertudvalg om fattigdom: http://www.sm.dk/Temaer/sociale-omraader/ekspertudvalg-fattigdom/Sider/default.aspx</p> <p>2. Nationale sociale 2020 mål: http://www.sm.dk/data/Dokumentertilpublikationer/Publikationer-2013/Alle%20skal%20med/Alle%20skal%20med.pdf</p> <p>3. National Reform Program 2013: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_denmark_da.pdf</p> <p>4. National Social Rapport 2012: http://www.sm.dk/Temaer/International/EU/Social-beskyttelse-og-inclusion/Nationale-sociale-rapporter/Documents/National%20Social%20Rapport%20-%20Danmark.pdf</p> <p>5. Regeringens fattigdomsgrænse: http://www.sm.dk/Temaer/sociale-omraader/ekspertudvalg-fattigdom/Sider/default.aspx</p> <p>6. Art. 18 i Serviceloven: http://www.sm.dk/Temaer/sociale-omraader/ekspertudvalg-fattigdom/Sider/default.aspx</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Tilvejebringer et tilstrækkeligt evidensgrundlag for at udvikle politikker for fattigdomsbekæmpelse og overvågning af udviklingen. • Indeholder foranstaltninger til støtte af opnåelse af det nationale mål for fattigdom og social udstødelse (som defineret i det nationale reformprogram), der omfatter fremme af bæredygtige beskæftigelsesmuligheder af høj kvalitet, fx mennesker med størst risiko for social udstødelse, herunder folk fra marginaliserede fællesskaber. 	<p>kolonne:</p> <p>a. Danmark arbejder på at skabe viden om effekterne af indsatsen og benytte eksisterende viden gennem Det Nationale Center for Velfærdsforskning's effektmålinger og Socialstyrelsens Vidensportal (7).</p> <p>b. Det danske fattigdomsmål, som defineret i det Nationale Reformprogram, er at reducere antallet af mennesker i husholdninger med lav beskæftigelse med 22.000 inden 2020.</p> <p>For at opfylde dette mål har Danmark introduceret en række initiativer, herunder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Igangsat en førtidspension- og fleksjobsreform (2012) (2 og 3) (beskrevet i detaljer nedenfor). - Styrket integrationsindsatsen(2012) (3). - Nedsat et ekspertudvalg om fattigdom i maj 2012, hvis konklusioner blev offentliggjort i juni 2013. Regeringen har taget fattigdomsgrænsen til efterretning, og den vil blive anvendt til at overvåge udviklingen (1). - Introduceret nationale soci- 	<p>omraader/frivillig-sektor/%C2%A718/Sider/Start.aspx</p> <p>7. Effekt af sociale indsatser: http://www.sm.dk/Temaer/velfaerdsudv/Effectmaaling-og-velfaerdsforskning/Sider/Start.aspx og http://vidensportal.servicestyrelsen.dk/</p> <p>8. Satspulje: http://www.sm.dk/PULJER/SATSPULJE/Sider/Start.aspx</p>
--	--	--	--	--

				<p>ale 2020 mål, der bl.a. indebærer: 1. Antallet af hjemløse i Danmark reduceres med mindst 25 procent. 2. Mindst 50 procent af udsatte børn og unge som 25-årige har en ungdomsuddannelse. 3. De udsatte børns faglige niveau i læsning og matematik skal forbedres. 3. Andelen af anbringelser, der bryder sammen, skal falde med mindst 30 procent. 4. Andelen af borgere, der vender tilbage til et herberg eller et forsorgshjem inden for det første år efter udskrivning til egen bolig, må højst udgøre 20 procent (2).</p> <p>- Indgået en aftale om udmøntning af satspuljen for 2014 (8).</p> <p>Herudover kan nævnes, at Danmark fremmer aktiv inklusion på arbejdsmarkedet gennem bl.a.:</p> <p><u>Indkomststøtte</u></p> <p>- Arbejdsløshedsunderstøttelse, herunder dagpenge, kontanthjælp, barselspenge, boligstøtte m.m.</p> <p><u>Inklusivt arbejdsmarked</u></p> <p>- En kontanthjælpsreform med vægt på ret og pligt der blev iværksat i 2012. Regeringen lægger særlig vægt på unge og introducerer uddannelsesmæssig ret</p>	
--	--	--	--	---	--

				<p>og pligt for unge kontant-hjælpsmodtagere under 30 år. Uddannelse giver professionelle kompetencer og øger dermed muligheden for permanent tilknytning til arbejdsmarkedet (4).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Førtidspension blev i vidt omfang afskaffet for personer under 40 år i 2012. I stedet vil udsatte unge under 40 år blive støttet gennem en mere helhedsorienteret indsats i et ressourceløb. Der kan dog fortsat tilkendes førtidspension, hvis alle andre muligheder er udelukkede. En vigtig forudsætning for reformen er en væsentligt forbedret koordination af indsatserne i de forskellige sektorer (4). - Fleksjobordningen giver mange mennesker adgang til arbejdsmarkedet. I den forbindelse reformeredes systemet i 2012 med henblik på at målrette det til personer med væsentligt nedsat arbejdsevne. De offentlige tilskud øges for folk i fleksjob med lav indkomst og lav arbejdsevne, og arbejdsgivere skal kun betale for de timer, i hvilke de ansatte faktisk arbejder i fleksjobbene (4)- <p><u>Adgang til velfærdsfremmende</u></p>	
--	--	--	--	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Inddrager relevante interessenter i fattigdomsbekæmpelse 		<p><u>service efter Serviceloven</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dagtilbud for børn, der fremmer både forældrenes arbejdsmarkedsdeltagelse og den sociale inklusion af udsatte børn; - Genoptræning, der hjælper folk til at indtræde på arbejdsmarkedet efter sygdom; - Tilbud til personer med handicap, der fremmer deres arbejdsmarkedsdeltagelse. <p>c. De relevante samarbejdsparter involveres aktivt i formuleringen af de relevante socialpolitikker, navnlig ved høringer i forbindelse med lovforslag samt EU afrapporteringer som Den Nationale Social Rapport og det Nationale Reformprogram. Herudover inddrages frivillige organisationer, som foreskrevet i Art. 18 i Serviceloven (6).</p> <p>Regeringen rådfører sig bl.a. med Rådet for Socialt Udsatte, der har som mål at følge den sociale indsats for hjemløse, stofmisbrugere, prostituerede, sindslidende, alkoholikere m.fl. Rådet udarbejder årligt en rapport om de svageste gruppers situation og foreslår, hvordan regeringen kan optimere indsatsen for de mest udsatte grupper i samfundet.</p>	
--	--	--	--	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Afhænger af de identificerede behov, herunder foranstaltninger til at gå fra institutionel pleje til pleje i nærmiljøet • Efter anmodning og om berettiget vil relevante interessenter gives støtte til at indsende projektansøgninger og gennemføre og forvalte udvalgte projekter. 		<p>d. Den danske Servicelov indeholder en række bestemmelser, der faciliterer pleje i nærmiljøet, herunder støtte til mennesker med handicap, ældre mennesker med plejebehov i forskelligt omfang samt mennesker, som har behov for en særlig indsats.</p> <p>e. Regeringen støtter relevante interessenters projekter, der sigter mod aktiv inklusion af udsatte grupper.</p> <p>Dette gøres bl.a. gennem de danske satspuljemidler, der har til formål at forbedre vilkårene for svage og udsatte grupper samt personer på overførselsindkomst. Både institutioner, skoler, frivillige organisationer og NGO'er kan søge midler til initiativer på satspuljens områder. (8)</p> <p>De regionale vækstforumsekretariater og for den nationale pulje Erhvervsstyrelsen vil kunne medvirke til at sikre, at relevante interessenter kan indsende ansøgninger til strukturfondene. Udgifter til løn til gennemførelsen af et projekt vil typisk være en støtteberettiget udgift for det konkrete projekt.</p>	
Tematisk mål 10: Livslang læring: Der	Ja	Der er etableret en national eller regional strategisk politisk ramme for livslang læ-	Ja	Den politiske ramme for at fremme livslang læring er fastlagt i regeringsprogrammet "Et Danmark der står sammen"	http://www.stm.dk/publikationer/Et_Danmark_der_staar_sammen_11/Regering_sgrundlag_okt_2011.pdf

<p>foreligger en national og/eller en regional strategisk politisk ramme for livslang læring inden for rammerne af artikel 165, TFEU</p>	<p>ring, som indeholder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Foranstaltninger til støtte af udviklings- og forbindelsestjenester for livslang læring (LLL), herunder gennemførelse af disse og opgradering af kvalifikationer (f.eks. validering, vejledning, uddannelse og erhvervsuddannelse) og inddragelse af og partnerskab med relevante interessenter. - Foranstaltninger til etablering af kvalifikationsudvikling hos forskellige målgrupper, når disse identificeres som prioriteter i nationale eller regionale strategiske politiske rammer (f.eks. unge i erhvervsuddannelse, voksne, forældre, der vender tilbage til arbejdsmarkedet, lavtuddannede og ældre arbejdstagere, indvandrere samt andre dårligt stillede grupper, især handicappede personer). - Foranstaltninger med henblik på at udvide adgangen til livslang læring, f.eks. gennem tiltag med henblik på en effektiv gennemførelse af instrumenter, der skal øge gennemslagskraften 	<p>fra oktober 2011. På baggrund af regeringsprogrammet er gennemført eller planlagte reformer, som styrker livslang læring. Målet er at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 95% af alle unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse. • 60% skal gennemføre en videregående uddannelse, heraf 25% en universitetsuddannelse. • Voksen-og efteruddannelse skal styrkes især for dem der har mindst uddannelse. <p>Den hidtidige danske strategi for livslang læring for perioden 2007-2012 har omfattet videreudvikling og indførelse af nye initiativer både i forhold til børn, unge, voksne og udsatte grupper. Der vedlægges link til "Denmarks strategy for lifelong learning".</p> <p>Danmark har et meget veludbygget uddannelse- og voksenuddannelsessystem, der fremmer livslang læring på alle niveauer fra børnehaven til universitetsuddannelse og gennem formel og ikke-formel voksenuddannelse. Danmark er desuden det EU-land, hvor flest voksne deltager i formel eller ikke formel uddannelse og oplæring.</p> <p>Danmark opfylder fsva. angår udvikling, adgang, styring og finansiering vedrørende LLL alle ex ante konditionaliteter, herunder også inddragelsen af arbejdsmarkedets parter og regionale og lokale interessenter.</p> <p>Danmark har implementeret alle europæiske redskaber, herunder den europæiske kvalifikationsramme (EQF), Det europæ-</p>	<p>http://pub.uvm.dk/2007/lifelonglearning/lifelong_learning.pdf</p> <p>EQF-referencerapport om dansk kvalifikationsramme for livslang læring dokumenterer alle væsentlige forhold vedrørende det danske uddannelsessystem, herunder lovgivning, udvikling af kvalifikationer, styring, anerkendelse af realkompetence og europæiske transparenens redskaber mv.</p> <p>http://fivu.dk/en/education-and-institutions/recognition-and-transparency/transparency-tools/qualifications-frameworks/european-qualifications-framework-work/national_report_referencing_dk_qualifications_framework_to_eqf.pdf</p> <p>http://fivu.dk/uddannelse-og-institutioner/anerkendelse-og-</p>
---	---	--	--

		<p>(f.eks. den europæisk referenceramme for kvalifikationer, nationale kvalifikationsrammer, det europæiske meritoverførselssystem for erhvervsuddannelse, europæisk kvalitetssikring i erhvervsrettede uddannelser)</p> <p>– foranstaltninger til at forbedre arbejdsmarkedsrelevansen af almen uddannelse og erhvervsuddannelse og sikre tilpasning heraf til identificerede målgrupper (f.eks. unge i erhvervsuddannelse, voksne, forældre, der vender tilbage til arbejdsmarkedet, lavtuddannede og ældre arbejdstagere, indvandrere samt andre dårligt stillede grupper, især handicappede personer).</p>	<p>iske meritssystem for videregående uddannelse (ECTS) og det europæiske meritssystem for erhvervsrettet uddannelse (ECVET), Europass samt europæiske retningslinjer vedr. validering af formel og ikke formel læring. Link: "Referencing the Danish qualifications Framework for Lifelong learning to the European Qualifications framework".</p> <p>Regeringen har iværksat en folkeskolereform, der implementeres i 2014-15 med henblik på at alle børn bliver så dygtige som de kan.</p> <p>Regeringen har gennemført ungepakke november 2012 med fokus på flere praktikpladser til unge</p> <p>Regeringen har fremlagt en reform af erhvervsuddannelse, der skal få flere unge til at vælge og gennemføre en erhvervsuddannelse (led i indsats for ESL).</p> <p>Regeringen har som led i Vækstplan DK i 2013 afsat 1 mia. kr. til et kvalitets- og kompetenceløft inden for voksen- og efteruddannelse i årene 2014-2017 med fokus på løft af ufaglærte til faglærte og kompetencer til faglærte på videregående niveauer.</p>	<p>dokumentation/dokumentation</p> <p>www.uvm.dk/I-fokus/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF13/130607%20Aftaletaksten.ashx</p> <p>http://www.uvm.dk/Uddannelser-og-dagtilbud/Erhvervsuddannelser/Fakta-om-erhvervsuddannelserne/Nyheder-om-erhvervsuddannelser</p> <p>www.uvm.dk/I-fokus/~media/UVM/Filer/I%20fokus/Tema/Faglaert%20til%20fremtiden/131002%20faglaert%20til%20fremtiden.ashx</p> <p>http://www.uvm.dk/I-fokus/Faglaert-til-fremtiden</p> <p>http://stm.dk/multimedia/v_kstplan_DK_st_rke_virksomheder_flere_job_web.pdf</p>
Tematisk mål 10		Der foreligger en national eller regional strategisk politisk ramme for at øge erhvervsuddannelsernes kvalitet	Regeringsprogrammet "Et Danmark der står sammen" fra oktober 2011 er den politiske ramme for at fremme, at 95% af alle unge skal gennemføre en ungdoms-	
Der foreligger en national eller regional				

<p>strategisk politisk ramme for at øge erhvervsuddannelsernes kvalitet og effektivitet inden for rammerne af artikel 165 I TEUF.</p>	<p>og effektivitet inden for rammerne af artikel 165 i TEUF, der indeholder følgende elementer:</p> <ul style="list-style-type: none"> – foranstaltninger til at forbedre arbejdsmarkedsrelevansen af erhvervsuddannelsessystemerne i tæt samarbejde med relevante interessenter, herunder via mekanismer til forudsigelse af efterspurgte kvalifikationer, tilpasning af læseplaner samt styrkelse af arbejdsbaseret læring i forskellige former – foranstaltninger for at øge erhvervsuddannelsernes kvalitet og tiltrækningskraft, herunder gennem oprettelse af en national tilgang til kvalitetssikring af erhvervsuddannelse (for eksempel i tråd med den europæiske referenceramme for kvalitetssikring af erhvervsuddannelse) og gennemførelse af instrumenter til sikring af større gennemsigtighed og anerkendelse, f.eks. det europæiske meritoverførselssystem for erhvervsuddannelse (ECVET). 	<p>uddannelse. Der skal gøres en indsats for, at flere unge vælger og gennemfører en erhvervsuddannelse.</p> <p>De danske erhvervsuddannelser udarbejdes og administreres i nært samarbejde med arbejdsmarkedets parter, der også har et medansvar for finansiering.</p> <p>Det sikrer, at uddannelsernes arbejdsmarkedsrelevans ift. erhvervslivets behov for kvalifikationer inden for de forskellige sektorer, og at udbuddet af uddannelser i det enkelte lokalområde afspejler områdets efterspurgte kvalifikationer. Endvidere er uddannelsesplaner og samarbejdet med praktikvirksomhederne omfattet af dette samarbejde.</p> <p>Den 8. november 2012 blev aftalen om ”Bedre erhvervsuddannelser og styrket uddannelsesgaranti” indgået.</p> <p>Aftalens indsatsområder omfatter styrket uddannelsesgaranti og bedre kvalitet i erhvervsuddannelserne, som bl.a. omfatter kompetenceløft af lærere og ledere (herunder revision af det pædagogiske grundlag), bedre skolemiljø med lektieværksteder, mentorordning, kontaktlærerordning samt styrket social og psykologisk rådgivning.</p> <p>I oktober 2013 fremlagde regeringen sit forslag til en erhvervsuddannelsesreform, som skal skabe bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser med henblik på, at flere gennemfører en erhvervsuddannelse.</p> <p>Det danske erhvervsuddannelsessystem</p>	<p>Link til - EU publikation om erhvervsrettet grund- og efteruddannelse i Danmark 2012: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4112_en.pdf Link til erhvervsuddannelsesloven: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=146491</p> <p>Aftalen kan findes på ministeriets hjemmeside via følgende link: http://uvm.dk/Aktuelt/~/UVM-DK/Content/News/Udd/Erhvervs/2012/Nov/121108-Bred-aftale-om-praktik-til-de-unge-paa-erhvervsuddannelserne</p>
--	--	--	---

			<p>omfatter relevante kvalitetssikringsforanstaltninger på alle niveauer, der opfylder denne konditionalitet, og fuldt ud er i tråd med den europæiske referenceramme til kvalitetssikring (EQAVET).</p> <p>Erhvervsuddannelsesinstitutionerne skal samtidig leve op til klare mål vedrørende elevernes gennemførelse af en påbegyndt erhvervsuddannelse.</p> <p>De danske erhvervsuddannelser er indplaceret i den danske kvalifikationsramme, som referer til den europæiske kvalifikationsramme. Endvidere er det europæiske meritssystem for erhvervsrettet uddannelse (ECVET) implementeret med henblik på at understøtte mobilitet og anerkendelse af læring.</p>	<p>Link til - EU publikation om erhvervsrettet grund- og efteruddannelse i Danmark 2012: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4112_en.pdf</p> <p>EQF-referencerapport om dansk kvalifikationsramme for livslang læring dokumenterer alle væsentlige forhold vedrørende det danske uddannelsessystem, herunder lovgivning, udvikling af kvalifikationer, styring, anerkendelse af realkompetence og europæiske transparensredskaber mv.</p> <p>http://fivu.dk/en/education-and-institutions/recognition-and-transparency/transparency-tools/qualifications-frameworks/european-qualifications-frame-work/national_report_referencing_dk_qualifications_framework_to_eqf.pdf</p>
Generelle konditionaliteter				
<p>1. Bekæmpelse af diskrimination:</p> <p>Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om bekæmpelse af diskrimination på området for ESI-fondene.</p>	<p>Ordninger i overensstemmelse med medlemsstaternes institutionelle og retlige rammer til at inddrage organer med ansvar for fremme af ligebehandling af alle personer under hele forberedelsen og gennemførelsen af programmerne, herunder rådgivning om ligestilling i forbindelse med aktiviteter vedrørende ESI-fondene</p>	<p>Institut for Menneskerettigheder - Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution – skal fremme ligebehandling af alle uden forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse.</p> <p>Der henvises til https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=142116</p> <p>Lov om etnisk ligebehandling: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0</p>		

		<p>Ordninger til efteruddannelse til medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for EU-lovgivning og EU-politik om bekæmpelse af diskrimination.</p>	<p>710.aspx?id=28938</p> <p>Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522</p> <p>Lov om Ligebehandlingsnævnet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=117192</p> <p>Der er for medarbejdere i forvaltningsmyndigheden og i de regionale vækstforumsekretariater planlagt efteruddannelse i første kvartal af 2014. Forløbet vil efter behov blive gentaget i løbet af programperioden 2014-2020.</p> <p>Institut for Menneskerettigheder vil deltage i overvågningsudvalget for Socialfonden og Regionalfonden.</p>	
<p>2. Køn:</p> <p>Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om ligestilling mellem kønnene på området for ESI-fondene.</p>		<p>Ordninger i overensstemmelse med medlemsstaternes institutionelle og retlige rammer til at inddrage organer med ansvar for ligestilling mellem kønnene under hele forberedelsen og gennemførelsen af programmerne, herunder rådgivning om ligestilling mellem kønnene i forbindelse med aktiviteter vedrørende ESI-fondene</p> <p>Ordninger til efteruddannelse til medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for EU-lovgivning og EU-politik</p>	<p>Institut for Menneskerettigheder - Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution – skal fremme ligebehandling af alle uden forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse.</p> <p>Der henvises til https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=142116</p> <p>Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522</p> <p>Lov om ligestilling af mænd og kvinder: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=20929</p>	

		om ligestilling mellem kønnene samt integration af kønsaspektet.	<p>Lov om lige løn til mænd og kvinder: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=121176</p> <p>Lov om Ligebehandlingsnævnet https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=117192</p> <p>Der er for medarbejdere i forvaltningsmyndigheden og i de regionale vækstforumsekretariater planlagt efteruddannelse i første kvartal 2014. Forløbet vil efter behov blive gentaget i løbet af programperioden 2014-2020.</p> <p>Institut for Menneskerettigheder vil deltage i overvågningsudvalget for Socialfonden og Regionalfonden.</p>	
<p>3. Handicap:</p> <p>Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af FN-konventionen om handicappedes rettigheder (UNCPRD) inden for ESI-fondene i overensstemmelse med Rådets afgørelse 2010/48/EF</p>		<p>Ordninger i overensstemmelse med medlemsstaternes institutionelle og retlige rammer for høring og inddragelse af organer med ansvar for beskyttelse af handicappedes rettigheder eller organisationer, der repræsenterer de handicappede, samt andre relevante interessenter i løbet af hele forberedelsen og gennemførelsen af programmerne.</p> <p>Ordninger til efteruddannelse til medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for gældende lovgivning og politik på både nationalt og EU-plan om handicap, herunder</p>	<p>Opgaven med at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af FNs konvention om rettigheder for personer med handicap varetages af Institut for Menneskerettigheder</p> <p>Der henvises til Folketingsbeslutning: http://www.ft.dk/samling/20101/ beslutningsforslag/B15/som_vedtaget.htm#dok</p> <p>Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522</p> <p>Der er for medarbejdere i forvaltningsmyndigheden og i de regionale vækstforumsekretariater planlagt efteruddannelse i første kvartal 2014. Forløbet vil efter behov blive gentaget i løbet af programperioden 2014-2020.</p>	

		<p>tilgængeligheden og den praktiske anvendelse af UNCRPD, som afspejlet i den relevante EU- og nationale lovgivning.</p> <p>Ordninger til at sikre overvågning af gennemførelsen af artikel 9 i UNCRPD i forhold til ESI-fondene under hele forberedelsen og gennemførelsen af programmerne.</p>		<p>Institut for Menneskerettigheder vil deltage i overvågningsudvalget for Socialfonden og Regionalfonden.</p>	
4. Offentligt udbud	Ja	<p>Tiltag, der sikrer effektiv anvendelse af EU's udbudsregler i projekter, som modtager tilskud fra CSI-fondene.</p>	Ja	<p>EU-direktiver vedrørende udbud (2004/17, 2004/18 og 2009/81/EC) er implementeret ved en bekendtgørelse, der ved henvisning til direktiverne forpligter ordregivere til at overholde direktivernes regler. Det indebærer, at direktivernes regler i dag skal anvendes direkte.</p> <p>Danmark har indført nationale udbudsregler under tærskelværdierne for udbudsdirektiverne, og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vejleder om forståelsen af udbudsreglerne, EU- såvel som nationale regler.</p> <p>Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen udarbejder vejledning om forståelsen af udbudsreglerne, EU- såvel som nationale regler.</p> <p>Der henvises i øvrigt til:</p> <p>http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Regler</p> <p>Udbudsdirektivet:</p>	<p>Den danske udbudsmyndighed, Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, vejleder på sin hjemmeside om udbudsreglerne, og om hvorledes de overholdes. Det er desuden et vilkår i alle kontrakter om tilskud fra ESI-fondene, at udbudsreglerne og de overordnede principper om gennemsigtighed, ligebehandling og sparsommelighed overholdes.</p> <p>For Regionalfonden og Socialfonden gennemgås vilkår om emnet på et opstartsmøde mellem forvaltningsmyndigheden og støttemodtagerne inden, således at det sikres, at støttemodtagerne forstår og overholder reglerne. Såfremt det skønnes fornødent for støttemodtager at hyre ekstern bistand til at gennemføre et udbud, vil dette være en støtteberettiget udgift under de danske regionalfonds- og socialfondsprogrammer. Der findes mange private udbydere af kurser om udbud, hvorfor forvaltningsmyndigheden er afskåret fra at afholde sådanne kompetenceudviklingsaktiviteter, men udgifter til delta-</p>

				<p>https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137281</p> <p>Forsyningsvirksomhedsdirektivet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=26714</p> <p>Forsvars- og Sikkerhedsdirektivet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=138266</p> <p>Tilbudsloven (med ændringer): https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=113858,</p> <p>https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137689,</p> <p>https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=144417</p> <p>Vejledning: http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Vejledninger,</p> <p>http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Vejledende-udtalelser,</p> <p>http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Kommentarer-til-retspraksis,</p>	gelse hos en privat udbyder vil også være en støtteberettiget udgift under de danske regionalfonds- og socialfondsprogrammer.
5. Statsstøtte: Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af EU-lovgivningen om	Ja	1. Ordninger, der sikrer effektiv anvendelse af Unionens regler om statsstøtte. 2. Ordninger for efteruddannelse	Ja	<p>På EU Kommissionens hjemmeside er regler gengivet.</p> <p>Nationalt vejleder Erhvervs- og Vækstministeriet om forståelse af reglerne.</p>	

<p>statsstøtte inden for ESI-fondene</p>		<p>og informationsformidling til medarbejdere, der er involveret i gennemførelsen af ESI-fondene.</p> <p>3. Ordninger, der skal sikre den administrative kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen om statsstøtte.</p>	<p>På ministeriets hjemmeside er vejledninger om forståelse af reglerne – bl.a. en statsstøttehåndbog, www.evm.dk.</p> <p>Link: http://www.evm.dk/arbejdsomraader/erhverv-og-regulering/statsstoette/hvad-er-statsstoette/statsstoettehaandbogen</p> <p>I ministeriet er en særlig afdeling for statsstøtte. Afdelingen er nationalt center for statsstøtte i Danmark.</p> <p>Statsstøttesekretariatet opgave er, at formidle viden og rådgivning i statsstøttespørgsmål, som vedrører nye lovforslag eller ændring af lovgivning, samt at yde rådgivning til centraladministration og offentlige virksomheder i forbindelse med tilrettelæggelse af nye initiativer, så disse er forenelige med EU-statsstøttereglerne. I den forbindelse foretager sekretariatet forhåndsscreening af lovprogrammet.</p> <p>Statsstøttesekretariatet deltager i håndtering af sager med Europa-Kommissionen og bistår myndigheder ved bilateral kontakt med Kommissionen ved anmeldte sager og anden tilrettelæggelse af danske foranstaltninger, som skal vurderes ud fra EU-statsstøttereglerne. Derudover er Statsstøttesekretariatet en aktiv spiller ved forslag til revidering af EU statsstøtteretsakter samt ved koordination af den danske statsstøttepolitik.</p> <p>Afdelingen hjælper MA i forbindelse med information om nye statsstøttereg-</p>	
---	--	---	--	--

			<p>ler. Det er MA der screener OP. Statsstøttesekretariatet fortolker reglerne og bistår MA i implementeringen og ved eventuelle notifikationer. Under programmerne anvendes de minimis og den generelle gruppefritagelse, og notifikation er derfor ikke praktisk relevant.</p> <p>Principielle sager kan forelægges et udvalg : Statsstøtteudvalget.</p> <p>Udvalget kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yde rådgivning og bistand i foranstaltninger og initiativer, der muligvis involverer statsstøtte • Screene lovinitiativer og lovprogram • Yde rådgivning og vejledning til tidlig kontakt til Kommissionens tjenestegrene i konkrete sager • Yde rådgivning og vejledning til udarbejdelse af statsstøtteansøgnelser og procedurer <p>1. I ansøgninger om støtte skal angives alle støtteberettigede omkostninger og finansiering opdelt på finansieringskilder. Den samlede offentlige støtte i projektet kan derfor beregnes. Hvis der f.eks. ydes strukturfondsstøtte til et projekt samtidig med støtte fra en region, lægges hele støtten sammen. Herefter kan støtteprocenten beregnes. Det anføres i alle tilsagn om støtte, at statsstøtten omfatter tilskud/støtte fra EU, stat, regioner og kommuner, ligesom det anføres, hvilke statsstøtteregler der anvendes i projektet, hvorefter støttesatserne kan beregnes.</p>	
--	--	--	---	--

			<p>Projektdokumentationen omfatter statsstøttedokumentation, hvor støtten til hver enkelt virksomhed udregnes. Såfremt støttemodtageren ikke har tilbagebetalt ulovlig støtte, vil der ikke blive udstedt et tilsagn om ny støtte. Ved anvendelse af de minimis støtte udfylder støttemodtageren en erklæring i overensstemmelse med de minimis forordningen.</p> <p>Oplysninger om støttemodtager, støttebeløb og offentliggørelse vil bliver indsamlet af forvaltningsmyndigheden i overensstemmelse med den generelle gruppefritagelsesordning.</p> <p>I de danske strukturfondsprogrammer anvendes den generelle gruppefritagelsesforordning og de minimis reglen. Disse hjemler er anført i programmerne, og i bilag til programmerne er nærmere specificeret, hvilke bestemmelser der anvendes. Såfremt programmerne ændres vil bilagene blive opdateret af MA, ligesom reviderede skematiske oplysninger i henhold til den generelle gruppefritagelsesforordning vil blive fremsendt til EU-Kommissionen.</p> <p>Tilskud om støtte til finansielle instrumenter vil indeholde de konkrete vilkår i forhold til den statsstøtte, der kan ydes i projektet</p> <p>Vilkår om statsstøtte gennemgås på et opstartsmøde mellem forvaltningsmyndigheden og støttemodtagerne, således at det sikres, at støttemodtagerne forstår og overholder reglerne. Såfremt det skønnes fornødent for støttemodtager at hyre ekstern bistand, vil dette være en støtte-</p>	
--	--	--	--	--

			<p>berettiget udgift under de danske regionalfonds- og socialfondsprogrammer.</p> <p>Det fremgår af forordningerne om strukturfondene, at alle EU-regler - herunder statsstøttereglerne - skal overholdes. Det er MA's ansvar at påse overholdelsen af dette.</p> <p>Såfremt det konstateres, at der er ydet støtte i strid med statsstøttereglerne kan den danske stat indkræve den ulovlige støtte hos støttemodtageren</p> <p>Proceduren i tilfælde af ulovlig statsstøtte vil være:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. MA stiller krav om tilbagebetaling 2. Hvis beløbet ikke tilbagebetales, vil der blive anlagt en retssag ved de almindelige domstole. MA er ansvarlig for hele programgennemførelsen herunder state aid recovery <p>Ved hver ansøgning om støtte gennemgås ansøgningen for alle elementer indeholdende økonomiske fordele for enheder, der udøver økonomisk aktivitet. Det er en del af checklisten. Et eksemplar af checklisten vedlægges.</p> <p>I hver enkelt sag indsættes et konkret vilkår om metoden til beregning af statsstøtten i projektet</p> <p>I hvert enkelt projekt skal der foreligge en dokumentation for, at tilsagnets vilkår om statsstøtte i projektet er opfyldt. Denne dokumentation gennemgås af</p>	
--	--	--	--	--

			<p>revisor og er underlagt alle kontroller af strukturfondene.</p> <p>Forvaltningsmyndigheden modtager og videregiver alle oplysninger i overensstemmelse med reglerne i den generelle gruppefritagelse.</p> <p>2. I forbindelse med opstart af administrationen af strukturfondsprogrammerne for perioden 2014-2020 afholdes kompetenceudviklingsdage for både medarbejdere i MA og de regionale sekretariater. Kompetenceudviklingen ajourføres gennem hele programperioden ved netværksmøder.</p> <p>Gennem hele strukturfondsperioden afholdes møder i netværk bestående af de forskellige administrative niveauer. På disse møder bliver der undervist og udvekslet information om statsstøtte i strukturfondsprojekter.</p> <p>3. I MA er udpeget medarbejdere med specialviden i forhold til statsstøttereglerne anvendelse ved tilskud fra ESIFondene. Disse medarbejdere bistår sagsbehandlerne i MA og vejleder eksterne parter.</p> <p>I perioden 2007-2013 har opmærksomheden på statsstøttereglerne såvel i MA som generelt været stigende. Antallet af medarbejder i teamet hos MA er udvidet fra 1 til 4. Både driftsøkonomiske og juridiske kompetencer er repræsenteret. Den værdifulde erfaring fra 2007-2013</p>	
--	--	--	---	--

				vil blive anvendt og erfaringen vil danne grundlag for en effektiv og tæt administration.	
<p>6. Miljølovgivning vedrørende vurdering af virkninger på miljøet (VVM) og strategisk miljøvurdering (SMV):</p> <p>Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af Unionens miljølovgivning vedrørende VVM og SMV.</p>	Ja	<p>Ordninger, der sikrer effektiv implementering af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/92/EU (VVM) og af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/42/EF (SMV).</p> <p>Ordninger for efteruddannelse og informationsformidling til medarbejdere, der er involveret i gennemførelse af VVM- og SMV-direktiverne.</p> <p>Ordninger til sikring af tilstrækkelig administrativ kapacitet.</p>	Ja	<p>Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer, lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 som ændret ved § 10 i lov om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om miljøbeskyttelse og forskellige andre love, lov nr. 484 af 11. maj 2010, bekendtgørelse nr. 481 af 09. maj 2011 om ændring af bilag 3 og 4 til lov om miljøvurdering af planer og programmer, § 8 i lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om planlægning og forskellige andre love, lov nr. 1273 af 21. december 2011 og § 11 i lov om ændring af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og forskellige andre love, lov nr. 580 af 18. juni 2012.</p> <p>Lov: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127111</p> <p>Vejledning: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=12953</p> <p>Eksempler http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/4E9A370E-D1BD-4688-B327-6610799B5177/49265/Eksempelsamling_endeligudgave.pdf</p>	<p>1) Direktivet er implementeret i dansk lovgivning. Miljøministeriet har udarbejdet vejledning og eksempelsamling omkring anvendelse af strategisk miljøvurdering.</p> <p>2) og 3) der er i Miljøministeriet/Naturstyrelsen oprettet et særligt kontor med ansvar for lovgivning, implementering og anvendelse af EU's direktiv om strategisk miljøvurdering i Danmark.</p> <p>Vedrørende efteruddannelse og træning afholdes der årligt kurser og seminarer med deltagelse fra myndigheder, konsulenter og universiteter med henblik på opdatering og erfaringsudveksling, både hvad angår SEA og EIA.</p>
7. Statistiske systemer og resultatindikatorer	Ja	Der er etableret ordninger for rettidig indsamling og aggregering af statistiske data med	Ja	ERDF-programmet og ex ante evalueringen heraf.	Ud over de obligatoriske output- og resultatindikatorer mv. i begge programmer vil der systematisk blive ind-

<p>Der foreligger et statistisk grundlag, som er nødvendigt for at foretage evalueringer til at vurdere programmernes effektivitet og virkning.</p> <p>Der foreligger et system af resultatindikatorer, som er nødvendige for at vælge de tiltag, der mest effektivt bidrager til at opnå de ønskede resultater, overvåge fremskridt mod resultater og foretage en evaluering af virkningerne.</p>		<p>følgende elementer:</p> <p>Afdækning af kilder og mekanismer til at sikre statistisk validering</p> <p>Ordninger for offentliggørelse og offentlig tilgængelighed af aggregerede data</p> <p>Et effektivt system af resultatindikatorer, bl.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Udvælgelse af resultatindikatorer for hvert program, der giver information om, hvad der motiverer udvælgelsen af de politiske tiltag, der støttes af programmet. - Fastsættelse af mål for disse indikatorer. - Overholdelse af følgende krav for hver indikator: styrke og statistisk validering, entydig normativ fortolkning, responsivitet i forhold til politikken, rettidig dataindsamling. - Procedurer til at sikre, at der for alle operationer, som støttes af programmet, er vedtaget et effektivt indikatorsystem. 		<p>ESF-programmet og ex ante evalueringen heraf.</p>	<p>samlet CVR-/p-numre på de deltagende virksomheder og CPR-numre på de deltagende personer.</p> <p>Ved at koble disse identifikationsnumre med Danmarks Statistiks registre vil den faktuelle udvikling i deltagervirksomhedernes beskæftigelse og økonomiske resultater samt de deltagende personers arbejdsmarkedsstatus, indkomst, uddannelsesniveau mv. blive fulgt og – hvor muligt og relevant – sammenlignet med kontrolgrupper for at estimere indsatsens effekter.</p>
--	--	--	--	--	--

Oversigt over opfyldelsen af relevante ex ante konditionaliteter på nationalt niveau for landdistriktsprogrammet.

Relevant ex ante konditionalitet, som en national aktør er ansvarlig for	Opfyldelse af ex ante konditio-	Kriterier	Er kriterierne	Reference (hvis opfyldt)	Eventuel forklaring
--	---------------------------------	-----------	----------------	--------------------------	---------------------

	nalitet Ja/Nej/ Delvist		op- fyldt? Ja/Nej		
<u>Landdistriktsprogram</u>					
<p>EU-prioritet 3: Fremme af fødevarekædens organisation, herunder forarbejdning og markedsføring af landbrugsprodukter, dyrevelfærd og risikostyring i landbruget.</p> <p>TM 5: Fremme af tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og -styring.</p> <p>3.1. Risikoforebyggelse og risikostyring: Der foreligger nationale eller regionale risikovurderinger for katastrofehandtering, der tager højde for tilpasning til klimaforandringer¹¹⁴</p>	Ja	<p><u>Danmark gennemfører ikke indsatser under EU-prioritet 3 i landdistriktsprogrammet og skal derfor ikke opfylde denne ex ante konditionalitet.</u> Danmark opfylder imidlertid de pågældende betingelser.</p> <p>Der skal foreligge en national eller regional risikovurdering med følgende elementer, som indeholder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - En beskrivelse af proces, metodologi, metoder og ikke-følsomme data til brug for risikovurderingen samt risikobaserede kriterier for prioritering af investeringerne - En beskrivelse af scenarier med én eller flere risici - Inddragelse af nationale strategier for tilpasning til klimaforandringerne, hvor det er relevant. 	Ja	<p>http://brs.dk/viden/publikationer/Documents/Nationalt_Risikobilgede.pdf</p> <p>og</p> <p>http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/5B54B5AE-A63C-4A6E-AC11-2EE8801E7C32/0/Klimahandlingsplan_dec_2012.pdf</p>	<p>Den danske beredskabsstyrelse har den 9. april 2013 udgivet ”Nationalt Risikobillede ”NRB”, som bl.a. er initieret af EU’s opfordring til medlemsstaterne om at udvikle nationale risikovurderinger. Sidstnævnte fremgår af EU’s rådskonklusioner fra april 2011 om Videreudvikling af risikovurdering med henblik på katastrofehandtering i EU.</p> <p>Miljøministeriet har derudover i december 2012 udgivet ”Sådan håndterer vi skybrud og regnvand”, som er en handlingsplan for klimasikring af Danmark.</p>
EU-prioritet 4: Genopretning, bevarelse og forbedring af økosystemer med					

¹¹⁴ Conclusions of the Justice and Home Affairs Council; Conclusion on further developing risk assessments for disaster management in the European Union. 11-12 April 2011.

<p>tilknytning til landbrug og skovbrug.</p> <p>TM 5: Fremme af tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og -styring.</p> <p>TM 6: Bevarelse og beskyttelse af miljøet og fremme af ressourceeffektivitet</p> <p>4.1 God landbrugs- og miljømæssig stand: Der er på nationalt niveau fastsat normer for god landbrugs- og miljømæssig stand, jf. afsnit VI, kapitel I, i forordning (EU) nr. 1306/2013.</p> <p>4.2 Mindstekrav til gødnings- og plantebeskyttelsesprodukter: Der er fastlagt mindstekrav til gødnings- og plantebeskyttelsesprodukter, jf. afsnit III, kapitel I, artikel 28, i nærværende forordning</p> <p>4.3 Andre relevante nationale normer: Der er fastsat obligatoriske nationale normer med henblik på afsnit III, kapitel I, artikel 28, i nærværende forordning.</p>	<p>Ja.</p> <p>Ja</p> <p>Ja</p>	<p>- Der er fastsat normer for god landbrugs- og miljømæssig stand i den nationale lovgivning, og de er præciseret i programmerne.</p> <p>- Der er fastlagt mindstekrav til gødnings- og plantebeskyttelsesprodukter i programmerne, jf. afsnit III, kapitel I, i nærværende forordning.</p> <p>- De relevante obligatoriske normer er anført i programmerne.</p>	<p>Ja</p> <p>Ja</p> <p>Ja</p>	<p>Vejledning om kontrol med krydsoverensstemmelse 2013, april 2013, side 265-283. http://2.naturerhverv.fvm.dk/vejledning.aspx?ID=22450</p> <p>Vejledning om kontrol med krydsoverensstemmelse 2013, april 2013, side 199-207. http://2.naturerhverv.fvm.dk/vejledning.aspx?ID=22450</p> <p>Vejledning om kontrol med krydsoverensstemmelse 2013, april 2013, side 50-198, 208-264 http://2.naturerhverv.fvm.dk/vejledning.aspx?ID=22450</p>	<p>Der er fastlagt minimumskrav for anvendelse af plantebeskyttelsesmidler, mens der for anvendelse af gødningsstoffer ikke er fastsat minimumskrav, idet hele landet er udpeget som nitratfølsomt område, og alle krav vedr. gødningsanvendelse efter lovgivningen derfor er omfattet af krydsoverensstemmelse.</p>
<p>EU-prioritet 5:</p> <p>Fremme af ressourceeffektivitet og overgangen til en klimarobust lavemissionsøkonomi i landbrugs- og fødevarersektoren samt skovbrugssektoren</p> <p>TM 4: Støtte til overgangen til en lavemissionsøkonomi i alle sekto-</p>					

<p>rer</p> <p>TM 6: Bevarelse og beskyttelse af miljøet og fremme af en bæredygtig udnyttelse af ressourcerne</p> <p>5.1. Energieffektivitet:</p> <p>Der er gennemført foranstaltninger med henblik på at fremme omkostningseffektive forbedringer af energieffektivitet i slutanvendelserne og omkostningseffektiv investering i energieffektivitet i forbindelse med opførelse eller renoivering af bygninger</p>	Ja	<p>Disse foranstaltninger er:</p> <p>- Foranstaltninger til at sikre, at der findes minimumskrav til bygnings energimæssige ydeevne i henhold til artikel 3, 4 og 5 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2010/31/EU</p>	Ja	<p>Artikel 3: SBI-anvisning 213: http://www.sbi.dk/miljo-og-ener-gi/energiberegning/anvisning-213-bygningers-energibehov</p> <p>Bygningsreglementet (BR10): http://bygningreglementet.dk/</p> <p>Artikel 4: Byggelovens § 3, § 5, § 22, stk. 1. https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=133389</p> <p>Bygningsreglementet (BR10): http://bygningreglementet.dk/ BR10 kap. 1, kap 7 (energi-rammekrav til bygninger mv.)</p> <p>Artikel 5: Danmark har indberettet beregning af omkostningsoptimale niveauer for mindstekrav til energimæssig ydeevne den 31. marts 2013 jf. link. http://ec.europa.eu/energy/efficiency/buildings/doc/dk_cost-optimal_2013_en.zip</p> <p>Lov om fremme af energibesparelser i bygninger (LFEB), § 3,</p>	<p>Metoden er fastlagt i SBI-anvisning 213 og opfylder betingelserne i bilag 1. Den er bl.a. baseret på Europæisk Standard, DS/EN /ISO 13790. Der henvises til metoden i BR10's bilag 6 under "Beregningsforudsætninger".</p>
---	----	---	----	---	---

		<p>- Foranstaltninger, der er nødvendige til at oprette et system for attestering af bygningers energimæssige ydeevne i overensstemmelse med artikel 11 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2010/31/EU</p> <p>- Foranstaltninger til at sikre en strategisk planlægning for energieffektivitet i henhold til artikel 3 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/27/EU</p>	<p>4 og 21: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=142572</p> <p>Bekendtgørelse om energimærkning af bygninger (EM-bkg.), § 1, 6, 8, 11: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=142632</p> <p>Cirkulære nr. 9787 af 1. oktober 2007 om energieffektivisering i statens institutioner. https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127530</p> <p>Danmarks vejledende mål i henhold til artikel 3 er et absolut primært energiforbrug (bruttoenergiforbrug bortset fra forbrug til ikke-energimæssige formål) i 2020 på 744,4 PJ (17,781 Mtoe). Der er tale om en reduktion af de primære energiforbrug med 12,6 pct. i forhold til 2006. Det tilsvarende vejledende mål for det endelige energiforbrug (ekskl. forbrug til ikke-energimæssige formål) i 2020 er 619,5 PJ (14,797 Mtoe). Der er tale om en reduktion på 7,2 pct. i forhold til 2006.</p>	<p>Der er indgået en frivillig aftale med tilsvarende indhold med kommuner og regioner. Det fremgår af forarbejderne til loven, at Klima-, Energi- og Bygningsministeren vil fastsætte bestemmelser herom, såfremt energibesparelser ikke sikres gennem frivilligt indgåede aftaler som ovennævnte.</p> <p>De vejledende mål fremkommer som resultatet af Energiestyrelsens basisfremskrivning af energiforbrug. Denne basisfremskrivning indeholder alle de virkemidler og tiltag, som indgår i den energipolitiske aftale af 22. marts 2012. Herudover bygger Energiestyrelsens fremskrivninger gennemgående på en række overordnede økonomiske forudsætninger (erhvervenes produktion, privatforbrug, brændselspriser m.m.), en række teknologispecifikke antagelser (hvad koster forskellige typer af anlæg og hvad er deres effektivitet m.m.) samt antagelser om, hvad energimarkedets aktører vil gøre på rent</p>
--	--	---	--	---

		<p>- Foranstaltninger, der er i overensstemmelse med artikel 13 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/32/EF om energieffektivitet i slutanvendelserne og om energitjenester til at sikre, at slutbrugerkunder udstyres med individuelle målere, i den udstrækning det er teknisk muligt, økonomisk fornuftigt og proportionalt i forhold til den potentielle energibesparelse.</p>		<p>Bekendtgørelse om individuel måling af el, gas, vand og varme</p> <p>https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=82664</p>	<p>markedsmessige vilkår. Der kan desuden indgå visse kvalitative skøn, eksempelvis vedr. planmæssige forhold.</p>
<p>5.2 Vandsektoren Der foreligger a) en vandprissætningspolitik, som sikrer passende incitamerter for brugerne til at udnytte vandressourcerne effektivt og b) et passende bidrag fra de forskellige vandanvendelsessektorer til dækning af omkostningerne efter en takst fastsat i en godkendt vandområdeplan for investering, der er støttet af programmerne.</p>	Ja	<p>I sektorer, der støttes af ELFUL, har en medlemsstat sørget for et bidrag fra de forskellige vandanvendelsessektorer til dækning af omkostningerne i forbindelse med den enkelte sektors forsyningspligtigheder i overensstemmelse med artikel 9, stk. 1, første led, i vandrammedirektivet om nødvendigt under hensyntagen til dæknings sociale, miljømæssige og økonomiske virkninger og den eller de berørte regioners geografiske og klimatiske forhold.</p>	Ja	<p>Lov om vandforsyning m.v.:</p> <p>http://retsinformation.w0.dk/Forms/R0710.aspx?id=132254</p> <p>Lov om betalingsregler for spildevandsforsyningsselskaber m.v.:</p> <p>https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=131457</p> <p>Lov om miljøbeskyttelse:</p> <p>https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=132218</p> <p>Lov om vandløb:</p> <p>https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=127082</p> <p>Bekendtgørelse om spildevands-</p>	<p>Danmark og flere andre medlemsstater fortolker begrebet forsyningspligtigheder (tjenesteydelser vedrørende vand), jf. artikel 2, nr. 38, i direktiv 2000/60/EF, som omfattende alene vandforsyning og spildevandsbehandling. Kommissionen fortolker begrebet bredere. Spørgsmålet er indbragt for EU-domstolen (sag C-525/12 Europa-Kommissionen mod Forbundsrepublikken Tyskland).</p>

				<p>tilladelser mv. efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 3 og 4: http://retsinformation.w0.dk/Forms/R0710.aspx?id=113752</p> <p>Lov om afgift af ledningsført vand: https://www.retsinformatiSpilon.dk/Forms/R0710.aspx?id=152694</p> <p>Lov om afgift af spildevand: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152380</p>	
<p>5.3. Vedvarende energi: Der er gennemført foranstaltninger med henblik på at fremme produktionen og distributionen af energi fra vedvarende energikilder.</p>	Ja	<p>Der foreligger gennemsigtige støtteordninger, prioriteret adgang til net eller garanteret adgang til og prioriteret fordeling samt standardregler for, hvem der skal bære og dele omkostningerne ved de tekniske tilpasninger i overensstemmelse med artikel 14, stk. 1, artikel 16, stk. 2 og 3, i direktiv 2009/28/EF</p> <p>Medlemsstaten har vedtaget en national handlingsplan for vedvarende energi i overensstemmelse med artikel 4 i direktiv 2009/28/EF.</p>	Ja	<p>Den danske handlingsplan for vedvarende energi kan findes på dansk og engelsk her: http://ec.europa.eu/energy/renewables/action_plan_en.htm</p>	
<p><u>Fælles bestemmelser for ESI-fondene:</u> Generelle konditionaliteter</p>	<p>Opfyldelse af ex ante konditionalitet Ja/Nej/Delvist</p>	<p>Kriterier</p>	<p>Er kriterierne opfyldt? Ja/Nej</p>	<p>Reference (hvis opfyldt)</p>	<p>Eventuel forklaring</p>

<p>1. Bekæmpelse af diskrimination</p> <p>Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om bekæmpelse af diskrimination på området for ESI-fondene.</p>		<p>- Ordninger i overensstemmelse med medlemsstatens institutionelle og retlige rammer til at inddrage organer med ansvar for fremme af ligebehandling af alle personer under hele forberedelsen og gennemførelsen af programmerne, herunder rådgivning om ligestilling i forbindelse med aktiviteter vedrørende ESI-fondene.</p> <p>- Ordninger til efteruddannelse til medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for EU-lovgivning og EU-politik om bekæmpelse af diskrimination.</p>	Ja	<p>Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution – skal fremme ligebehandling af alle uden forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse.</p> <p>Der henvises til https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=142116</p> <p>Lov om etnisk ligebehandling: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=28938</p> <p>Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522</p> <p>Lov om Ligebehandlingsnævnet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=117192</p> <p>Der gennemføres løbende efteruddannelse af medarbejdere, som er beskæftiget med forvaltning og kontrol af EU-programmer i forvaltningsmyndigheden.</p>	
<p>2. Køn</p> <p>Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om ligestilling mellem kønnene på området for ESI-</p>	Ja	<p>- Ordninger i overensstemmelse med medlemsstaternes institutionelle og retlige rammer til at inddrage organer med ansvar for ligestilling mellem kønnene under hele forberedelsen og gennemførelsen af</p>	Ja	<p>Institut for Menneskerettigheder - Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution – skal fremme ligebehandling af alle uden forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk</p>	

fondene.		<p>programmerne, herunder rådgivning om ligestilling mellem kønne i forbindelse med aktiviteter vedrørende ESI-fondene.</p> <p>- Ordninger til efteruddannelse til medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for EU-lovgivning og EU-politik om ligestilling mellem kønne samt integration af kønsaspektet.</p>		<p>oprindelse.</p> <p>Der henvises til: Lov om Institut for Menneskerettigheder:</p> <p>https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=142116</p> <p>Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522</p> <p>Lov om ligestilling af mænd og kvinder: https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=20929</p> <p>Lov om lige løn til mænd og kvinder: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=121176</p> <p>Lov om Ligebehandlingsnævnet https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=117192</p> <p>Der gennemføres løbende efteruddannelse af medarbejdere, som er beskæftiget med forvaltning og kontrol af EU-programmer i forvaltningsmyndigheden.</p>	
<p>3. Handicap</p> <p>Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af FN-konventionen om handicappedes rettigheder (UNCRPD) inden for ESI-fondene</p>	Ja	<p>- Ordninger i overensstemmelse med medlemsstaternes institutionelle og retlige rammer for høring og inddragelse af organer med ansvar for beskyttelse af handicappedes rettigheder eller organisatio-</p>	Ja	<p>Opgaven med at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap varetages af Institut for Menneskerettigheder.</p>	

i overensstemmelse med Rådets afgørelse 2010/48/EF).		<p>ner, der repræsenterer de handicappede, samt andre relevante interessenter i løbet af hele forberedelsen og gennemførelsen af programmerne.</p> <p>- Ordninger til efteruddannelse til medarbejdere ved de myndigheder, der er involveret i forvaltningen og kontrollen af ESI-fondene på området for gældende lovgivning og politik på både nationalt og EU-plan om handicap, herunder tilgængeligheden og den praktiske anvendelse af UNCRPD, som afspejlet i den relevante EU- og nationale lovgivning.</p> <p>- Ordninger til at sikre overvågning af gennemførelsen af artikel 9 i UNCRPD i forhold til ESI-fondene under hele forberedelsen og gennemførelsen af programmerne.</p>		<p>Der henvises til:</p> <p>Folketingsbeslutning: http://www.ft.dk/samling/20101/beslutningsforslag/B15/som_ve_dtaget.htm#dok</p> <p>Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=122522</p> <p>Der gennemføres løbende efteruddannelse af medarbejdere, som er beskæftiget med forvaltning og kontrol af EU-programmer i forvaltningsmyndigheden.</p>	
<p>4. Offentlige indkøb</p> <p>Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af Unionens lovgivning om offentlige indkøb inden for ESI-fondene.</p>	Ja	<p>- Ordninger, der sikrer effektiv anvendelse af Unionens regler om offentlige indkøb gennem passende mekanismer.</p> <p>- Ordninger, der sikrer, at udbudsprocedurerne er gennemsigtige.</p> <p>- Ordninger for efteruddannelse og informationsformidling til medarbejdere, der er involveret i gennemførelse af ESI-fondene.</p> <p>- Ordninger, der skal sikre den administrative kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-reglerne om offentlige indkøb.</p>	Ja	<p>EU-direktiver vedrørende udbud (2004/17, 2004/18 og 2009/81/EC) er implementeret ved en bekendtgørelse, der ved henvisning til direktiverne forpligter ordregivere til at overholde direktivernes regler. Det indebærer, at direktivernes regler i dag skal anvendes direkte.</p> <p>Danmark har indført nationale udbudsregler under tærskelværdierne for udbudsdirektiverne, og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vejleder om forståelsen af udbudsreglerne, EU-</p>	<p>Den danske udbudsmyndighed, Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, vejleder på sin hjemmeside om udbudsreglerne og om, hvorledes de overholdes.</p> <p>Forvaltningsmyndigheden (NaturErhvervstyrelsen) henviser i vejledning om tilskud for de relevante støtteordninger til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside.</p> <p>Det er desuden et vilkår i alle tilsagn om tilskud under pro-</p>

			<p>såvel som nationale regler.</p> <p>Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen udarbejder vejledning om forståelsen af udbudsreglerne, EU- såvel som nationale regler.</p> <p>Der henvises i øvrigt til:</p> <p>http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Regler)</p> <p>Udbudsdirektivet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137281</p> <p>Forsyningsvirksomhedsdirektivet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=26714</p> <p>Forsvars- og Sikkerhedsdirektivet: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=138266</p> <p>Tilbudsloven (med ændringer): https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=113858, https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137689, https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=144417</p> <p>Vejledning: http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Vejledninger,</p>	<p>jektordningerne under landdistriktprogrammet, at udbudsreglerne og de overordnede principper om gennemsigtighed, lige behandling, gennemsigtighed, og sparsommelighed overholdes.</p> <p>Senest i forbindelse med anmodning om udbetaling af tilskud skal tilsagnsmodtager kunne dokumentere, at vedkommende har opfyldt reglerne. Tilsagnsmodtager skal holde dokumenter, som dokumenterer, at udbudsreglerne er overholdt, tilgængelige i mindst 5 år fra datoen for slutudbetaling.</p> <p>NaturErhvervstyrelsen har under Jurakontoret en enhed for kontraktstyring, indkøb og udbud. Her sørger man for, at NaturErhvervstyrelsen overholder EU-regler og national lovgivning på udbudsområdet. På styrelsens intranet informerer enheden løbende styrelsens øvrige medarbejdere om denne lovgivning samt korrekte procedurer for håndtering af udbud. Relevante medarbejdere gennemgår desuden løbende uddannelse og efteruddannelse i regler og procedurer for offentligt udbud.</p>
--	--	--	--	--

				http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Vejledende-udtalelser , http://www.kfst.dk/Offentlig-konkurrence/Regler-og-vejledninger-mm/Kommentarer-til-retspraksis	
5. Statsstøtte Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af Unionens statsstøttere regler på området for ESI-fondene.	Ja	<ul style="list-style-type: none"> - Ordninger, der sikrer effektiv anvendelse af Unionens statsstøttere regler. - Ordninger for efteruddannelse og informationsformidling til medarbejdere, der er involveret i gennemførelse af ESI-fondene. - Ordninger, der skal sikre den administrative kapacitet til gennemførelse og anvendelse af Unionens statsstøttere regler. 	Ja	Reglerne er gengivet på EU-Kommissionens hjemmeside. Nationalt vejleder Erhvervs- og Vækstministeriet om forståelsen af reglerne. På ministeriets hjemmeside er vejledninger om forståelse af reglerne, bl.a. en statsstøttehåndbog. www.evm.dk I Danmark er der en forpligtende koordinering af alle statsstøttesager i Statsstøtteudvalget med henblik på varetægelse af de danske interesser ved deltagelse i multilaterale møder med EU-Kommissionen og medlemsstaterne. Til betjening af dette udvalg er oprettet et Statsstøttesekretariat i Erhvervs- og Vækstministeriet (EVM). EVM har derfor det overordnede ansvar for statsstøttere reglerne, men på landbrugs- og fiskeriområdet er det dog Fødevareministeriet, der har ansvaret. Møderne i f.eks. Det Rådgivende Udvalg	

			<p>dækkes derfor i et samarbejde mellem Fødevareministeriet og EVM.</p> <p>Herudover rådgiver Statsstøtteudvalget og Statsstøttesekretariatet centraladministrationen i spørgsmål om statsstøtte. Det er især Statsstøttesekretariatets hovedopgave at rådgive og vejlede om statsstøttereglerne samt retspraksis, stå for håndteringen af procedure og samarbejdet med Kommissionen, ligesom sekretariatet også udbreder viden om statsstøttereglerne gennem afholdelse af seminarer, oplæg på konferencer og undervisning.</p> <p>Det er som udgangspunkt det enkelte ministeriums ansvar, at statsstøttereglerne overholdes, men Statsstøtteudvalget bistår med en ex-ante vurdering af konkrete initiativer/foranstaltninger, herunder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rådgivning om foranstaltninger, som muligvis involverer statsstøtte - Screening/vurdering af lovinitiativer og lovprogram - Rådgivning og vejledning til tidlig kontakt til Kommissionens tjenestegrene i konkrete sager - Rådgivning og vejledning til udarbejdelse af 	
--	--	--	--	--

				<p>statsstøtteanmeldelser og procedure</p> <p>Traktatens konkurrenceregler finder som udgangspunkt ikke anvendelse på produktion af og handel med landbrugsvarer. Derfor er visse foranstaltninger under landdistriktsprogrammet undtaget fra statsstøttereglerne. Aktiviteter, der ikke kan anses for at være produktion af og handel med landbrugsvarer, fx forberedningsaktiviteter og visse kompetenceudviklingsaktiviteter, vil være omfattet af statsstøttereglerne.</p> <p>Foranstaltningerne under landdistriktsprogrammet, som ikke er undtaget fra statsstøttereglerne, vil blive vurderet under gruppefritagelsen for støtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter, de minimisreglerne og rammebestemmelserne for statsstøtte i landbrugs- og skovbrugssektoren og i landdistrikter.</p> <p>Disse hjemler er anført i programmet, og i bilag til programmet er det nærmere specificeret, hvilke bestemmelser der anvendes.</p> <p>I ansøgninger om støtte under landdistriktsprogrammet skal angives alle støtteberettigede omkostninger og finansiering. Den samlede offentlige støtte i</p>	
--	--	--	--	--	--

				<p>projektet kan derfor beregnes.</p> <p>Ved ansøgninger, hvor der er tale om de minimis støtte, gennemgås ansøgningen for alle elementer indeholdende økonomiske fordele for enheder, der udøver økonomisk aktivitet.</p> <p>Hvis støtten gives som de minimis, anføres det i tilsagn om tilskud, at der er tale om statsstøtte.</p> <p>Ved anvendelse af de minimis støtte udfylder støttemodtageren en erklæring i overensstemmelse med de minimis forordningen.</p> <p>Støttemodtager skal i øvrigt opfylde betingelserne i bekendtgørelsen.</p> <p>Såfremt det konstateres, at der er ydet støtte i strid med statsstøttereglerne, vil den danske stat indkræve den ulovlige støtte hos støttemodtageren.</p> <p>Hos forvaltningsmyndigheden er der medarbejdere med særlig viden i forhold til statsstøttereglernes anvendelse, herunder i forhold til tilskud fra Landdistriktsfonden. Disse medarbejdere bistår sagsbehandlerne i forvaltningsmyndigheden.</p> <p>Der er i alt 4 medarbejdere, der har særlig viden i forhold til statsstøttereglerne. De pågæl-</p>	
--	--	--	--	--	--

				dende er jurister. Der gennemføres løbende efteruddannelse af medarbejdere, som er beskæftiget med forvaltning og kontrol af EU-programmer i forvaltningsmyndigheden.	
<p>6. Miljølovgivning vedrørende vurdering af virkninger på miljøet (VVM) og strategisk miljøvurdering (SMV)</p> <p>Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af Unionens miljølovgivning vedrørende VVM og SMV.</p>	Ja	<ul style="list-style-type: none"> - Ordninger, der sikrer effektiv anvendelse af Europa-Parlamentets og Rådets Direktiv 2011/92/EU (VVM) og af Europa-Parlamentets og Rådets Direktiv 2001/42/EF (SMV). - Ordninger for efteruddannelse og informationsformidling til medarbejdere, der er involveret i gennemførelse af VVM og SMV direktiverne. - Ordninger til sikring af tilstrækkelig administrativ kapacitet. 	Ja	<p><u>VVM:</u> Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning.</p> <p>https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=134469</p> <p><u>SMV:</u> Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer, lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 som ændret ved § 10 i lov om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om miljøbeskyttelse og forskellige andre love, lov nr. 484 af 11. maj 2010, bekendtgørelse nr. 481 af 09. maj 2011 om ændring af bilag 3 og 4 til lov om miljøvurdering af planer og programmer, § 8 i lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om planlægning og forskellige andre love, lov nr. 1273 af 21. december 2011 og § 11 i lov om ændring af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og forskellige andre love, lov nr. 580 af 18. juni 2012.</p>	<p>Direktivet vedr. VVM: Direktivet er implementeret i dansk lovgivning. Miljøministeriet har udarbejdet vejledning om udarbejdelse af VVM, og detaljeret information om emnet findes på Naturstyrelsens hjemmeside.</p> <p>Direktivet vedr. SMV: Direktivet er implementeret i dansk lovgivning. Miljøministeriet har udarbejdet vejledning og eksempelsamling omkring anvendelse af strategisk miljøvurdering.</p> <p>Der er i Miljøministeriet/Naturstyrelsen oprettet et særligt kontor med ansvar for lovgivning, implementering og anvendelse af EU's direktiv om strategisk miljøvurdering i Danmark.</p> <p>Vedrørende efteruddannelse og træning afholdes der årligt kurser og seminarer med deltagelse fra myndigheder, konsulenter og universiteter med henblik på opdatering og erfa-</p>

				<p>Lov: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127111</p> <p>Vejledning: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=12953</p> <p>Eksempler http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/4E9A370E-D1BD-4688-B327-6610799B5177/49265/EksempeIsamlingendeligudgave.pdf</p>	ringsudveksling både hvad angår VVM og SMV.
<p>7. Statistiske systemer og resultatindikatorer</p> <p>Der foreligger et statistisk grundlag, som er nødvendigt for at foretage evalueringer til at vurdere programmernes effektivitet og virkning.</p> <p>Det foreligger et system af resultatindikatorer, som er nødvendige for at vælge de tiltag, der mest effektivt bidrager til at opnå de ønskede resultater, overvåge fremskridt mod resultater og foretage en evaluering af virkningerne.</p>	Ja	<p>Der er etableret ordninger for rettidig indsamling og aggregering af statistiske data med følgende elementer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Afdækning af kilder og mekanismer til at sikre statistisk validering; - Ordninger for offentliggørelse og offentlig tilgængelighed af aggregerede data; - Et effektivt system af resultatindikatorer, bl.a.: - Udvalgelse af resultatindikatorer for hvert program, der giver information om, hvad der motiverer udvælgelsen af de politiske tiltag, der støttes af programmet; - Fastsættelse af mål for 	Ja	<p>Landdistriktsprogrammet og ex ante evalueringen heraf.</p> <p>Der henvises bl.a. til følgende kapitler og bilag i landdistriktsprogrammet:</p> <p>Kapitel 5.4. Tabel over interventionslogik, der indeholder tabeller over indikatorer, der er udvalgt fra EU-Kommissionens forslag til fælles målindikatorer, dels af supplerende nationale målindikatorer, der er udvalgt blandt Kommissionens foreslåede fælles outputindikatorer for hver foranstaltning.</p> <p>Kapitel 9. Evalueringsplan.</p> <p>Bilag 1, Fælles kontekstindikatorer.</p> <p>Bilag 1A, Supplerende kon-</p>	

		<p>disse indikatorer;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Foreneligheden af hver indikator med følgende krav: Styrke og statistisk validering, entydig normativ fortolkning, responsivitet i forhold til politikken, rettidig dataindsamling; - Procedurer til at sikre, at der for alle operationer, som støttes af programmet, er vedtaget et effektivt indikatorsystem. 		<p>tekstindikatorer.</p> <p>Bilag 2. Indikatorplan.</p> <p>Bilag 3. Programmets kvantificerede mål, interventionslogik og finansieringsplan.</p> <p>Bilag 4: Effektindikatorer, valg og baseline for landdistriktsprogrammet.</p>	
--	--	---	--	---	--

Ex ante konditionaliteternes sammenhæng til prioritetsakserne under programmerne for Regionalfonden og Socialfonden.

Anvendt ex-ante konditionalitet på nationalt niveau	Operationelt program for hvilket ex-ante konditionaliteten gælder	Prioritetsakse for hvilken ex-ante konditionaliteten gælder
Der foreligger en national og/eller regional strategi for intelligent specialisering på linje med det nationale reformprogram for at tiltrække private investeringer i forskning og innovation, som er kendetegnende for velfungerende nationale og regionale forsknings- og innovationssystemer.	ERDF	Prioritetsakse 1
Arbejdsmarkedsinstitutioner moderniseres og styrkes i lyset af beskæftigelsesretningslinjerne. Til grund for reformerne af arbejdsmarkedsinstitutionerne skal der ligge en klar strategisk ramme og en forudgående vurdering, der medtager kønsdimensionen.	ESF	Prioritetsakse 1 og 2
Tilpasning af arbejdstagere, virksomheder og iværksættere til forandring: Der foreligger politikker, som sigter mod at fremme foregribelse og god forvaltning af forandring og omstrukturering.	ESF	Prioritetsakse 1
Selvstændig erhvervsvirksomhed, iværksætteri og virksomhedsetablering: Der foreligger en strategisk politisk ramme for inklusiv start-up.	ESF	Prioritetsakse 1
Den nationale strategiske politiske ramme for fattigdomsbekæmpelse foreligger og gennemføres med sigte på aktiv integration af mennesker, som er udstødt fra arbejdsmarkedet i lyset af beskæftigelsesretningslinjerne.	ESF	Prioritetsakse 3

Livslang læring: Der foreligger en national og/eller en regional strategisk politisk ramme for livslang læring inden for rammerne af artikel 165, TFEU.	ESF	Prioritetsakse 4
Der foreligger en national eller regional strategisk politisk ramme for at øge erhvervsuddannelsernes kvalitet og effektivitet inden for rammerne af artikel 165, TEUF.	ESF	Prioritetsakse 4
Bekæmpelse af diskrimination: Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om bekæmpelse af diskrimination på området for ESI-fondene.	ERDF, ESF	alle
Køn Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af EU-lovgivningen og EU-politikken om ligestilling mellem kønnene på området for ESI-fondene.	ERDF, ESF	alle
Der foreligger en administrativ kapacitet til gennemførelse og anvendelse af FN-konventionen om handicappedes rettigheder (UNCRPD) inden for ESI-fondene i overensstemmelse med Rådets afgørelse 2010/48/EF.	ERDF, ESF	alle
Offentligt udbud	ERDF, ESF	alle
Statsstøtte Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af EU-lovgivningen om statsstøtte inden for ESI-fondene.	ERDF, ESF	alle
Miljølovgivning vedrørende vurdering af virkninger på	ERDF, ESF	alle

<p>miljøet (VVM) og strategisk miljøvurdering (SMV).</p> <p>Der foreligger ordninger, som sikrer effektiv anvendelse af Unionens miljølovgivning vedrørende VVM og SMV.</p>		
<p>Statistiske systemer og resultatindikatorer.</p> <p>Der foreligger et statistisk grundlag, som er nødvendigt for at foretage evalueringer til at vurdere programmernes effektivitet og virkning.</p> <p>Der foreligger et system af resultatindikatorer, som er nødvendige for at vælge de tiltag, der mest effektivt bidrager til at opnå de ønskede resultater, overvåge fremskridt mod resultater og foretage en evaluering af virkningerne.</p>	ERDF, ESF	alle

2.3.2. Beskrivelse af relevante generelle og tematiske/fondsspecifikke ex ante konditionaliteter, som nationale myndigheder er ansvarlige for, og som ikke er opfyldt, herunder indikation af, hvornår de er opfyldt, og hvem der er ansvarlige herfor.

Ikke relevant for Danmark, eftersom alle ex ante konditionaliteter vurderes at være opfyldt.

2.3.3. Yderligere information, som er relevant i forhold til opfyldelsen af ex ante konditionaliteter, samt hvad der vil blive gjort for at opfylde dem.

Ikke relevant.

2.4 Metodologi og mekanismer, der sikrer konsistens i resultatreservens funktion i overensstemmelse med den generelle forordnings artikel 20 .

Monitorering og evaluering af fremdriften i landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet gennemføres af NaturErhvervstyrelsen. Det forventes, at eksterne parter vil blive inddraget i forbindelse med evalueringsindsatsen. Fx kan Fødevarerøkonomisk Institut (IFRO) inddrages med vidensberedskab i forhold til landdistriktsprogrammet.

For hvert program udarbejdes en evalueringsplan, der skal sikre, at der gennemføres fyldestgørende og relevante evalueringsaktiviteter, og at tilstrækkelige og relevante ressourcer er tilgængelige hertil.

For landdistriktsprogrammet fastlægges milepæle og mål i resultatrammen på grundlag af to typer indikatorer: Finansielle indikatorer og outputindikatorer. Outputindikatorerne består af indikatorer, der er udvalgt fra EU-Kommissionens forslag til fælles målandikatorer.

Målene og milepælene kvantificeres på baggrund af fordelingen af støtterammen til foranstaltningerne og antagelser om effekten af støtten pr. støtteenhed, hvilket er baseret på praktiske erfaringer med tilsvarende ordninger og estimater over kvantitative effekter af tilsvarende typer støtteindsats, der er foretaget af Fødevarerøkonomisk Institut(IFRO), Københavns Universitet.

Forvaltningsmyndigheden vil med de monitoreringssystemer, som er tilknyttet henholdsvis landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet, løbende følge udviklingen i de finansielle indikatorer og outputindikatorer, som indgår i resultatrammen for hvert program.

For både socialfondsprogrammet og regionalfondsprogrammet baseres milepæle og mål i resultatrammen på to typer af indikatorer: finansielle og output. Output-indikatorerne udvælges blandt de indikatorer, som er en del af programmernes interventionslogik og vil belyse hovedparten af indsatsen under hver prioritet.

Milepælene for output baseres på de til rådighed værende midler under hver prioritet og på viden om enhedsomkostninger (output pr. kr.) fra tidligere indsatser, der har (delvist) samme karakter som aktiviteterne under den enkelte prioritetsakse.

I de tilfælde, hvor der under samme prioritet kan igangsættes forskellige aktiviteter (med forskellige enhedsomkostninger), er det beregningsmæssigt forudsat, at aktiviteterne tilføres lige mange midler

i udmøntningen af programmet. Hvis dette ikke bliver tilfældet, kan der blive behov for at justere i såvel milepæle som mål.

Forvaltningsmyndigheden vil med de monitoreringssystemer, som er tilknyttet hvert program, løbende følge udviklingen i de finansielle og output indikatorer, som indgår i resultatrammen.

2.5. En vurdering af, om der er brug for at styrke den administrative styrke hos de myndigheder, der er involveret i forvaltning og kontrol af programmerne, og, hvor relevant, af støttemodtagere, herunder om nødvendigt en opsummering af tiltag.

Der forudses ikke væsentlige ændringer i det administrative set-up vedrørende Socialfonden og Regionalfonden i Danmark, dvs. at forvaltningsmyndigheden placeres i Erhvervsstyrelsen, som uddelegerer visse opgaver i relation til indstilling af projekter til afslag eller tilsagn til de regionale vækstfora.¹¹⁵ Disse sekretariatsbetjenes af dertil nedsatte vækstforumsekretariater. Der forudses derfor en stor grad af kontinuitet i medarbejderstaben i alle led af behandlingen af projektansøgninger, og der forudses derfor ikke et behov for at gennemføre systematisk kompetenceudvikling af de administrative medarbejdere involveret i sagsbehandlingen. Der forudses derimod løbende afholdt seminarer og workshops med deltagelse af medarbejdere fra vækstforumsekretariaterne og Erhvervsstyrelsen om aktuelle emner, fx i forbindelse med programopstart, hvor programmer, ansøgningsmateriale, regler og vejledninger vil kunne præsenteres.

Nogle støttemodtagere har i programperioden 2007-2013 begået fejl ved aflæggelse af regnskaber over de støtteberettigede udgifter. Disse fejl har den revisor, som reviderer projektregnskaberne, samlet stor viden om, som der undervises i på kurser, som revisor tilbyder projekterne som en tilkøbsydelse. Det er Erhvervsstyrelsens vurdering, at deltagelse på disse kurser hjælper projekterne til at indsende afrapporteringer af en højere kvalitet end før deltagelsen. Det overvejes derfor for den kommende programperiode, at deltagelse på sådanne kurser skal være obligatorisk for projekterne. Såfremt deltagelse gøres obligatorisk, afholdes udgiften hertil af forvaltningsmyndigheden via teknisk assistance.

Tilsvarende forventes der ikke væsentlige ændringer i forhold til tilrettelæggelsen af det administrative set-up for Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden i Danmark.

NaturErhvervsstyrelsen er fortsat forvaltningsmyndighed for landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet, og Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter er ressortmyndighed for LAG-indsatsen i Danmark.

Der forudses en høj grad af kontinuitet i medarbejderstaben i alle led af behandlingen af ansøgninger om tilskud.

I forhold til kontrolområdet har NaturErhvervsstyrelsen besluttet at indføre fuld bilagskontrol på projektstøtteområdet under landdistriktsprogrammet. Det er endvidere under overvejelse at indføre fuld bilagskontrol på EMFF, hvilket vil blive endeligt besluttet i 2014.

¹¹⁵ Ift. de 5 pct. af regionalfondsmidlerne, som skal gå til bæredygtig byudvikling, nedsættes et særligt tværnationalt indstillingsudvalg. Erhvervsstyrelsen er forvaltningsmyndighed.

Alt i alt er det således vurderingen, at forvaltnings- og kontrolsystemet for ESI-fondene i Danmark har fungeret effektivt i perioden 2007-2013, og at der derfor – bortset fra få justeringer – ikke er behov for at styrke det nuværende system.

2.6. Opsummering af planlagte initiativer i programmerne, herunder en indikativ tidsplan, for så vidt angår opnåelsen af en reduktion i de administrative byrder for støttemodtagere.

NaturErhvervstyrelsen vil som forvaltningsmyndighed løbende arbejde på at reducere de administrative byrder for støttemodtagerne, og styrelsen har udarbejdet en handlingsplan for, hvordan der kan spares ressourcer for støttemodtagerne.

For arealstøtteordningerne vil der blive arbejdet med digital indberetning og samling af ansøgninger under det fælles elektroniske ansøgningskema for arealstøtte under CAP søjle 1 og 2, hvilket er centralt i forhold til at reducere de administrative byrder for ansøgere og støttemodtagere. For disse støtteordninger er der desuden fokus på mere tydelig kommunikation om udpegning af de arealer, som kan omfattes af støtte, samt om kontrollen af overholdelsen af støttebetingelserne.

Der vil på arealstøtteområdet blive arbejdet på at reducere fejlraterne gennem regelforenkling, proportionalitet i sanktioneringen, fokus på hvornår markblokkene redigeres samt bedre kommunikation i forhold til ansøgere.

Der er i landdistriktsprogrammet 2007-2013 anvendt standardiserede omkostninger for arealstøtteordningerne, herunder for fastholdelse af vådområder på landbrugsjord, miljøvenlig pleje af græs- og naturarealer og økologisk arealstøtte, etablering af randzoner, skov på landbrugsareal og bæredygtig skovdrift. Disse ordninger videreføres i programperioden 2014-2020.

På projektstøtteområdet vil der blive arbejdet på at introducere større ensartethed og bedre ansøgnings- og vejledningsmateriale til ansøgere med henblik på at reducere de administrative byrder, så som:

1. Regelforenkling og ensretning. Hvor det er muligt og giver mening, vil forvaltningsmyndigheden arbejde for, at de generelle regler beskrives ens for forskellige ordninger, fx ved at udarbejde én generel bekendtgørelse for de generelle regler i forordningsgrundlaget på tværs af ordningerne samt én generel vejledning til ansøgere.
2. Overensstemmelse mellem regler og vejledning. Forvaltningsmyndigheden vil sikre, at indholdet i vejledninger til ansøger beskrives i overensstemmelse med reglerne i henhold til forordningsgrundlag, program og nationale regler, så der ikke er uklarhed om reglerne.
3. Forenkling af supplerende materiale til ansøgninger. Forvaltningsmyndigheden vil udarbejde skabeloner til de områder, som har vist sig vanskelige for ansøger, f.eks. tilbud og projektansættelser.
4. Tydelig og forståelig beskrivelse af ansøgers forpligtelser. Forvaltningsmyndigheden vil beskrive ansøgers forpligtelser vedrørende synliggørelse af tilskud tydeligere, mere præcist og mere fyldestgørende.

Indikativ tidsplan:

	Planlagt aktion	Resultat	Start	Slut
Regelforenkling og ensretning	Udarbejdelse af generel bekendtgørelse	Det vil være mere overskueligt for ansøger at finde de generelle regler for søgning af tilskud under landdistriktsprogram og fiskeriudviklingsprogram.	2. kvartal 2015	1. kvartal 2016
Ensretning af regler og vejledning	Gennemgang og opdatering af regler og vejledninger	Vejledningerne skal i et så enkelt som muligt sprog, gengive de lovpålydende regler.	1. kvartal 2014	3. kvartal 2015
Skabeloner	Der skal udarbejdes flere fælles skabeloner og opdateres på de eksisterende	Det vil være mere overskueligt for ansøger, at der er udarbejdet en intelligent skabelon i forbindelse med ansøgning om tilsagn og anmodning om udbetaling, således at brugeren guides igennem forløbet.	1. kvartal 2014	3. kvartal 2015
Forpligtigelser	Nedskrive forpligtigelser for ansøger mere tydeligt og enkelt	Det skal fremgå tydeligt for ansøgerne, hvilke forpligtigelser man har ved at blive tildelt tilskud til et projekt. På den måde mindskes risikoen for en ubehagelig oplevelse for projekthaveren.	2. kvartal 2014	3. kvartal 2014

Det er efter grundige forundersøgelser besluttet, at der ikke skal indføres standardomkostninger i forbindelse med projektordninger under landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet, idet det på nuværende tidspunkt ikke vurderes at være administrativt og revisionsmæssigt hensigtsmæssigt. Det vil kræve et omfattende datagrundlag, sikre og validerede beregningsmetoder samt et betragteligt forudgående arbejde i forvaltningen og med interessenter at gennemføre en holdbar model for standardiserede omkostninger.

Samtidig er der usikkerhed om den revisionsmæssige vurdering af særligt dokumentationskravet. De seneste udmeldinger fra Revisionsretten og EU-Kommissionen peger på en grundlæggende tvivl om omfanget af dokumentation for faktisk afholdte udgifter. En grundlæggende bekymring fra Revisionsretten bunder i, at ansøger ikke må overkompenseres i forhold til de faktisk afholdte udgifter.

I forhold til regionalfonds- og socialfondsprogrammerne planlægges de administrative byrder for støttemodtagerne nedbragt på følgende måde:

Visse omkostningstyper undtages fra støtteberettigelse, såfremt de gennemsnitligt betragtet udgør beskedne beløb. Derved opnås en kort og overskuelig liste over, hvilke udgifter der kan medtages i projektrengskaberne, hvorved den administrative byrde i forbindelse med afrapportering af projekt-relevante udgifter mindskes.

Endvidere påtænkes reglerne for beregning af støtteberettigede lønudgifter forenklet, hvilket også vil medføre en reduktion af den tid, som projekterne bruger på afrapportering. Forenklingerne bakes op af en forbedret og mere målrettet formidling af regler og krav. Hvorledes dette bedst opnås er genstand for et udviklingsarbejde, som er igangsat i 2012 og forventes afsluttet inden udgangen af 2013.

I 2011 indførte Danmark en flat rate på 18 pct. af de direkte omkostninger til dækning af samtlige øvrige omkostninger. Det overvejes at fortsætte med denne regel for den kommende periode, idet erfaringerne fra de projekter, som bruger flat raten, viser, at den medfører administrative forenklinger for støttemodtagerne. Der er i indeværende programperiode projekter, som var igangsat inden introduktionen af flat rate-reglen. Det fulde omfang af forenklingen opnås derfor først ved indførelse af reglen for alle projekter.

Reglerne for opgørelse af støtteberettigede lønudgifter forenkles. Dette tiltag vil gøre det enklere for støttemodtagerne at opgøre det støtteberettigede udgifter korrekt, hvorved støttemodtagerne sparer tid. Forenklingen ventes indført med vedtagelsen af nye støtteberettigelsesregler, forventeligt 1. maj 2014.

For Socialfonden indføres muligheden for at beregne de støtteberettigede udgifter som direkte lønninger + 40%, hvorved støttemodtagere, der vælger denne option, sparer tid, idet der kun skal beregnes og dokumenteres en udgiftstype.

Sektion 3.

3. En beskrivelse af den integrerede tilgang til territorial udvikling støttet af ESI-fondene eller et resumé af de integrerede tilgange til territorial udvikling baseret på indholdet af programmerne (Artikel 15 (2) (A) CPR).

3.1 Tiltag, der sikrer en integreret tilgang til brugen af ESI-fondene for den territoriale udvikling i særlige subregionale områder (Artikel 15 (2) a) i den generelle forordning.

Strategi for territorial udvikling

Partnerskabsaftalen skal indeholde en strategi for territorial udvikling, der tager højde for den analyse, der er lavet indledningsvist, og som beskriver de danske vækstudfordringer.¹¹⁶ Som det fremgår af den socioøkonomiske analyse, der ligger til grund for partnerskabsaftalen, er de regionale forskelle i Danmark generelt meget små.¹¹⁷ Der er derfor ikke som udgangspunkt lagt op til, at der i meget stort omfang igangsættes særlige indsatser for særlige geografiske områder inden for rammerne af ESI-fondene. Fokus er overordnet på vækstfremmende indsatser til gavn for hele Danmark, frem for indsatser rettet mod særlige geografier. Inden for den enkelte region kan der imidlertid være betydelige forskelle i den socioøkonomiske situation.¹¹⁸ Og der kan være særlige forhold i udvalgte geografiske områder, der tilsiger en særlig indsats i disse områder. Det gælder følgende:

- Sjælland: Sjælland bliver transitionsregion i forhold til Regionalfonden og Socialfonden i perioden 2014-2020 med et gennemsnitligt BNP på lige knapt 87,3 pct. af gennemsnittet i EU. Sjælland får således sin egen allokering af midler under Regionalfonden og Socialfonden.
- Byer: Byer udfordres særligt af øget tilflytning. Det kræver fx løsninger i forhold til vand og affaldshåndtering samt CO₂-udledning fra bygninger. Udfordringer af denne karakter kan adresseres i byer med mere end 30.000 indbyggere med en særlig indsats for helhedsorienteret bæredygtig byudvikling under regionalfondsprogrammet.
- Landdistrikter: Landdistriktsområdet afgrænses til brug for landdistriktsprogrammet til at omfatte alle områder uden for de 13 største byområder i Danmark, forstået som byområder med mere end 45.000 indbyggere. På baggrund af denne geografiske afgrænsning vil der, under hensyntagen til indsatsernes karakter og omfang, kunne foretages yderligere afgrænsninger for specifikke, konkrete indsatsområder.
- Yderområder: Visse områder i Danmark er særligt udfordret på grund af svag socioøkonomisk udvikling og mindre god geografisk beliggenhed (mere end en ½ times kørsel fra en større by samt de 27 småøer). De regionale vækstfora har ansvaret for at fastlægge en særlig strategisk indsats for disse geografiske områder og følge op på, at der sker en vækst og beskæftigelsesfremmende indsats i disse områder med støtte fra bl.a. Regionalfonden og Socialfonden.
- Særlige geografiske områder: Enkelte områder har helt særlige udfordringer i forhold til at skabe udvikling og nye job. Under Regionalfonden bliver det muligt at yde forhøjet stats-

¹¹⁶ Den generelle forordning for ESI-fondene, artikel 15, 2 (a).

¹¹⁷ Jf. afsnit 1.1.12 kan der dog iagttages væsentlige subregionale forskelle.

¹¹⁸ Økonomisk analyse: Vækst gennem innovation, nr. 5, maj 2011, p. 10, Økonomi- og Erhvervsministeriet.

støtte i særlige geografiske områder. (De særlige geografiske områder er Læsø, Ærø, Langeland, Samsø, Bornholm, Lolland Kommune og de 27 småøer, der alle er omfattet af udpegningen af generelle statsstøtteområder og samtidig kendetegnet ved at være ikke-brofaste eller have en gennemsnitlig erhvervsindkomst pr. indbygger på under 75 pct. af landsgennemsnittet.)

- På en række danske småøer drives der landbrug under relativt ugunstige forhold, idet jordbrugerne på disse øer oplever en række ulemper i form af vanskeligheder ved at fastholde befolkningen, højere produktionsomkostninger, svagere konkurrenceevne og ringere muligheder for planlægning. Under landdistriktsprogrammet kan der ydes en særlig arealstøtte til landbrugsdrift på 31 udpegede småøer uden broforbindelse (ø-støtteordningen).¹¹⁹
- Makroregionale strategier.

Som udgangspunkt er indsatsen under ESI-fondene imidlertid rettet mod hele Danmark.

Eftersom der i høj grad er tilrettelagt en fælles administrativ ramme omkring Regionalfonden og Socialfonden, gælder der også for disse to programmer i høj grad en fælles tilgang til territorial udvikling, der har et klart snit i forhold til indsatsen under Hav- og Fiskerifonden og Landdistriktsfonden.

Hav- og Fiskerifonden og Landdistriktsfonden

Langt størstedelen af Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden udmøntes via centralt administrerede og landsdækkende ordninger, som kan søges direkte hos Fødevarerministeriet. Ordningerne er i høj grad rettet mod det primære jordbrug og fiskeri- og akvakultursektoren, og indsatsen i forhold til Regionalfonden og Socialfonden afgrænser sig under normale omstændigheder klart.

Minimum 5 pct. af landdistriktsmidlerne skal udmøntes lokalt via de lokale aktionsgrupper. Det betyder, at aktiviteterne er lokalt forankret og realiseres i en bottom-up proces med afsæt i de stedbaserede ressourcer og udfordringer. Endvidere kan en mindre del af budgettet under Hav- og Fiskerifonden anvendes til lokale projekter i fiskeriområder.

Regionalfonden og Socialfonden

Regionalfonden og Socialfonden udmøntes overvejende via de regionale vækstfora.¹²⁰ De regionale vækstfora udarbejder bidrag, der omhandler de erhvervs- og vækstrettede dele af de regionale vækst- og udviklingsstrategier for de enkelte regioner, herunder inkl. yderområdeindsatsen. De regionale vækst- og udviklingsstrategier danner – sammen med de operationelle regionalfonds- og socialfondsprogrammer - grundlaget for prioriteringen af de danske regionalfonds- og socialfondsmidler. De regionale vækstfora dækker tilsammen hele landet, men den regionale tilgang til udmøntningen af regionalfonds- og socialfondsmidlerne betyder, at der tages højde for de regionale og stedbaserede udfordringer, som også kan identificeres analytisk. Det fælles administrative set-up for Regionalfonden og Socialfonden medvirker til at sikre klare snitflader mellem fondene.

National pulje

¹¹⁹ Ordningen for særlig arealstøtte til landbrugsdrift på småøer uden broforbindelse (ø-støtte) vil ophøre under landdistriktsprogrammet fra 2015. I stedet er det fra 2015 hensigten at anvende muligheden for at videreføre støtten som et særligt arealtillæg til basisbetalingen under CAP søjle 1 til alle, der driver landbrug i de pågældende områder.

¹²⁰ Vedrørende de 5 pct. af regionalfondsmidlerne til bæredygtig byudvikling henvises imidlertid til afsnit 3.1.3, ligesom der henvises til afsnit 2.1.1 fsva. EURES.

I størrelsesordenen 7,5 pct. af midlerne under regionalfondsprogrammet og socialfondsprogrammet afsættes til en national pulje, der udmøntes centralt. Relevante tværregionale projekter med afsæt i fx vækstplanerne, regeringens kommende strategi for Danmark som produktionsland og fx Østersøstrategien vil kunne støttes. Hermed vil regeringen have mulighed for at igangsætte projekter, der har interesse i flere regioner, og regeringen vil kunne indgå i samarbejder med vækstfora med et finansielt bidrag. En national pulje skal udmøntes inden for de rammer, som fremgår af de operationelle programmer.

Erhvervsstyrelsen er forvaltningsmyndighed for den nationale pulje. Jf. Lov om Administration af Regionalfonden og Socialfonden træffer erhvervs- og vækstministeren afgørelse om anvendelsen af den nationale pulje efter høring af Danmarks Vækstråd.

Region Sjælland

Region Sjælland er udpeget som transitionsregion i perioden 2014-2020, jf. afsnit 1. Generelt har Region Sjælland imidlertid de samme udfordringer som de øvrige regioner. Eftersom Region Sjællands situation ikke kan tilskrives reelle forskelle i værdiskabelse, og Region Sjælland ikke har væsentligt andre udfordringer end de øvrige danske regioner, vil Vækstforum Sjælland ikke skulle anlægge et særligt indholdsmæssigt fokus i erhvervsudviklingsindsatsen fra 2014-2020.

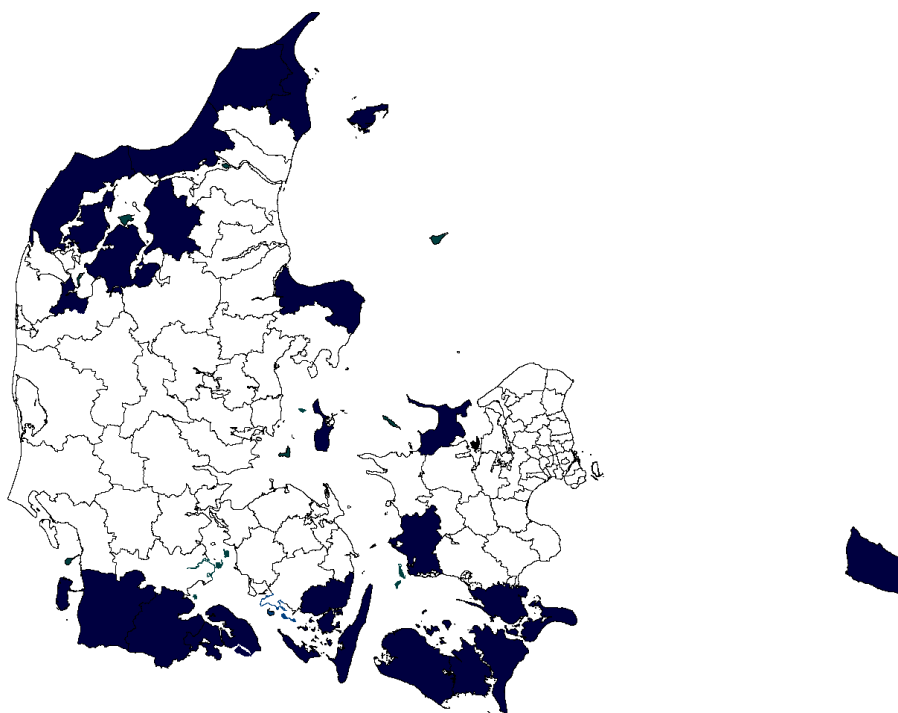
Yderområder

Af lov om erhvervsfremme og regional udvikling fremgår det, at vækstfora kan medfinansiere aktiviteter til fremme af regional erhvervsudvikling i yderområderne. De regionale vækstfora har til opgave at udarbejde bidrag, der omhandler de erhvervs- og vækstrettede dele af den regionale vækst og udviklingsstrategi. Som led heri skal vækstfora beskrive indsatsen for yderområderne inden for regionen. Bidraget vedrørende yderområder skal opfylde en række specifikke krav, der fastlægges i lov om erhvervsfremme og regional udvikling. Yderområdeindsatsen evalueres af eksterne evaluatore som led i Danmarks Vækstråds opfølgning på indsatsen. Dermed fastholdes fokus på resultatskabelse og erfaringsudveksling mellem relevante aktører.

Yderområderne for perioden 2014-2020 er udpeget ved at kombinere et erhvervsindkomst-kriterium med et afstands (køretids)-kriterium, således at yderområderne er kommuner, der opfylder følgende to kriterier:

- Kommunens erhvervsindkomst pr. indbygger er under 90 pct. af landsgennemsnittet (gennemsnit over de seneste 3 år).
- Der er mere end en halv times kørsel til en større by, hvor en større by er defineret ved at have mere end 45.000 indbyggere (Hovedstadsområdet, Aarhus, Odense, Aalborg, Esbjerg, Randers, Kolding, Horsens, Vejle, Roskilde, Herning og Helsingør).

Figur 31. Yderområde-kommuner defineret som kommuner med en erhvervsindkomst pr. indbygger under 90 pct. af landsgennemsnit og med mindst ½ times kørsel til en større by (23 kommuner).

Anm.: Inkl. 27 danske småøer.

Kilde: Danmarks Statistik, Ministeriet for by, Bolig og Landdistrikter og egne beregninger.

23 kommuner opfylder disse to kriterier, jf. figur 31: Bornholm, Frederikshavn, Guldborgsund, Hjørring, Jammerbugt, Langeland, Lolland, Læsø, Morsø, Norddjurs, Odsherred, Samsø, Skive, Slagelse, Struer, Svendborg, Sønderborg, Thisted, Tønder, Vesthimmerlands, Vordingborg, Ærø og Aabenraa. I alt bor der ca. 940.000 personer i disse områder. 14 af de 16 kommuner, der er yderområder i perioden 2007-13, er omfattet af denne model, mens Brønderslev og Faaborg-Midtfyn ikke vil være det, da de ligger tæt på henholdsvis Aalborg og Odense. Hertil kommer de 27 småøer.

Byer

De 5 pct. af regionalfondsmidlerne, der skal anvendes til bæredygtig byudvikling planlægges udmøntet via en særlig prioritet i programmet, herunder via et særligt indstillingsudvalg, der har repræsentation af de vigtigste aktører ift. byer, jf. afsnit 3.1.3.

3.1.1. Lokaludvikling styret af lokalsamfundet.

Lokaludvikling styret af lokalsamfundet (Community-led local development) anvendes ikke i forbindelse med implementering af Regionalfonden og Socialfonden i Danmark. Hovedparten af indsatsen under Regionalfonden og Socialfonden prioriteres af de regionale vækstfora inden for rammerne af de to operationelle programmer og de regionale vækst- og udviklingsstrategier. For indsatsen vedrørende helhedsorienteret bæredygtig byudvikling under Regionalfonden henvises til afsnit 3.1.3 og regionalfondsprogrammets prioritetsakse 4.

I Danmark vil indsatsen under ”Lokaludvikling styret af lokalsamfundet” blive gennemført under Landdistriktsfonden, og indsatsen vil bidrage til opfyldelse af tematisk mål 9. Desuden kan der gennemføres en indsats under Hav- og Fiskerifonden, og i givet fald vil denne indsats bidrage til opfyldelse af tematisk mål 8.

I medfør af landdistriktsforordningen skal der etableres lokale aktionsgrupper (LAG) i udpegede landdistriktsområder. Desuden kan der i medfør af fiskeriforordningen etableres lokale aktionsgrupper i udpegede fiskeriområder (FLAG).

Budgettet til LAG-indsatsen forventes at udgøre ca. 5,2 pct. af det samlede budget til landdistriktsprogrammet for perioden 2014-2020.

Indsatsen under landdistriktsprogrammet, der gennemføres under fokusområdet ”Fremme af lokaludvikling i landdistrikter” (6B) omfatter følgende foranstaltninger:

- Investeringer inden for fødevarerektoren
- Oprettelse og udvikling af virksomheder
- Basale serviceydelser og byfornyelse
- Samarbejdsprojekter
- Forberedelse af lokale udviklingsstrategier
- Drift og udvikling af lokale aktionsgrupper.

Det overordnede princip bag Leader-metoden er at sikre en høj grad af lokal indflydelse i forbindelse med gennemførelse af programindsatsen. Den nærdemokratiske tilgang og beslutningsproces i forbindelse med gennemførelsen af projekter er vigtig og med til at fremme både det lokale engagement og kvaliteten af projekterne. Gennemførelsen af LAG-projekter efter Leader-metoden er medvirkende til, at det enkelte lokalområde får styrket sin identitet og får sat en udvikling i gang, der understøtter erhvervsudvikling, rammevilkår, turisme og bosætning.

Danmark vil videreføre det nationale landdistriktsnetværk, der er oprettet og udbygget gennem programperioden 2007-2013. Netværket omfatter organisationer, foreninger og offentlige forvaltninger, der er involveret i forberedelse og udmøntning af udvikling af landdistrikter i Danmark. Endvidere kan der etableres et netværk for aktiviteter i fiskeriområder.

3.1.2. Integrerede territoriale investeringer (ITI).

Muligheden for at gennemføre integrerede territoriale investeringer (ITIs) anvendes ikke i Danmark.

3.1.3. Bæredygtig byudvikling, herunder principperne for identifikation af byområder, hvor integrerede aktioner for bæredygtig byudvikling skal implementeres, og en indikativ allokering af midler hertil på nationalt niveau.

Regionalfonden kan under tematisk mål 4 og tematisk mål 1 medvirke til at understøtte helhedsorienteret bæredygtig byudvikling¹²¹ med særligt fokus på at afhjælpe de miljø- og energi- og ressourcemæssige udfordringer i udvalgte byer eller byområder med vækst og erhvervsudvikling for øje.

¹²¹ Regionalfondsforordningen, artikel 7.

Regionalfondsindsatsen skal udgøre en del af en samlet strategi, der i relevant omfang beskriver en helhedsorienteret indsats i forhold til økonomiske, klima- og miljømæssige, demografiske og sociale udfordringer i de enkelte byområder, og som tager højde for at fremme sammenhængen mellem by og land. Der skal for strategien for det enkelte byområde tages afsæt i allerede udarbejdede strategier, herunder kommuneplaner og Agenda 21-strategier for bæredygtig udvikling.

Regionalfondsindsatsen for at skabe helhedsorienteret bæredygtig byudvikling afgrænses til at vedrøre et mindre antal udviklings- og demonstrationsprojekter i udvalgte byområder. Under overskriften *Smart Urban Innovation* vil det være muligt at støtte:

1. Udvikling af metoder og/eller teknologier, der kan resultere i "SMARTE" produkter, der kan øge energi- og ressourceeffektiviteten i byer
2. Test af den pågældende metode og/eller teknologi i rammerne af projekter, der foregår i udvalgte byområder i danske byer med over 30.000 indbyggere
3. Evaluering af projektet og formidling af resultater, herunder hvordan projektet har et markant forretningspotentiale¹²², dvs. et potentiale for at kunne afsættes til andre byer med lignende bæredygtighedsudfordringer.

Projekter, som klart skal vise, hvordan energiforbruget i byer med mere end 30.000 indbyggere kan reduceres, kan vedrøre et eller flere af følgende tre temaområder: 1) Klima, vand og byer, 2) Bygninger i byer, 3) Affaldshåndtering og forebyggelse i byerne (ressourceanvendelse og genanvendelse).

For øvrig beskrivelse af de indholdsmæssige muligheder henvises til regionalfondsprogrammet.

Byer og byområder

Indsatsen rettes mod byer med mindst 30.000 indbyggere svarende til den definition af vækst- og produktionsbyer, der er anvendt i Landsplanredegørelsen 2013.

Byer over 30.000 indbyggere har en rolle som centrum for pendling og arbejdspladser og vurderes at have en vis kapacitet i forhold til uddannelse, forskning, vidensarbejdspladser, erfaringer med bæredygtighed/klimatilpasning mv., hvorfor der er bedre basis for at opnå effekt samt udarbejde helhedsorienterede indsatser.

Byer over 30.000 indbyggere, som kan komme i betragtning under indsatsen for bæredygtig byudvikling er således:

Hovedstadsområdet¹²³, Aarhus, Odense, Aalborg, Esbjerg, Randers, Kolding, Horsens, Vejle, Roskilde, Herning, Helsingør, Silkeborg, Næstved, Fredericia, Viborg, Køge, Holstebro, Taastrup, Slagelse, Hillerød.

¹²² Veje til en Bæredygtig Fremtid, 'Tænketank om bæredygtigt forbrug og grønne forretningsmodeller', 2013, s. 30.

¹²³ Der er i definitionen af Hovedstadsområdet taget afsæt i Danmarks Statistiks definition heraf, dog således at indsatsen vedrører hele kommuner og ikke kun dele af kommuner, dvs.: København, Frederiksberg, Albertslund, Brøndby, Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Hvidovre, Lyngby-Taarbæk, Rødovre, Tårnby, Vallensbæk, Ballerup, Rudersdal, Furesø, Ishøj og Greve Kommuner. Kommuner med under 30.000 indbyggere i Hovedstadsregionen skal ansøge i samarbejde med nabokommuner, således at det sammenhængende byområde bliver minimum 30.000 indbyggere.

Det bemærkes, at det kun er disse udvalgte byer, der kan indgå i Urban Development Network på europæisk niveau.

Der anvendes 5 pct. af midlerne til regionalfondsprogrammet til bæredygtig byudvikling. De 5 pct. afsættes på en prioritet for sig selv (prioritet 4).

Tabel 12. Indikativ allokering på nationalt niveau til integreret bæredygtig byudvikling under Regionalfonden:

Fond	Indikativ allokering på nationalt niveau til integreret bæredygtig byudvikling under ERDF (EUR)	Andel af den totale allokering til Regionalfonden (%)
Regionalfonden	10.330.792	5 pct.

3.1.4. Hovedsamarbejdsområder for ESI-fondene under hensyntagen til makroregionale eller havstrategier.

Alle danske regioner er støtteberettigede under grænseoverskridende programmer og under tværnationale programmer. Dermed har alle danske regioner mulighed for at supplere aktiviteterne, der kan finansieres i det nationale regionalfondsprogram inden for teknologisk udvikling og innovation, med grænseoverskridende aktiviteter.

Det har bl.a. til formål at sikre, at der er mulighed for at fremme de elementer i regionernes vækst- og udviklingsstrategier, som kan styrkes gennem grænseoverskridende samarbejder. Samtidig er det tillige sikret, at man i de tværnationale programmer kan deltage i internationale samarbejdsprojekter om bl.a. teknologisk udvikling og innovation.

I de nationale programmer fokuseres der ikke på transportmålsætningen, men danske partnere vil gennem deltagelse i grænseoverskridende eller tværnationale projekter have mulighed for at deltage i projekter på det felt, særligt i forprojekter, undersøgelser eller pilotprojekter. Danske partnere har også i både grænseoverskridende og tværnationale programmer mulighed for at deltage i projekter under det tematiske mål om ”beskyttelse af miljøet og fremme af ressourceeffektivitet”. I givet fald vil disse kunne supplere de aktiviteter, som gennemføres under det pågældende tematiske mål under den nationale Landdistriktsfond og Hav- og Fiskerifond.

Særligt om Socialfonden og Regionalfonden og transnationalt samarbejde

Der vil i socialfonds- og regionalfondsprogrammet blive indført to muligheder for at opnå støtte til transnationale aktiviteter:

- a) Projekter, som på ansøgningstidspunktet har eksplicit fokus på Østersø-strategien. Disse projekter vil på ansøgningstidspunktet kunne beskrive partnerskabskredsen i både eget land og de lande, der samarbejdes med. De regionale vækstfora kan vælge at give sådanne projekter forrang for andre projekter i deres regionale udvælgelseskriterier.
- b) Projekter, som allerede har opnået bevilling fra strukturfondene, vil kunne ansøge om til-lægsbevilling til en transnational overbygning. En sådan projektudvidelse med et transnationalt element vil være aktuel, hvis det undervejs i projektforsløbet viser sig at være relevant at

samarbejde med tilsvarende projekter i andre Østersø-lande. Da dette typisk betyder større omkostninger til samarbejdsaktiviteter, vil sådanne kunne støttes, ligesom projektets løbetid vil kunne forlænges. For projekter, som er indstillet af et regionalt vækstforum, vil en til-lægsbevilling forudsætte en positiv indstilling fra det pågældende vækstforum til forvalt-ningsmyndigheden.

For både a) og b) gælder, at der ikke vil være mulighed for, at aktører fra andre lande kan få støtte som projektpartnere, dvs. der vil ikke kunne udbetales støtte fra de danske struktur-fonds-programmer på baggrund af disse partneres ikke-fakturerede udgifter. Udenlandske aktører kan der-imod være leverandører til projekter under programmerne. For projekternes støtteberettigede vil i øvrigt gælde de almindelige regler om additionalitet, programkonformitet, medfinansiering mv., jf. nærmere beskrivelse i programmerne.

Særligt om Landdistriktsfonden og Hav- og Fiskerifonden

Der henvises til afsnit 1.1.13 vedrørende beskrivelse af de indsatser under landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet, der vil bidrage til gennemførelsen af de relevante delmål i Øster-søstrategien.

LAG-indsatsen under landdistriktsprogrammet forventes ikke at omfatte transnationale projekter.

3.1.5. En beskrivelse af den tilgang, der anlægges for at adressere de særlige behov i geografi-ske områder, der er ramt af fattigdom eller ift. målgrupper, der er i mest fare for at blive dis-krimineret eller socialt ekskluderet med særligt hensyn til marginaliserede grupper, personer med handicap, langtidsarbejdsløse og unge mennesker, der ikke er i beskæftigelse, uddannel-se eller praktik.

Ikke relevant for den samlede danske indsats.

3.1.6. En integreret tilgang til at adressere regionernes demografiske udfordringer eller til at adressere særlige behov i geografiske områder, der har særlige naturlige eller demografiske udfordringer, jf. artikel 174 i traktaten.

Særlige geografiske områder

Danmark anvender regionalstøttekortet i forhold til Regionalfonden i områder, der har særlige so-cioøkonomiske eller geografiske udfordringer. De særlige geografiske områder er Læsø, Ærø, Lan-geland, Samsø, Bornholm, Lolland Kommune og de 27 småøer, der alle er omfattet af udpegningen af generelle statsstøtteområder og samtidig kendetegnet ved at være ikke-brofaste eller have en gennemsnitlig erhvervsindkomst pr. indbygger på under 75 pct. af landsgennemsnittet. Muligheden forventes anvendt i forhold til regionalfondsprogrammets prioritet 1, hvor innovation i særlige geo-grafiske områder kan finde sted i enkeltvirksomheder – uanset størrelse, under prioritet 2 om frem-me af SMV'ers konkurrenceevne og kun i forhold til virksomheder, som har været en del af de øv-rige indsatser, der er skitseret under denne prioritet samt i forhold til Regionalfondsprogrammets prioritet 3, herunder til implementering af grønne forretningsmodeller. Der henvises til regional-fondsprogrammet.

Sektion 4.

4. Tiltag, der skal sikre effektiv implementering af partnerskabsaftalen og programmerne, artikel 15 (2) (B) i den generelle forordning.

4.1. En beskrivelse af det eksisterende system for elektronisk dataudveksling og et resumé af de tiltag, der planlægges for gradvist at tillade, at alle former for udveksling af informationer mellem støttemodtagere og myndigheder, der er ansvarlige for forvaltning og kontrol af programmerne, foregår elektronisk.

Eksisterende system for udveksling af data – Den Europæiske Regionalfond og Den Europæiske Socialfond.

I det nuværende system for håndtering af Regional- og Socialfonden kan ansøger på forvaltningsmyndighedens hjemmeside (www.regionalt.dk) søge alle relevante oplysninger om fondene.

Hjemmesiden, der løbende opdateres, indeholder information om fondene generelt, kontaktdata, information om ansøgningsproces, afrapporteringskrav og krav til afregning, templates til brug for administrationen af projekter (statusrapport, regnskabsskema, deltager- og medarbejderfil, start- og ophørsskema), information om persondatalov, regelgrundlag (EU og nationalt), en projektdatabase med beskrivelse af alle støttede projekter, en regional statistikbank samt presseklip, forskerartikler og beskrivelser af de årlige events.

På hjemmesiden får ansøger adgang til et elektronisk ansøgningsskema, hvis man lader sig oprette som bruger og får en unik brugeradgang. Ansøgningsskemaet udfyldes og fremsendes elektronisk sammen med en underskrevet papirkopi. Der arbejdes på at bruge elektronisk signatur.

Oplysninger og data fra ansøgningsskemaet fødes automatisk ind i forvaltningsmyndighedens Tilskuds Administrations Styringssystem (TAS). De regionale vækstforumsekretariater har adgang til TAS og foretager deres indledende sagsbehandling og indstilling gennem dette system. Forvaltningsmyndigheden fortsætter sin sagsbehandling i det samme system, den centrale revisor der påtegner regnskaber arbejder i systemet, og revisions- og betalingsmyndigheden har også adgang til systemet, og betalinger og betalingsanmodninger til EU-Kommissionen genereres via TAS, og lægges i SFC2007. TAS indeholder projektstamdata, økonomidata (regnskab og budget), journalisering, kategoriserings/effektdata og har indbygget styring af sagsflow.

Når der bevilges et tilsagn, oprettes sagen i Projekt Rapporterings Værkstøjet (PRV), som projektet kan tilgå med unik adgangslogin-link som fremsendes med mail til projektadministrator. I PRV får projektet lige nu adgang til tilsagnsdetaljer og sit budget, herunder oplysninger om nyt budget hver gang forvaltningsmyndigheden godkender en ændring. Oplysninger overføres automatisk fra TAS. Herfra kan projektet anmode om nye ændringer til budgettet, og disse anmodninger sendes automatiske til forvaltningsmyndigheden for godkendelse. Desuden oplyser projektet her om deltagende partnere og netværksdeltager i projektet.

Hensigten er, at hvert enkelt projekt kan afrapportere deres halvårsregnskaber og statusrapporter/milepæle og resultater, oplyse ændrede kontaktoplysninger, registrere deltagere/medarbejderes tidsforbrug, oplyse effekter, kontakte forvaltningsmyndigheden, hvis de har spørgsmål m.m.

Værktøjet skal gøre det nemmere og mere overskueligt for projekterne at opfylde kravene til administrationen af et regionalfonds- eller et socialfondsprojekt og skal samtidig kvalitetssikre det materiale, som projekter har tænkt sig at sende til forvaltningsmyndigheden. Det planlægges at hjælpeværktøjer som regnskabsskema/regnskabsaflæggelse, deltager- og medarbejderfiler, link til start- og ophørsskemaer og resultatopfølgningsskemaer skal kunne anvendes gennem PRV. Det forventes, at regnskabsaflæggelsen vil kunne ske for projekter inden afslutningen af de nuværende programmer i 2015.

Der arbejdes lige nu på udvikling og test af et fleksibelt rapporteringssystem, der bygger på standardsoftware og gør det muligt at sammenstille alle data fra de forskellige databaser, der bruges i forvaltningen af Regionalfondens og Socialfondens.

IT-systemerne har ikke integration til SFC2007. Da der i Danmark kun er ét regionalfondsprogram og ét socialfondsprogram, er det valgt at bruge SFC2007-adgangen til at indtaste/uploade informationerne i de templates, der ligger i systemet.

Vurdering af systemet for udveksling af data.

Set på baggrund af EU-Kommissionens analyse af e-Cohesion, som blev gennemført i 2011, er det nuværende system i Danmark for håndtering af Regionalfondens og Socialfondens på niveau 3, og med enkelte elementer i niveau 4. Med den planlagte udbygning af PRV forventes det danske system at være på niveau 4 for perioden 2014-2020, og inden det i forordningerne fastsatte tidspunkt.

Main actions planned	Expected results	Indicative timeframe (start and end date)
Integration af bogføring og "payment claim" i PRV	Projekterne kan elektronisk indsende betalingsanmodninger	Marts 2013 -> Nov. 2014
Integration af partner-, deltager- og medarbejder modul i PRV	Projekterne opretter partnere, deltagere og medarbejdere i et modul, og dette integreres med regnskabsaflæggelse i betalingsanmodninger	Juni 2013 -> Nov. 2014
Integration af Kommunikationsmodul i PRV	Projekterne kan se dokumenter og have elektronisk kommunikation med sagsbehandler	Juli 2013 -> Dec. 2014
Integration af indtastning og opsamling af effektdata i PRV	Projekterne sender alle effektdata fra PRV elektronisk.	Okt. 2013 -> Dec. 2014
Integration af NemID i PRV	Brugere godkender/underskriver data i PRV gennem NemID – underskrifter behøves ikke længere	Juli 2013 -> Dec. 2014

Eksisterende system for udveksling af data – Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet.

På NaturErhvervstyrelsens hjemmeside (www.naturerhverv.dk) kan ansøger finde relevante oplysninger om landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet og de støtteordninger, der er igangsat under programmerne, samt på hjemmesiden www.livogland.dk vedrørende LAG-indsatsen.

NaturErhvervstyrelsens hjemmeside indeholder bl.a. beskrivelser af de enkelte støtteordninger, information om betingelser for tilskud, ansøgningsprocedure, lovgrundlag (EU og nationalt), ansøgningsskema og vejledning, materiale til brug for udbetaling af tilskud og afrapportering mv.

Støtteordningerne under landdistriktsprogrammet administreres i tilskudsadministrationssystemerne BTAS (Basis Tilskuds Administrations System, investeringsstøttede ordninger), og MVJ-TAS (Miljøvenlige Jordbrugsforanstaltninger, Tilskuds Administrations System, arealbaserede støtteordninger). Støtteordningerne under fiskeriudviklingsprogrammet administreres i BTAS. Anvendelsen af disse tilskudsadministrationssystemer giver en effektiv og præcis dataadministration.

NaturErhvervstyrelsen anvender BTAS til tilskudsadministration for alle projekt- og investeringsordninger. BTAS indeholder projektdata, økonomidata (budget og regnskab), journalisering, rapporteringsdata og styring af sagsflow.

MVJ-TAS anvendes til tilskudsadministration af de arealbaserede landbrugsmiljøordninger i landdistriktsprogrammet.

Ansøgninger om tilskud under projektordningerne under begge programmer skal fremsendes enten pr. brev eller e-mail til NaturErhvervstyrelsen. Styrelsen anbefaler, at ansøgninger sendes på e-mail.

De arealbaserede ordninger under landdistriktsprogrammet indgår sammen med basisbetalingsordningen i et fælles ansøgningsskema med et fælles elektronisk arealidentifikationssystem. Fællesskemaet fremsendes elektronisk via NaturErhvervstyrelsens tast-selv-portal.

Resumé af de tiltag, der planlægges i forhold til elektronisk dataudveksling.

I forbindelse med programperioden 2014-2020 planlægges det at indføre elektroniske ansøgningsskemaer for projektstøtteordningerne under de to programmer, og der planlægges elektronisk modtagelse af styrelsens skrivelser hos ansøgere og tilskudsmodtagere.

Der vil være udveksling af oplysninger mellem NaturErhvervstyrelsen og Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter vedrørende støttemodtagere under LAG-ordningerne. Desuden er der et samarbejde omkring dataudveksling med Naturstyrelsen, Miljøministeriet, der administrerer skovordningerne.

Bilag 1: Liste over inviterede til workshop om partnerskabsaftalen den 27. september 2012.

3F
Advokatsamfundet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Arbejdsmarkedsstyrelsen
BAT-Kartellet
Beskæftigelsesministeriet
Bornholms Vækstforum
CO-Industri
DA
Danish Seafood Association
Danmarks Fiskehandlere
Danmarks Fiskeriforening
Danmarks Idrætsforbund
Danmarks Miljøundersøgelser
Danmarks Naturfredningsforening
Danmarks Pelagiske Producentorganisation
Danmarks Sportsfiskerforbund
Dansk Akvakultur
Dansk Amatørfiskerforening
Dansk Byggeri
Dansk Erhverv
Dansk Fritidsfiskerforbund
Dansk Gartneri
Dansk Industri
Dansk Kystfiskerforening
Dansk Ornitologisk Forening
Dansk Skovforening
Danske Arkitektvirksomheder
Danske Fiskeres Producentorganisation
Danske Handicaporganisationer
Danske Havne
Danske Regioner
Repræsentant for Regioner (fiskeri)
Repræsentant for Regioner (landdistrikter)
Repræsentant for Regioner (regional udvikling)
Danske Restauranter og Caf er
Erhvervs- og Vækstministeriet
Det Centrale Handicapråd
Erhvervsstyrelsen
EU-Kommissionen
Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark
Finansministeriet
Finansrådet
Fiskeriets Arbejds miljøråd
Fiskerifacilitator
Forbrugerrådet
Foreningen for Danmarks Fiskemel- og Fiskeolieindustri
Foreningen Nydansker
Forsikring og Pension
Forsknings- og Innovationsstyrelsen

Friluftsrådet
Fødevarerforbundet NNF
Greenpeace
Horesta
Håndværksrådet
Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
Kommunernes Landsforening (KL)
En fælles repræsentant for kommunerne (landdistrikter)
Konsumfiskeindustriens Arbejdsgiverforening
Kystfiskerudvalget
Kulturministeriet
LAG-repræsentant (fiskeri)
LAG-repræsentant (landdistrikter)
Landbrug & Fødevarer
Landdistrikternes Fællesråd
Landsforeningen for Bæredygtigt Landbrug
Landsforeningen Levende Hav
LO
Miljøministeriet
Miljøstyrelsen
Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
Ministeriet for Børn og Undervisning
Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Ministeriet for Ligestilling og Kirke
NaturErhvervstyrelsen
Naturstyrelsen
Ny i Danmark
Realkreditforeningen
Realkreditrådet
Region Hovedstaden
Region Midtjylland
Region Nordjylland
Region Sjælland
Region Syddanmark
Røde Kors
Rådet for Socialt Udsatte
Sammenslutningen af Danske Småøer
Skagenfiskernes Producentorganisation
Social- og Integrationsministeriet
Syddansk Vækstforum
Søfartsstyrelsen
TEKNIQ
Udenrigsministeriet
Verdensnaturfonden
Videncentret for Landbrug
Visit Denmark
Vækstforum Hovedstaden
Vækstforum Midtjylland
Vækstforum Nordjylland
Vækstforum Sjælland
WWF Verdensnaturfonden

Økologisk Landsforening
Økonomi- og Indenrigsministeriet

Bilag 2. Liste over inviterede til de tre workshops om operationelle programmer**Liste over inviterede til workshop om Regionalfondsprogrammet og Socialfondsprogrammet, den 28. september 2012.**

Advokatsamfundet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Arbejdsmarkedsstyrelsen
BAT-Kartellet
Beskæftigelsesministeriet
Bornholms Vækstforum
CO-Industri
DA
Danmarks Idrætsforbund
Dansk Byggeri
Dansk Erhverv
Dansk Industri
Danske Arkitektvirksomheder
Danske Handicaporganisationer
Danske Regioner
Danske Restauranter og Caf er
Erhvervs- og Vækstministeriet
Det Centrale Handicapråd
Erhvervsstyrelsen
Finansministeriet
Finansrådet
Foreningen Nydansker
Forsikring og Pension
Forsknings- og Innovationsstyrelsen
Horesta
Håndværksrådet
Installat rernes organisation
EU-Kommissionen
Kommunernes Landsforening
Kulturministeriet
Landbrug & Fødevarer
LO
Miljøministeriet
Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
Ministeriet for Klima, Energi og Bygninger
Ministeriet for Ligestilling og Kirke
NaturErhvervstyrelsen
Naturstyrelsen
Realkreditrådet
Region Hovedstaden
Region Midtjylland
Region Nordjylland
Region Sjælland
Region Syddanmark
Røde Kors
Rådet for Socialt Udsatte

Sammenslutningen af Danske Småøer
 Social- og Indenrigsministeriet
 Statens Byggeforskning
 Syddansk Vækstforum
 Vækstforum Hovedstaden
 Vækstforum Midt
 Vækstforum Nordjylland
 Vækstforum Sjælland

Liste over inviterede til workshop om Fiskeriudviklingsprogrammet den 2. oktober 2012.

3 F

Center for Landdistriktsforskning
 Danmarks Fiskerhandlere
 Danmarks Fiskeriforening
 Danmarks Pelagiske Producentorganisation
 Danmarks Sportsfiskerforbund
 Danmarks Tekniske Universitet, Aqua og Food
 Dansk Akvakultur
 Dansk Amatørfiskerforening
 Dansk Erhverv
 Danske Fiskeres Producentorganisation
 Dansk Fritidsfiskerforbund
 Danske Havne
 Danske Regioner
 Repræsentant for regioner (fiskeri)
 Erhvervsstyrelsen
 EU-Kommissionen
 Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark
 Finansrådet
 Fiskeriets Arbejdsmiljøråd
 Fiskerifacilitator
 Foreningen for Danmarks Fiskemel- og Fiskeolieindustri
 Forbrugerrådet
 Fødevarerforbundet NNF
 Fødevarerøkonomisk Institut, Københavns Universitet
 Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
 Kommunernes Landsforening
 Konsumfiskeindustriens Arbejdsgiverforening
 Kystfiskerudvalget
 Greenpeace
 LAG-repræsentant (fiskeri)
 Landdistrikternes Fællesråd
 Landsforeningen Levende Hav
 Madkulturen
 Miljøstyrelsen
 Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
 Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
 Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
 NaturErhvervsstyrelsen
 Naturstyrelsen

Skagenfiskernes Producentorganisation
 Søfartsstyrelsen
 Visit Denmark
 WWF Verdensnaturfonden
 Aalborg Universitet, Innovative Fisheries Management (IFM)

Liste over inviterede til workshop om Landdistriktsprogrammet den 11. oktober 2012.

3F
 Center for Landdistriktsforskning
 Danmarks Naturfredningsforening
 Dansk Erhverv
 Dansk Gartneri
 DI
 Dansk Ornitologisk Forening
 Dansk Skovforening
 Danske Regioner
 Repræsentant for Regioner (landdistrikter)
 Erhvervsstyrelsen
 EU-Kommissionen
 Finansministeriet
 Finansrådet
 Forbrugerrådet
 Friluftsrådet
 Fødevarerforbundet NNF
 Fødevarerøkonomisk Institut, Københavns Universitet
 Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
 Kommunernes Landsforening (KL)
 En fælles repræsentant for kommunerne (landdistrikter)
 LAG-repræsentant (landdistrikter)
 Landbrug & Fødevarer
 Landdistrikternes Fællesråd
 Landsforeningen for Bæredygtigt Landbrug
 Madkulturen
 Miljøstyrelsen
 Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
 Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
 Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
 NaturErhvervstyrelsen
 Naturstyrelsen
 Realkreditforeningen
 Sammenslutningen af Danske Småøer
 Videncentret for Landbrug
 Visit Denmark
 Økologisk Landsforening
 Aarhus Universitet, Institut for Fødevarer og Institut for Agroøkologi

Bilag 3: Liste over inviterede til kommissær Hahns præsentation af EU-Kommissionens positionspapir, 3. december 2012

3F
Advokatsamfundet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Arbejdsmarkedsstyrelsen
Batkartellet (Bygge, anlæg og trækartellet)
Beskæftigelsesministeriet
Bornholms Vækstforum
Center for Landdistriktsforskning
CO-Industri
Danmarks Fiskehandlere
Danmarks Fiskeriforening
Danmarks Naturfredningsforening
Danmarks Pelagiske Producentorganisation
Danmarks Sportsfiskerforbund
Danmarks Tekniske Universitet, Aqua og Food
Dansk Akvakultur
Dansk Amatørfiskerforening
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Byggeri
Dansk Erhverv
Dansk Fritidsfiskerforbund
Dansk Gartneri
Danske Havne
Dansk Idrætsforbund
Dansk Industri
Dansk Ornitologisk Forening
Dansk Skovforening
Danske Arkitekter
Danske Fiskeres Producent Organisation
Danske Handicaporganisationer
Danske Regioner
Repræsentant for regionerne
Danske restauranter og caféer
Det centrale Handicapråd
Erhvervs- og Vækstministeriet
Erhvervsstyrelsen (Controllere)
Erhvervsstyrelsen (RU)
EU-Kommissionen
Ferskvandsforeningen for Danmark
Finansministeriet
Finansraadet
Fiskeriets Arbejds miljøråd
Fiskerifacilitator
Forbrugerrådet
Foreningen for Danmarks Fiskemel- og Fiskeolieindustri
Foreningen nydansker
Forsikring og Pension
Forsknings- og Innovationsstyrelsen

Friluftsrådet
Fødevareforbundet NNF
Fødevareøkonomisk Institut, Københavns Universitet
Greenpeace
Horesta
Håndværksrådet
Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
Kommunernes Landsforening
Kommunernes fælles repræsentant
Konsumfiskeindustriens Arbejdsgiverforening
Kulturministeriet
Kystfiskerudvalget
Landbrug og Fødevarer
Landdistrikternes Fællesråd
Landsforeningen for Bæredygtigt Landbrug
Landsforeningen Levende Hav
Ligestillings- og Kirkeministeriet
LO
Lokale Aktionsgrupper, repræsentant for landdistrikter
Lokale Aktionsgrupper, repræsentant for fiskeriområder
Madkulturen
Miljøministeriet
Miljøstyrelsen
Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
NaturErhvervstyrelsen
Naturstyrelsen
Realkreditforeningen
Realkreditrådet
Region Hovedstaden
Region Midtjylland
Region Nordjylland
Region Sjælland
Region Syddanmark
Røde Kors
Raadet for Socialt Udsatte
Sammenslutningen af Danske Småøer
Skagenfiskernes Producentorganisation
Social- og Integrationsministeriet
Statens Byggeforskning
Søfartsstyrelsen
TEKNIQ
Udenrigsministeriet
Videncentret for Landbrug
Visit Denmark
Vækstforum Hovedstaden
Vækstforum Hovedstaden
Vækstforum Nordjylland
Vækstforum Sjælland
Vækstforum Syddanmark
WWF Verdensnaturfonden

Økologisk Landsforening
Aalborg Universitet, Innovative Fisheries Management (IFM)
Aarhus Universitet, Institut for Fødevarer og Institut for Agroøkologi

Bilag 4: Liste over inviterede til workshop om partnerskabsaftalen den 2. december 2013.

Advokatsamfundet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Arbejdsmarkedsstyrelsen
BAT-Kartellet
Beskæftigelsesministeriet
Bornholms Vækstforum
CO-Industri
DA
Danmarks Idrætsforbund
Dansk Byggeri
Dansk Erhverv
Dansk Industri
Danske Arkitektvirksomheder
Danske Handicaporganisationer
Danske Regioner
Danske Restauranter og Caf er
Erhvervs- og Vækstministeriet
Det Centrale Handicapråd
Erhvervsstyrelsen
Finansministeriet
Finansrådet
Foreningen Nydansker
Forsikring og Pension
Forsknings- og Innovationsstyrelsen
Fødevarerforbundet NNF
Horesta
Håndværksrådet
Installat rernes organisation
Institut for Menneskerettigheder
EU-Kommissionen
Kommunernes Landsforening
Kulturministeriet
Landbrug & Fødevarer
LO
Miljøministeriet
Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
Ministeriet for Klima, Energi og Bygninger
Ministeriet for Ligestilling og Kirke
NaturErhvervsstyrelsen
Naturstyrelsen
Realkreditrådet
Region Hovedstaden
Region Midtjylland
Region Nordjylland
Region Sjælland
Region Syddanmark
Røde Kors
Rådet for Socialt Udsatte
Sammenslutningen af Danske Sm er

Social- og Indenrigsministeriet
Syddansk Vækstforum
Vækstforum Hovedstaden
Vækstforum Midt
Vækstforum Nordjylland
Vækstforum Sjælland